

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Yaşar Kemal _ Ortadirek
YENİ TÜRK YAZARLARI
ORTADİREK
Yazarın öteki Kitapları
Ağtılar (Adana Halkevi)
Sarı Sıcak (ikinci baskı. Varlık Yayınevi)
Teneke (ikinci baskı. Varlık Yayınevi)
İnce Memed (Üçüncü baskı. Remzi Kitabevi)
Çukurova Yana Yana (Yeditepe Yayınevi)
Peri Bacaları (Varlık Yayınevi)
Yanan Ormanlarda Elli Gün (Türkiye Orman
Cemiyeti)
VENİ TÜRK YAZARLARI SERİSİ; 12İ
YÜKSEL;.;W_ MAT . İSTANBUL -
YAŞAR KEMAL
Ortadirek
Roman
İSTANBUL REMZİ KİTABEVİ
93, Ankara Caddesi, 93

[t
;<Döngüle geldi kapıya dayandı. Al götür döngileyi.» =<Yok,» dedi kendi kendine,
«yok. Bu döngüle şaşkın dönele. Çukurovada pamuğun açmasına daha çok var.
Bu yıl öngelerinin kökünde bir şey var. Köklerini kurt yemesin ıkkımların?
Sıçan yemesin? Kopup kopup geliyorlar»
Evin günden yanma oturmuş, ayaklarını upuzun uzatmış, rtını da duvara-vermişti.
Yorgundu etkindi. Öfkeleniyor-u. Zayıflamış, bitmiş, yerinden
kıpırdanamayacak bir hal-jeydi. Sararmış, kırış kırış olmuş, uzamış yüzünde,
alnında beklenmiş bir acı okunuyordu. Uzun, ak, kirlenmiş sakalı jcfşjsüne
düşmüş, ta aşaaılara kadar uzamıştı. Püskül püskül ırçıl kaşları küçücük yeşil,
kenarları kızarmış gözlerinin üs-ine dökülüyordu. Sakaldan bıyıktan da ağzı zor
gözüküyordu, ağı da dümdüzdü. Bir tek kıl bile yoktu. Kemikleri sayılan, kara,
yarık yarık, tırnakları uzun sarı ayakları kocaman, indi. El dokuması pamuk
tırhk şalvarı yamadan gözüküyordu. Mintanı da öyle.
Elinin oralarda bir oğlak dolaşıyordu. Ötede bir de kürk vuk vardı. Kıyameti
koparıyordu. Ardında yumak yumak, .muşak, elinle tutsan dağılhverecekmiş
gibi duran bir top rı tüy gibi, toza belenen civcivleriyle oradan oraya
koşu-rdu. Koca Halil dünyada en çok yumurtadan yeni çıkmış n sarı, yumuşacık,
güneşe toprağa alışma gayretinde olan Yivleri seyretmeyi severdi. Arada bir
tavuğun gürültüsüne jını kaldırıyor: «Vay ocâğm bata vay. Ne de çok bağılıyor,»
söyleniyor, sonra başını geri indirip, çenesini göğsüne fiyordu.
Döngüle de gelse kapıya otursa, Çukurovada da pamuk 8a., dünya, yazı yaban
apak kesilse bu yıl dizlerimde derman fc- Ben bu yıl bu hal ilen Çukura inemem.
İnemem Halil, Smem. ikindiye geçe doğruldu. Ama zorla.

ORTADİREK

ORTADİREK

SMS1-- *» -to "î--

Çağırdı çağırdı içerden «Bir kaşıcık s
Vardı içerden
yarın dönecek. Binlerce ıslığıyla boz toprakları dolanan yeller, döngelerle
yolları çukurları, koyakları dereleri ağzına
r ses gelmedi. .. kadar doıdurmadı mı? Az sonra,
birkaç gün sonra doldura-
3-v, - de yok. Adam kocayacağına olsun.» ^
Derelerden koyaklardan döngüle akacak.
«Bir kaşıcık su,ver durdu» elleri titriyerek sakalına do Bu köyJüde
hiç akü yok mu? ffiç birinde göz kulak> duy. Vardı içerden tası ^ ^^ ^
yürüyüp bir durara ^ ^ mu? Qtuz yüdır Koca Ham olmaga ng yaparlardı? Hay.
ke döke içti. Degne,gmAksama doğru tepeye çıktığında uza ^ ^^ Ram öMü öMü dgn ^^
ulan Çukura> pamuga git. karşı tepeye y anlanıyor; UÇSuz bucaksız bozarıyordu.
Bi niyecek misiniz? Bire deyyuslar, biriniz bir gün, bin yılın bir lardaki

bozkır dum ^^ görür gibi oldu. 3aş! gelip de, sağ
ol Halil Emmi, zamanında, tam pamuğun
lop döngelenin savru g d ndl Alıp götürmemek olma: ^^ ^ ^^ tarlanm
başma götürüyorsun, demedi. Ben de Döngele geldi kap'/ ^ üki gibi
söylemezsen koylu .^ırdım bu y± Kul olan şaşınr_ şaşırđım işte. Halim yok. -
Çukurda pamuğun aç -g kalırsa pamuğa, pamuk açtuttaı ^madan şuraya
gidecek halim yok. Ne bilirim tâ Çukurova-ye, köylü seni yer Ha .
topladıktan sonra senin ko ^ pamugun açıp açmadıgım. Bilemem ulan. Bilemem işte
elin ırgadı tüm Pamuga^^^^ şaşırđım mı -
I lü varır da toplayac
. gabaha kadar böylece içi ^ aldı verdi-
I Halil? bozkırda savruluyor. Bu, Çukurf
II Döngele uçsuz Duca j^iüe göre. Her yıl bu ^bi
acıyordu Uzaklara baktı. Soğuk esen yele baktı. 1 PmaSttm rUZ daha önce, Koca
Ham bç^AJ ^ köflı adam, tüm ^^ dedi. «Tüm e3Şek.,
"" 6etoiŞ bir geleyi ^e dikenlerine bakar, dog «Hıdır Kâhyanın o
muga inmeğe haz.rıansm>. inme8e haz^»
? *1Ü^ «^S1*- -tetai kırpma
yapral
]^uhtara koşar:
gele geldi- Turna * iğdeyi de Tel
«me diyorsun baba?» diye sordu.
^ karşılık vermedi, az öteye gitti. Oğlan da arka-
açmasma çok var mı?
«Baba,» dedi, «daha pamuğun Koca Halil karşılık vermedi.
yallıyordu. psmege başlayacak
Güz yelleri neredeyse yalayacak Kuşlar boyunla
guk, ürpertici bir ye y kuytuluklarda büzülmüş a kanatlarının araşma
çe«^^ sesleri geımez oldu K k
l
<<Allahmı seversen baba, noldu sana bu günler böyle? Ağ- açmıyor>>
^ m ^^ açmıyor>>
psmege başlayacak. Boz toprağı . Qgulun da gaçı sakall apaktı. Elliyi
geçkin gösteriyordu. k Kuşlar boyunlar Hm k] klld öl bi
ğl bkt
j yorla, üşümüş ^^iT^Und Günler ' ayaklarının izi yok artık çan a v ^
, .RWiT,rtp-
y
azıtan ne? Yaz sonu ^
pardığı, tepeden tepey t büyüklüğündek
Kel tepelerde, her d d,ırııvor mu? Bugün
leler, göğün aklığında donup
kaşjarmı kaldırdı> Şöyle bir oğluna baktı: <<Sen>> dedij <<sen Allahın gahn
gazabına uğra e mi? Bir durmuş bana söz ediyor>>
öfkesinden dört dönüyor, köylüye demediğini koymuyor- Muht ogluna
Taşba^oğluna, herkese herkese söğü-
vellerin kökünden
! ne? Döngele dikenler^] ^
pet büyüklüğünde a I öfkesi geçince halsiz bir taşın üstüne oturdu.
Ellerini ke-(3,iniyor mu? Bugün Itleyip sakalının altından geçirdi,
çenesine ds
ORTADİREK
bir anlam
eller gibi, ellerin oğ'
oğullan gibi olsaydın, ben böy-
mı
olurdum?
sözlerini daha
ıyand, AııP *f«~*?d
yalnız, öfkesiyle kaldı

Döngeler geldi kapıya dayancu. ıu.r Q. Kalktı. Gerindi. Tüm bedeni sızım sızım sızılıyordu yün içine doğru değneğine çöke çöke yürüdü. Mollanın oğlunun evinin önünden geçilmez

Temmuz

biçimsiz taşlardan örülmüş basık bir toprak damdı. Şimdi evde Ali yalnız olmalıydı. O anası, o Meryemce yok mu! O koca kaltak. O, evdeyse gene iş olmazdı. İkirikliydi. Geri mi dön-»eli? Başka bir gün mü, Meryemcenin olmadığı bir gün mü felmeli? Belki de evde yoktu Meryemce. Belki de yanların» gelmezdi onlar konuşurken.

Tatlı yumuşak, şefkatli bir sesle:

«Ali yavrum,» diye seslendi. «Ali.»

Ali içerden:

«Buyur Halil Emmi,» diyerek dışarı çıktı hemen. «Buyur-s«na içeri.»

ca

Halili nerede görse sc> ^ lmeSine? Bizim döngeler turna

^^ elinde.

b Koyu

di senin uUUb-

:? Halil Emmi, bir köyün canı istersen sen üç ay sonra ^^rirsir

Halil Emmi...:

it dölü. Adam değil ler. Pis- Sırtıkan.

Yanma geldi.

Koca Halil oradaki bir kütüğün üstüne çöktü. «Sen de otur hele şöyle yanımdan.»

Ali de yanma oturdu.

Şu kocanın dilinin altında birşeyler vardı. On gündür, her güne bir yanma geliyor, ağzında bir şeyler geveleyip ge-;; .r1at11 "\ta,jSveleyip gidiyordu.

Ali ne istediğini sezmişti. Sezmişti ama indirirsin pamuğa bizi. Kış o , -yinden ^e gelirdi

«Pamuğa daha epey var,» diye başladı Koca Halil. «Bu 1 havalar soğuk gitti.

Geç açar Çukurda pamuk. Geç açsa erken açsa da ben bu hal ilen Çukura inemem

Ali. Elim

Mollanın o

Hu. Yayvan yayvan

w.r vüçık da sen bil Parnugufcyağım

tutmuyor. Her adım attıkça belim bikinim kırılıyor.

Bire köpoğlu, eğer adamsan* y ^^^ bil. açma zamanını. Döngelerden bilme

'

. Yolunu «^^t^t* yi^, ^

de dizi tutmuyordu. Birdurup, ^ ^ ola? s,

kendi kendine soruyo d^ ly^ocallktan değil benim

^r5a^Sr=;Ctro

u kocalık batsın. Kapıya koyacak mal değil. Kocalık demek zilliğin büyüğü.

Bugün değilse yarm. Yarın değilse öteki açar Çukurda pamuklar. Bizim döngeler

gelse de gelme de, ben Muhtara Çukurda pamuk açtı da desem, açmadı da em Çukurda

pamuk açacaktır. Amma Halil Emminde Çu-inecek hal yok. Buraya gelinceye kadar

yolda on kere soluk aldım, Alim. Nasıl inerim Çukura kadar? aydır bunun

düşüncesindeyim. Dizlerim tirtir, zangır ler, zelzeleye tutulmuş gibi.

Bir de ağırır, bir de çekilir ki... usandım. Adam kocamamalı yavru, ölmeli. Deh

var git if s ^u haı iierı.» Sesini kirp diye kesti. Otalığa bir sessizlik

çöktü. Koca

baban onun yüzünden owu. ~----

Varıp Uzun Alinin kapısında durdu.

ORTADİREK

ORTADİREK

11

10

Ham üi}%u11 j.____

geleyi getirdi ayaklarının dibine sürüü. 1s.uv*x x*__

kaldırdı, öteki yana koydu. Yel yeniden döngelleyi önüne

ti sürükledi.

Başını kaldırınca Ali onun ıslak küçücük gözle'ini «Aaah senin rahmetli, mezarına nur damlayas: V diye usulca söylendi. Sesi bozuk bozuktı. «O senin baban İbrahim... Aaah İbrahim. O sağ ! ben böyle mi olurdum? O ölmeyeydi de ben öleydim. İveş il ikimiz birlikte öleydik. Ben İbrahimin ardına kalmamal I dun. Oğuldan, avrattan, komşudan adama vefa yok. İlle ar 1 das. Amma İbrahim gibi arkadaş. Çok mazlum adamdı İh Koca Halil bir aban; •tay- tjozein"----- ~ «Hem mazlum, hem de ^Gözlerini Alinin ^^ idamdı. Bir de h, İn çekirdi. Eşkry, de onun yanında öğrettiydi. O yüs d7rdim hırsızlıklara^ »^/^Tabat y^adan. Amma Ali bezgin bezgin, ağlamsı: «Kalmadı,» dedi. Sözlerinin Aliye dokunduğunu anlayan zafer havasıyla sesini yükseltti: «Keşke İbrahimle beraber öleydim. Öleydim de bu hallere düşmeyeydim. Senin gibi bir oğlum olsa gene neysem ne. Allah bana boyu devrilesi bir sümüklü Hasancık verdi ki, ver-nese daha iyi ederdi. Bir atı, bir eşeği bile yok. Senin gibi. Beni bindirecek. Senin küheylân bu eve geldiğinde... Tâ jzunyayladan bir çerkeş aşasından alıp getirmişti İbrahim. İırsızlık mal ama, demek helâl çıktı. Yıllar oluyor ki kapınızda. Ölmedi yitmedi. Yaa oğlum Ali, işte böyle. Senin gibi bir atı da yok. Eşeği de yok sümüklü Hasanın. Ben öylesi sümük-ülere oğul mu derim...» «Senin gibi atı da yok,» derken kaşlarını alnına doğru çek-yiğit 1->1X ""----- . . i j '-----o----- ------j---;• -«*.-« *»w.^-«üüi t^İİİÜ^ uu8ın vjv.1>.- ^.__ - "rmeyi gözden çekirdi. Eşkiy*. h gözlerim iyice açıp, Alinin gözlerinin içine sivri uçlu bir sızdı ki, cümle âlem bilir, s ^ onun yanmda gtf.^ giW dikü Boynunu da ona dogfû uzatü; bekledi Ali göz_ sızdı ki, cü ^ Bgn de y jivi gb ynu da ona dogfû uzatü; bekledi Ali göz başı Cötdelek bile ondan hırsızlık öğrettiydi. O yuzcfjrini yere eğdi, yerden bir çöp aldı toprağı eşelemeğe başla- hıızlıklara Bana dım Amma Kol S d b ğ g kldd h K H der ^^ yş muhanete muhtaç olm^dane Kocaılk batsın. Bir adamın cayınca... İbrahim de ^ölünce... ^ - bükülünce o adamı öldurm^u'^larl Eylerken, Koca Halil so şu anda Aliye donmuş^ ^andıgl yüzünün kararlı gor lediklerine iyice inanıyor • üsünden de belli oluyordu. titriyen bacaklarıan bük"ln"Ş böl kurm nüs ünden de belli oly titriyen bacakla «Deh şimdi şu bük"ln"dşa ineceksuı. Kuran böyle kurmik Mburiyet tah 1 An tek üç.m Sonra da başmı &ğır agjr kaldırdı> hemen gene Koca Ha_ gözgöze geldiler Koca Halilin kendine dikilmiş gözleri ' sivri ?ivi Şibi duruyordu. Bekliyordu. Bir kere dahg <<senin atm gibi>> dedi Sonra da <<böyle og_ n; sümükü Hasan Allahm kahrı gazabına uğrasın,» diye var kesiyle söylendi. Hemen de ayağa kalktı. Umudunu kesmiş- Oradan beli bükülmüş, neredeyse düşecek gibi, yalpalaya- çu*- ^b££££» "r- .^te* dünyayı. Kurmaz olsun. &.oyue m^.... _ ma, yalnız, bir başıma... Koca Halil delirmiş derler. Bir çıma da acımdan ölürüm. Bir başına adam ıpıssız, koskoc ttıan. bir köyde kalabilir mi? Basma da türlü hal gelir. gün değil, on gün değil, on ay. Adamı kurt kuş yer. Tek b; bir adamı bir köyde karıncalar bölüşür. Karıncalar gi oyar. Şimdiye kadar, pamuk

zamanı köyde hiç bir insan di mi? Ben kendimi bildim bileli kalmadı. De kaldı mı?» Gözlerini Alinin gözlerinin içine dikmişti. «De kaldı mı?» Hayır mı, hayır mı çıkar Meryemce kaltağının doğurdu-ndan! Bu, İbrahimin dölü değil. Kimbilir kimden aldı Mer-jmce bunu. O, koca orospu. Ulan o küheylânı kim getirdi de ladı kapınıza? Kimse bilmez bunu. Kimsecik bilmez ama, Meryemce de mi bilmez Bilmez mi kocasmm karmcpyı in-ez biri olduğunu. Yürü behey kahpe dünya. Çarkm k-m felek. Koca Halili bu hallere mi düşürecektin! Bir at ı için, Çukura kadar azıcık binmek için böyle kpır İ^nı dolaştıracaktın! Elâleme yüzsuu mu döktürecektin! Yü-bire orospu avratlı dünya! Demini süren öğünsün. Oy oy

12

ORTADIREK

oy, başım dönüyor, başım dönüyor da belim, bellerim kırılıyor.

Öfkeden köpürüyor, söyleniyordu.

Ali orada, başı yerde kalakaldı. Sonra başını kaldığı, ayakları biribirine dolanırcasma yürüyen Koca Halilin ardından baktı:

«Bu hailen Çukurovaya kadar yürüyemez,» dedi kendi kendine. Toprağı eşeliyordu boyuna.

Bu sırada anası arkasından, çoktandır içinde birikmiş bir öfkeyle seslendi:

«Ne dedi sana gene o koca köpek?» diye hışıyla sordu.

Ali ylgın:

«Ne desin fıkara.» diye karşılık verdi. «Ne desin kocacık Ağzıyla demedi ya, demek istedi ki... Her zamanki gibi.»

Meryemce:

«Hiç! Aklından çıkar onu. Aklyım köseciğine uğratar; Ali. Şu canım sağiken, Meryemce de şu dünyada variken, soluk alırken o, o ölmüş koca it leşi, kokmuş domuz artığı atimin sırtına binemez. Geçen yıl bindirdim. Senin gül hatı:n için. İbrahim düşüme girdi. Bire koca Meryem, dedi, sen onu atımın sırtına nasıl olur da bindirirsin, dedi. Senin sadıklığı böyle mi? O atımın sırtında Çukura indikçe ben mezarırru yatamadım. Dedim ki İbrahim, oldu bir iş. Oldu bir kere, o luyun gönlünü kıramadım, hatırından geçemedim. Kusurun bağışla İbrahim, dedim. Bir daha mı? Allah göstermesin. I daha mı? Deliktaşm Evliyası mezarından kalksa da bine Koca Halili atma dese, Bindirmem. Var git Evliye derim, sch Evliyalığına karış. Karışma elâlemin atma. At zaten hasla.

"Vallahi: ayakta! duramıyor. Koca Halildan daha çok kocacı; Küheylân.

Vallahi öyle. Bu yıl beni ya götürür, ya götürmem Kulakları düştü, burnundan sümük akıyor. Bana bak Ali, curada, şu duvarın dibinde beni yatırır boğazlarsın da, ondan sonra onu atıma bindirirsin. Anladın mı?»

Ali ayağa kalktı, şalvarını elleriyle çarparken:

«Beni atına bindir demedi ki fıkara,» diye derin derin

içini çekti. «Halim yok, dedi. Dizlerim, dedi. Yüreğim yanıyor Koca Halile.»

Meryemcenin gözleri döndü. Neredeyse öfkeden saçını başını yolacaktı.

«Bugün istemez, yarın ister. İster o. Yüzsüz o. Beni indi rir de kendisi biner ata. Onun ne gâvur oğlu, ne şeytan oğlu olduğunu bir ben bilirim, bir de şu üstümüzdeki koca Alla! bilir. İster o, ister»

Sonra onların kalktığı kütüğün üstüne oturdu:

«Vay,» dedi, «vay, küheylân kocadı. Hali kalmadı. Vay! Amma tay olsa da, yüz tane de atım olsa da bindirmem onu. Bindiremem. Sen bilmezsin onu. Hiç söyleme. Ona hangi yürek yanarsa... Söyletme beni. O Koca Halilin pis yüreğine yağlı kurşunlar saplansın.»

.«Öyle deme güzel anam. Kocalık batsın. Halini gördün: de yüreğim ağzıma geldi. Olmaz olsun böyle dirlik. Şu fıkara şimdi bu biribirine dolanan ayaklarla nasıl Çukura iner? Ölmez mi yolda?»

«Ölsün,» diye ayağa kalktı Meryemce. «Ölsün o koca köpek. Ölsün de gebersin. Benim atıma binmesin de.»

Ali elindeki çöpü yere fırlattı:

«Bilseydim ki ikinizi de götürür at, onu da senin terkine bindirirdim ana.»

Meryemce, Ali bunu söyler söylemez kudurdu. Bağırmağa, söğmeğe başladı. Ne dediği anlaşılmıyordu. Deliye dönmüştü. Ali korktu. Vardı kolundan tuttu:

«Yok, vallaha yok. Bindirmem onu. Bindirmem onu.»

Meryemce azıcık sakinleşti, ne dediği de anlaşılır oldu.

«Sen de onu bindirirsen, ben de başımı alır bilinmez, adı sanı duyulmadık bir diyara giderim. Giderim de şu mememden emdiğin ak südümü de sana haram ederim. Ederim.»

İri yarı, beli bükülmüş, sivri çeneli, uzun yüzlü, elmacık kemikleri çıkık, gençliğinde iri gözlü olduğunu gösteren güzel, karagözlü bir kadındı Meryemce. Tüm dişleri dökülmüş, avurdu avurduna geçmişti. Yüzü, gözlerinin kenarları, alnı du-

f

lakları kırış kırıştı. Yeldirmesinin altındaki azıcık kalmış ak, jnnah saçının bir kısmı alnına dökülmüştü.

«Bir daha at sözünü ağzıma alayım deme. Ö koca domuz kelsin gelsin gitsin,» dedi, dama doğru yürüdü.

«Döngele geldi kapıya dayandı. Alıp götürmemek olmaz»

Koca Halil birkaç kere daha geldi Aliye. Her gelişinde bi-|raz daha halinden yakmıyor, biraz daha Alinin babasını övüyor, sonra ursudunu kesip öfke içinde geri dönüyordu. j Köyde dört tane at vardı. Öteki üçüne de gitti. Onlara da ijjrakındı. Elinin ayağının tutmaz olduğunu söyledi. Ama doğrucan doğruya hiç birisine atma binmek istediğini söyleyemedi. { «Anlasınlar it döllerini.

Anladılar. Gel bin derlerse derler.» i Ama hiç birisi de:

i «Canm sağ olsun Halil Emmi, bacakların titriyorsa bizim |ata binersin,» demedi. Dinlediler dinlediler oralı bile olmadan, jyüzl erini eğip savuştular. | «Ulan haberiniz yok. Ulan it döllerini, Çukurda pamuk açajh haylidir. Döngele bozkırdan kopup geleli haylidir. Ulan ben | ;bu bacaklarla Çukura inemem. Pamuğun açtığının da size söylemeye dilim varmıyor. Yok mu bir çareniz? Ben yürüyemem.» ı Günler geçti. Koca Halil sarhoş gibi köyün içinde dört |döndü. Gözlerine uyku girmedi.

«Ölüme,» diyordu, «ölüme kurban olayım. Ölüm bundan İyi. Varınca Çukura görecekler, cümle âlem, öteki köyler çok- tan inmişler. Yarılamlar bile pamuğu. Demezler mi Halil Emmi, yaktın bu yıl bizi demezler mi? Ocağımızı söndürdün, çoluk çocuğumuzu aç kodun bu yıl. Adil Efendiye de sırtımıza bindirdin demezler mi? Yerler beni yerler, çiğ çiğ, şise geçirir kebab eder yerler beni. Arkadaşlar, derim, kocadım gayri. Bunakladım. menden geçti. Bundan böyle size pamuk açımını başkası haber versin. Ben otuz yıldır, sizi pamuğa bir gün geç koydum mu, bir gün erken götürdüm mü? Pamuk çat deyip de çatladığı, ak salkımı dışarda gözüküyü an, siz tarlanın başında buldunuz kendinizi derim. Yeter gayri. Benden bu kadar. Paso. Fayda etmez. Dinlemez köylü.'Amma ben Çukura bu dizlerle inemem. Biri beni atına

yola düşemem. Köylüye de pamuğun açtığının haber veremem.»

Haber vermiyordu. Köylü bir kulak olmuş onun ağzına bakıyordu sanki.

«Vakit geçmedi mi Halil Emmi? Daha ne kadar var?»

«Geçen yıl bu zamanlar mı? Ohhooo, geçen yıl biz bu za manlar çoktan Çukurovadaydık»

«Bu yıl havalar soğuk gitti de onun için mi geç açtı? Allah

Allah.»

«Halil Emmi, döngele geldi doldurdu dereyi, koyağı. Tekeç dağma doğru bir turna katarı süzülmedi mi?

«Halil Emmi şaşırmasın.»

«Yanılmaz bir Allah, bire Halil Emmi. »

«Durun millet yahu. Düşmeyin adamın üstüne. Koca Halil ne zaman yanılttı sizi? Elbette bir bildiği var.»

«Ben korkuyorum. Bu işte bir bit yeniği olmasın»

«Bu yıl Koca Halil bir hoş»

«Koca Halil yanılmaz.»

«De-bire Halil Emmi, kaç"gün kaldı?»

Kimine durup yalan doğru karşılık veriyor, kimine söğüp geçiyor, kimini de hiç duymuyordu.

«Döngele geldi kapıya dayandı. Alıp götürmemek olmaz.»

Ama sonunda canını dişine taktı. Her yıl yaptığı gibi bir döngele dikenini eline aldı. Her yıl döngeleyi eline alır almaz sevincinden uçar, oynar gülerdi. Gene öde gülen bir tavır takındı elinden geldiğince. Koşarak Muhtui'a giderdi. Gene

koşarcasına Muhtara gitti. Onu elinde döngeleyle köyün içinden koşmağa çalışarak, tökeziyerek, düşerek Muhtara gideri görenler:
«Çukurda pamuk açmış,» dediler. «Açmış ama bu yıl da Koca Halil iyice kocamış gayri. Koşmak değil, doğru dürüst yürüyemiyor bile fıkara,»
Muhtar onu kapıda karşıladı.

«Bu yıl ne geç açtı pamuk?» diye sordu. Sonra da ardından ekledi. «Senden hiç beklemezdim Halil Emmi, Uzun Aliy-
; l«n, Öteki köylüyle bir olup benim aleyhime çalışıyormug-{san. Ayıp. Sana yakışır mı? Sakalından utanmadın mı?»

Koca Halil:

. «Doğru konuş Muhtar, senin baban bile bana böyle lâf ' edemezdi,» diye söylendi. Eskiden olsa böyle bir söz karşısında kükrer, kıyameti koparırdı. Yalnız, «Doğru konuş. Ben se-nim bildiğin adam değilim,» demekle yetindi. Her yıl döngeleyle getirince:

«Döngeler geldi kapıya vurdu. Bir katarını da göğün ağmı\$, lama katarı gibi katarlanmış Tekeç dağına doğru uçarken gör» âünv» derdi. Bunu öyle sevinçle, öyle şen şakrak söylerdi ki... şimdi ağzından dökülüyordu.

Muhtar da:

«Amm da atıyorsun bire emnü>> der, oradaki köylüler gü-; ferlerdi. Sonra da tellâl çağrılır, köy Çukurovaya iniş hazırlığı- \ ma başlardı.

j

Muhtar «atıyorsun» diyemedi. Oradaki köylüler güleme-; diler. Yaşlılar bu yılda bir uğursuzluk olacak diye içlerinden geçirdiler.

Tellâl da cansız cansız bağırmağa başladı. Her yıl sesi çab fin öterdi.

«Ulan bu ne iş? Bu ne durgunluk?» diye birbirlerine sor-ıular. «Sonu hayırlı gelsin.»

Koca Halil döngeleyle Muhtara verdikten sonra evine gel-fii, kapandı. Büyük toplantıya kadar da bir daha dışarı çıkmadı.

II

Ağustos ortasından Ekime kadar döngeler kırımlıdır. Bir kırımı sis, bir kırımı bulut gibi bozkırın üstüne çöker. Ardından gün verilmiş. Bir kırımı yol, uzun, dalgalı bir şerit, bir turna katarı, çığlık çığlığa geçen bir kuş sürüsü gibi ; açılır kapanır, iner çıkar, toplanır dağılır. Deli yeller önünde bozkır bir uçtan bir uca dolanır. Yalar. Bir yerde duramaz. Kabına sığmaz. Döngeler bozkırın en önemli bitkisi, dikenidir. Yazın tatlı bir yeşildeyken dikenleri kadar kökleri de sağlamdır. Görünüşü bozkıra can verir, hayat bağışlar. Kuruyunca kökü zayıflar, dikenleri sertleşir daha da. Esen yellerin önüne eonra.

Orta günden sonra yeller iyice azıtır. Döngeler de. Ve dön-gelelerin rengi açılır altın sarısına keser. Toprağa sağlamca yapışmış, inad, kopmaz.' Ama kökler iyice inceler. Orta günden sonra esen ulu yeller toprakta dikili hiç bir döngeler b-rakmamacasına çabalar. Islıklar doldurur bozkır dünyasını. Yüzlerce binlerce döngeler bozkıra açar. Bozkır sarı, altın pırıltısına boğulur. Bozkır gün ışığına batır, balkır. Yalp yalp eder Balkıyarak döner, savrulur. Döngeler olmasa bozkır bozkır değildir.

Koca Halil der ki. «Şu uçsuz bucaksız, cansız toprağın şenliği, güzelliği döngelerle gelir. Döngesiz, şu boş, ölü topra'ı neye yarar ki!»

Çatırtılar gelir bozkırdan. Koca Halil kulağını toprağa dayar, toprağın derinden derinden gelen sesini, uğultusunu dinler. Bozkır toprağı iyi bir iletkenidir. Toprakta karınca sesleri. Kuş yuvaları. Bir kuş vardır, salt mavi. Yanar döner mavi. Yarlarda toprağı oyar, uzun bir delikle ta toprağın derinliklerine gider, yuvasını toprağın dibine yapar. Onun topra-' ğı delisi duyulur. Cıvcıvlerinin sesi gelir. Uzak uzak bir türkü, gelir. Döngeler kökleri ne zaman kopacak, çatırtısından bili-

F. 2,

^pp

nir. Koca Halil derki, «bu toprak gibi yok. Telgraftan beter. t Daya kulağını duyulmadık sesler duy. Bir çobanın kavalını duyarsın, dünyanın öte ucundan gelen. Bir türkü duyarsın, .söylenmedik. Bir hoş, bir uğultulu. Çiçek yüklü bir türkü. Daya kulağ nı, bir günlük yol öteden giden atların nallarınla sesini duy.

xier adam toprağın sesini duyamaz. Kulak ister ona. Sesleri bir bir seçecek Koca Halil kulağı ister, düdüklerim...»

Koca Halil en çok kulağını dayayıp saatlerce toprağı dinlemeğı sever. Taa gençliğinden beri.

\ Toroslarm arka yanındaki, düzleşerek uzun, büyük bir 'dalgayla bozkıra doğru sarkan ak, yanıkcasma kavrulmuş topraklı, ağaçsız kısımdaki köyleri güzün kokusu gelmeğ» 'başlayınca toptan, köylerde siniler sinek kalmamacasına, Çu-Ikurovaya çalışmağa inerler. Köylerde hiç mi hiç insan kalmaz. •Hastaları sayrıları, yaşlıları, bebeleri bile götürürler. İpissiz skalmış köylere bir bekçi bile koymazlar .Halbuki kuyularda tahılları, yüklerde yatakları, sandıklarda giyitleri, en değerli işeyleri, çeyizleri kalmıştır. Bu ıssız, kimsesiz ,bu bomboş köy-ilere kimse girip de bir çöpünü biie yerden kaldırmaz. Buralarda hırsızlık olmaz mı, olur. Ama koy boşken, köyde kimse jçikler yokken olmaz. Dışardan birisi golip de köye giremez, jfiün gelir köylü Çukurovadan döner, o zaman döğüşler, kız kanırmalarla birlikte hırsızlıklar da başlar. İ Çok eskiden eşkiyalar başı Cötdelek varmış bu yanlarca. Astığı astık, kestiğı kestik bir er kişiymiş. Harami, zalim. iikimsenin gözünün yaşına bakmayan bir cibilliyetsiz. Bir yer-jde bir para kokusu alması, ne yapar yapar da, öldürür ke-iser de, çocuğunu karısını boğazlar da o parayı alırmış. İşte bu ieşkiyalar başı namlı Cötdelek yılın bir ayında, ayın bir günün-ide candarmalarm takibine uğramış. Candarmalar, süre süre jnamlı Cötdeleğı Torosun ardına, ta buralara kadar getirip izini ııyitirmişler. Cötdelek gelmiş köyün kapısına dayanmış. Yorgun, ;aç susuz, perperişan. Elini çenesine dayamış. Varmış bir derin iidüşünceye. Düşünmüş, «arkadaşlar demiş, ben bu ıssız köy» !:girip te karnımı doyuramam. Bu olamaz.» Köye girememiş-

jçöye doğru da bir adım atamamış. Çeteleri, «Behey Cötdelek Ağa demişler, biz acımızdan ölemeyiz senin erkekliğin uğru-0a. Biz acımızdan öldük. Perperişan olduk, iler tutar yerimiz kalmadı. Şu köyde yiyecek dolu, girip yiyelim. Şu köyde yatak dolu. Ve hem de pamuk yatağı. Çukurovanın ak pamuğundan. İki aydır uyku dünek görmedik, varıp bir iyice uyuyalım»

Cötdelek gene elini çesine dayamış, düşünmüş. Derin fikirlere dalmış. Sonra da başını kaldırmış ki, Allah hışmından esirgesin, amanallah, gözleri yalım saçar. «Olamaz arkadaşlar, demiş. Ben her bir şeyi yaparım, her bir işe irtikâp ederim ama, bu işi yapamam. Acımdan şuracık da can versem, ıssız köye girip de yemeğini yiyemem. Ve de acımdan ölüyorum. Uykusuzluktan can veriyorum. Ayakta duramıyorum. Yumşak bir yatak olsa, ak Çukurova pamuğundan. İçine girer de tam bir hafta Uyurum. Hiç uyanmadan uyurum. Kuru yerlerde yata yata böğürlerim çürüdü arkadaşlar. İşte^fealimi görüyorsunuz. Bitkinim. Varıp- 6 yataklarda uyuyamam. "Ve-lâkin uyuyamam. İlk olaraktan bu düzeni bozamam. Yüz yıl, iki yüz yıl, üç yüz yıl sonra gelecek insanlar ne diyecekler, bu köylerin hali böyle böyleydi. Çukurova zamanı bu köylerde kurtla kuzu yayılırdı diyecekler. Bir namussuz, kemiğine yesdehlediğimiz bir Cötdelek çıktı da düzeni ilk olaraktan bozdu. Boş köylerden haramilik etti. Boş köylerden hararı-liğı o icat etti dediremem arkadaşlar. Anama avradıma, hem de kemiğime kıyamete kadar söğdüremem arkadaşlar. Eğer burada, şu köyün kapıcığında açlıktan, uykusuzluktan, hem de susuzluktan ölürsek, bizden sonra gelecekler ne derler, derler ki, bir Cötdelek Ağa gelmiş derler, kan içiciymiş, haraminin başıymış, ama velâkin açlıktan şuracıkta, şu köyün kapısında can vermiş de, ıssız köyde ekmek, yağ bal doluymuş da, hem de yataklar Çukurovanın ak pamuğundanmış da, gözlerinden de uyku siyim siyim akarmış da köye girip de bir çöpüne bile dokunmamış, pıravo adama, pıravo, hem de bin kere, iki bin kere pıravo. Yiğit arkadaşlarıyla, doğruluk uğruna can verene pıravo. Nur dolsun mezarına, diyecekler.»

ZV

ORTADIKİSK.

Çeteleri bunun üstüne Ağalarına demişler ki, sızlanmışlar M, «girelim köye, ne alırsak yerine para koyup alalım. Evin kapısını da tanık tutup, hem de evin bacasıyla pazarlık edelim. İstersen saban demiriyle pazarlık edelim. Saban demiri yemez içmez ama adamdan sayılır. Toprağı delen, aktaran kim?» Cötdelek kızmış, «olamaz dedim size arkadaşlar. Bu iş •olamaz dedim. Hiç yorulmayın. İnsanlığa sığmaz bir işler yapamam. İsterseniz şu uzaklara, içinde insan olan

köylere gidelim. İsterseniz tüm köyü, içinde bir tek çöp komamacasına soyalım. İsterseniz adamların koyun boğazlar gibi bir telsi kalmamacasına boğazlayalım. Ne dersiniz? İstemezseniz, oralara kadar gidecek haliniz yoksa, mecburi ya Musa burada durup, Çukurovadan köyün dönmesini bekleyeceğiz. O zaman tüm köyü yağma edelim. Kızlarını, avratlarını yağma edelim. Yağlarını ballarını yağma edelim. Başka türlü muamelenin mümkünü yok. Duydunuz mu arkadaşlar!» demiş. Koca Halil bugünlerde Cötdeleğin kemiğine soğuyor babam soğuyor. «Bir yolunu açsa da köye girseydi. Boş köylerden de hırsızlık baslasaydı, köylünün hepsi Çukura inmezdi o zaman. Hiç offiiazsa kocamışları köyde kor da giderlerdi.

!Kemiğine-de o Cötdelek itinin. Södüne sümecine de...»

Köylülerin Çukurovada çalışmaları bir. bir buçuk ay sürer. İşleri de bitince, gene toptan, indikleri gibi köylerine denerler. Bu, eskiden beri böyledir. Yani Uzunaylanya bu yan insanlarının gelirlerinin çoğu, Çukurovadandır. Tarlamdaki ekiminden, kapıdaki koyunlarımdan keçilerimden, sığırlarımdan gelecek şu kadar der gibi, Çukurovadan gelecek şı kadar gelirim derler.

Kasabadaki, bu yan köylülerin dükkâncısı Adil Efene; sorar:

«Kaç başsınız?»

«On baş.»

«Onu da pamuk toplar mı?»

«Birisi bebecik daha Ağam. Beş gün oldu dünyaya geleli. Kara gözlü bir bebecik. Kara kara gözlü»

Adil Efendi önce kafasında ölçer biçer, inanmazsa s»rar soruşturur. Sonra da insan başına bir şeyler verir. Sarı deftere yazar. Bilir ki -millet Çukurovadan dönünce, bir ölüm ka-İihî olmamışsa, bir tanesi köyden, topluluktan tezikip başını alıp gmmemişse sarı defterde yazılılar eksiksiz avucunun içindedir. İşte Çukurova böylesine güvenli, böylesine sağlamdır. Köy hazırlıktandı. Gidişler gelişler, evden eve seslenmeler.. Bir yerde bir ağıt, bir yerde ağız dolusu gülüş. Bekçinin, köyü bir baştan öteki başa gidip gelerek, arada durup, «eeeey ahaliüü, duyduk duymadık demeyin. Bugünden sonra iki gün kaldı. Elinizi çabuk tutun. Amanın millet, öteki köyler çoktan Çukura indi bile. Çabuk olun. Olmayan ceza giyecek. , Köy kurulu ve de Muhtarımız böyle emrediyor,» diyen bağırması, hastaların iniltisi, yaşlıların homurtusu. Hasta sahiplerinin hastalarını Çukura taşıma telâşlan, gayretleri. Biribir- 1 lerine yardımlar. Dedikodular, söğüşmeler. '!

Bu hayhuy, bu hengâme içinde bu yıl köyde alttan alta. gizli bir şeyler de oluyor gibi- Havada bir şeylere hazırlanmak, karar vermek kokusu var. Bu karar vermek kokusu çolukta çocukta, kadında kızda, delikanlıda kocada, herkeste, herkt sin yüzünden anlaşılıyor.

Konuşmadan, gözleriyle birbirlerine, «amanın,» diyorlar «Amanın kahpegidi! Amanın renk vermeyin. Duymasın h, Sezmesin bile. Engel olur.»

Köy beş yıldır bu konu üstünde düşünüyor ama, bir kar ra varamıyordu. Kimi o yana çekiyordu, kimi bu yana. Ama bu yıl Uzun Ali, Taşbaşoğlu, Öksüzdoğan üçü birlik olup çalışmışlar, köyün çoğunu, yan çizenlerini yola getirmişlerdi. Yani köylüye gerçeği göstermişlerdi. Köylü milleti bu! Bir; kere bir şeye heyye demesin, aklı kesmesin. Korkma gerisin-! den.

Sabahtan beri T-aşbaşoğluyla Uzun Ali köyün içine düşmüşler, kimseye sezdirmeden şöyle bir güvendikleri evlere uğruyor, evin erkeğinin kulağına, «Öksüz Duranın evine,» diyorlar, hemencicik çekiliyorlardı.

Öksüz Duranın evi köyün dışındaydı. İkindiye doğru eve

.. epeyi bir köylü kalabalığı birikti. Kalabalıktan, Uzun Aliyle !" Taşbaşoğlu gelinceye kadar, her ağızdan bir ses çıkıyordu.

Taşbaşoğlu geldi kapının eşiğine oturdu. Cebinden sarı !'. teşbihini çıkardı.

Başını yere eğip elindeki teşbihi şöyle bir ' süzdükten sonra geri kaldırdı.

Yüzü terlemiş gibiydi. Çok da ' ciddiydi. Konan sinek bin parça olur derler ya, işte öylecene. 1. Bir atın yüzü gibi uzamıştı yüzü. Süzölmüştü. Kalabalığın ! üstünde şöyle bir gözünü gezdirdikten sonra:

«Emmiler,» diye başladı. «Hepimiz kararımızı verdik mi? !

Arkadan bir

ses, Gümüşoğlunun sesi:

«Verdik Taşbaşoğlu. Ya ölüm, ya kalım dedik.» Başka birisi:

«Hakkımızla yediremeyik bundan böyle. Kanımıza ekmek doğradılar.»
Yaşlı biri, mıy mıy bir sesle: «Doğruyorlar,» 'diye bastırdı. \

Kalabalıktan beş kişi sigara içiyordu. Taşbaşoğlu:
«Hep dikileceğiz Muhtarın karşısına, Ama hep birden. İki kişimiz bile içimizden ayrılırsa, geri kalanımızı ezer. Cep-peyi bozmak yok.» i «Yok,» dediler.

«Ceppeyi bozanın avradı üçten dokuza boş düşsün mü?» | Coşmuşlardı:
«Düşsün,» diye bağıldılar.

Bir zaman hepsi, hep bir ağızdan konuştu. Kimse kimse-'{llı ının ne dediğini anlamadı.

ip Bu sıra Öksüz Duran sözü aldı. Yüzünde ev sahipliğinin : " kendine verdiği güven, gurur vardı.

1 «Aramızdan iki kişi seçmeliyiz. Onlar varıp Muhtara de-'meli ki, Muhtar demek köyün öz bir babası demek. Senin baban Hıdır Kâhya işte öyleydi. Halbuysam ki, sen orospu av-ratlı Delice Bekirlen bir olupsun.- Bir olmuş da köylüyün kanma ekmek doğrarsın. Bir olup da Çukurovanın en kötü tarlalarına, en verimsiz, bir dalında bir koza bile bulunmayan tarlalarına rüşvet alarak biz köylüyü sokarsın. O tarla-

lan öteki köylüler beğenmezken, görünce ardını dönüp kaçarken. Elin köylüleri bir günde adam basma yüz kilo toplarken, bizim köylümüz yirmi beş kiloyu bile tutturamıyor. Elin köylüsü bir etek paraylan dönerken, bizim köylümüz işte bu yüzden Adil Efendinin borcunu bile tamı tamına ödeyemiyor. Sende yürek, sende vicdan yok mu? Sen insan değil misin? Muhtar olduysan sen de bu köyden değil misin? Aldığın rüş-veti, ne kadar alıyorsan biz verelim de, gel bizden yana ol. İstedikimiz, kendi elimizlen seçtiğimiz tarlaya girelim. Yok, eğer bizimle olmazsan orası da senin bileceğin iş. Biz toplayacağımız tarlayı kendimiz seçeceğiz. Delice Bekirin bulduğu tarlalara girmeyeceğiz, desinler. Bu sözleri söyleyeceklerin ardında durmalıyız ki, yüreklerine bir korku gelsin, kavi dursunlar.»

Taşbaşoğlu:
«Duran bir iyice söyledi,» dedi. «iki kişiyi seçelim. Ama kimi seçelim? Yüreği sağlam, korkmaz' iki kişiyi.»

Öksüz Duran hementecik onun ağzından sözü aldı. Heyecandan eli ayağı titriyordu.

' «Uzun Aliyi seçmeli. Çok dokunaklı söz söyler Ali. Adamın yüreğine işler. Hem de korkmaz. Hem de bu işleri, Muhtarın rüşvetçiliğini ortaya atan odur. Muhtarın Delice Bekir-le rüşvet alarak bizi verimsiz, ağaçsız, hem de hendeksiz, susuz, hem de rezil yerlere soktuğunu haber veren, keşfeden, beş yıldır dili döndüğünce bizim akılsız kafamızı uyarmağa çalışsan, gayret eden Uzunca Alidir. Bu iş için ondan münasibi bulunamaz.»

Birkaç ses birden:
«Bulunamaz,» dedi.

Taşbaşoğlu:
«Öteki de Öksüz Duran olsun. Demokrat gibi söz söyledi.»

«Olsun,» dediler.

Uzun Ali ötede oturmuş uyuklar gibiydi. Doğruldu, dikeldi.

«Günü saati gelince caymak yok. Bizi sipsivri ortada koyup da bir yana çekilmek yok.»

Köstüoğlu koskocaman gövdesiyle ayağa kalktı, geri oturdu.

«Avrat boşadık. Kanımıza ekmek de doğradık da.. Olamaz. Böyle daha münasiptir efendim.» Köstüoğluna hep güldüler. Taşbaşoğlu:
«Şu bizim Muhtar, şu Hıdır Kâhyanın oğlu gibi bir iblisi lâin bu yeryüzüne gelmiş değildir. Hepiniz * huyunu huşunu,] bilirsiniz. Türlü deliğe, türlü türlü boyalara boyalara girer çıkar. Türlü türlü gözdağı verir. Her bir tarakta bezi var. Bir anda on tane adamın kisvesine bürünür. Demokrat olur. İsmet Paşacı olur. Olur oğlu olur. Onunla başa çıkması epeyce «or. Bunu bilmeli de öyle yola çıkmalı, önce yapacağı işi size Böyleyim, bizi Çukurova ağalarına söyler. Köylü isyana, ayaklanmağa kalktı. Bunlara bir yıl iş vermemeli. Vermemeli de akılları başlarına gelsin, der. Ve de bu köylünün, ve de hükümetimize, milletimize, güzel Ağalarımıza başkaldıranlarm, ve de o namkörlerin başlarını yılan başı ezer gibi ezmeli, der Ve de.. Ve de. diye diye

anamızı beller. Bu yıl bize hiç bir pa-. muk tarlası verdirmez. Eli boş döneriz Çukurdan bu yıl. Bu ' adam her bir namussuzluğu yapar. Emmiler bunların hepici-
ğine dayanabilir misiniz? Dayanırsak sonu selâmet. Gelecek yıl istediğimiz yerden, istediğimiz tarlayı alırız. Başımızda da Koca Halil varken pamuğun açıp açmadığını her köyden iyi biliriz. Öteki köylülerin daha haberi yokken biz tarlaları» başına inmiş oluruz»

Koca Halil gırtlacağını temizledi. Uzun bir nutuk çekmeğe hazırlandı.

«Heyye...» dedi. «Öhhö öhhö . Heyye..» Gerisini getireme-| den lâfı Uzun Ali aldı: 1 «Dayanabilir misiniz?» diye sordu 1 Köstüoğlu gene r*.-*-» k'kti oturdu:

«Avrat boşadık, dayanmak mecburi bir iş,» dedi. J |' Kalabalık ellerini kucağına almış, bir ayinde gibi susuyordu. Susuyor, düşünüyor.

^ I Koca Halil gırtladığını temizliyordu o zamandan beri.

ORTADİREK

25

Gırtlacağını temizliyor, bir fırsatını bekliyordu. Çabuk çabuk söylemeğe başladı:

«Yaaaa... işte tam böyle. Beni taşkalaya aldı o pis oğlan. Hıdırm uyuz oğlu. Muhtar olmuş da yamuk Sefer. Sefer efendi demeden yanma varamazsın. Ulan dedim, bire oğlum senin o baban olacak herif.. İşte böyle dedim. Senin o baban olacak herif dedim vallaha. O benim elime, Koca Halilin eline su dökemezdi. O benim sayemde kâhyalık ederdi. Geçti zaman, döndü devrân. Tekeri dönenler öğünsün. Sen dedim ulan bana gülecek adam mısm? Bana Koca Halil demişler. Koca Halilin yüreğinin içindekini Allah bile bilmez. Bir Koca Halil bilir. Ulan dedim, bire oğlum ayıp değil mi? Bir koca köyün hakkı yenir mi? Bir koca köyün topladığı pamuk gas-bedilir mi? Yazık değil mi? Ayıp oğlum, ayıp işler bunlar. Bu görülmüş iş mi? Sen avradı köyün orospusu olan biriyle birlik olup da nasıl yaparsın bu işleri? Ulan dedim, t/ire oğlum, el mi yaman bey mi yaman? Aklını başına devşir. Köylü senin başına büyük işler açar sonra. Biz bu sakalı değiirmede ağartmadık. Sözümlü tutasm da sonunda bana hayır dualar eylesin. Yüksek alkışlar kopa yüreğinden. Delice Bekir gibi bir soysuzlan arkadaş olacağına kendi köylünle, öz emmilerinle, hısımlarınla birlik olsana. Olmaz.»

Koca Halil tam kıvamına girmiş, güzel sözlere yol vermişti ki, Taşbaşoğlu lâfı ağzından aldı.

«Olmaz. Alinin bunu Muhtara açacağı güne kadar, hiç kimse bunları, bu konuşukları ona duyurmayacak. Duyarsa bir gâvurluklar çevirir. Ali bunu ona yolda söyleyecek. Çukurova yolunda.. Daha iyidir. Olur mu?» «Olur,» dediler. Koca Halil de bağırarak «olur,» dedi. Sözü yarım kaldığından ötürü kıvranıyor. Neredeyse tepesinin. tası atıp, Taşbaşoğluna ana avrat girişecek.

«Bu yıl da aldım döngeleyi elime, adamdır, köyün başıdır diye ona götürdüm. Dedim ki, bir katarını da bu döngele- Tekeç dağına uçarken gördüm. Neee? dedi. Üstüme gül- Ulan ölüyün körü, dedim. Deyyusun dölü. Köpoğlu kö;

|> 26

ORTADİREK

pek, dedim. Hem de it oğlu it. Şu avradımın üstüne ağlayım ki, şu avradımın ölü yüzünü öpeyim ki...»

Başta Taşbaş, sonra ötekiler gülüştüler. Koca Halil buna çok kızdı. Kaşlarını kaldırdı. Gözlerini belertti.

«Ne gülüşüyorsunuz it dölleri?» diye başladı. «Ben avradımın ölümünü isterim mi sanıyorsunuz. İstemem. Doğuşür çekişirim ama, gene de istemem. Bunca yıl bir yastığa baş koyduk köpek südükleri. öpeyim ki... Bir sürü döngele c güneşin altında Tekeç dağına doğru süzülüyordu. Alimall bir katar. Demek inanmadın ha. Vay deyyus vay! Öylej gitme Çukura. İnanmazsanız bana, inmeyin Çukura.

İNME;; de elâlem pamuğu toplansın, siz de avucunuzu bir iyice ya. ym.»

Gittikçe kızgınlığı artıyor, söyledikçe zayıf, kırış kırış boynunun damarları parmak gibi şişiyordu.

«Size de söylüyorum, siz de bilesiniz ki, ben döngele\i Muhtara bugün götürmedim. On beş yirmi gün önce götf. düm. Duysun kulağınız. İyice açın da kulağınızı duyun sözlerimi. Geç kaldınız. On beş gün önce götürdüm. Dün <. türdüğüm sonuncusuydu. Duydunuz mu? Üstüme kabahat mam. Hiç bir kimseden bir lâf istemem. Ben ona, yani s pamuk Çukurovada açtı diyeli on beş gün oluyor. Dünya

apak pamuğa kesti diyeli. Hıdır kâhyanın oğlu benimle oynama. Köylüyle oynama, dedim. Çukurda pamuk açtı açacak. Haber ver köylüye. Kanma girme köylünün. Ben, senin lâfınıan haber veremem, sen bunadm, dedi. Kocadm.» Kalabalık hızlı bir tartışmadaydı. Adeta kendi kendine konuşuyordu Koca Halil. «Kocadm amenna. Kocadm, doğru doğru dosdoğru. Bu yıl Çukurovaya kadar da yürüyemem. Bu da doğru. Ama pamuk zamanını şaşırırmam. Şu düzlükte döngelerle diken variken, dedim.»

Aliye şöyle bir göz attı. Ali onu hiç dinlemiyordu. Sanki burada değil de uzaklardaydı. Ayrı ayrı bir düşüncedeydi.

Arkadan zayıf, incecik, üstübaşı paramparça Güdük Mur-taza:

ORTADİREK

27

«Kötü,» dedi, sustu. «Nedir o kötü olan?» diye sordular/ içini çekerek, gene: «Çok kötü,» dedi. «Düşündüm ki, çok fikir ettim ki Sefer efendi Ağalara söyler de, Çukurova ağaları bize toplayacak tarla vermezlerse hep bir ağız edip, halimiz nicolur o zaman? Eli boş köye dönersek, bu kış aç çıplak.. Ölmek var. Adil Efen- i di de köyümüzü yakar. Yakar da ateşe vurur»

Birkaç kişi hınçla:

|

«Yaksın,» dedi.

«Bu yıl veremezsek, gelecek yıl fayızlıyan veririz.» Sonra gene uzun bir tartışma başladı. Konuşması yarım kalmış Koca Halilse bir iki kere ortaya ana avrat söğdü. Söğmesine kimse aldırmadı. O orada sabırsızlıktan kıvranır kaldı. Bir fırsat kolluyordu ki, bir eline-geçirse bir daha ağzını kaplamayacaktı. «Ben döngelleyi gökte gördüm mü,» diye bağırdı birkaç " kere. «Gördüm mü gökte, on gün sonra Çukurovada pamuk ağardı demektir. Gülgülü pamuk açacak demektir. Çukurova alıç çiçeği gibi kokacak demektir. Burcu burcu» Daha da sesini yükseltti:

«Otuz yıl hangi gün yalancı çıktım söyleyin teresler. Ellerin köylüsü şaşırır, ya pamuk açmadan on gün önce, ya pamuk açtıktan on beş gün sonra varırlar tarlaların basma. Otuz yıldır bir güne bir gün siz hiç şaşırdınız mı teresler? Ne zaman Çukura indikse, önümüzde apak açılmış, ırgat bekler pamukları bulmadık mı? Dedim ki ona, o bu köyün kanlısına, sizin can düşmanınıza, Hıdırm dölüne, dedim ki ona, bire ulan, bire Hıdırm oğlu sen de adam oldun da sana Sefer Efendi diyorlar. Varsın desinler. Amma sen benim yanımda it bile olamazsın. Dedim ki, baban Hıdır zamanında da bu böyleydi. Dedim ki ona, o Sefer efendiye, o ağzı karaya. Ondandır korkulmaz, o yüreksizin biridir. Dedim ki ona, döngeler geldi de benim kapıya vurdu muydu, bir döngeler katarı da turna gibi gökte döndü müydü, Tekeç dağına doğru da ağdı mıydı bil ki Çukurovada pamuk tarlaları kar yağık gibi olmuştur. Tarla-

28

ORTADİREK

lar ırgadını bekliyor, pamuk sahipleri ellerini kavuşturmuşlar ırgat diye yollara bakıyorlar. Hiç bir yıl şaşırdım mı ki ben, sen benimle eğlenip köylüye pamuğun açtığını hab vermiyorsun? Köylünün kanlısı oluyorsun. Çoluk çocuğun aç kalmasının sebebi oluyorsun. Sebep gözün kör olsun, e^ yıkılsın sebep. Haber ver köylüye, dedim. Haber ver ar I daş. Veremem, dedi. Sen bunaklaştım, dedi. Buna tam-on b gün oluyor. Size de haber veriyorum, Çukurova da pamuk açtı da bitti bile. Belki de yirmi gün oluyor. Başınızın ça sine bakın emmilgr. Suç bende yok, o deyyusta. Size söyi yorum işte. Beni tuttu da dedi ki, bu haberi köylüye söylersen hakkmda üfürükçü diyerekten, şeytanla gece gündüz kc-nuşur diyerekten, yüksek vetanımız için mazarrat bir ademdir diyerekten, sabıkası vardır, Yemen kaçınıdır, Asla». Ağanın çetesidir diyerekten bir müzekkere çıkarırım, hem de' seni o; İbrahim'in yattığı yere Adana zindanına gönderirini, ' ve de oradan ipe...»

Ortalık azıcık yatışıp, sesler durulunca Koca Halilin meydana çıktı.

Öksüz Duran:

«Halil Emmi Allahmı seversen kes de azıcık konuşalım. Millet buraya müzakereye geldi. Ala keçi can derdinde, kasap da yağ derdinde.»

Koca Halil iyice alındı. Köpürdü.

«Ulan it dölü sümüklü öksüz, bizimkisi lâf değil mi? Hem de bir zorlu lâf değil mi? Kes diyeceğine o eşşek kulağını açsan da dinlesen ya, şu kocacık, bunca ömür görmüş Koca Halil ne diyor diye. Siz, siz dinlemen beni. Başınıza geleceği görürsünüz. Evine köylü toplandı diye adam mı oldu» ulan ötürüklü öksüz?» Başkaları da öksüze yardımcı oldular:

«Ulan Halil Emmi sus da iki lâf edelim. Büyük iş konuşuluyor.»

* _

Koca Halil azıcık şaşırmış, küskün:

«İstecik sustum. Varın konuşun. Dinlemen benim sözle-

ORTADİREK

29

rimi- Dinlemen bakalım. Kim zararlı çıkacak. Varın dinlemen»

Çocukçasına somurtup, köşeye çekildi.

«Heee.. Varın dinlemen bakalım.»

Kümbetoğlu çoktandır susuyor, hiç bir söze varmıyordu. Toplantıdaki herkes konuşmuştu. Onun da konuşması gerekti. İçinden öyle geçiyordu.

«Onlar öyle yaparsa, biz de Parti Başkanı Tevfik Beye gideriz. Hal keyfiyet böyle böyle deriz. Yüksek oylarımızı size vermedik mi, deriz. Al işte milletini aç koyuyorlar, Çukurova Ağaları Muhtarla elbirliği olup. Bir Muhtar yüzünden bize pamuk tarlası vermiyorlar ki, azıcık biz de pamuk toplayalım»

Tevfi Beyin köylüyü mü Muhtar mı tutacağı üstüne öfkeli bir tartışma başladı. Sonunda Tevfik Beyin eğer azıcık aklı varsa, onun akıl küpü olduğunda kimsenin şüphesi yoktu, yoksa Demirgıratm "Başkam olabilir mi idi? Köylüyü tutacağı sonucuna varıldı.

Koca Halil kıpır kıpır, yerinde duramıyor, söyleyecekleri içinde kalmış, neredeyse hırsından patlayacak. Bir fırsatını bulur bulmaz:

* «Benim zaten halim yok imansızlar. Dinleyin gayri. Lâfımı kesenin gözlerini oyarım. Halim yok.» i

Halim yok derken gözlerini Alinin gözlerinin içine dikmeyi de unutmadı gene. «Çukura nasıl ineceğimi düşünüp dururum. Gözlerime uyku girmez. Dizlerim de tutmaz oldu. Tirtir titriyor. İki adım-ık yol yürüyemiyorum. Nasıl inerim ki Çukura? Benimle oynama Muhtar, köylüyle oynama. Ben senin bildiğin adam. değilim. Bu köylü senin bildiğin köylü değil. Hakkını yedirmez. Ulan Muhtar, ulan Hıdır Kâhyanın sümsük oğlu, sen beni bindirecek at bulamazsın da koca Muhtarlığınla, Başkanlığın, hükümet adamlığınınla, eğer köylü isterse at değil, koskocaman bir tiren bulur. Yeter ki istesin köylü. Getirir de kara tireni köyün kapısına dayar. Buyur Halil Emmi, bin! der.» Taşbaşoğlu:

30

ORTADİREK

«Vay ocağın bata Halil Emmi, yalanınla bir giresin top-rağa. Köylü bu dağlara tireni nasıl getirir, getirir de Halil Emmi bin, der?»

Koca Halilin sakalı titredi. Bir yandan da konuştuklarıy-la ilgileniyorlar diye sevindi.

«Getirir,» diye bağırdı. «İstesin yeter ki köylü. Köylü-len başa mı çıkılır oğlum? Bana bak oğlum takılma bana. Kanlı Taşbaşm oğlu. Babaym ölüsünü çakal ölüsü gibi itler sürüdü. Ağzımı açtırma. Senin ocağın batsın itin oğlu. Dedim ki Muhtara, söz temsili dedim, el mi yaman, bey mi yaman? Dedim ki Muhtara, senin o mezarında kemikleri cirit oynaya-yası baban köylünün bir dediğinden dışarı

çıkmazdı. Köylünün her bir işini görür, hastasına kocasına bakardı. Bana da sen evliyasın Halil derdi. Herkes hırsızlık yaptı da bir sen bozmadın müslümanlığım. Hıdır derdi ki, sen bu köyün yiğidisin, şerefisin Halil derdi. Sen yoksan, bu köyü de yok bil. Bir gün köyü eşkiyalar bastı. Hıdır öldürecekler. Dedim ki Hıdır kaç da gel bizim eve. Hiç bir eşkiya bizim kapıya baka-maz bile. Bakanın gözleri çıkar. Pört der de çıkar. O da geldi bizim eve saklandı. Canını, tatlı cancağızını kurtardı. Sonra da bana dedi ki, sen canımı kurtardın, sana çok borçluyum Hail Ağ, dedi. Ben de bir şey değil Hıdır, dedim. Şu koca köyün bir başısın, senin için çok mu? Siz o zaman bu dünyada yoktunuz. Muhtar da yoktu. Bir İsmet Paşa vardı dünyada, bir de Abdülaziz Paşa. O zaman benim atlarım vardı. On tane. O zaman Çukura inmezdik. Elin pamuklarını toplamağa. O zaman ben tuvana delikanlıydım. O zaman böyle miydik ki?»

Durdu, dinledi, herkes kendisini dinliyor. Kimi gülüyor, timi göz kırptıyor ama, dinliyorlar .

«Dedim ki Muhtara, bak, babaym mezarına yesdehlerim. Mezarmdaki kemiğini... Köylüye dokunma. Sonra seni toz eder bu köylü. Toz duman eder. Ben köyün Koca Haliliyim, elim ayağım tutmaz oldu. Hepinizin dedesinden de daha çok yaş yaşadım. Sen Muhtarsan, adamsan bana bir... Bana bir "binet bul, dedim. Sen bulmazsan köylü bulur. Senin de şerefın beş paralık olur. Bulamazsan dokunma köylüye" de kendi

ORTADİREK

31

halmca yoluna gitsin. O köylü ki, köyün kapısına bir kara tiren çeker de bin Halil Emmi, der. Bin de in Çukurovaya. Elin ayağın tutmaz oldu. Çok emek verdin bu köylüye. Tireni getirmezse bir at bulur. Hem de kır bir at. Köroğlunun kır atı gibi. Atı da bulamazsa bir eşek bulur»

Taşbaşoğlu dayanamadı:

«Eşegi de bulamazsa bir sıpa. Sıpayı da bulamazsa bir tazi.. Taziyı da bulamazsa Halil Emmi?»

Koca Halil çıldıracakmış gibi bir hal aldı, yüzü naorardı:

«Lâfımı kesme lâfımı. Babayın ağzının ortasına... Tam ortalık yerine. Eşek bulamazlarsa, nöbet nöbet sırtlarında taşır delikanlılar, dedim Muhtara. Senin o babayın Taşbaş gibi. Neden Taşbaş demişler o duyusa? Ben bilirim. Dedim ki Muhtara köylüyle başa çıkılmaz, yeme köylünün hakkını. Senin ananı da bilir Koca Halil oğlum Taşbaş. Dedim ki o da olmazsa Uzunca Ali Efendi var. Efendi diye senin gibisine demezler Muhtar, efendi diye askercilikte sıhhiye onbaşısı olana derler. Ali Efendiye derler. Ne belledin ya. Ali Efendi benim can bir arkadaşımın oğlu. Bu Uzunca Ali Efendi bana yeter de artar bile. Halil Emmisini yazıda yabanda elsiz ayaksız kor mu ki? Ne mümkün. Ben senin o it Taşbaş sülâleyin gelmişini geçmişini, her bir bokunu bilirim. Sırası değil şimdi. Ben senin arkamı öptüğünü de bilirim. Arkalısın diye ne konurlanırsın? Köyün yarısı benim arkamda da olsa.. Ben de... Erkeksen tek basma»

Taşbaş gülerek:

«Yalana ha, yalana.. Şimdi bu yalanlar sakalına yakıştı Bii? Burada söylenenleri varıp da Muhtara dersin, sakalına bir kibrit çalar cayır cayır yakarım. Eğer kolay yanmazsa tistüne gaz dökerim. Seni cascavlak ederim»

Koca Halil öfkeyle ayağa kalktı, değneğini çekti, Taşbaşın kafasına indirecekken tuttular. Gülmekten kırılıyorlar, kasıkların tutuyorlardı. Koca Halil bu öfke içinde bile Uzun Aliye mahzun mahzun bakmadan bir adım atamadı. Sonra aynı öfkeyle yürüdü gitti.

32

ORTADİREK

Kararları karardı. Demir kazık gibiydi. Muhkem. Ölmek var da dönmek yoktu. Her bir şeyi göze almışlardı.

Bütün buna rağmen Aliyle Taşbaşoğlu ikircikliydi. Bu üç yıldır böyle oluyor, sonra Muhtar allem ediyor kallem edi-yor köylüyü kendi tarafına çeviriyor, Aliyle Taşbaş da dım-dızlak ortada kalıyorlardı. Ama bu yılki, her yılki gibi değildi. Köylü daha kararlıydı. Canlarına tak demişti. Öyle görünüyordu. Bir düzensizlik çıkmazsa Muhtar zor kandırırdı köylüyü bir daha.

Ali:

«Dönerler mi ki?»

Taşbaş:

«Avrat boşadılar ya.»

«Şimdi Muhtarın kulağına gider mi dersin?»

«Gider. Kimse götürmezse o kocamış köpek götürür.»

«Halil Emmi götürmez. Bunu iyi biliyorum,» dedi Ali inançla.

«Kim. çağırdı onu buraya? Sen mi?»

«Yooook. Kendisi duyup gelmiştir.»

«Amma da dil döktü. Yaladı köylüyü. Dilinin altında bir şeyler vardı»

Ali başını salladı. Derinden bir aaah çekti.

«Kocalık batsın. Kapıya konacak mal değil.»

Taşbaş, Alinin üzüntüsünün sebebini anlayamadı.

1

III

Meryemce tan yeri ısımadan çok önce Aliyi uyandırdı. Gelin çoktan uyanmıştı. O da çocukları "uyandırdı. Ali, şalvarını çekiştirerek atın yanına gitti. Atın yanı karanlıktı. Karısından bir çıra parçası istedi. Ahırın içine tuttu çırayı. At, akşamdan döktüğü yemin, samanın ancak azıcığını yemişti. Tımar edeyim mi diye düşündü. At, o kadar yaşlı, öylesine zayıftı ki kaşağı sırtında dolaşamıyordu. Tam belinin ortasında da iyi olmaz bir yağır vardı. Atın başındaki torbasını aldı, ahırlıktaki yemi, samanı içine doldurdu. Çıralığı tutan karısına verdi. Atı çözdü, dışarı çekti. Upuzun atm karnı karnına geçmişti. Alacakaranlıkta bir hayal gibi duruyordu. Eşeri içerden getirdi, sırtına koydu. Bu bir Çerkez eşeri idi. Atla beraber getirilmişti. Bu at, bu eve geleli on sekiz, on dokuz yıl oluyor, on sekiz on dokuz yıldır da aynı minval üzere Çukura iniyordu. At geldiğinde de ere-meke kocaman attı. Ali, taydı der ama, değil. Küheylan gibiydi. Tüyleri cilalanmış gibi parlardı. Gümüşcesine. Bu kadar güzel at bu fıkara evine nasıl girmişti? Onu Meryemce-den, bir de Koca Halilden başka kimse bilmiyordu. Koca Halil atı gördükçe durup durup ah çekiyor, «eşsek başım,» di-y«rdu. Çerkez eşeri de attan beter olmuştu. Üstünde deri diyecek deri kalmamıştı. Tüyleri tüm dökülmüş, kaltak,, olduğu gibi dışarda kalmış, altının delik delik olmuş keçesinin püskülleri dışarı fırlamıştı. Ali eşeri atın sırtına iyice yerleştirdi. Belini de keçi kılından yapılmış örmeye iyice bir çekistirdi, sıkı sıkıya bağladı. Döşekleri de eşerin üstüne yerleştirdi. Köy de uyanmıştı. Bir hayuhuy, bir telâş, patırdı kütür-dü, bin bir gürültü ortalığı almıştı. Uzaktaki evinde Köstüoğlu geiae durmadan soğuyordu. Muhtarın bağirtısı bütün gürültüleri bastırıyor, köyün üs-

F. 3

34

ORTADİREK

tünde dolanıp duruyordu. Yakında, durmadan bir bebek vı. zıldıyor, bir hasta inliyor, ah vah ediyor, bir çocuk ağlıyordu. Köpekler ürüşüyorlardı. Sonra bir at kişnedi, bir iki eşek anırdı. Ali yükünü sardı bitirdi. Anasını elinden tuttu ata getirdi. Kaldırdı atın üstüne koydu. Atın ayakları bükülüyordu. Ali aldırmadı. Bu her yıl böyle olur, gene at bana mısın demez, Çukura aslan gibi inerdi.

Meryemce:

«Şu oğlanı da kucağıma versene Alim,» dedi.

Ali bir ata, bir anasına baktı.

Tan yerleri attı atacak, nerdeyse uzaktaki dağların başı ağaracaktı.

Alacakaranlık ışıklıydı.

«Ana, bu yıl atın hali kötü,» dedi. «Varsın oğlan da yürüsün. Büyüdü gayri»

Meryemce:

«Bir çocuktan ne olurmuş!» diye dudaklarını büzdü.

Ali karışma:

«Her bir işin bitti mi? Kapıyı kilitledin mi?» diye sordu.

Elif:

«Her bir işim bitti, kapıyı da kilitledim,» diyerek yürüdü.

Teneke sesleri bütün seslerin, at kişnemelerinin, eşek anırtılarının, sığır böğürtülerinin, bağırmaların çağırmaların üstüne çıktı. Bu, köy yola düştü demekti.

Köy göçüyordu. Ardında kediden, köpekten, baykuşlardan, kara kuzgundan, sarıca karıncadan, sığırıcılardan, evlerin karanlık yerlerine büzülmüş, kocaman açılmış, pörtlemiş gözleriyle dünyaya bakan kuru yer kurbağasından, dağlarında mecnun dolaşan, nerede dolaştığı belirsiz Vurgun Ahmedin-den başka canlı hiç bir şey komamacasma köy her şeyiyle.

göçüyordu.

Günün ucu göründü görünecek. Dağların başı ağarırken gürültü birden düştü, homurtu oluverdi. Bu çırada da göçün ucu köyü dışarı çıkı. Göç köyü çıkınca da sesler iyicene kesildi. Ortalık sessizliğe gömüldü. İnsanlardan çıt çıkmıyordu. Yalnızca, arada bir kuşların ötüşleri, yürüyenlerin ayak ses

ORTADİREK

Jer, bir de .atlara, eşeklere takılı boş tenekelerin, bakır kap"* larm tıkırtıları duyuluyordu.

öksüz Duran'ın göçü her yıl köyü çıkarken en arkadi olurdu. Gene en arkadaydı.
:

Duran, her yıl en arkadan gelir, Çukura en arkadan iner: geri dönerken de köye ilk o girerdi.

Gün çıktı, köyün üstünü bir kavak boyu aştı. Poyraz esiyordu.

Atların, eşeklerin, sığırların, keçilerin, insanların çıkardığı ak toz esen yelle uçuyor, boz ovayı dumana boğuyordu. Göç Çukura doğru, bir canavardan kaçarcasma hızla iniyordu.

Öksüz Duran, sırtında yükü yolun ortasında durdu, ar-: kasına döndü, köye doğru baktı:

«Heey milleet!» diye bağırdı. «Köy gözükmez oldu»

Her yıl, köyün gözükmezde kaldığı haberini böylece Öksüz Duran verirdi.

Bir zaman kimseden ses çıkmadı. Sonra bütün köyün gürültüsü birden patladı. Yol canlandı.

Uzun Ali düdüğünü belinden çıkardı. Oynak, belâlı, adamı durduğu yerde oynatan havalar çalmağa başladı. Döngelerle nasıl Koca Halilin, geride kalan köy nasıl Öksüz Duran'ın, muhtarlık nasıl Hacı Kâhyanın oğlunun işiyse düdükle çalmak da Uzun Alinin işiydi.

Hem çalışıyor, hem de oynuyordu.

Ali upuzundu, incecikti. Buğday benizli, kapkara kaim kaşlıydı. Yüzü de uzundu. Yüzüne bakınca ilk kaşlarını görürdün. Çenesi kadınların çenesi gibi sivriydi. Şalvarı da eski, yamalıydı. Mintanı eskilikten rengini yitirmişti.

Atının sağ yanında hem yürüyor, hem çalışıyordu. O kadar gönülden çalmıyordu. Bu yıl bir keyifsizliği vardı. Belliydi.

Sırtında da, bir kilimin içine dürülü iki yorgan vardı. Öne doğru azıcık eğilmişti. Göçteki dört beygirden birisi de onun beygiriydi. Yıllar hıllı evcek bu atla öğrenmişlerdi. At yaşla-nmca, Ali köylüyle birlik olup alay olsun diye adını Kühey-yan koymuştu.

ORTADİREK

37

';6

I!

ORTADİREK

! 4'

Küheylanm yürürken ayakları ayaklarına dolaşıyordu. , -ok yüksek, sallı, deve gibi bir attı. Üstündeki Meryemce dere üstündeymişcesine öne arkaya sallanıyordu. İnsafsızcası-ıa yüklemişti Ali. Kendinin öteberisinden başka, dayısı oğlu İsmail'in de öteberilerini yüklemişti. Yürüdükçe bacak- f .arı bükülüyor, tökezliyordu. Görenler, Küheylanm bu hali-]. iibe gülüyorlardı. Ali de işi alaya vuruyor: j «Heeeeey. bire yavru kır at, yavru Küheylan, senin gibü İKöroğlunda da yoktu. Heeeeeeeey, Heheeeeey!» | Sonra atın kulağına doğru uzanıyor, gülerekten ona b beyler söylüyordu.

! «Heheeeeey, evlerin uğuru, şenliği, taşvan gibi sekişlim, kalem kulaklım, on yaşlı kız gözlüm, kaval yelelim, uğru nakışlım... Heheeeeey...»

Önündeki topallayan yaşlı kadın geri döndü, elini kamaşan'gözüne siper etti.

Atı, Meryemceyi bir iyice süzdü:

«Bu at senin evine de uğur getirecek. Yüzüne bakarsan, sırtındaki yüke bakarsan öyle görünüyor. Öyle görünüyor Meryemcenin oğlu. Öyle bir yüklemişsin ki, ölecek fıkaraya Uğuru görürsün az sonra.. Baksana fıkaraya.»

Uzun Ali buna karşılık az önce beline soktuğu düdüğünü

çıkardı:

«Al sana Zalaca Hatun,» diye çalmağa, oynamağa başladı. «Getirirse getirsin.

Getirirse getirsin. Canı sağ olsun. Canımla da senin şu tatlı, şu güzel, şu düşlü, uryalı canın sağ olsun. Al sana... Düşünde mi gördün? Bu genç oğlan değil düşlerde gözükecek. Kocamış at Zalaca güzel. Al sana!»

Göğüsleri fistanlarını germiş yalın ayak kızlar fıkırdaştı-lar.

Göç akşama doğru ak topraklı yerleri arkada koymuş. Torosun eteğini tutmuştu.

Yeşil ağaçlar tek tük gözükmeğe başladı. Sonra, gün ka-vupurken baştan başa ağaçlarla örtülü bir koyağa girdiler. Ye!
"i,,,,,,},, yrihın üstbasmda, dört bi
vanını kokulu yarpuz almış, ulu cevizlerin altında bir pınar vardı. Adına Çağıloluk derlerdi.
İlk konak burasıydı. Göç, oluşun başına indi. Öteden be-1-1den ateşler yanmağa başladı. Tencereler ocağa vurulup, içine bulgurlar atıldı.
Ay, ulu cevizlerin yapraklarının ardındaydı. Nerdeyse batacak. Batıya sarkmış. Çok eski bir ay.
Orman uğulduyor, yanan ocakların yaş odunları çatırdıyor, fışılıyor. Yarpuzdan başka, ortalıktaki acı koku, yanan vaş odunların kokusuydu.
Ali bir çınarın altına indirmişti göçünü. Çınarın altına büyücek bir ateş yakmıştı. Üşümüş çocuklar, ateşin kıyısına ;okulmuşlar kızmıyorlardı. Küheylan ötede, başında torbası öylecene duruyor, kımıldamıyordu bile. Başına takılı torbadaki yemden azıcık alıp da ağzını oynatmıyordu. Meryemce atın yanındaıydı. Epeydir onun boynunu okşuyordu.
Elif üç büyücek taş bulmuş, ateşe sürmüş, üstüne de ten-, esreyi yerleştirmiş bulgur aşını pişiriyordu.
Uzakta, ateşin aydınlığının sınırında bir karartı duruyordu. Esen yel, yalımları o yana uzattıkça karartı ortaya çıkıyordu ama kim olduğu seçilemiyordu. Uzun Ali karartıyı merak etti. Sonunda dayanamadı.
«Kimsin, orada durmuşsun? istersen gel ateşe,» diye seslendi.
Karartı kımıldamadı. Ses de vermedi. Uzun bir sessizlik oldu. Uzun Ali boynunu o yana uzatmış bakıyor, bekliyordu. Sonra:
«Kimsin, orada durmuşsun?» diye gene seslendi. Karartı gene ses vermedi. Ali yalnız karartının yere çö-1r.eldiğini gördü.
Meryemce oğluna:
«Sana ne? Elin adamı ha dursun orada, de dursun. Sana diyeceği olsaydı yanma gelirdi.»
Alinin içine kurt düşmüştü. Ayağa kalktı karartının ya-
i»
38 . ORTADİREK
nına gitti. Karartının yanma varınca kim olduğunu heme anladı.
«Ooo Halil Emmi, sen misin? Eee noldu sana? Gelsen ocağın başına»
Koca Halil, kocaman ellerini ormanın ıslak toprağın bastırarak ağır ağır ayağa kalktı. Usul usul, elindeki değn ğe çökerek ateşin yanma vardı. Orada öyle dikildi. Ali de ya]
nında dikildi.
Sonra Ali tatlı, yumuşak bir sesle:
«Otursana Emmi,» diye ayaklarının oraya bir çul parça çekti.
Koca Halil şaşkınlıkla Alinin yüzüne baktı. «*
«Oturuyum mu yavru?» dedi, oturdu. Dizlerini göğsün! çekti. Ellerini sakalının altına aldı. Ak sakalına yalımlarını kırmızılığını vurdu, bakıra boyadı.
Koca Halilin geldiğini gören Meryemce hemen atın boy-! nunu bıraktı, çabucak ocağın oraya geldi, öte geceye, Koca, Halilin karşısına oturdu.
\
şimdi iyicene yanan ateş, ormanı apaydınlık etmişti. Yanan ateşler, gidiş geliş, telâş, ormanın içini karınca yuvası ağzına çevirmişti. Orman, göçün gürültüsüyle bir başka türlü uğulduyordu.
Koca Halil elleri sakalının altında, büzülmüş durmuş. Yanma yönüne bakmıyor, kımıldamıyordu. Koca ateşin yalımları, ince, uzun, titriyen sakalının üstünde oynasıyordu.
Uzun uzun sustular, ateşe gözlerini dikip beklediler. 0 onu bekliyor, o onu. Birisi konuşsun diye öteki can atıyordu. Meryemce kızılıyordu. En sonunda duramaz oldu. Kan tere batmıştı. Keskin, sert:
«Oğlum,» dedi, «haberin olsun, atımız ölüyor.»

Ali anasına baktı. Sakalı titriyerek Koca Halil de ağır ağır başını Meryemceden yana çevirdi. Sakalı daha çok titriyordu. Bir zaman gözleri Meryemcenin üstünde kaldı.

Meryemce, Koca Halilin gözlerinin ağırlığını üstünde duydu. Başını toprağa eğdi. «Fıkara atın hiç hali yok, üç pündür yem yemiyor.»

ORTADİREK

39

Ali de başını toprağa eğdi. Eline bir çöp aldı toprağı ka- rıştırırmağa başladı. Elifse ötede, bunların aralarında geçen sessiz savaşı seyrediyor, eziliyordu. Biliyordu ki, Meryemce bu işte, ne olursa olsun, koca Halil tabutluk olsun yenilmiye-cektir.

Usulca:

«Oğlum, Alim, yavrum, tırnaklarına kurban olduğum! Bir düşün, atımız ölürse ben nasıl giderim? Yüreğim kopuyor.»

Sesi belli belirsiz çıkıyordu.

Koca Halil ilk olarak kımıldadı. Sağ elini sakalının altından çıkardı, usul usul sıvazlamağa başladı.

Usul, ölgün bir sesle de konuştu:

«Koca Halil onun taylığmı, senin gelinliğini bilmez mi, Meryemce? Söyle, bilmez mi?»

Bu Meryemceye bir taştı. Koca Halil Meryemcenin gelinliğini, bu atın bu. eve nasıl' girdiğini bilirdi. Hem de iyi bilirdi. Sesinde bir umursamızlık vardı. Meryemce karşılık vermedi, sustu. Veremezdi de, Ali başı yerde, elindeki çöple boyuna toprağı karıştırıyordu.

Gene uzun bir sessizlik oldu. Orman kaynaşıyor, her yandan bir ses geliyordu. Ali elindeki çöpü yere koydu, azıcık doğruldu. Bu kadın, bu adama niçin böyle düşman ki, diye düşündü. Niçin düşman olduğunu o da az buçuk sezer gibiydi. Aralarında bir şey, çok eski bir şeyler olmalıydı. Meryemce sert, keskin, ağır bir taş gibi çökmüştü oraya. Koca Halilse gittikçe yumuşu-yordu. Dokunsan kırılacak, konuşsan ağlayacak. Çocuklar gi-* bi. Bir şeyler konuşacak oldu, vazgeçti. Yerdeki çöpü aldı, gene yumuldu.

Koca Halil, umudu kesildikçe, Meryemce Karı sustukça, cöglü Uzun Ali sustukça öfkeleniyordu. Öfkelenidikçe de boylunun damarları şişiyordu. Sakalını çekiştiriyor, parmaklarını emiyordu. Birden, bir çocuk çevikliğiyle ayağa fırladı. Meryemcenin üstüne eğildi, tok, gür sesiyle:

!«Atı olan da, tarlası olan da, yerdeki karınca da, gökteki *Uş da, ipek yatakta vp.tnn dn. ku

!

40

ORTADİREK

sütü içen de, sen de ben de... Uzun Ali gibi oğlu olan da kara toprağa karışıp, toz olacak Meryemceeee!»

Arkasını döndü çabuk çabuk onlardan uzaklaştı. Ali, arkasından baktı. Çabuk yürümek için büyük bir gayret harcayan Koca, topallıyordu.

Kimbilir, diye içinden geçirdi. Kimbilir ne kadar yoru-luyordur fıkara. Kimbilir ayakları nasıl şişmiştir. Dizleri nasıl sızlıyordur. Vay fıkara. Kocalık batsın. Geçen yıl, Çukura bir buçuk gün kalıncaya kadar yürümüş, ama oradan öte bir adım atamamış. Ali de onu alıp Küheylana bindirmişti. Ne kadar sevinmişti fıkarcılık. Atın üstünde ona bakmış, gözleri dolu dolu olmuştu. Ama Meryemce kıyameti koparmış, Aliye dünyayı dar etmişti.

t «O günleri bilin mi Alim? Şu kocalık batsın. Babanla ben. Çukura indiğimizde Kocabucaktan çuval çuval karpuz taşırdık. Biz de yerdik, köylü de yerdi. O günler aklında mı, Alim? Kocalık batsın. Bir gece, biz babanla bir çuval pamuğu sırk-mıza yüklemişiz geliyoruz. Çiftçibaş atlan arkamıza düşmesin mi? Atlan arkamızdan yetişemediydi, Alim. Kocaları Osmanlı toplayıp Yemene sürmeli. Kocayacağına adam, varmalı gitmeli Yemende ölmeli. Öyle değil mi, Alim? Bir yağmur yaşıyordu, Alim, hışım gibi. Pamuk tarlasını sel almıştı, Alim. Geceydi, karanlıktı, aklında mı? Tenekeleri, yatakları sel götürdüydü. Alacakları, çadırları... Köylüyü bu belâdan kim kurtardıydı? Babanla ben değil mi? Ali, sen bir ulu dut ağa-cmın bedenine sırtını vermiş, büzülmüş titriyordun. Göbeğine kadar su içindeydin. Dutun gövdesinden de üstüne sel gibi su akıyordu. Dişlerin kenetlenmiş açılmıyordu. Sabaha karşı seni orada

öyle buldum. Seni çırılçıplak soydum. So;-dum da sen ısmasm diye kendi sıcak bedenime sardıydıv Ali. Aklında mı? Sonra da sen sıcak bedenime yapışmış, kö kadar, sen kucağımda koştuydum, Ali. Köyde seni ateşin ^ nmda, az uzakta yavaşı yavaşı ısıttıydım. Sonra da sıcak ç verdim. Aklında mı Ali? Sen küçücük, ya beş, ya . yaşmdaydm. Benim gene sakalım aktı ya, koca denmei Yağmur on gün yağdı da tüm Çukurovayı su bastıydı, akı

ORTADİREK

41

da mı? Atı olan da, tarlası takımı olan da, kuş südü için de toprak olacak da, toza dumana karışacak. Sen de, ben de...

«Uzak şeftali bahçesinden, babaym sağlığında, bana sulu sulu şeftali hırsızlardın, aklında mı Alim?»

Alinin gözleri dolu dolu oldu.

Ateşler yavaşı yavaşı ufaldı. Yalınları düştü. Közler kaldı yalnızca. Ağaçların arasını yıldız yıldız oldu. Sonra közler küllendi. Ortalık derin bir sessizliğe gömüldü. Arada bir, bir ağacın altından horultu geliyor, bir bebe ağlıyor, bir at tıksı-nyordu.

Alinin gözüne uyku girmiyordu. Uzun zaman ormanı dinledi. Küllenen közlerin ağır ağır kabuk bağlayışlarına, ışıklarını yitirilişine baktı. Sağa sola durmadan döndü durdu. Bilmediği bir yerleri acıyordu.

Gece yarısını geçerken bir horoz öttü. Horoz ötünce Ali de kalktı atın yanına gitti. At.Başını toprağa sarkıtmıştı. Başındaki, ağzına kadar yem, saman dolu torbanın altı yere deği-yordu. Yemi samanı sevmez oldu belki diye düşündü. Atın sağrısına elini koydu. Sağrıda bir dirhem et kalmamıştı. Takır takırdı Küheylan. Karanlıkta, el yordamıyla ormandan bir kucak ot yoldu getirdi, Küheylanın önüne attı. At, tüyünü bile kıpırdatmadı. Ali öfkelenildi, atın başını tuttu, otun içine soktu. Başını otun içinde tuttu, olmadı. Sonra atın ağzını açtı, bir tutan otu ağzına tepti. At. gene çenesini bile oynatmadı. Kaskatı, öyle kaldı.

Alinin öfkesi arttıkça arttı:

«Zıkkım ye,» diye atı hınçla itti. At sallandı. «Zıkkım zehir ye de, inşallah geber. Ben de elinden kurtulayım.»

Akşamdan beri öfkesi gittikçe kabarıyordu. Öfkesini kimden çıkaracağını bilemiyor kıvranıyordu. Soğukta, üşümüyordu. Yatağa girdi. Ay çoktan batmıştı. Alinin ömründe üçüncü seferdir ki uykusu gelmiyordu. Bir sel gecesi korkudan, üşümekten gelmemişti. Bir de baba-sının öldüğü gece.

ORTADİREK

43

IV

Daha tan ışımadan, ortalıkta ses şada yokken, oluktan dökülen suyun sesi büyür, ormanın uğultusuna karışırken Ali yataktan çıktı, atın yanına varır varmaz ağzını açıp baktı. Atm ağzında geceki teptiği ot yoktu. Yanı yönü yokladı, atm ağzında teptiği parçayı bulamayınca sevindi. Ama akşamdan atm önüne attığı bir kucak yeşil ot öyle duruyordu. Ayağıyla yeşil otu ötelere fırlattı. Otlar bir çalının üstünde salkımsa-

' çak kaldı.

Atm yularından tuttu, ağır ağır çekti. Çiğ yağmış, orman ıslanmıştı. Önündeki ağaçtan bir ağaçkakan çıktı, gitti. Uzaklarda birkaç kuş cıvıldaşıyordu. Birden burnuna mezdeğe sakızı kokusu geldi. Sonra da seher yelinde acı bir yarpuz koktu. Ayakları, ormanın çalılarına, devrilmiş ağaçlarına takılıyordu.

Anası, karısı, çocukları da uyanmıştı. Karısı yatağı, kap-kacağı topluyordu. Ali durup atı süzdükten sonra, yükleme-! ğe koyuldu. Bir yanma bulgur, bir yanma da un çuvalını sar* di. Un, değirmende gibi tozdu. Sonra da boşalmış Çerkez eğerinin üstüne döşedi attı. Yorganları, kapkacakların bir kısmını da sırtına sardı .

Bu sırada köylü de uyandı. Orman, az önceki orman değildi. Ne oluğun sırtıltısı, ne ormanın uğultusu kaldı. Tanla birlikte göçün gürültüsü ormanı doldurdu.

Gündoğudan gelen bir kuş sürüsü çığlık çığlığa ormanın üstünden aktı. Ormanın üstü buğulanır gibiydi. Yeşil yeşil birşeyler tütüyordu uzakta.

Çürümüş ağaç kabuğu koktu.

Ana:

«Tırnağına kurban olduğum, Alim. Şu kesip attığın tırnağına kurban olduğum, sırtım dizlerim bir ağrıyor ki... Beni bindirsene ata. Eskisi gibi ben binemem ki. Nfcrde o haller bende.»

Ali atı büyücek, yarı devrilmiş bir kütüğün önüne çek-Xl Anasını kütüğe çıkardı. Kendi de altından kaldırıp ata bindirdi. Meryemce atın yularını topladı. Atın üstünde dikeldi, dimdik durdu. Gören, bu bükük belli, kocamış Meryemce de-*il derdi. Atı üzengiledi. At ağaçların geçidinden ilerlerken, önlerine yükü devrilmiş bir eşek çıktı. Eşegin sahibi bir yandan eşeği doğuyor, bir yandan da eli yükte, yüklemeğe çaba-layordu. Meryemce geçitten ormanın içine saptı, onu geçti. Yol açıktı, ötede, tâ uzaklarda sis içinde bir dağ morarıyordu. Onun ardından çocuklar, sonra gelin, en arkadan da Ali vola çıktı. Ağır yükünün altında iki bükülmüdü. Gözlerini atm ayaklarına dikmişti. Atm ayakları dolaştıkça, at tökezledikçe yüzü kararıyor, at dümdüz ceren gibi sektikçe seviniyordu. Burnuna bir yerlerden başak kokusu geldi. Gözünün önünden, sırtı sırta vermiş, üstüste abanmış başaklı tarlalar geçiyordu. Gün ışığı altında. Güneş olanca sarısıyla, uçsuz bucaksız bir ovada başaklarla, başaklara "bulanmış dalgalanıyordu.

Başını yana çevirince, yanında yürüyen Kara Veliyi gördü. Gülümsedi.

Veli:

«Bire ulan, amma da dalmışsın ha! Yarım saattir yanında yürüyorum, haberin bile olmadı. Bu hal, ne hal böyle?»

Ali:

«Yok bir şey,» dedi. «Fatmalı Bacıcık nasıl?»

Veli:

«Hiç sorma. Köyden bu yana, daha gözünü açmadı. Ne dersin, sen askercilikte çok hasta gördün. Ne dersin, Ali kar-daş?»

Ali:

«Ne denir ki,» diye içini çekti.

Yanlarından Delice Bekir, yanma yönüne bakmadan hızla geçti.

Ali:

«Hele koca hörtüğe hele. Yetiş ha kocamış azılı, yetiş! Ye-nş de bize pamuğu açmamış tarla bul. Yetiş!» Veli:

i ' it' ; |'.

{t! ı '.:| '||'*

: t< \if.

1 ;. f

44

ORTADİREK

«Yetiş teres, yetişi» dedi. «Köylü ne karar aldı, herhalde haberin yok»

Ali:

«Yok olur mu hiç. Muhtarlar birlik olmuş köylüyü takmıyor.»

Veli:

«Takmazlar, takmasınlar ya görürler.» Sonra geri döndü: «Fatmalı geride kaldı.

Basma bir hal gelmesin. Ben varayım da Aliylen iki lâf edeyim, dedim. Sağlıcakla kal.»

Göç tüm yola düzülmüştü. Mavi dolamalı, ayağı yalın yaşlı kadınlar, ak başörtülü orta yaşlılar, zülüflü, sırmalı fesli gelinler, çeşit çeşit renkli kırep bağlamış kızlar yola düşmüşlerdi. Yalın ayaklarının izleri aktopraklı yolu nakışlıyordu. Erkekler birkaçı bir arada toplanmışlar, konuşarak yürüyorlar' çocuklar yolun dışında oynuyorlardı.

Gün attı. Ak yolun üstüne, orman ağaçlarının ötesine karmakarışık gölgeler düştü.

Alinin oğlu babasına, soğuktan kızarmış elini gösteren

Dağların doğuşuna gelmişlerdi artık. «Çok şükür gün doğuyor,» dedi. Alinin oğlu yedisini daha yeni bitirmişti. Ali aldırmadı. Oğlan: «Bir gün doğdu ki,» dedi.

Ali duymadı.

Oğlan küheylanı geçti, atın önünde yürümeğe başı önünden yüklü bir eşek gidiyor, eşegin ayağına bir kolan laşıyordu. Eşeği çeken kadının kolundan çekti:

«Zala Teyze,» dedi, «eşegin ayağına kolan dolandı.»

Atın üstünde dimdik giden ninesine de bir göz attı. İ

perperişandı.

Zala Eğilmiş, eşeğin ayağına dolanan kolanı açarken 1
yemce yanından geçti.

Oğlan ninesine güldü.

- ^

«Nene,» dedi.

Meryemce, oğlanın sözündekini sezmişti.

«Zıkkım, batasıca. Hep de adamı iğneler,» diye karşılı verdi öfkeyle. «Babana bir dersem! Bir kımık çocuk. Nerede bellemiş bu iğneleri?»

Ali atın ayaklarına bakmaktan usandı. Atın ayağını üçünde nal yoktu. Birisinde de yarısı kırık bir nal vardı. Yi lar yılı Ali atı bir türlü nallatamamıştı. Onun için atı bıraktı hızla ileriye geçti. Ormanı çıkınca, enişe döndüler. Boz, ağa< siz bir koyağa iniyorlardı. Birden önünde Koca Halili gördü Koca Halil deşneşine basa basa, çok yavaş gidiyor, topallıyo: arada bir de duruyor, ağzını havaya dikeyor derin bir solu alıyordu.

Ali önünde Koca Halili bu halde görünce, onun kendi görmemesi için yavaşladı. Koca Halil gittikçe yavaşlıyor, i de yavaşlıyordu. Kadınlar geçti, çocuklar, yaşlılar geçti, h; talar, atlılar eşekliler geçti. Koca Halil tâ gerilerde kaldı. | kaldıkça Ali de kalıyordu.

Birisi:

«Ne o Ali, ne geriliyorsun öyle? Yürü,» dedi. «Bir yerii bir şey mi oldu?»

Ali, yüzünü buruşturarak sol yanma eğildi-

«Böğrüm ağrıyor,» dedi.

Sonra anası geldi, geçti. Sonra karısı...

Enişe ininceye kadar bütün köy onları geçti.

Ali, şöyle bir karartı bulup yanından sıyrılabilsen, kas ketimi gözümün üstüne indirip görmemezlikten gelsem de , nmdan sıyrılabilsen diye acı acı düşünüyor, hiç birini kendi, sine yediremiyordu. Ama ne yapmalıydı? Yapacak, elden gelij hiç bir şeyi de yoktu. İçinden, bu köylü gâvur, diyordu, gâvu da imansız da. Şu Kocanın haline bak hele! Olmaz! Olmaz ol. sun böyle düzen, böyle dirlik.

Dişlerini sıktı.

Koyağın dibine indiklerinde göçü yokuşu çıkmış, öndek tepeyi aşmış buldular. Koca Halil yokuşun dibinde, Ali de enisin orta yerindeydi Oturmuş düşünüyordu. Birden ayağa kalktı, yok işte, yok bi: ^arem, dedi kendi kendine. Vermezse, neylesin Mahmut. A

, - | i;

)

ORTADİREK

usta. Anamı Çukura yetiştirirse gene iyi. Bunu da bindiririm, merhametten maraz o zaman doğar işte. Zaten anam da rameti koparır ya... Ne yapayım, elin kaygısı bana mı düş-

Hızla enişe aşağı indi. Ter içinde kalmıştı. Koca Halilin yanından daha hızlı geçti. Onun durup kendine bir hoş, bir aek-baktığmı anladı. Ezildi. Daha hızlandı. Yokuşu çıkarken, yokuşun ortasına gelince dayanamadı, geriye baktı. Koca Halili şneğinin üstüne yumulmuş, arkasından bakar gördü. Düşle gibi küçücük, büzülmüş gözlerini bütün ağırlığıyla sırtma buldu. Bir anda yokuşu çıktı. Deli gibi koşarak, ona buna arparak anasına yetişti. Atın başını tuttu geriye çevirdi. Yüü öylesine kararmıştı ki, öfkesinden patlayacak bir hal alııştı. Anası, hiç kimse bir şey soramadı ona.

Döndüklerinde, Koca Halil yokuşun ortasını bulmuştu, atı yokuşun başında durdurdu. Meryemce şaşkınlık içinde, li titriyerek atın yularını tutuyordu. Ali koşarak vardı, Koca Halilin koluna girdi. Yaşlı adamı :oşarcasma yokuş yukarı çıkardı. Yokuşun başına çıktıkıarm-a Koca Halil neredeyse tıkanıyordu. Atı yandaki Çukura çekti. Koca Halili de Çukurun basma .etirdi. Sonra adamı anasının tergisine atıverdi.

Meryemce buna kızdı. Eli ayağı titremeğe başladı. Yular linden düştü. Ali yuları yerden aldı, sertçe anasının eline ver-ii. Sonra da atın başını tuttu, çekti. Yola düştü. Öyle çabuk ürüyordu ki, neredeyse arkasındaki at devriliverecekti. Ali göçe ulaşınca atın başını bıraktı. Köylüler: «Şu Ali gibi iyi oğlan

bulunmaz. Allah tuttuğunu altın etin,» dediler. Sonra da ata bakıp gülüştüler. Oğlan babasına yanaştı:

«Amma da terlemişsin ha,» dedi. «Koca Halili de bindirim. Ya atımız ölürse ebem neyler?»

Ali karşılık vermedi.

Oğlan ısrar ediyordu.

«Ya ölürse...»

AH:

«Ölsün,» diye gürledi. Arkasından da toprağa kocaman bir tüfcrük attı.

;

Meryemceyle Koca Halili Küheylanda gören Muhtar:

«Bunun sebebini Muhtar bilir,» dedi. «Şu ufacık köye de , particiliği soktunuz. Deli Bekirle benim aleyhime, ve de hükü- | metimizin... Hep birlik olup... Ve de evet...»

Meryemce, Koca Halil ata bindiğinden bu yana homurda- . nıyordu. Hele at, her tökezledikçe homurtusu bir kat daha ar- i tıyordu.

Tekkaleyi geçip Serçeliğe geldiler. Dağ yolu buradan baş- i hyordu. Yolun en zor yerlerinden biriydi. Yol, yol denecek yol' değildi. İnce, keskin kayalıklı bir yerdi. Kayalıkların arasındaki çukurlara ancak basa basa yürünürdü.

At bu yola girince Meryemce daha da azıttı. Artık söyle-r. i diklerini Koca Halil ayan beyan duyuyordu. Duyuyor duyma-mazlıktan geliyor, yutuyordu.

«Gelme, bire kardaşım.-Halin yoksa gelme. Elin ayağın ; tutmuyorsa gelme. Her yıl binersin bizim atımıza. Elin atı senin babaym malı mı? O gök gözlerinle pamuğu benim için mi ı topluyorsun? Sen topluyorsun, o oğlun olacak sümsük, avra- 'ı dinin koca kalçasına sıvıyor. Azıcık daha büyüsün de, köyün i delikanlılarına hoş görünsün diye. Gelme kardaşım, gelme sakalı boklu, gök gözlü ellisekiz. Senin elinden İbrahimin çektiği.,. Gelme uğursuz oğlu uğursuz baykuş. Gelme gök gözlü kuru yer kurbaçası. Gelme, sümüklüböcek ölüsü. Yal verip büyüttüğün oğlun sana bir eşekçik almadı da, senin topladığın pamukları da, şu kurbağa ölüsü suratınla topladıklarını da avradının götüne sıvarsa gelme. Senin elinden çektiklerim! Kal köyde de, kurda kuşa yem ol da gelme! Elinden tutup da... Heee, tutup da seni Çukurovaya sürüyen mi var? Gelme ge-beresice koca domuz. Gelir, bir de elim ayağım tutmaz oldu diye binersin elâlemin fıkara atma. Ayakları birbirine dola-flan ölümcül atma. Demezsın ki, bu at iki kişiyi götüremez, ölür. Şu Meryem Karıcık da yaya kalır. Yürüyemez de yolda ölür demeysin. Git de oğluyun, o pis, o orospu, o pasaklı geli-

('I

n

, il

1 ti

ORTADIREK

niyin sırtına bin. Tanrı canını alasıca,. soyka kalasıca ötüriik-lu Halil.

İbrahime ettiklerin... Gül adını pis ettin.

«Adam hiç düşünmez mi? Adam hiç elini yüreğinin üstüne koymaz mı? Demez mi ki şu beygir ölünce şu fıkara oğlanın anası, avradı, çocukları şu dağlarda kalır. Bire hey... Heeeeey, batasıca vicdansız herif. O İbrahime ettiklerin. Bir ömür, bir ömür süründürdün bizi. Elâlem ne bilir! Ben bili-

] im.»

Koca Halil sakalının ucunu ağzına sokmuş, dişsiz ağzıyla çiğniyor çiğniyor, aldırılmazhğa vuruyor, bazan çatlayacak _ gibi oluyor, içinden, «vur şunun tepesine bir yumruk da indi-! river atın ayağının dibine. Ölüversin. Ölmez de, beni Koca Halil attan düşürdü derse... Mâpusâne kötü,» geçiriyordu.

Başını sağ yana dönüyor, gözleriyle karşıki dağı tarıyor. Dağlar ötede, uzakta usuldan bir mavi. Başında bulutlar. Do-, çuya doğru akıyor. Islak, pırıltılı. Mor. Meryemcenin sözlerini duymamak için elinden geleni yapıyor. Eski günleri düşünüyor. En güzel zamanları anıyor. Dağların moru, diyor. Ak bulutlar. Şu yolda çok eskiden... Kısıkgediğin gök, turuncu topraklı yamaçlarını aklına getiriyor. Olmuyor. Duymamazlık edemiyor. Sakalı ağzında habire çekiştiriyor. Kulağının dibinde karı vız vız ötüyor. Ona söylüyor. Bana mı söylüyor? Neden bana söylüyor? Oğlu bindirmedi mi? Ben yalvardım mı oğluna, beni atma, anayın, şu kaltağın terkisine bindir mi, dedim? Neden bana söylesin.

Kocalık aklını çıvdırmış. Adam kocaym-ca ağzı hiç durmaz. Vırvır eder durur. Ben ona ne yaptım ki? Dağın doruğu kayalık. Isırganlılar oraya geyik avına giderdi. Gidip de gelmeyi çok. Geyik avı gereksiz bir iştir. Allah göstermesin. Dorukta uzun, upuzun, Adana çarşısındaki minarenin üç misli bir kayalık var. Yüzü mermer gibi. Mermer aklığında. Ak kaya her bahar çiçekle donanır. Bahçe gibi. Üstünde ulu kartallar döner. Döğen sürmek rezillik. Hele ekin biçmesi. Pamuk toplama da bir belâ. Adam kocaymca belı kırılır.

Göğün uzağında, şu açık mavi dağların az berisîrfüe kartallar dönüyor.

W

Hani bir gün bir başak kaçmıştı boğazıma. İki gün öksür-düydüm.

At bir daha tökezidi. Arkası da acıyordu. At tökezledikçe Meryemce sesini daha bir yükseltiyordu.

Amanın, ben duyuyorum, elâlem duymasın. Bana soğuyor sanar, bilmez de. Ağzının durmadığını el ne bilsin.

«Koca batasıcılar. Millet yüzlerinden bir rahat yüzü görmez. Allah belânızı versin. Batasıcılar. Bunlar ölmeyince dünya durulmaz. Direk çakacaklar dünyaya. Ne ölür kurtulurlar, ne de milleti kurtarırlar.»

Aşağılar orman. İkindiye geçerken göçün ucu ormana girecek. İkinci konalgamız ormanın içi. Orman gittikçe yaklaşıyor, yaklaştıkça kayıyor. Ormanda çiçek eksik olmaz. Her gün bin tevir çiçek bulur donanacak. Orman insanoğluna benzer. Ciğ süt emmiş. Ya şu Meryemceye benim iyiliklerim. Orman öteye öteye akıyor. Bir koku geliyor. Bildik bir koku. Azıcık s cırak. Çok eskiden geliyor. Bir düş içinden. Yarpuz benzer, çama, pınara, çürümüş elmaya benzer. Çok eski çağlardan bu yana hep gelir. Efil efil. Allah belânı versin Meryemce! Sesini kes de adam azıcık rahat etsin. Arkam da acımaz oldu. Ah, şimdi bir cıgara veren olsa... Babası bin kere Cennete gider. Bir de Meryemce dırdırını kesse. Göçün tenekeleri tıkırdıyor. Bir eşek anırdı. At bir daha tökezidi. Meryemce, ata söğerek yuları topladı. Yuları hemen toplamasaydı at tepetaklak gidecekti.

Ali yanlarına geldi. Yüzü ter içindeydi. Kararmıştı.

«Nasılsınız? Rahat mısınız?» diye yumuşacık sordu.

Meryemce hiç bir şey söylemedi.

Koca Halil en tatlı sesiyle:

«Sağol yavrum, Alim,» dedi. «Kötü gün yüzü görme.»

Ali geride kaldı.

1 ||

'(

{ ||| (|

I ;

F. 4

Göçün ucuna yakın yerinde kara, üç yaşında, kulakları dimdik, canlı bir eşeğe binmiş, uzun kaim bacaklarını sarkıtmış, kasketinin siperliğini sağ kulağının üstüne yıkmış Muhtar afili afili gidiyordu. İki karısının ikisi de arkasından saygılı» 1 ca, onun geniş omuzlarına gözlerini dikmişler, birbirlerine 1 bakmadan, dış gıcırdatarak yürüyorlardı .

Köstüoğlu, uzun bacaklarını çabuk çabuk açarak Muhtara

1 yanaştı. Eşenin ön ayaklarının yanında yürümeğe başladı. Son-

1 ra öksüz Duran geldi. Sonra Kara Veli, Osmanca, Taşbaşoğlu,

' sonra Uzun Ali geldi. Sonra da başkaları geldiler. Otuz kırk

kişilik bir kalabalık Muhtarın dört bir yanını sardı.

Muhtar kalabalığa şaşırmadı. Yüzünde kendine güvenen ' adamların alaylı

gülümsemesi belirdi. Eşeiyle başbaşa yürü-- yen Köstüoğlunun omuzuna elini

koydu. «Ne o Köstüoğlu?» «Sağlığın, Muhtar Ağamız» Taşbaşoğlu içinden:

«Senin de Muhtarıym da anasını, avradını...» çekti. Ali öne atıldı. Ter

içindeydi. Gözlerinde canlı, yiğit bi

ışıkla: -

«Muhtar Ağa,» dedi, «işin aslını astarını ben sana söyle-yim. Üstüme ben aldım.

Bu yıl, biz Delice Bekirin bulduğu tarlayı toplamayacağız. Köylü tüm toplandık da karar verdik. Avrat boşadık.»

Muhtarın yüzündeki o alaylı <?ülüş daha duruyordu. Aliden bu kararlı sözleri duyunca, yüzü bir ara sarardı, sonra he-m-en eskisi gibi oldu. Birşeyler söylemeliydi. Gene yanındaki Köstüoğluna döndü:

«Sen de avrat boşadm mı bire?» diye alaylı sordu. «Sen ne diyorsun?»

Köstüoğlu telaşlandı:

«Haşa huzurdan, Ağamızın huzurundan. Muhtar Ağamız neredeyse. ben de oradayım. Ben ne diyeceğim! İşte.»

İriyarı, boynu upuzun, kaım yapılı bir adamdı. Ömründe ayağına ayakkabı giymemişti. Askerlikte giydirmek istemişler, ayağına olacak bir ayakkabı bulamamışlar önceleri, sonra ayağının kalıbını almış ona bir ayakkabı yapmışlar, ayaklarına giydirmişler, Köstüoğlu ayaklarında ayakkabıyla bir adım yürüyememiş, bacaklarını gerip, «can kurtaran yok mu?» di-ye bağırmıştı. Kösteklenmiş gibi olduğu yerde dikilmiş kalmıştı. Çalışmış çalışmışlar, onu ayağında ayakkabıyla bir türlü yürütememişlerdi. Askerliği yalınayak bitirmişti.

Muhtar birden öfkелendi.

«Bu işin başı sensin, Ali,» diye bağırdı. «Beş yıldan beri söylersin. Sonunda köylüyü de gavline uydurdun. Ben senin yüreğindeki bilmiyor muyum? Öksüzöğlan da üç yıl önce, ve de düz tarlanın ortasında, kuru toprağın üstünde, ve de çoluk çocuğun önünde olanı unutmadı. Ve de ondan da haberim var. Ve de arkadaşlar, bir köyün işi ipile kuşak... değil. Ve de almışsınız şeyinizi elinize ve de su kıyıısı, esikli kesikli, hen-dikli sazlıklı, büklü ormanlıklılı tarla ararsınız. Ve bu ayıptır. Ve de çoluk çocuğun içinde. Yakışmaz!»

Ali:

«Sen ne dersin de, biz toplayacağımız tarlayı kendimiz bulacağız. Koca Halillen Osmanca bulacak Çukurda. Köylü böyle istiyor.»

Muhtar Alinin bu sözlerine kıkırmızı kesildi. Böyle bir karşı koymayı beklemiyordu. Ali:

«Su dökünmiyelim. Sazlık, hendeklik, büklük aramayalım. Aradığımız da yalan ya, haydi aramayalım diyelim, ama bir mecburiyetimiz olursa...»

Muhtar Köpürdü:

«Ve de mecburiyetçiliğimiz var. Çukurun düzündə size l)рман mı yapsın tarla sahibi? Size dağ mı diksin, dere mi kaz-sın. su mu akıtsın, ırmak mı döksün?

Hususi surette bire bm

I v

I f '

:'it

!'i'.t ' :!!»'!!!

!;!.*!

«'i".t'i

veren bir pamuk ağacı mı...? Ve de her ağacında bin pamı veren tarla mı yapsın? Ağalar zengin olacak diye! Ve de...» O kadar sinirlenmişti ki, boğulur gibiydi.

Ali bastırdı:

«Deli Bekir kötü adam. Ona azıcık koklatsınlar, bir ağaç , isterse bir tek koza bile olmasın, o tarlayı tutar o. İsterse kt lü yansın, batsın. Yeter ki, onun kesesi dolsun.»

Nedense Muhtar indirdi. Sesi azıcık tatlılaştı. Eski hid< tını yitirdi.

«Sizin neden Delice Bekir Ağanın bulduğu tarlayı kai etmediğinizi biliyorum. Uçkur meselesi. Ve de yemin edei ki, düz yer olmasın Bekir Ağanın bulduğu yer, ve de o ta: da bir avuç pamuk olmasın. Yeter ki düz yer olmasın, siz o 1 laya girersiniz de toplarsınız. Ve de isterse çoluk çocuğunuz acından ölsün»

Muhtar gülerek:

«Ovanın ortasında, elâlemin gözü önünde, itler gibi de çatışmağa hiç mecburiyetçiliğimiz yok»

Muhtar:

«Var,» diye gürlledi. «Çoluk çocuk mu daha kıymetli, uçkur mu?»

Ali sesini yumuşaltarak, indirerek:

«Muhtar Ağam, biz çocuklarımızın kıymetli olduğunu bildiğimiz için, elin köylüsü her yıl Çukurdan bir etek parayla döndüğü için, bizi Deli Bekir kıraç tarlalara

vurduğu için, biz de kendi tarlamızı bu yıl kendimiz bulacağız. Sen bu yıl Deli Bekirden olma. Bizden ol. Bir köyün Muhtarı köylüyle birlik olmalı» Muhtar: «Köylü de Muhtarıyla...» derken, ardında çektiği eşiğine atladı. Eşiğe bindikten sonra bir sağındaki, bir solundaki-lere baktı. Sonra boğazını temizledi, başladı:

«Arkadaşlar,» dedi, sonra kesti. Yeniden boğazını temizledi. «Arkadaşlar! Muhterem köylü kardaşlarım. Ve da veta»-perverânlarım. Ve da Demirgırasıyi seven öz hemşerilerim*-Size bir söz söylemek için huzurunuzda gelmiş bulunuyorum» Taşbaşoğlu geride kaldı. Gülüyordu.

«Breh! Breh!» diyordu. «Vay ocağın bata herif gene başk' ei Gödece Tefvik Beyin dilinden konuşmağa. Vay ocağın bat herif, gene sıçtın batırdm. Breh! Breh!»

Osmanca:

«Batırdı,» dedi.

«Demirgırası olmayan yerde, söz birliği olmayan yerde hi bir dirlik düzenlik olamaz, arkadaşlar, Ve de hiç bir zama milletin beli doğrulamaz. Bir işte demirgırası olacak ki belimi doğrulacak. Size deyim ki, ve de efendime söyleyim ki, b Uzun Alının arkasına gitmeyiniz. Ve de o, demirgırası dös manlığı yapıyor. Hepiniz hükümet nazarında cunhalı düşers: niz. Ve de ben de sizi kurtarmam. Muhtara karşı koymak, v de bir köyün büyüğüne ve de köy kuruluna... Delice Beki Ağa akıllı, ve de cin gibi bir adamdır. Ve de çok ömür» görmüş tür. Seferberlikte Alaman arkadaşları, Bekirce, demişler om Türk ordusunun tüm askerleri senin gibi olsa, bu millet yeı yüzünde toprak koymaz zap^teder. Ne Alaman kor, ne de ingi liz. Ve de al sana, Bekirce, bir sandık ilâç, hediyeimiz olsun Götür köyüne. Götür de hastalık sayrılık uğramasın yanlar? na. Delice Bekir Ağadan çok Çukurova beylerinin dilinden kir anlar içimizde? Onları, ondan daha iyi kim kafese kor? Eli; adamı on kuruştan toplarsa pamuğu, biz on birden toplarız, v de kâr ederiz. Ve de Delice Bekir Ağanın sayesinde. Ve vetan daşlarım, ve sevgili köylülerim, siz Demirgırasıye ezelden gc nül vermişsiniz. Delice Bekir Ağa ezelden beri size çiftlik bu lur. iyi, verimli pamuğu olan tarlalar bulur. El bir dönümlül tarladan elli kilov toplarsa, biz yüz kilov toplarız. Ve de Beki Delice Çavuşun sayesinde. Demirgırasıyi bozmak, ona aykır bir hareketlerde bulunmak alimallah günahdır. Ve de adar cehennemin içinde, tam gözünde yanar. Ve de cehennemin gc zünde durmak ne gayri mümkündür.»

Taşbaş, Osmancanm kulağına eğildi.

«Ba... ba... ba... Bu da Karatopraklı hocadan belledikleri Ba... ba... bak domuza. Vay! Ocağm hata. Yalanınla bile düşe sin cehennemin gözüne.»

i-- .
i' .
'•i v
I i ''
||K
::: |'

ORTADİREK

«Ve de efendi kardaşlarım...»

Muhtar kızdı, köpürdü. Eşekten indi. Birden sağ ayağını -ere küt diye vurup durdu. Taşbaş:

«Şimdi de Yüzbaşı Kurt Ali. Gözün çıka Muhtar. Duruşa >ak!»

Osmanca:

«Duruşa bak ya, dediğini yaptıracak herif. Görürsün şim-i.»

Taşbaşın yüzü asıldı. Muhtar:

I «Siz ne lâftan anlamaz kütük kafalı adamlarsınız,» diye . ekrar başladı. «Ve de sizde beyin yerine toprak var. Ve de ot ütmez kıraç toprak. Altı üstü köylü milleti değil mi? Uçku- undan başka birşey düşünmez. Ve de uçkurunuzu elinize al- ; nişşsmiz, dolanırsınız. Çalışmağa mı gidiyorsunuz, yoksama? ilan iki ay tutun kendinizi. Ulan, gelin köye her gün yapım. 'ıkara Delice Bekir Ağa size akarsulu, çalıllıklı, hendekli yeri ereden bulsun? Tutun'kendinizi.»

Muhtarın yüzü, boynu, kulakları, alnı köz gibi olmuş, boyundaki damarlar parmak parmak şişmişti.

Parmağıyla Aliyi gösterdi. Parmağını Alinin gözlerinin
cine dikti.

«Ve de arkadaş, sen bu köyde baş çekemezsiniz. Al avradını deniz kıyısına git.
Sen gitmezsen, ben seni gönderirim.»

Sesini alabildiğine yükseltti. Şimdi uzaktaki, yakındaki »öçte bütün sesler
durmuştu.

«Orada su da çok. Bir de kamışlık var ki, orman dersin. \mma velâkin toprağının
bir dönümü on kilov pamuk vev-nez. Kupkuru tarlalar. Git de acından öl. Haydi
defol! Bek-ji gel! Sana emir veriyorum. Köy kurulu emir veriyor. Çu-' <ura
inince, bu İbrahim oğlu, Meryemceden doğma 1338 do-»umlu Ali Uzunca köyde
kalmayacak. Madem köyümüzü hor »örüyor. Köyümüzü hor görenler, köyümüzden
ayrılıslar!»

Arkasına döndü, parmağını arkadakilerin gözlerine uzattı:

«Köyümüzü hor görenler varsn «h"- ' Vöfvnwi7dpn şimdi-
ayrılıslar. Ve de dişlerini sökerim onların. Ve de köyün birliğini bozan. Ve
de Delice Bekir Ağanın bulduğu yeri beğenmeyen. Tarlayı, çiftliği beğenmeyen.
Ve de bu köye hıya-natlık eden. Ve hükümetimizi hiçe sayan. Demirgırasıyı bo-
zan. Ve de demirgırası böyle Uzun Aliler yüzünden sersebil oluptur. Ve de İsmet
Paşanın diktatur adamı.»

Ali hırsından tırtir titriyordu. Taşbaş vardı, Alinin kolun* girdi, durdurdu.

«Bak hele Ali şuna. Breh! Breh! Breh! Vay ananı avradını herif. Sesini çıkarma
Ali. İtleri doğuş çıkaracak. Köylünün yüzünü gördün mü? Seni kayıracak yüz var
mı onlarda? İki lâfına hepsi kandı.»

Alinin geride kaldığını güren Muhtar zaferi kazandığını anladı, sağ ayağını
hızla yere vurup olduğu yerde zınk deyip durdu. Köylüler de durdular.

Muhtar gözlerini teker teker kalabalığın üstünde gezdirdikten sonra, daha
yumuşakça:

«Bakın Ağalar, bakın vatandaşlarım, benim ve de Delice Bekir Ağanın sayası
himmetlerinde, ve de Delice Bekir Ağa Efendinin tatlıca dilleri sayasında bol
pamuklu, verimli, bereketli tarlalar buluyorsunuz. Etek etek paracıklar
kazanıyorsunuz.»

Ayağını kaldırdı, küt diye yeniden yere öyle bir vurdu ki, Taşbaşoğlu sesli
sesli:

«Bire ocağın bata, ayağını kıracak. Ne bu öfke? Bire oca-cığm...»

Muhtar, Taşbaşoğlunun sözlerini duydu ama aldırmadı. Taşbaşoğluyla çekişmekten
çekinirdi. Köyde en arkalılardan biriydi.

«Nankörler, ekmek bilmezler. Bir uçkurları için! Elllerinde uçkurları, ve de
evet! Ve de deiler ki, Muhtar Delice Bekir Ağabayla bir olup, ve çiftlik
sahiplerinden rüşvet alıp, ve de alsak ki ne lâzıma gelir? Ve nankör
vatandaşlar. Kim Delice Bekir Ağabaym bulduğu tarlayı beğenmezse, ben de onu
köyden koğarım. Ve de Delice Bekir Ağa gibi bir adam, ve de

I f '

(. i i

',56

ORTADIREK

bir ülkede bulunmaz. Ve yüce Tanrı, Cenabı Hak Delice Bekir Ağamızı bize
devletkuşu diye göndermiş» Ali kendini tutamadı: «Onu yüce Tanrı bize belâ...»

Taşbaşoğlu, eliyle ağzını kapadı. «Sus,» dedi, «bu işler böyle olmaz.»

«Bekçibaşı,» diye gürledi Muhtar. Bekçibaşı geldi, askerce selâm durdu.

Göç arkadan gelmiş, yolun ortasında duran erkek topluluğunu geçiyordu.

«Bekçibaşı, Çukura inince, Uzun Aliyi, 1338 doğumlu Uzun Aliyi Bekir Ağanın
bulduğu tarlaya sokmayacaksınız. Yoksa : cunhalı düşersin. Ben de bu köyün
yirmi yıllık Muhtarıysam, , nankörler, eli uçkurlular, sizi Çukurda
süründürürüm. Canımı sıkarsanız, size Çukurda hiç bir pamuk tarlası verdirmem.
Ve de sabırsızlar. Pis adem oğulları. Ve de çiğ süt emmişler.

! Ve de köy hıyanatları. Haydi dağılm başımdan!»

Taşbaşoğlu:

«Öfkeye bak, öfkeye!» dedi. «Bir öfkeye gelmiş ki... Bir de, ve de'çekiyor ki...
Sanırsın Ulu Caminin büyük hocası, işte bu, her namussuzluğu yapar, Ali. Gider,
çiftlik sahiplerine allem eder, kallem eder, bize tarla verdirmez. Amanı bilin
mi, sus!»

«Verdirmez,» dedi öteden biri.

! «Verdirmez»

Bu «verdirmez» lâfından herkes korktu.

I Muhtar eşeğine binmiş, çoktan göçün önüne düşmüştü. Koca Halil, Meryemce Karıya dürttü. Meryemce Karı hışımla arkasına başını çevirdi.

Koca Halil gücengin, bozuk bir sesle:

, ' «Hiç küşümlenme, Meryem Bacı. O it, ben sağiken Ali-

, me hiç bir şey yapamaz. Alimallah, adamın ocağını söndürü-' rüm»

Bununla Meryemceyi yumuşatırım sanıyordu. Ama Meryemce başını gene aynı hiddetle öne çevirdi.

UK1AU1KEK

57

«Pisler, geberesiceler. Eşşek kocalar. Akılsızlar. Demezler ki...»

Sesini yükseltti:

«Güzel atım, fıkara Küheylanım, sana söylüyorum. Kulağın aç da, iyi duy. Hiç kimseye değil, doğruca sana söylüyorum. Bu dediğimi de anlamazsan, ben de sana Küheylan demem. Bunca yıl sakalı boşuna ağartmışsın derim. Eşşek kulaklı, beş kulak derim. Bire atım, sen çok çok kocadm. Ya, fıkara atım...»

At tökezir, Meryemce yulara asılır.

«Höst! Höst, domuz malı, gâvurun, söz anlamazın bindiği, höst! Kocadm işte. Uyuz ite döndün. Bu dediğimi anlamazsan iki gözün çıksın.»

Koca Halil, yanından oynayarak giden iki çocuğa bakıyor. Bir kadın, kocaman memesini çıkarmış, bebesinin ağzına dayamış, hem çocuğu emziriyor, hem usuldan duyulur duyulmaz bir ninni söylüyor, hem de çabuk çabuk yürüyor. Kocaman memesinin sarı tüylerinin uçları yıldırıyor. «İşte,» dedi Koca Halil, «meme olunca böyle olmalı. Tüh sana kocamış it» dedi sonra da.

«Atım, iyi duy, sen ölürsen, benim oğlum, senin sahibin Uzunca Ali sersebil olur. Buna yürek dayanır mı? Sen iki kişi götüremez, ölürsün, öyle mi atım? Sen bu halilen Çukura inemezsin. İki kişiden birinin sırtından inmesi gerek. Gel atım, şunlara yalvaralım da, elini ayağını öpelim de birisi insin. Birini dersen atım, senin soyunda küheylanlık var, kocamış bir karı. Ötekini dersen, yirmi yaşında bir delikanlı. Sakalı ak, yüzü kırışık ya, buradan Çukurovaya değil ya, Akçadeniz gölüne kadar yürür. Kocamış karıyı dersen iki adım atamaz, dizleri tutmaz. Dizleri tutsa iniverir de üstünden, Çukura kadar yürür.»

Koca Halil, söyle, söyle! dedi içinden, söyle! Çatlasan da patlasan da inmiyeceğim. Ata değil, istersen yüzüme karşı söyle. İnmem. Bu atın sahibi beni bindirmedi mi? Bindirdi. At da iyi değil. Vallahi halim yok. Yok işte. İki adımlık yol için yoksa, senin su kahrını çeker miydim? Ağzının ko-

;f 'I

!r

56

ORTADİREK

!i i

«Of of...»

kuşunu çeker miydim? Soyka kalsın böyle dirlik.

Of of... Ooof!»

şu topal topal yürüyen Hüseyincik. Tavşan Hüseyincik. ; Daha genç. Ama çok zabm, çok zabm. Bir deri bir kemik. ; 'Çukura inene kadar, sırtında derisi bile kalmaz, erir dökü- \ lür.

\

İlerde, ak taşın üstüne oturmuş kaşmir. Yedi yıllık uyuz. İ Uyuz Mahmut. Bir askere gitse de şu uyuzculuktan kurtulsa. • Tebdilhava Memet durmuş yolun ortasında derin derin \. soluk alıyor. Tebdilhava Memedin çocukluğunda üstüne türkü söyleyen yoktu bu ülkede. Dokuz-yıldır askerliği bitireme-i di. Tebdilhava geldi, tebdilhava gitti. Köylü de adını Tebdil-• hava koydu. Bundan böyle adı, ölünceye kadar tebdilhava di-

, ye anılacaktır köyde.

Eşeğe yüklü teneke amma da tmgırdıyor. Zalaca Karının - dolamasının arkası baştan aşağı yırtılmış. Donu gözüküyor.

Vay, 'LoS.z.ç.a. Karı'.

Yoztaşa geldik. Bir gece, karanlık, kurşun geçmez bir gece, burada at hırsızlarıyla, Aslan Ağanın at hırsızlarıyla bir ateş yakmışlardı. Bir harman büyüklüğünde. Dağlar bile ışığa boğulmuş, ortalık gündüz gibi olmuştu. Atları Halebe, dil belmez bir Çerkez götürecekti. Kemerinin savatı, güneş . vurmuş gibi balkıyordu.

1 «Höst, domuzun bindiği! Hööst! Sen de yere kapanıp durursun hep.

Hööst, gâvur malı! Küt deyip de canın çıkınca

2 ben nişlerim? Körolası koca domuz, on beş yaşlı delikanlıdan daha iyi yürür. Alimin çocuklarının ayağı şişti yürümekten.

: Şimdi bu koca dinsiz olmasaydı üstünde atın, ben de kızca-• ızı kucağıma alırdım. Sen de bir çocuğun sevabına girer, cen-; nete giderdin, atım. Bir kımık çocuk, şu taşın kayanın içinde 11 nasıl yürür? Yürür, atım. Yerlerini şu arkamdaki, geberesi-\ ce, orospu gelinli, sakalı boklu, sakalı da sirkeli, bitli, pireli... 1 it nasıl pirenir de götünün altma başını sokup kaşırsa, o da hep pireli sakalını kaşır. Kaşır da kaşır. Yürür işte. İşte bu geberesice koca yerlerini alırs- n"~ i^i^^-t, i+ırn. hu dinsiz 'mis de. gelini

tı-

'f !;

kamış da... Kulağına kurşun akıtılası, duymuyor da... Höst! Hööst!..»

At neredeyse kapaklanacaktı. Meryemce öyle usulünü biliyordu ki Küheylanın, tam kapaklanacağı sıra, yuları öyle bir topluyordu ki, at toparlanıveriyordu.

«Sen bilirsin güzel atım, bu geberesiceden hayır yok. Ölme Çukura ininceye kadar. Sen ölürsen ben öyle kalırım yolda. Kalır da kurda kuşa yem olurum .Sen öleceğine, şu arkamıza sakırğa gibi yapışmış, geberesice ölsün. Ölme atım. Biliyorum bunca yüke dayanamazsın. Amma gene de ölme atım. Bunca yıl tuz ekmeğimiz var seninle. Hööst!»

Başını arkaya usulca çevirdi, Koca Halile baktı. Halilin gözleri görünmüyordu. Yüzü de, daha çok kırışmış, bütün yüzü kırışık almıştı.

«Ooooh,» dedi. «Ooooooh! Yüreğine kurşun gibi işlesin sözlerim de, seni iflah etmesin... Atım! Atım, kulaklarını aç da iyi duy! Hiç kimeseciklefe söylemiyorum, yalnızca sana söylüyorum. Bir adam, gelininin Mullanm oğluyla oynadığını gözüyle görür de hiç ağzını açmaz, görmemezlikten ge-iirse, hem de oğlanın verdiği yarım kilo üzüm için, o adam batsın. Allahın kahrı gazabına uğrasın. Yılcıklar çıkarsın da yılın yılın yatsın. Sürünsün. Bak atım, sana diyorum. Yaaa, atım, şu arkadaki pis koca, sakalı boklu da sakalı bitli gelinini dümdüz pamuk tarlasının ortasında, şafağa karşı, istersen dal gündüz de, Mullanm oğlunun altında gördü de, kolay gelsin, beline kuvvet, dedi. Ya, atım, işte böyle dedi. Bir de gelmiş de, senin güzel sırtına binmiş. Bir de ölümüne sebep... Höst! Hööst, geberesice! Noluyor sana?»

Gene arkasına döndü baktı. Koca Halilin sakalını titrer gördü. Sevindi.

«Sen olmazsan atım, ben bir adımlık yer yürüyemem ki... Gelininin donunu bayrak ettiler pamuk tarlasına. Oğlu buna dayanamadı. Ama o oğlunun önüne geçti.

Mullanm oğlunun yarım kilo üzümü için. Sen, şu yeryüzünde böyle boynuzlu, böyle sümük gibi, ölesice koca gördün mü, atım? O boynu ko-

i || ||lu

I .* ''

, 'p

: ' ' ' ' ' ' (' i

e 1 :]

: 'rü 1 j

1!: ' ' /i!

ORTADI REK

i

sasıca, boyuncuğu... Alinin yüzünden. İşte bu pis lanet senin

. Sırtına biner de keyf çakar.»

Koca Halil, sakalının ucunu ağzına almış, gev babam gev idiyor, ağzından salyalar aşağı doğru sızıyordu. Kıpırmızı

, kesilmişti.

Bir ara yüksek fesle:

«Patlayacağım, millet,» diye bağırdı. «Bu orospunun elin-

ıelen...»

Meryemce, atın boynuna bir şaplak indirdi. «Atım, sana diyorum. Sen duy. Kimsecikler alınmasın. ' Kimsecikler çatlayıp da patlamasın.»

.. Umud ışıkları belirmiş, Meryemcenin bu gidişle Koca Ha-ı , iüi kaçıracağına aklı kesmişti.

«Sen çatla da güm diye patla atım. Etlerin şu havada dö-.; nen kel kerkezlere yem olsun atım. İnşallah. Amin! Sen, şim-; di çatlarsan, atım, ben de üç ay oruç tutar da bir uyuz itilen ! üç cuma birlikte yemek yerim.»

Koca Halil sakalını çiğniyor, ısırıyor, . koparıyordu. Yalvarırcasına:

- «Meryemce,» dedi, «Meryemce, halim olsa yürürdüm. Senin bu ite atsan it yemez sözlerini dinlemezdim. Allahmı dinini seversen, sus, Meryem Bacı. Sus, hatun bacım!»

Meryemce azıcık arkasına döndü, atın başını çekti. Hay-; retle:

«O neeee, babam! Sana da ne oluyor? Herkes atıyla da mı 3 konuşmasın? O ne babam!»

Sonra döndü, sevincini iyice belli eden, oynar güler bir

: sesle:

: «Yaa, atım! Öyle ederler o koca teresler. Elli sekizler. El-1 lerinden gelse, gelinlerinin üstüne kendileri çıkarlar. İki bo-1 i yalı şekere köyün tüm delikanlısını gelinlerinin üstüne çe-: kerler. Çekerler de öteye bile geçerler. İnanmıyor musun 1 atım?»

Atın yelesini okşadı. Sağını küçük küçük şaplakladı. «İnan atım, inan. Sen bu koca domuzları bilmezsin. Bu koca ellisekizler. Saçma sakalına bakmaz, Çuku amuk

't :!

ORTADIREK

61

toplayacağı yerde pamuk hırsızlığı yapar da, çiftlik sahipleri de onu yakalar da, çeker orta yere de elâleme yüzüne tükürt-türür de, bu da yemin eder de bir daha yapmayacağına da, sonra gene yapar da, bütün bunları senin sahibin'Alinin suçsuz babasının üstüne atar da, suçunun hepsini ona yükler de, sonra gelir de oğlunun atının üstüne biner de. Uzun Alinin anası Meryemce Karı da ona sıçar sıvar da... Senin de bu söylenen sözleri hiç kulağın duymaz da, bir kulağından girer, ötekinden yel gibi çıkar da... Taşa söylesem bu sözleri, sana değil de. tasa söylesem, atım, pat diye patlar da... İbrahimime ettikleri de...»

Atın başını çekti, durdurdu.

«Sen hiç sözden anlamaz mısın, atım? Sakalına sıçs.alar da bir iyice boyasalar,, senin hiç söze akim ermez mi?»

Koca Halil, bütün sesiyle acı acı bağırdı:

«Ali! Aliiii! Gel de beni şu attan indir. Şu koca orospu beni yedi de bitirdi.

Canımı aldı, ata bindim bineli. Aliiii! Ali, yetiş!»

Sesi öylesine korkunçtu ki, bütün göç birden gürültüyü kesti, bir an durdu. Hiç kimseden bir an çıt çıkmadı.

Ali, öndeki ata doğru koştu.

«Aman yavrum, indir beni şu attan. Şu koca orosmj, anan olacak koca orospu öldürdü beni.»

Ali anasının gözlerinin içine sert sert bakarak:

«Ana!» diye bağırdı.

Koca Halil:

«İndir beni yavrum. İndir, kölen olayım. Ben at mat istemem. Sürünürüm daha iyi.»

Meryemce atın üstünden oğluna doğru eğildi.

«Ben bir şey yapmadım ki. Canım sıkıldı da, ha dedim, şu Küheylanla azıcık bir konuşayım, dedim. O da üstüne alındı zaar.»

Koca Halil:

<Ali, indir beni, yoksa ben atlarım da bir yerim kırılır.»

Ali yumuşak yumuşak:

s:

T . I'
R
V-
\ 1; , 1

S' »•!Al
fc'2
ORTADİREK
ORTADİREK
63

«Sakalın sevdığım Halil Emmim, o sana dememiş, atıyla konuşmuş»

Anasına döndü:

«Ana, Allahmı seversen sen de atla konuşma. Nolursun ana!»

<

Meryemce:

«Ona alındıysa Halil Ağacık, ben de konuşmam. Vallaha da konuşmam, billaha da... Ben ne dedim ki Halil Ağama?»

Aliyi yanma çağırırdı eliyle. Ali yaklaşıncı kulağına eğildi:

«At ölüyor,» dedi. «İkimizi de götüremiyor. Hiç olmazsa beni indir oğlum. Vallaha ölüyor.»

Ali anasının yanından hızla çekildi:

«Varsın ölsün,» dedi. «Ölsün de ben de kurtulayım.»

Koca Halilin gözleri yaş içindeydi. Bir çift lâf daha etseler, ya da kendi konuşsa çocuklar gibi hıçkırarak ağlayacaktı. Boğazına birşeyler tıkanmıştı. Boğazı acıyordu. Küçük, yeşil, çocuksu gözlerinde keskin bir acı vardı.

İçinden:

«Sen bunları yutacak adam mıydın, Halil?» diyordu. «Halil! Kurtlar kocayınca itlere değil de, böyle kancıklara, hem de uyuzlarına maskara olurlar. Ah, ayaklarım tutsa, şuradan atlasam da, şu Meryemcenin, şu nekes, yılan dillinin sözlerini duymasam. Tutmuyor ki ayaklarım.»

Kızıyor, kurdukça kızıyor, Aliye indir diye yalvarmak istiyor, ağzını açarsa ağlayacak. Açamıyor.

Ali:

«Canını sıkma Emmi,» dedi. «O anam hep kendi kendine söylenir. Aldırma Emmi. O ha söylensin, de söylensin. Aldırma»

Bu sözler azıcık yüreğine su döktü. «Şu Uzunca Ali ne iyi. ne hoş çocuk. Şu yezit Meryemceden düşmemiş sanırsın»

Azıcık açılınca, önde giden Aliyi çağırırdı, elini omuzuna koydu, muhabbetle sıktı:

«Sen sağol, iyi yürekli yavrum» dedi. «Baban da senin gibiydi. Ben kimsenin üzümünü almadım, Ali. Çukurda kimse de yüzüme tükürmedi. Kimse de sırtıma binmedi.» Ali gülümsedi:

«O da mı kaygı Halil Emmi! Tükürürler.de, öldürürler de. Onlar Çukurova Ağaları. Mühür kimdeyse Süleyman o, Halil

Emmi...»

«Bak, sana deyim de Alim, inan bana. Gelinimi de gözüm-len görmedim. Oğlum yutuyor. Hayırsız. Benim elimden ne gelir ki...»

Ali:

«O yutuyor, sana ne.»

«Höstöst, domuz malı! Höst! Geber de kurtulayım, inşallah.»

Arkadan Taşbaşoğlu çağırırdı. Ali bekledi.

Taşbaşoğlu:

«Gel kardaş» diye söze başladı. «Anladın ya, köylü gene Muhtardan yana oldu. Biz ayrılıp kendimize ayrı tarla bulalım. Muhtar rüşvet yesin diye, her Allahm yılı biz eli boş mu dönelim köye? Bu Allaha yakışır mı?»

Ali:

«Bu Muhtar başımıza çok işler açar,» dedi. «Köylü tüm bizden yana geçinceye kadar bekliyelim. Bak, gün ikindin oldu. İki konalga geçtik, herif göçü

durdurmadı. Bak havaya. Hava da bozuyor. Şu esen yel, yağmur yeli değilse ben de bir şey bilmem. İstersen Koca Halile sor. Köylüye kötülük edecek.»

Taşbaş:

«Kasdı var.»

Ali:

;

«Akşama kadar böyle yürürse göç, kimsede can kalmaz»

Taşbaş:

«Şu taklitçi deyyustan da köylü kurtulamadı gitti.»

Ali:

«Köstüoğlu tabansızlık etmiyeydi...»

Meryemce habire homurdanıyordu. Taşbaş başını kuzeye döndürdü. Öteden, dağların üstünden gelen kapkara kesilmiş bulutları gösterdi.

«Şunu görüyor musun? Bir tutarsa burayı, ortalık selsele

||||

i':

f:

! .!!

i.',

:t ">

i t I

h; 1.

64

ORTADIREK

gider. O zaman gör kıyameti. O zaman gör rezilliği. Allah vere de biz gediği aşmıca kadar...»

Ali buluta baktı baktı:

«Bir saat sonra burada. Bir de patlar ki, adamın ödünü koparır. Yaz yağmuru.»

Taşbaş:

«Aman, şu Muhtara yetişelim. Ona tehlikeyi söyleyelim. Ormana yetişemezsek, bu koyakta bizi sel götürür. Çabuk olalım, Ali. Aman çabuk olalım.»

Koşa koşa öndeki Muhtarın yanma vardılar.

Taşbaş, eliyle kuzeyden kararıp gelen bulutları gösterdi. Tam bu sırada da soğuk bir yağmur yeli tozları kaldırdı, geçti gitti.

Muhtar telâşlandı:

«Allah, Allah! Bu da nereden çıktı? Amanın söyleyin millete, herkes ayağını çabuk tutsun.»

Altındaki eşiği dürtükledi. Kara eşek yorulmuştu, aorıa sivri değneğin ucunu kıcına yiyince koşmağa başladı.

«Taşbaş kardaş, söyle köylüye çabuk olsunlar. Ormana. Yoksa sersebil oluruz. Millet hep satlıcan olur. Kırfacan olur. Amanın! Bekçi! Bekçi!» diye bağırdı.

«Amanın gel! Gel de millete bir tellâl çağır.»

Millet, zaten başına geleceği sezmiş, hızlanmıştı. Bekçinin tellâl çağırması fazlaydı. Ama çağırması gerekti. Muhtar tellâl siz iş görmezdi.

«Eeey ahali, duyduk duymadık demen, şu bulutu görür müsünüz? Erciyes üstünden kararıp gelir. Yaman gelir. Bu ağaçsız düz koyakta, bu yağmur tutarsa bizi, hepimizi sel alır da gider. Yağmuru yer de, kızınacak ateş, yakacak odun bulamazsak, satlıcan oluruz. Kırfacan gibi dökülürüz. Onun için herkes canını dişine taksın. Var gücüyle önümüzdeki ormana doğru yürüsün. Atlı atını, eşekli eşiğini sürsün. Yayalar tabana kuvvet. Duyduk duymadık demeyin. Haaaaaa...»

Muhtar, kalın gür sesiyle bekçiyi yeniden çağırdı.

Bu sırada teneke sesleri, çocuk ağıtları, bağırtı patırtı dr-arttı. Herkes hızlanmıştı. Canını dişine takmıştı.

«Bekçi, tellâl eşiği çağırın. Köy ihtiyar heyetinin, ve de muhtarımızın emriyle, yağmur geldiğinden dolayı, ve de çabuk yürüyeceksiniz demedin! Ve de sığırları unuttun. Geriden gelen çobanlara İbrahim olgu 1338 doğumlu Ali Uzuncayla, Cabbar oğlu 1335 doğumlu öksüz Duran Altıntop köy ihtiyar heyetinin ve de muhtarımızın emriyle gidecekler, çobanlara diyecekler ki, toplayın sığırları ormana sürün. Haydi yalla»

Hayuhuy içinde, bekçinin sesi kayboluyordu. Aliyle öksüz Duran geriye döndüler. Duran:

«Herif bize taktı kancayı. Gayrı ölünceye kadar..... Taş-
baştan korktu. Arkalı herif»

Ali:

«Bu adama karşı durmalı»

Karşısından gelen karısına:

«Ata iyi bak. Dün yem yemedi» diye tenbihledi.

Bu sırada anası yanından geçiyordu.

«O gâvur seni mi gönderiyor sıçırır?» diye acı acı sordu. «Ne dedin ki ona? Karşı
mı kodun ki? Bu atta hal kalmadı, iki kere dizinin üstüne geldi de kalktı. İki
adımında bir de tö-keziyor.»

Ali:

«İyi olur, iyi olur,» dedi, hızla yürüdü.

Bulutlar gittikçe kararak yaklaşıyordu. Yağmur yeli bir duruyor, sonra birden
kalkıyor, tozları döndürüyor, göçün üstünü kapatıyor, çok az bir zaman gözgözü
görmüyordu.

Şimdiden herkes üşümeğe başlamış, yağmur yemiş gibi; büzülmüştü.

Küheylan bir daha dizüstü geldi.

Meryemce:

«Amanın, amanın» diye bağırды. «Amanın uşaklar yetişsin!»

Bir iki delikanlı yetişti. Onlar yetişir yetişmez de Küheylan bir dayandı, ayağa
kalkıverdi.

Meryeroce:

«Oh» dedi, «Ailahıma şükür. Çok şükür.»

£5

'|.t1

66

ORTADIREK

Bir yağmur yeli daha geldi, ortalığı toza boğdu.

Meryemce ağlamsı ağlamsı:

«Ben demedim mi bu kocamış beygir, iki kişiyi götüremez. Şu benim akılsız oğlum
da hiç büyük sözü dinlemez ki. Ölsün de atı, açıkta kalsın. Açıkta...»

Parmağını dişsiz ağzına soktu, hırsıyla somurdu. Çekti. Çekince şap diye bir ses
çıktı. Ağzından çıkan parmağını havaya dikti:

«Hah böyle, bunun gibi çırılçıplak açıkta. Varayım ben ineyim bari.

Yürüyebilirsem. Çocuklar, gelin beni indirin!»

İki delikanlı geldi, onu atın üstünden alıverip yere indi-riverdiler.

Koca Halilin küçük kurnaz, acılı, yeşil gözlerinin içi güldü:

«Bire çocuklar, beni de şu eğerin üstüne koyun. Arkam yağar oldu kemiğe değe
değe»

Delikanlılar, onu da kaldırıp eğere geçirdiler. Koca Halil
yüksek sesle:

«Allaaah,» diye bağırды. «Allah ne muradı varsa versin şu Uzunca Alinin. Bu
köyde onun gibisi yok. Benim böyle bir oğlum olaydı, yemez içmez, yatar kalkar
Allahıma dua ederdim. Bana böyle bir melek verdi diye. Öyle nankör analar gibi
homur homur homurdanmazdım, köyün kocalarına şö-mezdim. Oooh, arkam
rahatladı. Ne de yumuşak eğer!» ; Meryemce yolun kıyısına çekildi, Koca
Halil karışısına gelinceye kadar durdu. Hışıyla Koca Halile baktı. Koca Ha-
lil memnun, büyük altından gülümser gibiydi. Meryemce buna içerledi. Atın başını
tuttu durdurdu.

«Çocuklar,» diye seslendi, «ölünüzün hayrına beni bir da-. ha şu ata bindirin.»

Gene o iki delikanlı geldi. Gülümsüyorlardı. «Şu kocayı
gene eski yerine, beni de yerime. Ölürsen ölsün, < Uzun Alinin de kocamış atı»

;, Delikanlılar Koca Halili eğerden aldılar terkiye, Meryem-ceyi de
yerden aldılar eğere oturttular. Meryemce:

«Allah ne muradınız varsa versin» dedi. Sonra atın yula, rına asıldı, üzengiye
atın karnına karnına vurdu. Ölü gibi sal lanarak yürüyen at azıcık canlandı.

Sonra sağ eliyle atm boynuna bir şaplak indirdi.

«Sana diyorum ki atım, kulağını aç da iyi dinle. İyi dini ki sana bir iki söz
söyleyim ki atım, ağzın açık kalsın. Açıl kalsın da bir daha kapanmasın. Gözü
yılan gözü gibi olanlar.. Gözlerinden hıyanet akanlar, eşkiyalarla, adam

öldürenlerle | kan içicilerle bir olanlar, Çukurovalı ağaların bir cıgarasm, içip de köylüye kan kusturanlar, o günleri unuttular mı? Onı da İbrahimin üstüne atanlar? Atım, kulağını iyice aç da dinle Bu yeşil ağı gözlüler... Atım, sen hiç ağı gördün mü, acı bi yeşile çalan ağı? Şu batasıca kocanın yılan gözleri gibi... Sen öldürmeğe ahdetmiş ağı gözlü. Kemikleri değirmen taşı ağı, ' lığında. Eti kalmamış, dişleri gibi dökülmüş ya... Bir de kava j çalar bu ağızlan. Kocamış beygir, tay olmuş da çocuklara ka ' ' rışmış. Bunu iyi duy, fıkara atım»

Köylü gittikçe hızlanıyordu. Yoldan çıkan tozlar bulutça sına göğe yayılıyordu. Tenekeler, gürültüler, boz topraklı kc yağı dolduruyor, uzaktaki karşı kayalıkları buluyor, yankıla ' nıyordu.

:

şimdi göç, çoluğu çocuğu, atı eşeğiyle ormana doğru kaçı yordu. Yükler devriliyor, yükler doğrultuluyor. Olmazsa dev ' rilen yükler sırtlanıyordu. Muhtar kara eşeğini tırısıa kaldıı | mış, göçün önünde ilerliyor, arada bir dönüyor, «Ormana marş Ormana marş!» diye bağıırıyordu. «Marş ileri! ileri, marşşş! I ilkin toplu bir halde yürüyen göç, gittikçe uzuyordu. Uzuyoı r yayılıyordu yol boyunca. Göçün bir ucu ormana yaklaşım: < öteki ucu da buralarda kalmıştı.

Delicesine bir yağmur yeli geldi. Soğuk, buz gibi. Toz '|| dumanı kattı. Yolun üstüne, bir ipe dizilmiş boncuk gibi s ralanmış göçün üstünü örttü. Ortallığı bir karanlık kaplad gece karanlığı gibi. Bir iki sıcak damla düştü toprağa: patpa

Meryemceyle Koca Halilin bindiği Küheylan tâ gerileı ' de, göçün uzağında kalmıştı. Meryemce boyuna atı üzengil. Ş yor, Küheylan aldırımıyordu. Azıcık, beş altı adımlık bir t

»| |

8

ORTADİREK

ısa kalkıyor, sonra yavaşlıyordu. At yavaşlayınca, Meryem- e de artık «atım sana diyorum» demiyor, kızgınlıktan taşıp , :öpürerek, doğrudan doğruya Koca Halile şöğ babam şöğ diyordu.

; Gök gürültüleri arttı. Uzakta, tâ göğün derinliğinde gök-t\3T gürlüyordu. Gökyüzü kütür kütür ediyor, yankılanıyordu, kayalıkların üstü işiyordu. Şimşekler oradan oraya akıyordu. At bir iki kere daha diz çöktü, sonra gene kalktı. Zama-, , mda çok güçlü bir at olduğu belliydi. IVleryemce boyuna özeniliyor, Koca Halil elindeki sopayla boyuna atın sağrısına ürtüyordu

Meryemce, toz duman içinde, göçün sonunun ilerde kara-an ormana girdiğini gördü. Atını iyice mahmuzladı. . «Hıh, hıh! Senin de küheylanlığım batsın. İşte yazıda ya-anda kaldık, yağmurda.»

Arkasına döndü, ağlamsı, bozulmuş, yumuşak bir sesle: «Kurban olduğum Halil Ağam, millet ormana girdi bile. Sadırlarını kurdular bile. Biz kaldık yağmurun altında. Bir e yağmur geliyor ki. Vay, vay, vay! Vay amanın! Netsek eylesek dersin?»

Koca Halil de:

«Üzengile bacı. Üzengile. Yağmurda kalırsak ölürüz. Bir e geliyor ki...» diye onu kışkırtıyordu.

Elindeki sopasını var gücüyle Küheylanm karnına indirdi.

' : «Vur bacı!»

; Kadın atın karnını delercesine, gerildi, ayaklarının topu-: unu atın karnına indirdi. Bir daha, bir daha indirdi. Koca İalil de durmadan dişini sıkmış, değneğini vuruyordu. Kü-eylan tırısıa kalktı. Sonra azıcık da hara kalktı. Düşmemek an Koca Halil Meryemceye, Meryemce de eğerin kaşına ya-ıştı. Bir zaman böyle gittiler. Küheylan duyulmamış sesler '•' ıkararak soluyor, karnı durmadan inip inip kalkıyordu. : Bir fırtına koptu. Bir çilenti geldi geçti. Ardından bir şim- , ;k çaktı. Her yer ışığa kesti. Ardından da bir gök gürlledi. Gö-ün her bir yanı çatırdadı. Bu çatırdı arasında Küheylan bir ka-aklandı. Hemen kalktı, bir daha kapaklandı. Kalktı, kapak-

ORTADİREK

landı. Sonunda tepesinin üstüne gitti, bir daha da kalkamadı. Meryemce attan yolun kıyısına, bir devedikenin üstüne düşmüştü. Eline ayaklarına, sırtına devedikenleri batmıştı.

Koca Halil, ötede inliyerek: «Uy belim, uy,» diye bağırıyordu. «Ümmeti Muhammet yok mu? Ümmeti Muhammet, can kurtaran yok mu?»

Bir sürü çabalamaadan sonra Meryemce ayağa kalktı, ata doğru koştu, atın soluk aldığı duyunca:

«Allah,» dedi, «büyük Allah, sen çok büyüksün.»

Koca Halil düştüğü yerden kalkamadan daha bağırıyordu. Bir şeyler söylüyor söylüyor, sonra en acıklı sesiyle: «Can kurtaran...» diye bağırıyordu.

Meryemce atın başını kucakladı.

«Çok şükür ölmedin ya,» dedi. «Çok şükür! Seni veren Allaha kurban olurum. Seni verene de...»

Atın başını bir zaman okşadı, sonra döndü yerde debelenen, inliyen, bağırıp çağırarak Koca Halile baktı.

«Ata hiç bir şey olmamış,» dedi kendi kendine.

Sonra bir sağanak geldi. Gökten sel nasıl inerse, öyle indi. Bu sağanak epeyce sürdü. Sonra geçti gitti.

Sağanak geçince, Koca Halil yattığı yerden kalktı:

«Bunlar nasıl adamlar?» dedi. «Zamane insanı bir çeşit olmuş. Şu iki koca, dağın yüzünde konur da ormana kaçılır mı?»

Meryemce karşılık vermedi. Atın başının yanına oturmuş, iki elini yüzüne almış, çenesi birbirine vuruyor, tirtir titriyordu.

Koca Halil de geldi onun yanına oturdu. O da cıplıdık suya batmıştı. Ayaz bir yel esiyor, insanın tâ ilğine işliyordu. O da Meryemce gibi tirtir titriyor, başı, dalındaki yaprak gibi sallanıyordu.

«Hiç canını sıkma baci, hiç. At yağmurdan korktu da yere attı kendini. Asil atlar böyle olur. Bilir tehlikenin geldiği yeri. Şu yağmur bulutları iyice gökyüzünden şilinsin, at da hemencicik kalkar. Yağmurdan korkuyor o»

•'i..f

|jlt'v

'.' | '<

I

70

ORTADİREK

ORTADİREK

71

ardını

h Meryemce gene karşılık vermedi. Usulca da ona | döndü. Bu, Koca Halilin içine zehir gibi işledi.

«Hatun baci Meryemce, hiç içine küsum getirme. Bu *< asil atlar... Bu atı İbrahim Urfadan getiren birinden hırsız-ladıydı. Onun için bilirim ki, bu at asildir. Sahibinin cebinde i': fermanı da vardı. İbrahim diyordu ki o zaman bana, şu fermanı > da hırsızlıyabilseydim, diyordu, bu atı götürür de Mercimek harasına bin liraya aygır deyi satarım. Uğraştık uğraştık da fermanı hırsızlıyamadık. İbrahim istedi de, şu dünyada yalnız bir şeyi hırsızlıyamadı, o da atın fermanını.»

Meryemce iyice kızmıştı. Nerdeyse patladı patlayacak. «İbrahim gibi var mıydı. Seni almak için, hatun baci, ' bir koca Çukurovanın pamuğunu hırsızladık da Mısırlı çiftliğine doldurduktu. Çiftçibaşı onu gözlerinden öptüydü.»

Meryemce hışımla ona döndü. Gözlerini belertti. Sonra ağır ağır arkasını iyice döndü. Koca Halilin de sözü ağzında kaldı. Düşme gibi küçücük gözleri acı bir pırıltı içinde yanı-

• yordu. Konuşurken titremesi durmuştu. Sonra gene başladı
' titremeğe.

Bulutlar güneye doğru akıyordu. Kuzey yanı açılmıştı göğün. Ufukta, dağlar boyunca, aka çalan bir mavi yol açılmıştı. Yol gittikçe de büyüyordu. Gökyüzü açıldıkça ayaz da ço-1 gahyor, keskinleşiyordu.

At yandaki kuru bir ota ağzını uzattı, otu kopardı. Ağır

; ağır çiğnemeğe başladı. Sonra çenesi birden durdu. Baş az

daha yere eğildi. Alt dudağıyla toprak arasında dört parmak-
' lık bir yer kaldı.

i Gün yıkılmış gitmiş, gökyüzü açılmış, masmavi, besber-- ' rak
kesilmiş, . acı, donduran bir poyraz hızlanmıştı. Meryem-

• i ce oturduğu yere büzülmüş, bir topak kalmıştı. Koca Halil de
; ' öyle.

'". 1 Koca Halil, epeyden beri Meryemceye bir şeyler söylüyor, : bir şeyler
soruyor, karşılık alamıyordu. Yalvarıyor yakarıyor, ! ; taştta ses var,
Meryemcede yok.

< Meryemce gözünü atın gittikçe sönükleşen, yumulan gö-' züne dikmiş,
tertemiz, iyi adam, yumuşacık, kız gibi utangaç
kocasını düşünüyor, bu atın evlerine ilk geldiği günü gözünün önüne getiriyordu.
Hiç kimseye sezdirmeden, bu atın karşılığı olarak Koca Halile, anasının dokuması
nakışlı kilimi vermişlerdi.

içinden: «Vay,» dedi, «vay günler. Vaaay! Şu koca domuz da babayiğididi bir
zamanlar...»

Sonra Koca Halil ayağa kalktı. Eli ayağı buz gibi olmuş, apak kesilmişti.

«Bacım,» dedi Meryemceye doğru eğilip, «sırma saçlı da, ceren gözlü güzel bacım.
Haydi kalk da yola düşüp gidelim. Burada buyar ölürüz sonra. Kalk yürü.»

Sesi yumuşak, tatlı, acımaçlı, okşar gibiydi.

Meryemce başını bile kaldırmadı. Orada, öyle bir topak, kımıldamadan durdu.

«İnad etme. Bu poyraz, yaman poyraz. Bu esen belâlı yel, tâ Urumdan gelir.

Buyduruverir alimallah. Haydi kalk. Kalk da gidelim. Koltuğuna girerim daha da
olmazsa. Burda kalırsan sırtlanlar gelir yer seni. Gün batarsa dünya buz olur.»

Koca Halil edemedi, karşısına geçti çömeldi, diller dökmeğe başladı. Bin dereden
su getirdi. Meryemce kaşını bile kaldırmadı. Çamur toprağa oturmuş, ellerini
koltuğunun altına sokmuş titriyordu.

En sonunda Koca Halil kızdı:

«Ben ne yapayım, sen Gök Hacı'nın kızısın. Siz inatçı bir soysunuz. Çare yok. Ben
burada kalıp buymadansa, varıp gitmeliyim.»

Meryemcenin omuzundan tuttu.

«Sana diyorum, gül bacım. Haydi gidelim. Kalınca ne olur bu atın başında?

Kaldıramazsın ki... Yürü haydi.»

Meryemce kıpırdamadı bile.

Koca Halil:

«Allah sizin inatçı belânızı versin Gök Hacı soyu. Allah bin belânızı...»

Çabuk çabuk uzaklaştı. Meryemce ağır ağır üşümüş, uyuşmuş başını kaldırdı
ardından bir zaman baktı. Her bir yanı tirtir ediyordu. Zorlan çenesini

kımıldatıp bir şeyler mırıl-

!'fi11

I;

i!-

, 72

ORTADİREK

1 1

dandı. Başı göğsüne düştü. Gittikçe büzüldü. Dizlerini göğsüne iyice
yerleştirdi. Ayağı altına çekti. Alnını dizinin üstüne koydu, ellerini de
kasığına soktu, bir topak oldu.

Birkaç kilometre giden Koca Halil, edemedi, geri döndü. Geldi Meryemceyi iki
omuzundan tuttu, var gücüyle sarstı,

ağlamaklı:

«Bacım,» dedi, «hatun da bacım, ceren gözlü de, sırma da saçlım, hatunların
hatunu bacım haydi kalk da gidelim. Bu beygire hiç bir şey olmaz. Hiç mi hiç bir
şey olmaz. Burda kalırsan ölürsün, vallaha da billaha da ölürsün. Bak öteden
kar da geliyor»

Söyledi, söyledi, yalvardı olmadı. Omuzlarını bıraktı, bir zaman başında hınçla
durdu bekledi. Sonra var gücüyle böğrüne bir tekme savurdu:

«Geber! Geber, batasıca! Kal da geber! Bana ne!»

Hınçla, öfkeyle yürüdü.

«İnşallah az sonra burada, kocamış beygiriğin yanında buymuş ölünü bulurlar.» Killi, yağmur yemiş toprak, sakız gibi ayaklarına yapıştıyordu. «Çabuk yürümeli, çabuk yürümeli de şu ocağı bata-sıcayı ölmekten kurtarmalı.» Sırtmdakiler de öyle bir ağırlaşmıştı ki... Uzun uzun yürüdü. Sonra kesildi. Yolum kıyısındaki ıslanmış bir otun üstüne oturdu. Ellerinin kanı tüm çekilmişti. Döndü Meryemceden yana baktı. Meryemceyle at çukurda 1 kalmışlar, gözükmüyorlardı.

«Vay ocağın bata avrat, vay,» dedi öfkeyle. «Böyle de iş olur mu? Adam böyle dağda kalır, inadından ölür mü? Ben nedeyim şimdi, ben! Geri dönemem, ölse de dönemem. Hem dönsem kaç para eder. Gelmez ki!» Yeniden, zorla ayağa kalktı. Yaygın yaygın, durarak ormana doğru yürüdü. Uzaktan, ormandan bir horoz sesi geldi. Bir eşek anırdı. Biri tâ uzaklara bağırlıyordu. Bağırlıyor, kesmiyordu.

*_

«Vay ocağın bata, vay!» dedi kendi kendine. «Vay ocacığın bata. Kan kusturdu avrat bana. Azıcık beygirine bindik : i

diye. Gök Hacmin kızından da hayır çıkar mı? Buysun da ölsün koca domuz. Dünyaya direk mi çakacak? Aliye yük olmaktan kurtulur.»

Ormanın kıyısına yaklaştığında gün batıyordu. Yerdeki yağmur gölcüklerinin üstü allamıştı azıcık. Ormanın içinden gürültü, gülüşler, küfürler geliyordu. Bir kadının nen çalan sesi de geldi kulağına. İçine ılık ılık bir şeyler damladı .Bir sevinç, bir uyanma. Kendine geldi. Orman ıslak ıslak koktu. Belki otuz kırk yıldır Çukurovaya inerdi. Otuz kırk yıldır da bu kokuları, buraya gelince burnu alırdı. Her yerin bir kokusu vardı. Gece olsun, kapkaranlık, göz gözü görmez bir gece olsun, Koca Halili bir yerlerden geçirsinler, orasının neresi olduğunu söyleyiverirdi. Burası Çiğilcepmarı, burası Kırk-suyun birinci geçidi, burası Akkalenin altındaki yol, burası Savrunun üstü, burası Dikirlinin altı, derdi. Gözlerini kapatırlar, ayaklarıyla yordamlıyarak bilemesin diye eşeğe bindirirler, dolaşık yollardan köyü ev ev gezdirirler, Koca Halil burnuyla burası Gökoğlanm evi, burası Muhtarın ambarı, burası öksüz Duranın samanlığı derdi.

Otuz kırk yıldır bu yolu koku koku bilirdi. Ormanı koklarken:

«Vay ocağınız bata vay,» dedi, «yakmışlar da kül etmişler bu güzelim ormanı. Yarıdan çoğunu yakmışlar. Vay oca-cığınız bata, ne istersiniz Allahm dağındaki ormandan? Ne istersiniz de batırırsınız? Sizden su istemez,, ekmek istemez, üstelik de tatlı tatlı kokar. Kurdun kuşun, garip yolcunun da sıtarası. Bizim gâvurcuklar da birer atfeş yakmışlar. Bir de kızınrlar ki...» Her bir yanı buza kesmiş, uyuşmuştu. Ayaklarını sürük-liyerek, sürünerek yürüyordu. Birden aklına gene Meryem-ce Karı geldi. «Koca herif avradı dağın yüzünde kodu da, ölümüne sebep oldu derler. Münafık derler. Vay ocacığmız bata vay. Ben nişleyim ki şimdi?»

Bağıрмаğa başladı:

«Can kurtaran yok mu? Adam ölüyor, can kurtaran... Din islaaaaaam!...»

|1

\:

.1

'|:-

f' ' ' 1,

' ' ' ' f

|1 |1

|i;'1

74

Kendini yere attı. Tavşan öldüye vurdu. Gençliğinin alışkanlığıydı. Bir hırsızlıkta yakalandı mıydı, baktı ki hesapsız dayak yiyecek, ilk sopada kendini yere atar cansız kesilirdi. Çok kere böylece paçayı kurtarmıştı.

Köylüde bir telâş, bir kaynaşma. Sesin geldiği yana bir

; koşuşma.

; ilk önce Osmanca yetişti, eğildi, baktı ki Koca Halilin sesi soluğu kesilmiş.

«Vay kocacık vay,» dedi. Başında öyle durdu kaldı. Sonra öteki köylüler geldiler. Sonra da Muhtar geldi. Köylüler, insan ölü karşısında nasıl sessiz otursa öyleydiler. Sessiz, kederli. . Muhtar gelir gelmez bir kahkaha attı:

«Bir eşek, bir yolda giderken, o yolda bir kere çamura batsa, ve de bir daha o yoldan gitmez. Ve de siz insansınız, estafurullah eşek değilsiniz. Ve de haşa huzurdan. Ve de böyle olduğu halde, ve de her birinizin önünde Koca Halil yüz ! kere tavşan öldüye vurduğu halde, siz gene onu öldü sanırsı-, nız. Ve de insanoğlu hayvanattan daha akılsızdır. Hayvanat yılın bir ayında kırışır. Ve de döllendir. Siz benim iki ayağımı bir çarığa soktunuz. Ve de düz ova, ve de susuz tarlada pamuk toplamayız dediniz. Ve de meretinizi elinize almışsınız. O , sebepten, sevgili vatandaşlarım, işte ol sebepten, asil kanlı, mücevher yürekli sevgili köylülerim, insanoğlu hayvanattan daha alçaktır. Akılsızdır» Hızla, ayaklarını sert sert yere vurarak, upuzun yatan, , soluk bile almayan Koca Halilin yanma vardı. Eğildi, omuz- i larından tuttu, hızla kaldırdı. O kaldırır kaldırmaz da Koca . , Halil gözlerini açtı, şaşkın şaşkın, yanma yöresine, tanımı- ;. yormuşcasma köylünün yüzüne bir zaman baktı. Sonra göz- , lerini kırıştıtararak usul usul, iyice açtı. Hasta, ölümden yeni : ' , kurtulmuş bir adamın sesiyle ağır ağır: «Müslümanlar...» Durdu, başını yere sarkıttı. Sonra ba-; : cakları büküldü, yere oturuverdi. Muhtar, omuzlarından tu-! < tup geri kaldırdı.

*-

, Koca Halil, başını yeniden ağır ağır kaldırdı.

ORTADIREK

75

«Yetişin Müslümanlar,» dedi. «Ocağınıza düştüm, yetişin. Meryemce Karı buyuyor. Yolda kaldı. Atın yanında. Ya buydu, ya buyacak.» Sesini yükseltti: «Yetişin Müslümanlar!» diye bağırdı.

Sonra gene dizleri büküldü. Yere yığılacakken, Muhtar omuzlarından iki eliyle sıkıca kavradı.

«Dur gayrı,» dedi. «Anlaşıldı.»

Kalabalık, başta Taşbaşla Osmanca yola atıldı. Geldikleri yöne doğru hiç ses çıkarmadan koşuyorlardı.

Alinin karısı döğünmeye başladı:

«Anası buyar ölür de, kendi sığır ardında. Atı düşer, ölür de...»

Hem döğünüyor, söyleniyor, hem de kalabalığın içinde düşüp kalka kalka koşuyordu. İki çocuğu da ardına düşmüştü. Çocukları gözü görmüyordu.

Muhtar, ormanın kıyısında Koca Halille beraber kalınca:

«Bana bak Koca,» dedi, «herkes yutar senin o oyunlarını amma...»

Koca Halil:

«Vallaha Muhtar Ağa, buydum. Sağolun, canımı kurtardınız. Ben de senin bu iyiliğini unutursam...»

Yeşil, küçücük, ak kaşlarının altında bir düşme kalmış gözleri cam gibiydi.

Muhtar:

«Meryemceyi öldürdün. Atını da... Sonra da geldin buraya, tavşan öldüye vurdun. Niye öldürdün avradı Koca?»

Koca Halil ağır ağır gözlerini yumdu, çocukcasına:

«Vallaha ben öldürmedim Ağaların ağası,» dedi.

Muhtar:

«Terkisine bindin diye avrat sana alkış etti. Sen de atın üstünden yere yuvarlayıverdin. O da oluverdi. Ve de sen benim elimden kurtulamazsın. Ve de adalet yorini bulacaktır, Koca Halilce! Ve de köylüyü başına toplayıp, benim rüşvetçiliğimi sen ilân edersin.»

Koca Halil hemen yere çöktü, Muhtarın ayaklarına kapandı.

i V.

76

OKTAD1KÜ.R.

«Kulun kurbanın olanı Muhtar Efendi, senin babanla içtiğimiz su ayrı gitmezdi. Çukurun atlarını hep beraber hırsızlardık. Ve de baban elini ılıktan soğuğa vurmazdı. Tüm atların bukağılarını ben kırardım. Kulun kurbanın olayım, baba-ym

ölüsünün hatırı için... Gel dedim geberesice Meryemceye, donarsın dedim, gelmedi»
Muhtar, hızla ayağını ellerinden çekti, koşarcasına oradan ayrıldı.
«Ve de seni mahpusâne mahpusâne süründürmezsem, ve de sakalını candarmalara teker teker yoldurmazsam Çukura
! inince... Bekçiii!»
Büyük bir ağacın ardından çıkan bekçi: «Buyur Ağam,» diye seslendi.
1 «Çabuk yetiş! Muştuk oğlu, Anakız'dan doğma 1300 do-f.ğumlu Halil Taşyürek, Gök Hacmin kızı Anşadan doğma 1302 1 doğumlu Meryem Uzuncay katleylemiştir. Tevkifini emrey-liyorum. Ve de ellerini arkasına bağlayıp, tevkif edeceksiniz, önümüzdeki ilk karakola alatı carıhasıyla tesellüm edeceksiniz. Ve de tarafımızdan, bu emir onaylanmıştır»
«Kulun kurbanın olayım. Babaym kemikleri mezarında dört oynar kederinden... Benim elimi bağlarsan.»
«Daha duruyor musun? Bağla şunun ellerini. Ve de sıkıca»
Bekçi, Koca Halili tuttu, cebinden çıkardığı bir iple elini arkasına sıkı sıkıya bağladı. Önüne kattı, Muhtarın alacağıının kapısına getirdi. Sağlam bir at yularıyla da ocağın başındaki bir ağaca onu sıkı sıkıya bağladı.
Muhtar öfke içinde bir gidip, bir geliyor, ocağın yanında elleri arkasına bağlı, dizüstü çöküp oturmuş Koca Halile başını kaldırıp da bakmıyordu.
Muhtar yanma yaklaştıkça, Koca Halil başını kaldırıyor:
! «Aaah!» diyordu. «Aaaah eski günler, aaah! Koca Halilin Koca Halil olduğu günler! Kurtlar kocaymca köpeklerin mas-
: karası olurmuş. Vay kocalık vay, evin yıkılsın. Hay kahpe
< felek hay, çarkın kırılsın»
' Muhtar duyuyor, duymamışcılıktan geliyordu. Kasabada-
ki, çiftlik sahibi Cemal Koşak Bey de öyle yapardı. Irgatla' rın parasını vermediğinde, kulağının dibinde ırgatlar on ana avrat ne kadar şöşerlerse şöşünler aldırılmaz, «insan kısı: mı eğer bu dünyada yaşayacaksa geniş olmalı. Onlar ha şö\$, sünler, de şöşünler, varıp da bizim avrada deşecek deşil yi' , bizim avradın haberi bile olmaz,» derdi. Doğru, dosdoğruca bir lâf.
' I",
Kalabalık uzaktan, çukurda yan yatmış atla bir topak olmuş Meryemcenin karartısını görünce olduğu yerde durdu; bekledi. Kimseden de çıt çıkmadı. Neden sonra Taşbaş: !'-, «Amanın uşak, ne donmuş bakıyorsunuz öyle? Ya kaı{ daha sağsa...»
r
Kalakalmış kalabalık birden Meryemceye doğru fırladı.^ Osmanca vardı iki eliyle onu kavradı. Şöyle bir yoklad;; «Sağ» dedi. «Soluk alıyor amma, donmuş. Çabuk çabui bir ateş yakın»
<,
Gerilerden gelen gelin kaynanasının üstüne atıldı: r;
«Anam,» dedi, «fıkara anam, neler geldi başına?» ,;
Sonra ata döndü, baktı ki at da sağ. '(
«Allahım, sen büyüsun,» dedi. «Çok şükür büyüklüğü',. güne»
^1
Osmanca:
;-,
«Amanın çocuklar, ateş yanıncaya kadar ellerini ayakla1, rmı avuçlarınıızın içine alıp puflaym. Sırtını da okşalayın.» ^t
Gelin, daha birkaç kişi, ellerini, ayaklarını, yüzünü elle' rinin arasına aldılar, puflamağa başladılar. Meryemce bir zaman sonra sıcak insan soluğunu, insan etinin sıcaklığını tenindi' , duyunca ağır ağır kendine gelmeğe başladı. Gözlerini usulcai, j cık araladı. İçinden: «Kurban olayım size. Kurban olayım caı, otları. Can vericiler. İmdadıma ne de çabuk ulaştınız. Can ot. lan»
Derken, oracıktan çalı çırpı toplayanlar, yolun içine Merj;;
yemcenin önüne bir ateş yaktilar. ,:
Osmanca:
;-.-
«Yumuşak ot bulup ateşte azıcık kurutun» diye emretti'', 1
«Kurutun da şu ateşin yanma serin.»

ORTADİREK

Ot buldular, uzaktan ateşe tuttular. Islaklığı gitti. Ateşin ' 'anma serdiler. Meryemceyi de kaldırdılar üstüne yatırdılar. İ ateşin yalımları Meryemcenin üstüne üstüne sunuyordu. Az ' onra Meryemce doğruldu. Yanındaki kalabalığa sevgiyle bak-ı. Gözünü teker teker hepsinin üstünde dolaştırdı. Hepsine sev-; ;i dağittı. Bir ara gelinini gördü.

' Usulca:

«Güzel kızım da gelmiş,» dedi. «Kızım ata baktın mı?

' >ağ mı?»

Gelin ileri geldi:

«Sen canını sıkma, sağ. O iyi olur. Şimdi ona da bir ateş ya-
carız.»

ı'' Bu sözü duyan birkaç kişi çalı çırpı toplamağa dağıldı, ı \.z sonra Küheylanm dört bir yanına, fırdolayı ateşler yakıl-
nıştı.

Taşbaş:

«Meryemce teyze, kalkabilir misin? Kalk da köye gide-
im.»

Meryemce dudakları titriyerek:

«O nerede? O südümü haram ettiğim?» diye sordu.

Gelin:

«Onu Muhtar sığırlara saldı. Daha da gelmedi.»

Meryemce:

, «Gelsin, ak südüm, şu memeciklerimden emzirdiğim ak
lödüm ona zehir olsun. Gelsin de şu hallerimi gürsün. O gel-neyince ben buradan
bir adım bile atmam, öldürseler, kes-ı .eler kıpırdamam yerimden.»

ı Taşbaş:

.' «Sen kıpırdamazsan ben seni kıpırdatırım,» dedi gülerek.

: Sırtlamak istedi. Meryemce çırpındı, çığılığı bastı. Bir de bo-, ' jandı.

Durmuyor ki dursun.

: Taşbaş suçlu suçlu:

\ «Yok anam yok. Seni götürmem. Kal burada oğlun gele-! edek. Seni
kimse sırtına bindirmek hevesinde değil.*

ıı Meryemce usul usul durmadan ağlıyordu.

ı Gelin de, öteki kadınlar da yalvardılar, oradakilerin çoğu

ı.-'r

da, kadın erkek yalvardı. Meryemce Nuh dedi de Peygamber demedi.

Gelin çocuklarına:

«Yavrularım, gelin gelin,» dedi. «Ebenize yalvarm d\$: köye götürelim. Sizden
alır.»

Torunlar da yalvardılar. Önünde ağladılar. Meryemce on\ ların saçlarını okşadı
ama, başıyla da olmaz dedi.

Taşbaş:

«Ben gidiyorum, donacağım. Karanlık basıyor. Allah be{ lasını versin böyle
kocakarıların.» Arkasını döndü. «Ben üşüyorum. Üşümekten ölüyorum.»

:

Soğuk, buz gibi bir ay doğmuştu. Poyraz daha esiyor, git,? tikçe de
hızlanıyordu.

Kalabalık birer ikişer köye dönmeğe başladı. Az sonra Mer \ yemceyle yan yatmış
atın yanında gelinle torunları, bir di Veli kaldı. Veli sönen ateşe boyuna
kenger taşıyor, ateşi besi! liyordu. Gelinle torunlar Meryemcenin karşısına
oturmuşla^ somurtup düşünüyorlardı.- "

;

Veli yolun içine bir adam boyunca kenger yığdı.

> «Sabaha kadar kalsak da bize yeter,» dedi, geldi gelinil' yanma, Meryemcenin
karşısına oturdu. Yorulmuştu. Dizleri' ni dikti, başını dizlerinin üstüne koydu.
Ay neredeyse batacaktı. Buz gibiydi. Tekmil soğuklar aydan sel gibi aşığı ini1
yora benziyordu. Önü yanıyor, ardı buyuyordu.

Yoldan, ayın inmekte olduğu yandan, bir ses geldi. Vel/ kulak kabarttı. Bu
Alinin sesiydi. Başını kaldırdı. Elini üzatty Meryemcenin elini tuttu.

;

«Meryemce Hala, halamoğlu geliyor,» dedi sevinerek.

Öteki karşılık vermedi. Şaşkınlı. .-

Veli:

;

«Gel Ali! Gel Ali, korkma! Hiç bir şey yok. Gel, burda; yız,» diye bağırdı. Ali sustu.

Yaklaşıp, karartısı ortaya çıkınca Veli onu karşıladı.

«Anan iyi ya kardaş, atın işi bitik. Anan inad ediyor. Çor: cuklar da aç. Elif Bacım da kendini yedi bitirdi. Al sırtına d: köye götür ananı. Canını sıkma.»

.'! l i

*!!!,«

i0

ORTADİKEK.

Ali önce atm yanına geldi, eğildi gözlerine baktı. Sonra anasına döndü, kırık bir sesle:

«Nasıl oldun ana?» diye sordu.

Meryemce kımıldamadı bile.

Ali yanma, otların üstüne diz çöktü:

«İyi misin?» dedi.

Meryemcenin sağ eli başına gitti. O kadar.

«Geçmiş olsun anam, ne yapayım, sığıra saldı beni.»

Meryemce ağzını açmadı.

Ali baktı ki anası ağzını açmıyor, içinden: «Bunun da hu-fru kurusun,» dedi.

«Ben ne yaptım ki ona?»

Bağırırca:

*

«Ben ne yaptım ki sana?»

Sırtını döndü. I «Veli, sırtıma bindir anamı,» dedi.

Veli Meryemceyi Alinin sırtına bindirdi. Ali yorgun, zor-uyarak ayağa kalktı.

«Haydi çocuklar, haydi kız, siz de düşün önüme. Veli sen >urada kal. Sana çorba getiririm.» Oradan epey uzaklaştıktan sonra: «Ne yüzünü eğersin bana anam? Ben ne yaptım ki sanal»

üye özür diledi.

Ali yol boyunca, ormama vanncaya kadar anasına yal-rardı. Suçunu sordu, anası bir söze varmadı. İyice, yürekten lüstüğü anlaşılıyordu.

, Tan ışımadan çok önce millet bir gürültü patırtıyla uyan-i lı. Ormanın içi dumandan görünmüyordu. Her evin önünde 1 toskocaman bir ateş sabaha kadar yanıyordu. Duman, ormana i jis gibi çökmüştü.

. Herkes hazırlıktaydı. Kimi eşeğini, kimi atını yüklüyor» 11u. Kimi de öteberisini kendi yükleniyordu.

Bu sırada atının başında sabahlamış, yüzü kararmış Âli 'ı armana girdi. Onu görenler basma biriktiler. < Osmanca: ; «Nasıl oldu hayvan?» diye sordu.

Ali:

i

«Ne yiyor, ne içiyor, öyle duruyor,» diye kederli, gaml,"' karşılık verdi. İçi yanıyordu.

«İstiyorum ki, şu ormana getireyim hayvanı. Taşbaşoğlu' bana yardım etsene.»

•'

Taşbaş, yanma yönüne bakındı. Gözleriyle;

«Haydi sen, sen.. Durmuş sen de. Haydi yürüyün. Çabul' olun, göç yola düşmeden...»

Başlarında Taşbaş, Osmanca, delikanlılar atm olduğu yer» koşullar. Onları görünce, kocaman bir ateşin başında kızına].* Kara Veli sevinçle ayağa kalktı:

:

«Bir tutam ot yedi,» diye bağırdı. «Şimdi önüne samav yığdım.»

J

Atm başı tüm samana gömülmüştü.

Osmanca:

«Bire ulan, fıkaranm başını gömmüşsün. Soluk molulı alamaz olmuş.» Vardı, çabuçajt atm başının etrafındaki saman' lan dağıttı.

«Ölmediğine şükür,» diye gülümsedi.

>

Delikanlılara döndü:

«Durmuş, sen güçlüsün. Mistik, sen de. Sen başa, sen d kuyruğa. Biz de sağdan soldan yardım ederiz.»

At çamura batmıştı. Boynu zayıf, upuzundu. Rengi esk; ' den demirkır olmalıydı. Şimdi, kirli bir akm üstünde büyücek, kırmızıya, kirli bir kahverengiye çalan benekler vard Yer yer de omuzunun, sağrısının, dizlerinin üstündeki tüyle dökülmüştü. Kuyruğu da kısacık kalmış, üstündeki kıllar dökülmüş, seyrelemişti. Yelesi yoktu. Yan kırpılmış, yar dökü! müş. Kulakları kırmızı et kalmıştı. Gözleri sapsarıydı. Kirpi (leri çapak içinde. Hasta, dünyadan umudunu kesmiş bir adı , mm son, kederli bakışlarıyla, aldırışsız dört bir yanına bak ., nır gibiydi.

;

«Haydi, hep birden, bir ki, bir ki,» diye bağır dı Osma; ', ca. «Haydi, hooooop! Haydi, hoop!»

Atı ayağa kaldırdılar. Bacakları titriyordu ama, gene c toprağa sıkıca bastı. P.

«Haydi, sıkı tutun, yürüyün!»

Küheylana sıkıca sarıldılar, yürütmeğe başladılar. Atm kıyakları biribirine dolanıyor, diz çökecek oluyor, yalpalıyor, ı bırakmıyorlar, sürüklüyorlardı. Osmanca:

«Hay bire Küheylan, bu hallerini de mi görecektim se-

, ın! Dünya bu. Hem de bir kahpece dünya. Aklında mı Ali,

i >u Küheylan yeni geldiğinde tavşan tuttuyduk kova kova

»hunla. Yel gibi uçuyordu Küheylan. Aklında mı Ali o gün-

: jer?»

' Ali başını kederli kederli salladı. Osmancanm o günleri Angılaması, onu azıcık sevindirmişti.

! Taşbaş çoktandır susuyordu. Herkes de susmuştu. Birden esini yükseltti:

; «Hiç küsüm çekmeyin, koca at ölmez. Küheylan ölmez,» ıledi.

Gülüştüler. Alinin yüreğinden kan gitti.

ı Gün bir adam boyu yükselmişti. Küheylanı ormana getir-• • iler. Alinin konduğu ağacın altına, Meryemcenin tam önü-\\e, ateşin yanma yatırdılar.

Koca Halil uzakta durmuş bir ata, bir Aliye yüzünü bu-uşturarak acıyla, sonra sevgiyle bakıyordu. Gözleri Meryem-'enin gözleriyle karşılaşınca da

kırptırarak öteye çevi-Iyordu.

' Meryenice ormana getirilince, Koca Halil ayağa kalkmış, Muhtara:

: «Aç şunu, köpek,» demişti. «Aç şunu itin oğlu. Aç şu eli-

1 ;ı. Aşağı inersem, Başkana gidersem, bu kocamış halimde el-

' krimi bağladı, sırtıma bindi, sakalıma tükürdü dersem, sen de

: ' *nseyin kökünü görür de bir daha muhtarlık göremezsin. O

i Muhtarlığı senin, mezarından hortlayasınca baban yapardı. Kö-

(' ;ek, it dölü. Azılı. Tu sana. Gözleriğin içine tu. Avradını eşe-

l\\n tepelediği köpeğin oğlu. İmansız, dinsiz. Aç ellerimi...»

; Muhtar kulaklarını kapamış, hızla oradan uzaklaşmış,

ı : ^ekçiye de şunun ellerini aç işaretini vermişti. Koca Halil,

* olları açılıp da bırakılınca, sesini sonuna kadar yükseltmiş,

ÖÖj

Muhtara, babasına, avratlarına ağzına geleni söylemişti. Söy-. lediklerini köpek yemezdi köpeğe atsan ama, Muhtar yutu- , yordu. Suçluydu. Köylü yatmış

uyumuş, ama Koca Halilin sesi, söğmeleri durmamıştı. Köylüden de kimse,

«sus, bire' Koca Halil Emmi, ayıptır yahu, bir koca köyün Muhtarıdır' Seni suçlu

sanmış da ellerini bağlamış,» dememişti. Koca Ha-':,, lilin söğmeleri herkesin

hoşuna gidiyordu. En sonunda Muh-ı , tarın akrabalarından bir delikanlı gece

yarışma doğru başı- '., nı kaldırmış, Koca Halile susmasını söylemişti. Koca

Halil di, lv çok ileri gittiğini anlamış, bu kadar nasıl ileri gittiğine şaşa*

ı rak, hemencik sesini kesivermişti.

v

.t

Bir anda, avrat uşak, çoluk çocuk, tüm köylü atm başım" ,; birikti. Kimseden çıt

çıkılmıyordu. Herkes hasta atm karşısın^ „>. da saygıyla duruyordu. Sanki

karşılarında bir insan ölüsü, . lt bir evliya ölüsü vardı.

Koca Halil, kimseye çaktırmadan Alinin yanma yaklaştı. . . ti, sağ elinin sırça parmağından tuttu, aşağıdan yukarı sıvaz t, ladı. Küçücük, yaşarmış gözlerini ona dikti, usulcana: | jş
«Alim,» dedi, «yiğidim, benden bilme. Çok ihtiyardı ^ |;. ocacığı batasıca. Ben ne bilirdim. Gene de kusuruma kalma.» j «
Ali onun yüzüne eğildi, sevgiyle gülümsedi. Koca Halilii;} t.. boğazına birşeyler tılandı. Dokünsan "boşanacaktı. Qradaı. \ ayrıldı. İçinden: «İşte,» dedi, «rahmetli babası, rahmetli lb({ rahim de böyle iyiydi. Ne yapsan üstüne alırdı. Benim için ö^i desem ölürdü. Nerde öyle candan yoldaş şimdi! Hey gidi hey. .j Çarkın kırılsın felek. Ocacığm batsın da, sönsün de bir dah | yanmasın.» ' i

Kalabalığın ötesinde, bir ağacın altına çömelmiş, belin, j \ ağaca dayamış, gözlerinden siyim siyim yaş geliyordu. , \ "
Birden aklına geldi. ,

i
«Allahım,» dedi, «senin de akim hiç bir şey.e ermiyor. .||:* Sonra: «Tövbe, tövbe. Günaha girdim, tövbe tövbe!» ded, :iı «Ya gözünü sevdiğim Allahım, aklın erse şu Uzunca Alini «i fıkara atını öldürür de baş belâsı anasını, Gök Hacı'nın kıs; -! Meryemciğı kor muydun? Tövbe, tövbe! Tövbe günahım(;, Allahım. Ters işlerin var senin»

ORTADIBEK

Bir gürültü duydu, başını çevirdi. Muhtarı gördü. Bağırarak kalabalığı yarıyor, içeri giriyordu .Atı görünce o da durakladı. Sesini indirdi. Eğildi, atm gözlerine baktı. Başını o yana !:bu yana çevirerek, «Cık cık» yaptı. Sağma soluna, kalabalığın içine göz gezdirdi.

«Yemen Ağa nerede? Burada yok mu?»

Kalabalığın içinden ince, kız sesi gibi bir ses geldi.

«Buradayımdır, Muhtar Beg»

«Ata baktın mı? Ve de bu at yaşar dedin mi?»

Yemen Ağa:

«Bakmamışım gurban»

«Gel bak. Ve de söyle. Bu at ölür mü yaşar mı?»

Yemen Ağa geldi, uzun uzun atı muayene etti. Gözlerini ıttan ayırmadan:

«Bu beygirdeji ölmüş yakınmış. Yazıkmiş, bu at halis 'Arapmış. Küheylandır. Yazıkmiş.»

Hem başını sallıyor, hem de atm boynunu sıvazlıyordu. \ ||:" Muhtar:

J «Bakın, Yemen Ağa ne dedi? Yaşamaz, dedi. Yemen Ağa Hedikten sonra yaşamaz. Ve de böyle hasta değil, ayakta ata ilecek desin, yaşamaz. Ve de bu işi iyi bilir. Haydin yola dü-lelim. Gecikirsek, tarlaları öteki köylüler kaparlar. Ve de me-'uliyet kabul etmem o zaman. Haydi çabuk.» 1 Kalabalığı yeniden yardı, dışarı çıktı. Ormanın dışına 'loğru yollandı. Atın dört bir yanını sarmış kalabalık kıpırdamıyordu. Muhtar uzakta, durdu, bir zaman kalabalığa baktı.

| Sonra bekçiye:

«Var şunlara söyle de yola düşsünler,» diye emir verdi.

| Bekçi kalabalığa zorlu bir tellâl çağırdı.

*| «Duyduk duymadık demeyin,» diye başladı. | t Köylü ağır ağır yollandı. Çok az kimse kaldı atın başında. i' Muhtar yanma gelen bekçiye sordu:

| «Kim oradakiler?» Bekçi:

;'' «Uzun Ali atı koyup da gelmiyor. Dayısı oğlu Veft de ona ^ 'alvarıyor.

Koca Halil de belini ağaca vermiş, gözlerini ata dikmiş öyle duruyor. Taşbaş da Aliye gidelim, diyor. Yeme Ağa Aliye yemin ediyor, bu at ölür diye.»

Muhtar atın yanma döndü:

«Ali! Uzun Ali!» diye bağırdı. «Bu at bugün ölmezse, y.: rın ölür. Kes atı, yüz de yola düş! Sürüden ayrılanı kurt k' par, demişler. Seni affeyledim. Bozma düzenini köyün bl: ölümcül at için. Kalma burada»

;

Kalma burada dedikçe, Alinin inadına kalacağını biliyord' Aliyi daha da kızdırmak için, ötedeki Koca Halile döndü:

«Sümsük Koca,» diye bağırdı. «Sen de haydi düş yola!^

Onun da aksini yapacağını biliyordu. Koca Halil de ki sın istiyordu.
?

«Canını iyi kurtardın. Haydi, haydi. Yemen Ağa, sen < yürü. Çocukların şimdiye kadar Çukurovayı tuttular.»

Koca Halil:

«Senin ananı avradını, soyunu sopunu, sülâleni, mezard ki Hıdır Kâhyanın kemiklerini...» diye yere tükürdü.

«Şu senin inadına, burada, Aliylen kalır gitmezdim arrı' şu Meryemcenin suratına bakacak yüzüm yok. Ananı avrac' nı, Hıdır Kâhyanın ümüğünü...»

Yemen Ağa toparlandı:

«Ya gurban, dorgi diyersin. Dorgi»

Telâşla yola düştü.

Taşbaş:

\

«Ali kardaş, çaresiz. Ölenle ölünmez. Bu Kürt iyi bil'' At ölecek. Bak, Muhtar ne diyor, sen burada kalasın diye, ' ölecek diye sevincinden göt atıyor. Deli olacak. Boyuna k; ma, kalma diyor. Onun inadına, keselim şu atı, yüzelim h ' birlikte. Haydi gel, at ölecek. Bak Muhtara nasıl sevinçle e ' nüp bakıyor. Bak, bak nasıl?»

Osmanca:

«Vallaha ölecek» dedi. «Haydi! Kalıp da düşmanı sev:' dirme»

;

Koca Halil ayağa kalkmış, öfkeyle, hınçla hışımla uze ' laşmış gitmiş Muhtarın arkasından durmadan daha söğü: sonra ürkek ürkek bir ata, bir Meryemceye, bir Aliye bakıy1 '

fi

ORTADİREK

tircikl eniyordu. Gitsem mi, kalsam mı? Bir zaman durdu, ^ekledi. Kalsam ne gelir ki elimden, atlarına can vereme^n ki, iye düşündü. Yürüdü. Yürüdü ama, ayakları geri geri gidiyordu.

1 Uzaklardan teneke takırtıları, çığrışmalar, bir de bir tür-ü geliyordu. Bir de bir horoz uzun uzun öttü.

Alinin başında kalmış, onu sevenler, Taşbaşoğlu, Öksüz uran, Osmanca, Kekilli Musa, dilleri döndüğünce perişan acağını, pamuğa yetişemeyeceğini, atın öleceğini söylediler, iylediler, Aliye dinletemediler. Alinin kalması Muhtarı se-rncinden deli edecekti. Hep bir ağızdan, onu da belki on ke-söylediler. Olmadı. Sonra sustular, usulca bir ölü yanm-n ayrılırcasma sessiz, oradan, Alinin yanından ayrıldılar, ipsinin başı yerdeydi.

En sonuncu Kara Veli kaldı.

«Ben seninle kalıyorum, halam oğlu,» dedi. ^Varsın on-koysunlar koysunlar gitsinler.»

Ali öfkeyle bağırdı.

«Sen de git. Avradın hasta. İki günedek bu at ya ölür, ya ilır. Sen git. Ben yetişirim size üç güne varmaz.»

Kara Veli gitmiyordu. Alinin dikilmiş gözlerini görünce, 1-1cık korktu.

Ali sert:

«Git Veli,» diye tekrarladı. «Senin avradın hasta. Haydi.»

Veli de istemiye istemiye yola düştü. '! Ali yalnız kalınca, başını kaldırıp gördü ki Muhtar geri , :nmüş geliyor. Ne istiyordu acep bu kudurmuş? i \ Muhtar, artık Alinin gelmiyeceğine iyice aklı kesince, , .ylüye yaranmak, bakın düşmanlarına bile iyilik ediyor, ;j. alçak gönüllü adam, onun dağda kalmasına gönül razı ol-' jyor, desinler diye geri dönmüştü.

i \ «Sana diyorum ki, Uzunca Ali, ve de emreyliyorum ki, sü-den ayrılanı kurt kapar. Basma bir hal gelirse mesuliyet : ;bul etmem. Ve de seni köy kurulu, ve de ben affeyledik.» \ Az ötede, Alinin önünde durdu. Ondan bir iki söz bekledi. .. i ağzını açmadı.

«Kendi düşen ağlamaz.»

Köy uzaklaşmıştı.

Arkasını döndü.

«Ağlamaz»

Uzun adımlarla uzaklaştı.

: •

Meryemce, gelin, çocuklar atın yanına başma oturmuşla : gözlerini ata dikmişler, sessiz, soluk almamacasına oturuyorlardı.

Ali de geldi yanlarına oturdu.

Konuşmadılar, birbirlerine bakmadılar. Öyle taş git donmuş gibi, tüten iki ocağın arasında kalakaldılar.

Teneke sesleri gittikçe uzaklaştı. Gürültü patırtı kesild Neden sonra bir horoz öttü ama, sesi yarı duyuldu, yarı duyulmadı. Sonra herşey sustu. Ormanın dalları çıtırdıyor, d kulen yaprakların yere düşüşleri, yerde sürüklenişleri duyuluyordu.

Atın burnundan habire su akıyordu. Ağzı topraktaycı ! çamura belenmişti. i >

Ağaç kökleri, sapsarı yaprak içinde kalmış, gözüküyordu. Sonra Ali kalktı, ormanın içine doğru yürüdü. Meryem* Karı arkasından endişeli endişeli gözden ırayıncaya kad' ! baktı. Başını toprağa eğdi.

Biraz sonra Ali kucağında bir kucak yeşil otla geldi. Öç, bir ağacın kökünün yanına koydu.

Ocakta bir tencere vardı. Tencereyi indirdi. Tencererf1 dibinde azıcık bir döğme çorbası kalmıştı sabahtan.

Çocuklara:

«Şunu gelin de biriniz kaşıklayın. Ziyan olmasın,» .dek-

Oğlan çocuğu elinde kocaman bir tahta kaşıkla geldi te' cerenin başına oturdu.

Çorbayı içmeğe koyuldu. Bir çırpıl da içti bitirdi. Ali başını kaldırdı, karısına döndü. Kadın a ladı, tencereyi aldı ötedeki pmara götürdü yıkadı. Sonra , ; ! ' suyla doldurup getirdi Aliye verdi. Ali tencereyi ocağa koydu

At başını iyice toprağa sermişti.

Ali sırça parmağını suya soktu. Su ılımlıydı. Tencere ocaktan aldı atın yanına getirdi, başının yanına koydu. Git'

! < E

V

ORTADİREK

, ırtık bir yorgandan bir parça bez yırttı, suya soktu, atm gözerini usul usul sildi. Hemen karısı geldi, ona yardım etmeğe pşladı. Ali elindeki çaputu karısına bıraktı. Atm yerdeki, ça- ' ' ! \xxr içindeki başını kaldırdı. Elif su dökerek atm ağzını, ça-Hura batmış yerlerini, durmadan su akan burnunu bir iyice judu. Ali, atm başını kurakça bir yere çevirdikten sonra git- ' ' ! ' ağacın dibine koyduğu yeşil otu aldı getirdi, atm önüne

oydu. Oraya oturdu, başı yeniden kucağına aldı. Atm ağzını ; ı ota dayadı. At taze ota aldırmadı bile. Ali aldı yeşil otu 'pklattı. Dişlerine sürdü, ağzını açtı, iyicene içeri tepti. At

adıklarının bile kıpırdatmadı. Yeşil ot ağzına tıkalı, öylece, "kandığı gibi kaldı. Yeşil otla tıkanmış açık ağız, ak dişler, ! }r iskeletteki dişler gibiydi. Ali otu çıkardı ötekini tepti. O

\u çıkardı ötekini... Sonunda kucağındaki başı otun üstüne ' ;attı, kalktı.

Kederinden deli olacaktı. Sol bacağına bir sıızı Ermişti. Uzun zaman atm başında dikildi kaldı. Gelin ötede,

, r ağacın gövdesinin arkasına yumulmuş ağlıyordu. Mer-, ?mce çenesini dizlerinin üstüne koymuş, elleriyle de yüzü-

; i kapamış, bir topacık kalmıştı. Çocuklar kocaman kocaman

*nıuş gözlerle bir ata, bir babalarına, bir ninelerine, arada

! r de ağacın arkasında yumulmuş kalmış analarına şaşkm-

Jda bakıyorlardı.

Böylece öğlen oldu, ikindi oldu. Kimse yerinden kıpırda-

, 'adı. Bu ara at birkaç kere kuyruğunu salladı. Yüreği hop

j]fci Alinin. Sevinçle bir çığlık attı:

.. «Ana, ana! Elif! Bakın, bakın kuyruğunu salladı.» .. ' ' ; ! ' Ana ellerini

yüzünden çekti, şöyle bir, orali olmadan bak-\ sonra gene açtığ gibi yüzünü elleriyle kapadı, bir daha da ' hzünü açmadı. Çocuklar babalarının sevincini duyunca bi- '• birlerine bakıp gülüştiler. Ayağa kalktılar, usul usul babasına sokuldular. " , Oğlan:

1 «Sallıyor ya, sallıyor. Baksana kız, ne de -güzel sallıyor " yruğunu. Ne de güzel kuyruğu var,» diye atın kuiağmı , fldi okşadı.

Kız da eğildi parmağını korkarak atm kulağına deşdird
«Kulağını da güzel sallıyor,» dedi.
Atın orasını burasını elliyorlardı. Korka korka hem bi balarına bakıyor, hem atm
kuyruğunu, kulağını tutuyor, ol şuyorlardı.
öteden, ağacın arkasından Elif hışımla çıktı, çocuklara yy rudü:
\
«ömrü kesilesiceler,» diye bağırdı. «Ala keçi can derdir de, kasap yağ derdinde.
şunların oyunlarına, keyiflerine hı, kın hele!»
Çocuklar hemen atm yanından çekildiler, ninelerinin ar kasma kaçıp süt dökmüş
kedi gibi oturdular.
Üstlerinden bir bulut gölgesi geçti. Uzakta bir Yusufçu öttü. önlerindeki dala
bir çoban aldatan geldi kondu. Eli uzatsan tutardın. Sonra uçu.
Elif birkaç kucak odun topladı getirdi sönmekte olan oc; | ğa vurdu. Birkaç da
büyücek kütük getirdi. Kütüğün biris, nin üstü karıncalarla doluydu. Götürdü
ormana onu geri ko? du. Atm yanındaki tencereyi aldı. Su doldurdu, ocağa vurd*
tçine de bulguru hemen boşalttı. Pilâv pişinceye kadar, ateşi | yanma oturmuş,
gözleri ocakta bekledi durdu. Pilâv pişine ı isteksiz, ocaktan aldı tencereyi,
yana koydu. Tavanın dibir de yanındaki hızmandian bir başparmak büyüklüğünde
ya aldı attı. Yağ tavada cızırdadı, acı acı koktu. Yağı pilâva d< ı künce bir
cızırtı daha oldu. Pilâvı karıştırdı. Çabucak kalk sofrayı ortaya attı:
«Gelin de yeyin,» dedi yalgın yalgın.
Ali geldi sofraya başdaş kurdu. Çocuklar da korka kort i geldiler, oturdular.
Gelin Meryemcenin yanma 'gitti, elini omı zuna koydu:
.
«Ana, ana haydi kalk da iki lokma yiyiver. Ana! Ana |
Meryemce hiç aldırmadı. Karşılık da vermedi. Gelin ısr; i etti. Meryemce en
sonunda:
«Hiç canım istemiyor, güzel kızım,» dedi. «Sen git ye. Be zıkkımlar yeyim,
yavrum.»
Kendini zor tutmuştu. Gelin azıcık daha üstelese kalk ' 1
}}' 0 ORTADİREK
il
:f,aktı. Gelin üstelemeyince bir kızdı ki... Kendisini tutmasa «-nündeki taş1
alacak gelinin başına vuracaktı. !^ Söylenmeğe başladı.
it Gün battı. Göğün bir yanı kızardı. Çoban yıldız1 bir ayna tibiyydi.
Gökyüzüne asılmış. Ali ateşi öylesine yakmıştı ki, ;;' rtalık gündüz gibi
olmuştu. Birini atm kuyruğunun bulundu-'!ax yere, birini sağma, birini soluna,
birini de başının önüne 'jakmıştı. Bu beş ateşe durmadan ormandan odun
taşıyordu. :- Dört bir yanı ateşle çevrilmiş at hiç kıpırdamıyor, başını
jeşil otun üstüne uzatmış, ağzından burnundan boyuna salalar akıyordu.
! i • Ali ocakları yakıyor, sonra geliyor, atın burnuna dikkatli :'
v^kkatli gözlerini dikip bakıyordu.
; , Çocuklar büyük ateşin yanında oturan analarının dizine faşlarını
koymuş uyumuşlardı. Meryemce sabah nasılsa, ,^ne öyleydi, hiç
durumunu bozmamıştı. Yalnız üstüne yalın 1 jndükçe küçülüyor, karanlıkta
kaldıkça büyüyordu. i Yorgun Ali, iyice odun taşıyıp ocakların yanma yığdı.
Bir 4,jıman oralarda öyle dolaştı. Tâ ötelerden çakal sesleri geli-;prdu. Belki
yüz çakal bir araya gelmişti. Sonra birkaç ho-,,)z öttü. Vakitsiz öten
horozlardı bunlar. Kimbilir, belki bir 1 5y daha iniyordu Çukurovaya.
, Gece cikiliyordu. Ali bir ara başını gökyüzüne kaldırdı, 'l.ökyüzü yıldızla
doluydu. Bir hoş oldu. Güz yıldızları üşü-
* üş, kırılacak kadar incelmış gözüküyor. Ali iyice yorulup ; kınca atm
başucunda geldi durdu. Sonra da oracığa çökü-
,'' ;rdi.
. Gün işiyordu ki at ön bacaklarını uzattı, gerdi. Bacaklar Hr zaman titredi.
Sonra da öyle kalakaldı. Baş1 da bir yana itiverdi. Ali, atm başını tuttu. Baktı
ki ses soluk yok. Bir, , i"aaah,» çekti. «Aaaah! Ocağım battı.»
| Olduğu yere çöküverdi. Elif uyukluyordu. Sıçradı, çığlık iti. Çocuklar da
uyandılar, neye uğradıklarını bilmeden ağ-; " mağa başladılar.
*!
* i Meryemce yerinden ağır ağır kalktı, geldi kendisini atm

;tüne attı:
«Kurban olduğum, tırnağına kurban olduğum atım. İbra himimin teberigi. Bu da mı geleceğidi başımıza? Bunu da mı ge tirecektin başıma?»
Atm üstünde inliyordu.
Tan yerinin çakalları pavlıyordu. Ateşleri sönmüştü.
Güneş doğduğunda hepsinin gözleri kıpkırmızıydı. Ayağ; kalktılar, güne karşı bir zaman ayakta durdular. Serince bir yel çıkmıştı. Onları üşütüyordu. Titrediler.
Meryemce gelinin kolundan tuttu:
«Sana diyorum güzel kızım, kimseciklere demiyorum. Be nim İbrahimimin teberiğini öldürenlere demiyorum. Şunu yü zün de, derisi araya gitmesin hiç olmazsa. Satarsınız.»
Ali kızdı:
«Ana! Bu nasıl yüzölür, bıçağım yok. Bu kadar yükler yaş deriyi nasıl götürürüm?»
Meryemce:
«Gelinim, sana söylüyorum, bulgur çuvalının içinde kes kin b?r bıçak var. Gitmeğe gelince biz nasıl gidersek, o da öyl< gider. Gelinim sana diyorum! Ben sırtıma alır da götürürüm Anladın mı gelinim?»
Ali hiç ses çıkarmadı. Atm derisini yüzmezse, anasının d; gelmiyeceğini biliyordu. Karısının bulgur çuvalından alıp ge tirdiği bıçağı aldı. Atın ölüsünün başında durdu. Hem dertli dertli ata bakıyor, hem de elindeki bıçağı keskinleştirmel için bel kayışının ucuna sürtüyordu .
Yüzmeğe koyuldu. Ana, gelin, her biri bir yanda ata ar kalarını dönmüşler, toprağa yumulmuşcasma oturmuşlardı Çocuklar atm yanında dikilmişlerdi. Kocaman çakır gözler kederli. Oğlan gerekince babasına yardım ediyordu.
Uzakta akbabalar dönüyordu.
Ali atı yüzüp bitirinceye kadar gün tepeye dikilmiş, öğ len olmuştu.
Ali yalgın, yorgun:
«Elif tuz getir,» diye seslendi.
Yere bir çarşaf gibi serdiği deriyi tuzu ekeledi.
|V
|it
ORTADİREK
«Külü de .getir. Kömürsüz olsun.»
Kadın avuç avuç kül de getirdi ocaklardan. Onu da ekemediler.
it Deri bir iki saat orada, güneşte kaldı. Sonra Ali, savana .jarılmış yatağı, yorganı, tenekeleri yükledi. Öteki öteberile-• fi de Elifin eline verdi. Deriyi de dördü büktü yükün üstüne :loydu. Deri kurşun gibi ağırdı.
ı| «Bu kocamış atm derisini de kimse almaz,» diye söylendi. '|l Anasını da elinden tuttu kaldırdı. Oradan ayrıldılar. On-
<ar daha yüz, yüz elli metre yürümemişlerdi ki bir akbaba |V^ürüsü atm ölüsünün üstüne çullanıverdi. Ali geriye döndü i oaktı. Akbabalardan atın leşi gözükmüyordu.
;j Güneyde ak bir bulut salınıp duruyordu. Sağ yanda ak : ,)ir çınar ağacı sararmıştı. Dallarını da kocalıktan bükülmüştü. :\\j Yola çıktılar.
,-; Ali yanında yürüyen karısına:
'j! «Böyle çabuk gidersek, Aşağı Andırmda onlara ulaşırız,»
'| jledi kırık kırık.
\\i Elif karşılık vermedi.
\\i Ali:
\\\$ «Beş gün deyip de altıncı güne gelince, bir de görürler ki 1 karşılarında biz. Öyle değil mi? Söylesene.»
Elif dalgın. Duymuyor gibiydi.
«Kaldı diye, atı öldü diye sevinisinler, muzular! İstemez-
UKTAUIKEK
93
er...»
.» ;.. Elife baktı. Durdu iyice baktı. Elif oralı bile olmadı. Ali
,.' jızla yanından yürüdü geldi geçti.

! Küheylanm bütün yükü, bir de derisi Alinin belini büküyordu. Ağır yük altında bu kadarcık yürümekle bile kan ter çinde kalmış, soluyordu. Hepsinin beteri deriydi. Sırtına kur- un gibi oturmuştu. Bereket ki, önlerinden, güneyden bir yel siyordu. Çam kokusu almıştı ortalığı. Atın derisi de sası sa-
1, kansı kokuyordu.

1 Ali kızdı birden. Köpürdü. Bağırıyordu:

!T\J.I !YİZ>\a1 k/AA uvia. *-.*_____ ^

â «Ulaşmamak olmaz. Köy Aşağı Andırma erişmeden, biz ;>nlara yetişmeliyiz. Yetişmeli, yetişmeli!»

Elif dalgınlığından sıyrıldı. Şaşkın, olduğu yerde durdu. AH neden böyle kızmıştı, anlamadı.

«Olmaz, olmaz! Ulaşmazsam, onlar gideli çok oldu, ula-şamazsam çoluk çocuğum aç, çıplak kalır. Borcumu da öde-yemezsem, Adil Efendi de ağzıma sıçar. Ben ulaşmazsam köylü Muhtara, Delice Bekire kul olur, kul olur avrat. Köylü verimsiz tarlalarda sürünür sürünür, köye beş parasız döner. Duydun mu? Ulaşmazsak olmaz diyorum sana. Olmaz avrat, olmaz! Çabuk çabuk, canımızı dişimize takmalı, onları Aşağı Andırmda, olmazsa Narlıbahçe konalgasmda tutmalı.»

Elif yıllar yılı Alinin böyle bağırıldığını, öfkelendiğini hiç duymamıştı. Bu yüzden şaşkınlığı geçeceğine, düşündükçe artıyordu. Ona bir şeyler söylemek, bir karşılık vermek istiyordu ama, aklına hiç bir söz gelmiyordu.

«Köylü başını aldı da gitti. Uçtu da gitti. Ulaşmamak olmaz.»

Hızlı hızlı yola koyuldu.- Koşarcasına ilerliyordu. Az sonra çocuklar, Elif. Meryemce çok gerilerde kaldı. Daha çamlığı çıkamamışlardı.

Elif de var gücüyle yürüyordu ama, Aliye ulaşmak ne mümkün. Elifin de yükü ağırdı. İki de birde de ardına dönüp bakıyor, üzülyordu. Kaynanasının gittikçe gerilediğini, adımlarını atarken düşercesine sallandığını görüyordu.

Ormanı çıkmış, görünmezlere karışmış Alinin de boynu, yükü kıpkırmızı kesilmiş, su gibi tere batmıştı. Boğazmdaki damarları parmak gibi şişmişti.

Çocuklar ninelerinin yanında, onun ağırlaştırılmış yürüyüşüne uyduruyorlar yürüyüşlerini, böylelikle de hem gidiyorlar, hem de oynuyorlardı. Nine de onlara boyuna çıkışıyor, alkış ediyor, öfkesini çocuklardan çıkarıyordu.

Bir ara oğlan ninesini, oyunu bıraktı, koşa koşa anasının arkasından yetişti:

«Ana!» dedi.

Anası:

«Hörtük,» diye bağırıldı. «Ebeyin yanında dursana. Dur da

1 ''|

1

(î- 94 ORTADİREK

<' şurada, bir adım atma! Bekle ebeni. Gelsin. Onunla bile yü-şf rüyeceksin.»

\'f Çocuk: f «Çok acıktım,» diye burnunu çekti. «Bir acıktım ki...»

'. Ana:

i «Zıkkım ye,» diye çıkıştı. «Bekle ebeni.» ;.' ~ Çocuk mahzun kaldı. Anasından ürktü.

Meryemcenin beli iyice bükülmüştü. Tüm bedeni ağrı-:/ yor, bacakları tutmuyor, tirtir titriyordu. Ter içinde kalmış->| "ti. Bir adım atıp, sonra duruyor, ağzını havaya dikeyor, kuş-y' larm su içmesi gibi... Derin derin soluk alıyor, sonra da ayak-- larmı zorla kaldırıyor, sürüklüyordu. Yüzü kapkaraydı. Gü-; '' neşte kalmış, buruş buruş olmuş bir deriye benzemişti. Göz-, ' leri çukura kaçmış, görünmez olmuş, dudakları dişsiz ağzın-;{| dan içeriye çökmüş, avurdu avurduna geçmişti. Kınalı saç-' lan da başörtüsünün altından çıkmış, yüzüne, boynuna yapış-

•' mıştı.

1, Elif ileri doğru koşmağa başladı. Ormanı çıkınca uzaktaki Aliyi gördü. Arkasından bağırıldı: «Ali, Aliiii! Ali Aliiii!» Ali duymadı. Hızını arttıran Elif az sonra arkasından yetişti, kolundan tuttu çekti.

«Anamın hali iyi değil,» dedi soluyarak. «Hiç iyi değil. Geriye dön de haline bir bak. Bu böyle olmaz, Ali yazık, f1-karacık.»

Ali durdu, bir an düşündü, sonra:

«Ona hiç bir şey olmaz,» dedi, sertçe kolunu Elifin elinden kurtardı, aynı hızla yoluna yürüdü.

Elif: | «Bire Ali» dedi arkasından, «sen delirdin mi? Vallaha f1-karanın hali hal değil.»

Ali aldırmayınca Elif geriye döndü, ormanı çıkmakta olan Meryemcenin yanına geldi, koluna girdi. Aliye kızmıştı. ;1 «İyi misin güzel anam?» diye sordu.

1 Meryemce, derince bir içini çekerek:

UKTADIKJÜK.

95

«İyiyim güzel kızım, işte görüyorsun. Buna iyilik derlerse iyiliğim, batsın.» Elif:

«Hiç mi yürüyemezsin?» diye utangaçça sordu.

Meryemce etine kızgın demir sokulmuşcasına:

«Ben yürürüm,» diye bağırdı. «Öyle bir yürürüm ki, yer ayağım altında dürülür. Şimdi bakma bana. Daha yola alışamadım. Hamlığım çıkmadı.»

Ama sesi eskisi gibi diri çıkmıyordu. Bir eli çocuğun omuzundaydı. Kolunda da Elif vardı. Elini çocuğun omuzundan hemencicik çekti. Elifi de şöylece öteye itiverdi. Dikleş-ti. Birkaç adım attı böyle. Sonra sallandı. Elif tetikteydi bereket. O anda tutmasa yere kapaklanıyordu.

«Daha alışamadım yol yürümeye. Adam bir iki gün acemilik çeker, sonra cirit atı gibi olur. Yaaa, öyle değil mi? Dur kızım, azıcık dur. Bir soluk alayım da... Yürürüm. Hem de bir yürürüm ki... On beş yaşında gibi.»

Sonra:

«Vay,» dedi, «vay, atımız olaydı şimdi! Sürmelice gök kıratım! Şu senin akılsız kocan yüzünden, o koca domuz Halil-ce, koca köpek, atımızı öldürmüyeydi. Benim neme gerekti böyle sürünmek...»

Gözleri yaş içindeydi. Ağlamsı ağlamsı:

«Ben senin herifine südümü helâl etmem. Dünya dünyaya girse helâl etmem. Cehennemde çatır çatır yanar inşallah! Ölünceye kadar da ağzımı açmam ona.»

Ağlamağı kendine yediremiyor, boşulurcasına hıçkırığının içinde tutuyordu. Bir zaman öyle kaldı. Sonra birden geçti bu hali. Gözlerini başörtüsüyle siler gibi yaptı. Gülümsedi. Sanki hiç bir şey olmamış, az önce içi içini yememişti.

«Yürü kızım, yürü. Biz böyle akılsız olunca...»

Gelinine sıkı sıkı tutundu, topal topal yürümeye başladı.

«Bak ne güzel yürüyorum. Güzel kızım, sen yanımda olunca...»

Elifin gözleri ilerde, koşarcasına giden Alideydi. Neredeyse önündeki gediği aşacak görünmezlerle karşılaşacaktı. Bir da-

V:

, V

1 |'

. I'

Y

•iri

J " f

: -i

96 ORTADİREK

I ha da nerede durup bekleyeceği belli olmazdı; Böyle dalar, ekmeği suyu unuttur, Çukura kadar inebilirdi. Elif kocasının huyunu bilirdi.

«Ali! Ali!» diye var gücüyle arkasından seslendi.

Meryemce:

«Varsın gitsin, itin dölü. Varsın gitsin cehennemin zıbarasına,» diye alkış etti.

Elif:

«Ana, o deli» dedi, «bizi unuttur da, bir daha arkasına bakmaz»

Meryemceyi bıraktı, çocuklara:

«Siz ebenizden ayrılmayın, ben babanızı durdurayım» dedi.

Oğlan:

«Ben acıktım ya.»

;

Elif:

«Zıkkım ye! Babana haber vereyim de»

;'l

Ali gediği aştı aşacak. Elif koşamıyor. Sırtındaki yükünü çıkardı, yolun üstüne koydu. Ardına döndü:

«Ana, çocuklar, ben gelinceye kadar siz şurada, şu yükün yanında oturun»

'.

Kırmızı kirepi saçlarından boynuna düşmüştü. Saçları darmadağınktı.

Koştukça daha da dağılıyordu. i\ Ali gediği aşağı inerken, ardından yetişti:

«Ali,» dedi, «öldüm koş koş, soluğum çıktı.» Ali sırtındaki yükü kendini yere atıverdi.

Elif soluk soluğa:

«Anaym hali perişan. Sen burda dur da, ben gideyim on-lan getireyim. Biz gelinceye kadar sen şuraya bir ateş yak»

Ali başını salladı. Siperi kırık kırık olmuş eski kasketini başından çıkardı

yanına koydu. Saçları ıpıslaktı. Alnını geniş bir çevirmeyle sildi. Terli

parmağını yılgınlıkla silkeledi. Sır-tmdakiileri füir taşın dibine yerleştirdi.

Atın ferisini de açtı, yolun kıyısındaki çimenlerin üstüne serdi. Bir yeşil sinek, ıslıl ıslıl gelerek, şimşek gibi derinin üstüne indi. Gene şina-fek gibi kalktı», Az sonra yeşil sinekler üçleşti.

M il

!..]''

Ali ateşi yaktı, başına oturdu. Her bir yerleri sızlıyordu. Ateş yandı geçti.

Ali bir daha, bir daha yaktı.

«Nerede kaldı şu baş belâları?» diye kendi kendine birkaç kere söylendi.

«Neredeyse gün battı batacak»

Düşündü kaldı. Gözünü ateşe dikmiş dalmıştı. Çok eskiden, daha çocukken, Çukurovada yağmurlu bir gün. Babası öfkeli, önlerinde böyle bir ateş. Babası boyuna çakmak çakıp sigara yakıyor. Öfkesi gittikçe kabarıyor. Neredeyse çatlayacak. Ninesi hangi tarlada kalmış? Meraktan deli oluyorlar. Gün batmış, akşam olmuş, babası ateşin başında bir kalkmış, bir oturmuş, sabaha kadar sigara sarmış içmişti.

«Biz sigara bile içemiyoruz»

içini çekti. «Zamane kötü.»

Sabaha babası sarhoş gibi çıkmış, gözleri kan çanağına dönmüştü.

Ateş ovanın ortasına düşmüş bir yıldız gibiydi. Büyüdükçe büyümüştü. Pamuk çöpü yakmışlardı. Belki on araba.

«Adam kaçır da yağmur altında anasını kor mu?»

Öğleye doğru anasını öteki tarladaki komşularda bulmuştu. Ninesi gülmüş, babası somurtmuş, küslüğünden üç gün ağzma bir lokma ekmek koymamıştı.

Tatlı bir sıcaklıkla o günleri anıladı.

Ayağa kalktı," gerindi.

«Nerede kaldı bunlar? Bu gidişle Çukurova nere, bura nere! Yetişmemek olmaz.

Nerede, nerede?»

Karnı açlıktan ağrıyor, kazmıyordu. Dişini sıktı. Koşarak yola girdi. Geriye

döndü. Aynı hızla gediği aştı. Uzaktan karısını gördü. Yanında çocuklar.

Anasının karartısı yoktu. Daha hızlı koştu. İçine korku düşmüştü. İyice

yaklaşınca karısının sırtındaki yükün anası olduğunu gördü. Hemen vardı, anasını karısının sırtından kendi sırtına aldı.

Ateşin yanma geldiklerinde gün batıyordu. Ortalık soğumuştü. Gece çok ayaz

olacaktı. Sabaha kadar ateş yakmalıydı.

Elif ocağa bulgur pilâvı koydu. Bulgur pişinceye kadar konuşmadan ocağın yanında beklediler. Sonra, isten kapkara

f. :

: il

98

V^JtVJ. nuutun

olmuş tencereyi ortalarına aldılar, gönüllüce kaşık salladılar pilâva.

Meryemceyse bir iki kaşık aldıktan sonra çekildi.

Ali yüreğinden vurulmuşa döndü, vardı ağlamsı ağlamsı anasının boynuna sarıldı:

«Anam, güzel anam, kusurum varsa bağışla nolarsun? Ko-camış bir adam, geldi yalvardı. Üç ay... Bindirmez de neylerdim? At ondan ölmedi ki... Kocamıştı at. Ayaklarım tutmuyor, dedi. Dizlerim kırılıyor, dedi. Ben de... Küheylan ölecekti zaten. Koca Halil babamın arkadaşı. Hali kötüydü, güzel anam.» Meryemce, arkasındaki kalın, uzamış gitmiş, gövdesinden sakızlar sızmış çam ağacına döndü: «Ağaç,» dedi, «kimseye demiyorum, sana diyorum, hey ulu ağaç. Benim atımı Koca Halil öldürdü. Ömrünü kısalttı. Sana diyorum, koca ağaç. Sen çok gün gördün. Sen eski devirleri bilirsin ağaç. Şu dünyada her ne varsa, ne gelip geçmişse senin avucuyun içinde yazılı. Koca Halil benim erimin arkadaşı, can yoldaşı değildi. Ağaç, şimdi sana söylüyorum. Koca Halil, benim erime düşmandan da daha kötüydü. Sen ' bir ulu ağaçsın, her bir şeycikleri bilirsin. Başın yıldızlara 'ı erer, kökün cennete varır. Bunu bir sen bilirsin, bir ben, bir ; de o boyu devrilesi çakır gözlü Halil bilir. Her şey her yer-f de söylenmez, ağaç. Oğul da olsa söylenmez. Yalnız sana de-|| yim de inan, ağaç. Koca Halil, İbrahim'in yoldaşı değildi. İb-ş rahim karıncayı incitmezdi. Bil ki ağaç, adı hırsıza çıkan tb-t rahim kimsenin bir iğnesini bile çalmadı. Bunu böylece bil 'ı de, inan bana, ağaç. Duydun mu ağaç, dediklerimi? İnsanoğlu bunlara inanmaz. Sen inan ağaç. Ulusun, dalların güneşe erişir. Üstüne nur iner. Ulusun, akıllıydın, güzelsin. Her sır her yerde, oğul da olsa herkese denmez. İbrahim cümle hırsızlıkları neden üstüne alırdı? Güzel ağaç, şu Halil bir elime geçse, onu kıyma gibi doğrarım. Doğrarım da etini itlere atarım. Yüreğim de buz gibi olur. Tutar da ondan sonra da toy düşün ederim. Ederim de halay çekerim, ağaç. Hiç kimse bana hak vermese de sen bana hak verirsin, ağaç. Sana şunu deyim ki ağaç, dallarına tan ışıdığı değen ağaç, benim İbrahimim bu düğme gözlü kocamış itin yüzünden gitti. Atımı da o öl-

99 %

Mi

,
düdü, oğlumla birlik olup. Ben de bu oğlana, kıyamet kopsa da, akça südümü helâl etmem. Ağzımı açıp da bir çift söz söylemem, ölenedek küs giderim ona. Sen tanık ol ağaç!»

Meryemce boyuna ağaca elini vura vura konuşuyordu. Sonunda ne söylediği anlaşılmaz oldu.

Ali anasını kucakladı.

«Kalk da uyu güzel ananv» dedi. «Vakit geç.»

Onu kaldırdı götürdü, Elifin koca çamın yatık dalının altına serdiği, çoktandır uyumuş çocukların yanına yatırdı. Kendi de uzaktaki başka bir çamın altına serilmiş yatağına hemen girdi. Karısı da geldi yanına sokuldu. Hemencecik uyudular.

Meryemcenin gözüne uyku girmiyordu. Sabaha kadar döndü durdu.

Dönüp dönüp:

«Sen böyle mi olacaktın, Meryemce? Böyle el eline kalıp, böyle el sırtında yol mu gidecektin, Meryemce?» diyordu. «Bundan sonra sana ölmek yakışır,» diyor, için için ağlıyordu.

Şafağa karşıydı ki, ancak, azıcık dalabildi.

Uyandığında gün çoktan yükselmişti. Geceden uyanan Aliyle karısı onu

uyandırmamışlar, başucunda, o uyanıncaya kadar beklemişlerdi.

Uyanınca bulgur çorbasını önüne sürdüler. Acıkmıştı. Yüzünü çabuk çabuk yıkadıktan sonra çorbasını içti.

Gene akşamki ağacına döndü:

«Ağaç ağaç, çok şükür daha kimseye muhtaç değilim. Kendi ayaklarımla kendim yürürüm. İyice duydun mu, ağaç? Kimsecikler, Meryemceyi sırtımda taşıyacağım diye yerinmesin, korkmasın. İyice kulağın açıp da bu dediklerimi duydun mu ağaç?»

Torunlarını ellerinden tuttu. Yola düştü.

Ali de hiç bir şey söylemedi. Yüku yüklendi. Sonradan ateşin yanına serdiği deriyi de düdü büktü, onu da yükün üstüne attı. Azıcık kurumuştı ama, gene de kurşun gibiydi deri. Elif de yükünü yüklendi.

"fc.

1

i

100

ORTADİREK

Öğleye kadar hiç bir şey olmadan ilerlediler. Karaduman yokuşuna geldiler. Yokuşun altında bir mola verdiler. Çocuk- larla Meryemce uzakta bir ağacın altına oturmuşlardı. Karı koca yere oturmuşlar, sırtlarındaki yükün üstüne dayanmış- j lardı.

,• önce Meryemce çocuklarla kalktı. Yokuşa vurdu. Sonra •s karı koca kalktılar. Yokuş dikti, uzundu. Dibinden başı üç . kilometre kadar tutardı. Çınar ağaçlarının dökülmüş yaprak- , larının sarısı almıştı dibini. Güneş gibi akıyordu.

,, Karı koca, çocuklarla Meryemceyi az sonra geçtiler. Ali jj on adım gidiyor, bir duruyor soluk alıyordu. Utanmasa yükü ' ; mükü bırakacak, öylecene başını alıp gidecekti. içi zehir gi- ;.j biydi.

Yolun ortasına geldiğinde dayanamadı, orta yere çöküver- l, di. Gözleri yumruk gibi dışarı ugramıştı. Döndü aşağılara c baktı. Derenin dibinde çocuklarla anası didinen karıncalar ';; gibi gözüküyorlardı.

!•\ Elif kocasından daha ilerdeydi. Ama artık soluk alamı- v, yordu. Derenin içine sıcak çökmüştü. Bacakları yapış yapıştı.

i'j Meryemce, elleri üstüne düştü. Doğruldu, beş on adım yü-,; rüdü, gene düştü. Güçsüzlüğüne baş kaldırıyordu. Yeniden kalk-> kamadı. Durmak istemedi. Emeklemeğe başladı. Böyle daha

iyi gidiyordu. l.ı «Çocuklar,» dedi, «böyle çıkması daha kolay! Siz de be-

11 inim gibi yapın.»

^! Çocuklardan utanıyordu.

|;>! Kız:

«Ya,» dedi, «ebem, böyle daha güzel.» Ali, yokuşun başına çıktığında bitmişti. Üstünden yükünü attı. Kendi de yere boylu boyunca serildi. Körük gibi soluyordu. Ter içindeydi.

Kendine geldiğinde gün öğleye yaklaştı. Yokuştan aşağı baktı. Derenin renkli, küçük küçük keskin taşlı yamacına yapışmış, emekliyerek gelen üç kişiyi gördü. Elif:

10ı;':

«Ocağın bata herif, karı ölecek böyle. Kendini öldürecek,» *! dedi. «Onda yokuş çıkacak hal mı var?» :

Ali koşarak aşağı indi. Gördüğü şey yüreğini ağzma ge- •!!! tirdi. Anasının elleri, yırtılmış dizleri kızıl kana batmıştı.

«Anam,» dedi, «f ıkara anam. Hakkın var. Gözden göze * hayır yok imiş.»

>:

Anasını sırtladı.

'

Meryemce sırtında çırpıyordu.

«Yokuş, yokuş sana diyorum. Ölsem de ben seni çıkarım, v Söyle de yokuş, südümü haram ettiğim, beni sırtından indir- '!'> sin. indirsin.»

•

t

Çırpıyordu:

'!'.•

«İndirsin!»

!'

Tepeye çıktılar. Yokuşun aşağısı yukardan karanlık bir w uçurumcasına gözüküyordu.

Yokuşun başında Ali yüzünü elleri arasına almış düşün- !! dü kaldı. Birden içine bir, sevinç doğdu. Ayağa kalktı. Yüzü,' " at öldükten bu yana ilk olarak işliyordu. ü*

Karısına:

f

,.Y_____,. . . _____v. _____ , „ j-M'

kü sırtıma. Haydi, çabuk. Anam burada kalsın çocuklarla. Sen|' de yüküyün
ağırını bana ver.»
Karısının kulağına eğildi:
«Şu atın derisini de yolda atacağım. Yüküm yeyniler 6 A zaman. Anam duymasın.»

Yükü sırtına aldı.
«Siz burada ebenizle kalın. Ben döner sizi alırım şimdi. Buradan kımıldamayın.
E mi çocuklar? Olur mu ana? Bu iyi ' bir usul.»

*,
Koşarcasına oradan ayrıldı.
İkinciye kadar karı koca şevkle yürüdüler. Bağlama pı-* narının yanma gelince
Ali Yükünü çaputlarla sarılı, giyinmiş11 kuşanmış ulu, gök gibi dallı ziyaret
cevizinin altına indirdi. *' Bağlama pınarının oluşunda yüzünü yıkadı. Azıcık
dinlendi,1 Dinlenir dinlenmez de gerisin geri hemen döndü. Anasının : yanma
vardığında gün batıyordu. Anasına yaklaşıırken yü-'
102

ORTADIREK

züne bir sevinç, bir dinçlik havası vermeğe çalıştı. Bir iki kere, en güzel, en
tatlı şeyleri aklına getirerek güldü.

Anası yerinde değildi. Epeyce ilerlemişti. Ama fıkara karıcık ne kadar
ilerliyebüir? Uzaktan:

«Güzel anam,» diye sevinçle bağırdı. «Bu usul, iyi usul. Keşke yürümeseydin. Ne
var yürüyecek? Ben seni şimdi sırtıma alır uçururum. Geciktiğime canın mı
sıkıldı?»

Yanma diz çöktü. Yüzüne baktı. Karının yüzü taş gibiydi. Gözleri görünmüyordu.
Dudakları kırıls kırıls, içeri göçmüş. Yüzü kararmış. Ter içinde
j «Bak, güzel anam. Yükü tâ Bağlama pınarına, ziyaret ağa-. cinin altına
götürdüm. Uçarak gittim. Kanat taktım da.» \ Meryemce yere bakıyordu. Onun
söylediklerini duymuyor, l' derdin, öyle hareketsiz. Hiç bir yerinde bir kıpırtı
bile yoktu. Ali baktı ki anası kıpırdamıyor. İki elinden tuttu üstüne ' çekti.
Sırtına aldı, ağır ağır kalktı. Gençliğinde çok iri bir ka-' dm olan Meryemce
kemikliydi, ağırdı.

1 Çocuklar sevinmişlerdi, babalarının sevincini görerek. Tâ 1 ilerden
koşarak ilerliyerek gidiyorlardı . '\ Ali onu sırtına alırken karı hiç
bir şey dememişti, ama ,\ öfkesi biraz daha artmıştı. Bu güldükçe, o
öfkeleniyordu.

Ali anasının altında, hoşuna gitsin diye çabuk çabuk yürüyor:

«Yollar böyle güzel, hava böyle iyi olursa köylüye bir yetiştiriz ki, sorma!
Köylü de şaşar kalır. Ne canını sıkarsın bire ana. Ohhooo... Sen de! Yaşı belli
değildi ki fıkaranm. Sen de bilirsin. Küheylan bizim eve geldiğinde kocaman
attı. Ben daha çocuktum. Yemen Ağa dedi ki, oğul, dedi, bir at bun-, dan daha
fazla yaşamaz. Bunun yaşı yirmiden yukarıdır.» ., Öyle çabuk yürüyordu
ki, soluğu taşıyor, sözler ağzından yarım yarım çıkıyordu. Yavaşlasa anası belki
kendisine acı-

1 yacak, canı sıkılacaktı.

«Bir at yirmisini geçince, onu öldü sayacaksın. Ben biliyorum güzel anam, sen
Koca Halili bindirdiğime âlındın.» Meryemce öfkesi gittikçe kabarak
düşünüyordu:

1

U1

ORTADIREK

103

Alındım ya, alındım itin dölü. Hem de bir alındım ki, öle-nedek, kemiklerim
sinimde çatır çatır edenedek, ben de Mer-yemceysen sana ağzımı açmam. Şu
memeklerimden emzirdiğim akça südümü de bir vakit için olsun sana helâl etmem,
Ali. Buz gibi kış-gecelerinde, sabahlara kadar beşiğini salladığım, boklu götünü
yuduğum, Uzun Alicik, sana uykusuz gecelerimi, emeciklerimi helâl etmem.
Boynunda» zebaninin tohtu, kızıl cehenneme gidersen, Uzun Ali. Ana hakkı zor.
Bunu hocalardan duymadın mı, Uzun Ali? Cehennem ateşini de duymadın mı, Ali?
«Koca Halil binmeseydi de ölecekti. Yüzüme bir bakış baktı ki...»

Bakmaz olsun. Bakmaz olsun da arkasının üstüne baksın. Hiç çabalama Uzun Alicik, ben sana ağzımı ölenedek açmam.

«Dayanamadım. Dayanılmaz. Yaşlanmış adamın hali duman. Görmedin mi, fıkaranın halini güzel anam? Dayanamadım bindiriverdim. Yaaa-, 'güzel anam.»
Gönlü oldu mu diye bir zaman bekliyor, sırtını dinliyor, anasından bir kıpırtı bile gelmiyordu. Ağzını bile açmıyordu. Sırtında sıcaklığını duymasa ölmüş sanırdı.

Akça südümü sana helâl etmem. Boşuna çabalama. Yakamı yırttım, Uzunca Alicik. Ana vebali alınmaz. Neylesen netsen beni kandıramazsın. Gönül bir sırça, Uzunca Alicik, kırılınca düzelmez. Beni sırtına alıp Çukura değil de, Mek-keyi Medineye götürsen, bana Haç yaptırsan, tâ sırtında, sırtın yağar olsa, ayakların şişe benim yüreğim sana düzelmez. Sen benim bineğimi, İbrahimimin teberiğini öldürdün, Uzunca Alicik. Elâlemi üstüme güldürdün.

«Ben sana nettim ki bana böyle durursun, güzel saçlarına kul olduğum anam?»

Çabalama, ağzımı açmam. Kul olmasan, ölsen, gene ağzımı açmam.

«Ben ne bilirdim, Koca Halil binince ölecek?»

O Koca Halil uğursuzun uğursuzu. O, altına elini değdir-se kum eder. Sen bilmez misin Uzun Alicik, Koca Halili? Baban onun elinden neler çekti. Ben seni bilmez miyim? Elâ-

U04

ORTADİREK

fi

||| <

|it', ' t

' : J

i .v

lem, bak Uzun Ali Koca Halili atma bindirdi desinler diye, bindirdin de benim atımı öldürdün. Teh! Ali iyi oğlanmış! Yavrum, adam evine, anasına iyi olmalı ki elâlem ona teh demeli.

«Ana, at ölecekti zaten. Daha köyde yem yemiyordu. Neden atarsın bir elsiz ayaksız, fıkara kocanın üstüne?» I Elsiz ayaksız mı? Kırılancın zevali yok derler. Git de I Yemenden sor zevalim. Sen gel de benden sor o hırsız başının hünerlerini. Senin babana kan kusturdu o bir ömür. Sen bun-ı lan bilmez misin, Uzunca Alicik Ağa?»

1 «Vallaha anam, işte böyle. Hiç güzel yüreğini keder almasın. Ben seni sırtımda uçurur da götürürüm. Çok şükür < gücüm yerinde.»

Cehennemın kara dibine götür, dinsiz. Yalvarma, hiç bo-' şuna uğraşma, Uzun Ali. Koca Halillen bir olan sensin. Atımı yüzen sensin. İbrahimimin teberiği.

Ali gittikçe yavaşlıyordu. Yavaşladıkça canı sıkılıyordu. Gece yeli esiyor, yıldızlar parlıyordu. Kurumuş kekik kokusu getiriyordu yel. Acı acı. Ali cıpıldık terlemişti. Azıcık oturup dinlense... Olmaz. Esen soğuk güz yeli bıçak gibi kesiyor. Bu yel, bu dağların yeli değil. Öteden, şu aşğılardaki düzlükten, ot bitmez bozkırdan gelip Çukurovaya iniyor. Terli adam durur, bu soğukta dinlenirse, bir satlıcan kapar, bir daha da belini doğrultamaz. Ateş yakıp kızınsa, çok vakit alacak.

Ama sırtı, anasının asıldığı boynu acıyor. Ayaklarının altı yanmış gibi.

I Kekik kokusu. Ötelerde bir ulu ağaç hışıldıyor. Bir su sesi geliyor. Çocuklar gölge gibi yanlarında yürüyorlar.

Ali bir yokuşu çıkınca dama dedi. Anasını bir taşın üstüne indiriverdi.

«Üşüdün anacığım sırtımda. Arkan esen yele karşı. Yel de buz gibi.»

Meryemcenin elinden ayağından kan çekilmiş, Meryem-ce donmağa doğru yüz tutmuştu.

«Sana bir ateş yakayım da kızın. Sonra yola düşeriz.»

ORTADİREK

li-

105 •-

Atım olsaydı, ne üşürdüm, ne de gecelere kalırdım böyle. Ocağıma incir diktin, Uzun Alicik! Evimi yıktın. Ben ölürüm bundan böyle. Zaten ne kadar canım kalmış ki? Üfürsen çıkıverecek. Üfüröver Ali. Aaaah, gâvurun bası, perişan ettin beni! «Çocuklar, gelin de odun toplayın şuralardan. Ebeniz üşümüş.»

Sırtındaki ter soğumağa başladı. Ali geziniyor bu yüzden. Oğlan çocuk bir kucak çalı çırpıyı getirdi, ninesinin önüne koydu. Ali cebinden çıkardığı kibriti çaktı. Kuru çalılar hemen ateş aldı. Kız da getirdi. Ali kızın getirdiğini de ocağa attı. Baktı ki ateş parlayıp geçecek. Odun toplamağa yolun kıyısına, içerilere kendi gitti. Ayaklarına değen odunları, çalıları topladı. O gelinceye kadar çocuklar ateşin yanma, o kadar çok odun yığmışlardı ki şaştı kaldı. Nineleri onlara sevgiyle bakmış bakmış, şu Uzunca Alinin çocukları olmasanız, sizi daha çok severdim ciğerlerim, diye düşünmüştü. Babanızdan ötürü size de yavrularım demeğe dilim varmıyor, yavrularım. Evimin düşmanı, çocuklarımın, gelinimin düşmanı Uzunca Ali, ateş yakarsan yak! Ne edersen et, öteki dünyada, yakanı iki elime alır da, Allahın karşısında, yakanı parça parça ederim. Derim ki, atın şunu cehennemın en derin yerine.

Ali de oturdu. Ateşi bacaklarının arasına aldı.

«Ana, şöyle yan dön. Senin sırtın çpk üşüdü. Bugün geceye kaldık. Bir daha geceye kalmak neyime. Nasıl? Yel gibi getirmedim mi seni buraya? Çukura da böyle indiririm.»

Teri kurudukça, bedeni, de usul usul gevşiyordu. Gevşe-dikçe yorgunluğunu tâ derinden duyuyor, bir daha ayağa kalkamayacakmış gibi geliyordu ona.

Ay harmanlamıştı. Ayazdı. Ötelerde bir şeyler çıtırdıyor-du. Ayazda toprak çatlar. Az pişmiş testiler gibi ortasından yarıhr. Çocuklar da birbirlerine sokulmuşlar, ateşin içine gi-receklermiş gibi ateşe yaklaştırlardı.

Oğlan:

106

ORTADİREK

' ; «Baba» dedi, «adam durunca daha çok üşüyor. Yürüyün-:.*'] ce ateş gibi oluyor»

f Alinin canı hiç kalkmak istemiyordu.

' 1 «Ana, üşümen geçti mi güzel anam? Üşümen geçtiyse, gelirken dedim ki gelinine, kız dedim, biz soğuktan geliriz.

1 ^, Sen biz gelinceye kadar, bir tarhana çorbası koy ki ocağa,

, 1 dumanı tütsün biz gelinceyedek. Dumanı bir tütsün ki... Biz

1 varınca oraya, Ziyaret ağacının altına... Hem de Ziyaret ağacı

adama uğur getirir»

} < Çabalama Alicik, kuş südü bulsan da bana, değil tarha-y 1 nanı, kuş südünü de içmem. Sana yüreğim doğrulamaz hiç bir vakit. Doğrulmaz. Kırdı, paramparça oldu. Yürek dediğin... ']. < «şafaklayın yola çıkarız. Şu

kara dağı aşınca, Çukurova '. kokusu gelmeğe başlar ılık ılık. Sıcacık.

Neden konuşmazsın? {] < Niye bir söze varmazsın güzel anam? Biliyorum yüreğin

yaralı. Küheylânı sen çok severdin. Babamın teberiğiydi. Ölen-< len ölünmez,

anam. Allah verir de, bu yıl çok pamuk toplarsak f, 1 sırf senin için bir eşek

alırım ki, taplı eşek. Kıbrıs eşeği. Bin, '. üstüne. Yayla gibi. İki günde in Çukura.»

i Konuşmam! Ölsem yitsem de konuşmam! Sen bunu ba-' na yaptıktan sonra. Dilsiz

olur da ağzımı açmam. Ölürüm, '\ i ölürüm de vasiyet ederim. Uzun Ali sinimin

başına gelmesin,

i salacamdan tutmasın, derim.»

) y\ «Bak anam, çocuklar da büyüdü. Çocuklar bu yıl daha , çok pamuk toplarlar. Öyle değil mi Hasan?»

«Bir toplarım ki güzel ebem, tâ geceden kalkarım. Um-ı' mahan da geceden kalkar»

Kız, incecik sesiyle:

Kız, incecik sey

, «Gece yarısı... Köstüoğlunun kızını gibi gece kalkarım da, 9

hırsızlarım da...»

Ateş söndü geçti. Ali kucak kucak odun attı diriltti. Odun ; kalmadı, çocuklar gittiler odun getirdiler.

Ali her seferinde davranıyor, ama bir türlü ayağa kal-. ; kamıyordu. Isındıkça çözülüyordu. \ «Eşek senin olur anam. Senden gayrı kimse karışamaz

ORTADİREK

107

eşeğe. İstersen köyü tüm bindirirsin, istersen yanma uçan kuşu bile yanaştırmazsm. Vızıldayan sineği bile»

Meryemce ocağın yanında, ateşin üstüne eğilmişti. Başını neredeyse ateşin içine düşecekti. Yüzü hiç görünmüyordu.. Yalınlar ak baş örtüsünün üstüne doğru sunuyordu.

«Sana bunu almazsam gelecek yıl, bu eşeği de almazsam bana da Ali demesinler. Borç eder harç eder, varır Adil Efendiye yalvarırım, gene de bu eşeği sana alırım.»

Alamazsın. Alsan bile, benim yüreğimi doğrultamazsın. Ben Ölüyorum işte. Alamazsın. Sen borcunu veremezsin. Adil'. Efendinin sarı defterinde daha babaym on yıllık borcu yatar, , Uzun Alicik. Alamazsın. Ben de Çukura varmadan ölürüm, j

Senin inadın için ölürüm. Atım ölürken nasıl oldu? Ruhu '. it Cennete uçtu da gitti. Hiç can çekişmedi. Çok kahrımıztı çek- tiydi. Gözleri süzülürdü. Ön ayaklarını uzatıverdi, geriver-di. Başını toprağa yatırıvermese, öldü demezdin. Ölemezsem bile, ben bu yıl sana parrıuk toplayamam.

«Bir de eğer yaptırırım ki eşeğe, yumuşacık.»

Çocuklar ateşin başında uyukuyorlardı. Oturalı çok ol-' muştı. Gece yarısı geçiyordu. Çok uzakta bir katır çanı bir" kere öttü, sonra sustu. Gecede hiç ses yoktu. Ay batacak gi-, . bi, eğilmiş öyle durur. Çukurovanın üstü olmalı durduğu yer. Uzun, kavak gibi bir taş dikilip durur az ilerde. Gelin taşı de-', dikleri bu mu?

Ali yeniden davrandı. Kalkamadı. Kalkmak istemedi. Ama, karısı merak ederdi. Bir başına genç kadın dağda konur da gelinir miydi? Çocuklar yanında olsaydı bari. Koca karıya kim ne yapacak? Gelenedek bekler durur. Karşısına bir ateş., yakarsın. Çocuklar analarının yanında olmalı. Doğrusu da bu. . Biriyle karşılaşır da, ıpssız dağda, ya biri başına çöküverirse .v avradın. Var namusu temizle temizliyebilirsen. Namus bos-, tan tarlasında biter mi ki? Yazık oluyor el kızma. Şimdi ne.j, yapıyor ola?

«Haydi kalkalım da yola düşelim, anam. Yornuğumuzu aldık nasıl olsa.»

Kalkalım dedi ama, Ali gene de yerinden kımıldayamadı.

108

ORTADİREK

Kollan, bacakları, sırtı yok gibiydi. Boğazına yumruk gibi bir-şeyler tıkanıyordu.

Meryemce öfkesinden patlayacaktı neredeyse. Alinin her sözünde bir öfkesi artıyordu. Bir, bir kat daha.

Kalk da düş yola. Kalk, benim kanlım. Sen oğul değil, benim öz kanlımsın. Ben ölürsem, senden sorulsun. Uzunca anasını... Önceden atını, sonradan anasını öldürdü desinler. Sana 1 bir alkış ederim ki, Uzunca Alicik, bir alkış... Toza dumana : karışırısın. Amma, analık batsın. Sana alkış etmeğe, ellerimi 1 açıp ta güzel Allahım şu Uzunca Aliyi atım gibi eyle, üleşi kuşlara yem olsun demeğe dilim varmıyor. Var git, cehennem yolun olsun.

Pj Ali kocaman, uzun, kamış gibi uzun parmaklı ellerini ye-ı' re dayadı. Epeyce elleri üstünde yaylandı. Önlerindeki ateş 1 de sönmüş, közleri kül bağlamıştı. Zorla ayağa kalktı. Anasını doğrulttu. Çevirdi.

' «Haydi çocuklar,» dedi. «Düşün yola.» 1 Çocuklar uyukuyorlardı. Zıpladılar.

Anasının önüne oturdu. Kalkamayacağından korkuyordu. 1 Ellerinden tuttu, üstüne iyice çekti, davrandı ama ilk davranışta kalkamadı. Bir daha davrandı.

Üçüncüsünde kalktı ama, >' az daha anasıyla birlikte yere kapaklanacaktı. Anası bir kurşun külçesi gibi geliyordu ona. Öylesine ağırlaşmıştı. İçine bir 1 korku düştü. Bu korku iflah etmez adamı diye düşündü. Kor-ı ku adamın elini ayağını keser. Ya düşüverirsem şuraya. Düş- ' şer de şuracıkta kalırsam. Bayılırsam... O zaman benimle , ' varsın konuşmasın karıcık, diye. düşündü. Varsın

konusma-' sını. O zaman konuşmayan bir göreyim. , ' Gittikçe kızışlıyordu.
Kızıştıkça da gücü artıyor, Meryem-
:, ' ce yeyniliyordu.

v. Çocuklar önde, onlar arkada konuşmadan uzun zaman
, | yürüdüler. Meryemce öyle bir açlık duydu ki içinde, yüreği • kazmıyordu.
Aklına geldi ki çoktandır bir şey yememişti. Gelinin pişirdiği tarhana geldi
gözünün önüne. Sıcak^sıcak, tüt | ; babam tüt ediyordu, kalaylı, parıl parıl bir
tasm içinde.

Artık elleri, oğlunun omuzunu tutamaz olmuştu. Eli bir
açılrsa da omuzu bıraksa, bir daha tutamayacaktı. O yüzden*, ellerini .i
kenetlemişti.
Ali bir duruyor, soluk alıyor, sonra birazcık yürüyordu...; ikide birde de «Amma
da ırağa götürmüşüm yükü o sevinci-, len,» diyordu.

j.
Ayağını bir taşa vurup, anayı fırlatırcasma toprağa attı-*? ğı zaman ay
batıyordu. Hemen yere oturdu, çarışını çıkardı* Sırtından yolun kıyısına hızla
düşen, toprağa çarpan Meryem-;, ce of bile dememişti. Sağ dirseğinin üstüne
abanmış, gözleri-^ ni yummuştu. Kulakları uğulduyordu. Çocuklar basma dikil-y
misler, orada korka korka duruyorlardı. Önlerindeki yusu-v varlak karartı,
nineleri, donar gibiydi. Tirtir titriyordu. ,:
Ayağının taşa gelen baş parmağını yokladı, oğuşturdu,.; acılı ayağına sert
çarıştı giydi. Sonra da, çabuk çabuk bağlaç di bağlarını, hemen ayağa kalktı,
anasını elinden tuttu, ken-, -dine doğru çekti, önüne çömeldi, var gücüyle üstüne
çekti.. Çekmesiyle ayağa kalkması bir oldu.

t-
Koşuyordu. Çocuklar tâ gerilerde kalmışlardı. Sırtındaki! anası kalkıp kalkıp
iniyordu. Çocuklar babalarına ne kadara koşsalar da yetişemiyorlardı. Koştı
koştı, sonra duruverdi Durmasa yere yuvarlanıverecekti. Dizleri titriyordu.
Anasının sırtından usulca indiriverdi. Belini bir ağaca dayadı. '\
Gece buz kesmişti. Ateş yakmak aklına bile gelmiyordu.5 Birden çocuklar aklına
düştü." Bu gecede o sabileri dağda koyup da nereye gelmişti?

Hemen ayağa fırladı:

«Nerdesiniz çocuklar?» diye bağırdı. «Nerde kaldınız?»
Çocuklar babalarının sesini duyduklarında epey uzaktay-;, dılar. Ses verdiler
Sonra da yeniden koşmağa başladılar. ;
Ali çocuklar yanma gelince kalkmak için bir iki kere dav-»* randı, kalkamadı.
Üşümeğe de başlamıştı. Şurada dursak bir ateçi daha yaksak mı? Ama genç kadın,
şu dağın başında, kurdun]' kuşun, hırlının hırsızın, uğursuzun itin içinde...
Olur mu? Bit-ateş...

«Hasanım, elimden tut bakalım,» dedi. Bu sözün ağızmdari

,Vl110

ORTADIREK

|i

'||i

, 'i 1

J , 'i i

i

'i

nasıl çıktığına o da şaştı. Ya Meryemce duyduysa. Duydu da yüreği acıdıysa,
yandıysa. Bilmiyor muydu sanki.

Çocuk daha yanma yaklaşmadan ayağa fırlayıverdi. «Beni kaldırılabilecek misin diye
yalancıkdan söyledim.» Kendini toparladı, sesini dikleştirdi: «Gel anam.»

,, Anayı sırtına aldı. Ellerini bacaklarının üstünden geçir-1 .di,
kenetledi. Bir iki kere silkeledi. Meryemceyi sırtına iyice .yerleştirdi. Ayaz,
ama ne gâvur ayaz. Adam donuveriverecek. ;Bu dağlar böyle. Yaz kış... Torosun
boranı, adamın kıranı de-j misler. Ne doğru lâf etmişler.

Bir kuş öttü. Bir dereden geçerken keskin bir yel yüzlerini yaladı geçti. Su
sesi, çağıltı. Bir ağaç uğuldadı. Ayın battığı yerde azıcık bir aklık kalmıştı.
Ayaklarının altı yeniden yanmağa başladı. Yüreğine işliyordu. Her adımda
sırtındaki anası biraz daha ağırlaşıyor, ayakları kendisini biraz daha zor

taşıyordu. Ama artık durmak olmazdı. Neredeyse tan yerleri ışıyacaktı. Uzaktaki dağların ardında ışıık belirtileri vardı. Durulmazdı. Şu kurdun kuşun ortasında, şu ışıız dağda, vay Elif vay! Kadın kısmı da bir korkak olur ki, fıkarcıklar. Çocuklardan beter. İyi, çocuklardan güzel, azıcık saf. Hepsi böyle. Kocasına da, gencine de adamın yüreği acır. Kadının kısmı bir hoş, vefalı. Ne dedim de çocukları Elifin yanında koymadım? Anama nolurdu ki? Üstelik kocamış kadınlar, gençler kadar korkak olmazlar. İçi alıp alıp veriyor, kafasında kötü kötü yüzlerce olay kuruyordu. Sonunda:

«Ana,» diye kırık bir sesle seslendi, «bu gece yarısı dağda : kaldı gelinin. Korkmaz mı ola? Başına bir hal gelmez mi ola? ı Kurdun kuşun arasında.»

Meryemce eti kemiğiyle, düşüncesi, hayalleri, düşleriyle

- uyumuş gitmişti. Birden öfkelenildi. İçindeki uyumuş her bir

- yan uyandı, deprendi, canlandı, öfkeye kesti.

Kalır yaaa... Korkar ya. Gelir yaaaa... Başına da... Uzunca -Alicik Ağa! Kurdun arasında da, eşkiyalarm, köpeklerin, itlerin, hırsızların arasında da... Başına işler de gelir. Şu yol-

11 lî- i

lar şimdi adam dolu. Akim yeni mi başına geliyor, Uzunca Alicik? Soyka kalası herif! İnşallah o aklına gelen gelinin ba-: şma gelir de, ben de varır, köyün ortasında zil takar da oyna-j rım. Şıkır da şıkır. Uzunca Alinin akılsız kafası yüzünden ba^] şma bir iş geldi ki, ey komşular, duyun! Duyun da parmağım i nız ağzınızda kalsın, der, şıkır da şıkır, şıkır da şıkır göbek* i atarım. Senin akılsız kafan yüzünden o gelinin başına bil' iş gelsin de... Beni bu hallere düşürdün. Beni hasta, sayrı gibi,, beni yatalak gibi, beni elden ayaktan düşmüş gibi sırtlarda* taşıtan Uzunca Ali, şıkır da şıkır, şıkır şıkır. Şıkır da şıkır.ı Şıkır da şıkır.

1

«Korkmaz değil mi ana, gelinin? Korkmaz canım. Ne di-; ye korksun.»

-i

Hıhı, sen korkmaz belle. Bir korkar ki! Korkusundan.) ödü bile patlar. Yazı yaban adam dolu, başına çökecek adam-: dan başka. Dağ taş, kurt kuş, ayı dolu, parçalayacak canavardan başka. Ak dona bürünmüş, dağlarda dolanan ölülerden başka. Dağda heykiren, dişleri bir karış dışarda kaplandan: başka, adamı çont eden ulu Ziyaret cevizi var. Sen korkmak belle. Bir kaya sürüsü olup da, yol yol gezen, uçan, değince? patlayan, sonra da yolun ortasında bir dağarcık gibi kalakalan, sonra da adamı olduğu yere yapıştıran cinleri bilin mi?; Sen görünmezleri hesaba katmazsın. Var katma. Amma om lar senin başına bir iş getirirler ki... Anaym da duası üstüm de olmayınca... Üstelik de alkışını almışken. Sen de şaşıp ka-e lirsın. Sen görünmezleri duydun amma, inanmazsın. Var inanma. Anasının atını göz göre göre öldürüp de gözünün; önünde derisini yüzen dinsiz imansız neye inanır ki! İnanma i Başına gelince öyle bir inanırsın ki... Ziyaret cevizinin altım da avradıyın ağzı eğilip de çont olunca, bir inanırsın ki! Se-i nin hayırsız yüzünden, fıkara gelincik. Amma ben de Mer-» yemceysem, senin yüzünden gelinin başına bir iş gelince. \ , işte o zaman, ben de o zaman yapacağımı bilirim sana. Atımi öldürdün de sana neyledim ki? Gelinimi çont edince sana ney-; leyeceğim ki? Varsın o da çont olsun. Vay vay vay! Üşüyo-ı rum, donuyorum. Amma da soğuk çıktı. Ona nolur ki, sırtm-lf'

r

ORTADİREK

:jda ben soğuğu tutuyorum. Benim de sırtımda sıcacık birisi [: ç olsa. bir gece de yürürüm, beş gece de. Kurtar Allahım! Şu f Çukurovaya sağ salım çıkar beni. Dizlerim, tüm ayaklarım

' : c uyustu. Bu ayaklar bir daha yol yürüyemezler.

1

s Adam varır da hiç Ziyaret cevizinin altına konar mı ca-
ı' mim? Bu ne akılsızlık. Rahmetlik Muştan Çavuş ne derdi? Sa-ı' ikalı upuzundu, apaktı. Sakalı geyik tüyü gibi yıldırıydı. Yun-.; ' İmuş arınmış. Bir Allahm evliyasıydı canım. Birisi azıcık ha-. Itırına dokunsa, bir şeye azıcık canı sıkılrsa, bir yerde küçücük ' , ' ıbir uygunsuzluk görse oturur da hüngür hüngür ağlardı. Ço-'jj' icuklar gibi burnunu çeke çeke.

!:: (! Bu Ziyaret cevizinin altından geçiyordum bir gece, ka-

>i ranlık, kurşun geçmez bir gece. Dallan uşulduyordu. Dalla-
•|, rı karanlık bir su gibiydi. Tüm göğü tutmuştu ceviz. Birden
|; bir şey çat etti. Döndüm baktım, topraktan bir top ışık cevize
;|, doğru açıyor, o ağıdıkça cevizin dalları ışıklanıyor, ışığa batı-
'| yor, ışığa kesiyor. Ben orada donmuş kalmışım. Ağzımda
'| dua, oku bire oku ediyorum. Az sonra, cevizin dalları, yaprak-
V j lan, gövdesi, tüm ceviz, karanlığın içine oyulmuş gibi ışığa
: kesti. Sonra dallarıyla, gövdesiyle ceviz göğe doğru uzadı, şu
:i j karşı dağlara doğru genişledi. Tüm dünya, gün doğmuş gibi
•' apaydınlık oldu. Dağların karanlığı durdu, gecenin karanlığı
5 , durdu. Siz ışıktan kocaman, karanlığa oyulmuş gibi kocaman,
'l dünya kadar bir ağaç gördünüz mü? Aman Allah, hikmetine
;|'(kurban olduğum Allah! Işıktan koskocaman bir ağaç. Güne-
; . şin doğduğu yere, yıldızların oraya doğru uzanır. Gece karan-
i'-|lık mı karanlık. Vallahi billahi tek bir yıldız bile yok. Ağaç
(büyüyor ha büyüyor. Göğe yukarı dallı yapraklı bir ağaç se-
, 'li, ışıktan bir ağaç seli açıyor. Şafağa kadar Ziyaret cevizi
ışıktan oldu. Şafak atmaya kadar durdum seyreyledim. Göz-
, lerim kamaştı, bende de hal kalmadı. Altımdaki at da, o kut-
, lu hayvan da kulaklarını dikmiş bakıyordu. Şu dağın ardın-
' dan şafak belirip gelince, ceviz de küçüldü, küçüldü, gittikçe
•, ışığının attı üstünden, toprağa indi.
'v | Gün doğunca ulu cevizi yeşil yaprakları, yarık gövdesiyle
karşımda gördüm, öyle durup durur. Ben de doğruca Kars. Topakh Hocaya gittim.

•
«Şafağa daha ne kadar var ola ana?»

Adam hiç Ziyaret cevizinin oraya konar mı? Gece ışığı kesip de gündüz ağaç olan
cevizin altına konar mı adam hiç Geceleri başını alıp gider. Görünmez olur. Var
bak ki ceviz? yerinde yok. Bir ay iki ay yok. Sonra bir gün, bir de bakar* sın
ki gelmiş yerine oturuvermiş. Adam böylesi cevizin altı-, na varır da göçünü
yıklar mı?

i,
«Ana, üşüdün mü ana? İstersen şu sırtımdakini çıkarayım da sırtına giy sen. Ben
boyuna zırıl zırıl terliyorum.»

i
Başını yesin, istemem. Senin hiç bir şeyini istemem Uzun.; ca Ali. Ağaç gelinimi
öldürdüyse, eeey Uzunca Ali!

;
«Yükü amma da uzağa götürmüşüm. Bir daha böyle ol .i maz. Ha dedim ki konalgamız
Ziyaret cevizi olsun.»

İyi bok yemişsin. Ya gelin çarpıldıysa onun altında?

Ali artık ayaklarını, sürüyordu. Söz söylemek bahanesiyle sık sık duruyor,
dinleniyordu. Gözleri de şafağın yerindeydi;

«Koca Halil dedi ki...»

i.

Koca Halil de gebersin, senin de boyun devrilsin.

r

«Bu yıl Çukurovada bir pamuk olacak ki, toplamakla bitmez. Her adam tam yüz
liraylan dönecek köye. Bu yıl dön< gele çok kalınmış. Çok da hızlı uçuyormuş.
Koca Halil, bet böyle döngele görmedim, diyor. Bu yıl pamuk bir bereketli...;;
Sana ne oğlum, sen atı öldürdükten sonra. El toplar gider de, köye döner de sen
ancak ondan sonra Çukura ulaşır sın. El de sana güler. Haydi durma. De yürü ,
Uzun Alicik Ettiğini çekiyorsun. Sana hiç yüreğim acımaz. Ne duruyorı sun?
Yoruldu mu? Gece olmasa da yüzünü, perperişan halini, sorul sorul terlediğini
bir görseydim Uzun Alicik! Koci deyyusu bindirir de atı öldürür müsün? Çek
şimdi, çek! Be> de sırtında donarım, ölürüm inşallah.

1

«Bir bereketli olacak ki, topraktan yarıdan çoğunu kaldıramayacak Çukurovah. Biz
de yerde kalanı başak edecâğı;; diyor»

O dedikleri hep "senin gönlünü etmek, atma binip de öir

ORTADİREK

/İdürmek içindi, hay akılsız yavrum. Yok yok. Uzun Ali, yav-/ ' rum değil.

Domuzun doğurduğu. ; ' Ali konuştu konuştu, bir karşılık alamayınca

kızgınlıkla ,, . yürüdü.

1 * İçinden: «Ne yaptım ona ki bu kadar düşman. Adam düşmanına bile
yapmaz bunu,» dedi. Kızıyor, canı burnundan çı-- 'küyordu.

11

Durdu. Konuşacak şeyi de kalmamıştı.

«Neredesin Hasan? Yoruldun mu?» 1 Hasan: ' «Hiç yorulur muyum? Bir yürüyorum ki. Ummahan yorul-

Kız:

1 «Yalan diyor,» dedi, «hiç yorulmadım.» : Ali birden farkına vardı ki dağların başı ağarıyor.

«Çok şükür gün açılıyor»

İlerlere baktı. Uzaktı. Ürktü. Bir adım attı. Dişlerini sık-'1. Bacakları gerildi. Acımadık, yanmadık, kopmadık yeri yok-,u. Titriyor, düşecek. Yola çıktı. Anasını indirdi. Dünya ba-iında dönüyor, fıır dönüyor. Gözüne bir ağaç kestirdi, vardı ,cendisini ağacın altına atıverdi. Belini gövdeye dayadı. Sık sık soluyor, alıp alıp veriyordu. Yüzü kapkara kesilmiş, gözeri küçülmüştü. Yakasını can havliyle, yırtarcasma açmış, göğsünün kılları dışarı fırlamıştı. Terler yüzünde domur do-nurdu. Soluması bir türlü kesilmiyordu. Soluğu çıkacak gi-

İL' 1

j Orada, sırtı ağaca dayalı, ağzı açık, avurtları çökmüş, sahalının iğne iğne kılları iyice uzamış kalakaldı. Bir daha kalkamayacaktı. Ona öyle geliyordu. , Gün dağın tepesine çıktı oturdu. Sonra kalktı, yükseldi, jrtalığı kızdırdı. Gün ortalığı kızdırınca Meryemcenin uyu-jukluğu açıldı. Ayağa kalkmağı denedi, kalktı da. Bir adım la attı. Sonra eremeke yürüdü de.

1 Yarı baygın oğluna, döndü. Bu haline acır gibi oldu, onu lastırmak için de aklına ne kadar küfür' geldiye üstüne yağ-

OKTADIKKIS*

X1Z:

dırdı. Baktıkça içine bir acıma doluyor, öfkesi iniyordu. Mer-yemce bu halde, daha fazla burada kalamazdı.

:
Yolun kıyısındaki bir ağacın dalını kırdı. Dalı budadı. Uzun-: ca bir değnek yaptı. Oğluna da son olarak şöyle bir göz attı Çabucak arkasını döndü, yola düştü. Bükülmüş beliyle iler* ledi.

?

Arkasında ayak seslerini duyunca geri döndü, torunları' nı gördü. Onlar da beraber geliyorlardı .

«Gelin, gelin ebelerinin can yoldaşları. Sürmeli Umma* hanım da, babayiğit Hasanım. Gelin de, ebeniz kesip attığını? tırnaklarınıza kurban olsun. Kurban olsun da yolunuza ölsün yavrularım. Keşke o gâvur Uzun Alinin yavruları olmayaydı,1 nız. Nasıl öldürdün, nasıl öldürdün atımı? Aaah, onu doğuraca: ğıma bir kara da taş doğuraydım. Keşkeeee... Atımı öldürdün de beni böyle perperişan dağlara düşürdün. İflah olmaz br Uzunca Ali inşallah.» Kız:

«İnşallah ebem, inşallah,» dedi. «Yazık oldu atımıza.» : Oğlan kıza dürttü:

!!

«Zıkkım,» diye tersledi. «Babam Çukura inince sana bir eşek alacak ebe. Atıym yerine.»

Nine döndü, elindeki değneğini salladı:

«Sus bakalım, sus! İtin dölü. İt herifin sakar dölü. Alma; olsun. Almaz olsun da arkasının üstüne alsın. Ayağı kırılıst da Çukura inemesin. O gâvur Uzunca, Alinin gözü. çıksın1 e mi?»

Hasan dargın dargın, sustu.

i

Öğleye doğru, Ali arkalarından yetiştiğinde, daha öylı ağır ağır, konuşarak yürüyorlardı .Alinin arkadan yetiştiğin-: duyunca, sözlerini kestiler. Meryemcenin iler tutar yeri kal i mamıştı ama. Ali hemen önüne çömeldi. Meryemce onun sır* tına atılırcasına bindi.

t

Ali ileriye, sık bir ormanlığı gösterdi.

i1

«Baksana ana, Bağlama pınarı orası değil mi? Şu görü" nen ince, uzun doruk Ziyaret ağacının doruğu değil mi?» : Sen de bat, Ziyaret ağacının doruğu da batsın, bir işe yaf' ÖRTADİREK

(ramaz Uzunca Ali. Atım gibi benim de derimi yüzeceksin.
Senden bunu umud ederim. -, Başını kaldırıp ilerde, uzakta gelinin
karartısını görün-
ye, bir anlık, bütün öfkesi geçti. ' ' Gül gibi gelinimi görmez de, ağacın
doruğunu görür. Aaah,
Ben ne iyi, sütü helâl, sütü temiz bir avratism Elif! Amma bir 'jbuçun var. Keşke
şu kötü herifin avradı olmayaydm. Keş-' keee... Seni canımdan da çok severdim.
Ali birden silkindi, sevindi, bir sevinç çığlığı attı: «Ana, ana, ana bak! Bak,
bak gelinin geliyor.»

i .
i . t

VI

Ceviz ağacının dibine gelir gelmez Ali anasını oracığa, bir kütüğün üstüne
indiriverdi. Elif onlar orada uğraşırlarken, akşamdan beri ocağın yanında duran
tarhana tenceresine gitti tarhanayı çabuk çabuk büyük bir sahana doldurdu. Kız
sofrayı cevizin gövdesine yakın bir yere sermişti. Tüten sahanı getirdi sofranın
ortasına koydu. Sonra gitti, kütüğün üstünde oturmuş Meryemceyi elinden tuttu,
getirdi sofraya oturttu. Kocasını da:

;
«Gel Ali,» diye çağırdı. \
Ali ayakta durmuş sallanır gibiydi. Oğlan çocuk çekine-j rek, korkarak babasının
elinden tutmuştu. Gülümsiyerek: :

«Gel baba,» dedi. i
Elif kocaman açılmış -gözlerle kocasına bakıyordu. Kocası yalpalar gibiydi. Uyku
sersemi bir hali vardı. Sofraya bakmadı bile. Elini oğlanın elinden kurtardı,
yalpalayarak arkadaki üstüste yığılmış yüklere yürüdü, oradan bir çul çek? ti,
güneşe doğru bir yere atıverdi, hemencecik de üstüne kıvrıldı. Elif sofradan
kalktı, yükten küçücük, kirli bir yastık aldı, kocasının başını kaldırdı altına
koydu. Sonra da üstüm bir yorgan örttü. Ali başını koyar koymaz uyumuştı. Eli;
kocasının başucunda durdu. Onun incelmış, kararmış yüzüne acıyarak baktı. Yüzü
zayıflamış, çekilmişti. Uzun seyrel sakalının kılları sivri sivri, kirpi oku
gibi yüzüne çakılmıştı

Sofraya otururken:

«Oğlun çok yorulmuş ana,» dedi. «Yüzü iki günde çocul: yüzü gibi ufalıvermiş.»

i
Meryemce, elindeki kaşığı sahanın içine bıraktı, elini di zine vurdu:

\
«Daha kötü olsun. Beterin betere uğrasın Uzunca Ali; dedi. «Bir seviniyorum ki
bu hallerini gördükçe.»

Elif:

«Öyle deme ana,» dedi. «Yazık değil mi? Oğlundur.»

ORTADİREK

i, " Meryemce dikeldi:
, * «Yazık değil,» dedi. «Hiç te değil. Akılsız baş olunca, cezasını
ayaklar çeker. Ne vardı Koca Halili bindirip de atımızı .Jöldürecek! Elâlem teh
Ali iyi oğlanmış desin diye.»

Ellerini göğse açtı:

.. "E «Allahım,» diye yalvardı, «şu Uzunca Alinin halini bun-,J=dan beter
et. Çoluğunu çocuğunu dağda koydun, kendini de bu /ihale soktun, daha da perişan
et, koca Allahım, kara gözlüm, jygüzel Allahım.» Elif:

«Etme anam, etme,» dedi. «Etme bunu. Oğlun ne bilirdi?» Meryemce:

«Kes!» diye bağırdı. «Sen de onunla birlik olma! Beter olsun, beter! Sürünsün.
İnşallah bu yıl pamuğa yetişemesin de, ı : akılcığı başına gelsin. Adil Efendi
de onu boğazlasın» 1 Sofradan kalktı, bükük beliyle topal topal cevizin
gövde-ı (sinin arkasına, çalılıkların içine gitti.

i . «Ben şuracıkta uyuyacağım. Giderken kaldırırsınız. Ol-(maz mı gelin
hatun?»

i \ Elif, onun sesindeki alaya aldırmandan kederli: ' «Olur güzel
anam,» dedi. i [Sofrayı kaldırdı. Dürdü bükü, yüke koydu. ; Sabaha
kadar uyumamış, merakla, korkuyla onları bek-. \ emişti. f Çocuklara:

I' «Siz de uyuyun yavrular,» diye seslendi. ; i: Kız uyukluyordu zaten. Kaldırdı, babasının yanına yatır-I \h, yorganın bir ucunu da onun üstüne çekti, 1 [Oğlana:
. 1 f1 «Var sen de sokul babaym bir yanma,» dedi. , ' ' Gözlerinden uyku akıyordu. Meryemce, çocuklar, kocası ;' uyuyorlardı. Şimdi kendi de uyuşa olmazdı. Aşağıdaki yoldan ' ; j.'jir geçen olur, öteberiyi, kabı kaçığı çalar götürürdü.
f Ocağın başına vardı oturdu, dizlerini göğsüne doğru çek-; ;) i, çenesini de üstüne koydu. Düşüncelere daldı. Tam on yıl-' 'lir bu evdeydi. Mer3remceyi hiç böyle görmemişti. Bugünkü
UKLAJJlttülü
ili

oğluna kinlendiği gibi hiç kimseye kinlendiğini de bilmiyordu. Bu ne öfkeydi böyle! At anıldıkça, karı cin çarpmış gib: titriyor, ağzı köpürüyordu. Adam ölse, şu çocuklardan bir ölse, Meryemce bu kadar öfkelenip kinlenmezdi. Yolda m kaldı, yaya mı kaldı? İşte oğlu onu sırtına bindirmiş götürüyordu. Tâ Çukura kadar da götürürdü. Oğlunu sevecek, onf •acıyacak yerde kinleniyor, öfkeleniyordu. Oğlunu nasıl sever üstüne nasıl titrerdi! Ali onun biriciğiydi. Sekiz çocuğu ol muş, Aliden gayrisi ölmüştü. Ali bir yere gitse de, azıcık ge cikse başına bir hal mı geldi diye kendini yer bitirirdi. Da ha, Aliyi iki yaşında bir çocukmuşcasına severdi. Öyle okşar di. Birinde bir dolu olmuştu. Meryemce, Ali tarlada kaldı, şı! dolulardan bir tanesi başına geldiyse diye tutturmuş, bütür! köyü ayağa kaldırmıştı. Sonunda Ali, köyün öte ucundaki bi> evden çıkmış, oğlunu görünce de sevincinden bayılmıştı. Adarr düşmanına bile, Meryemcenin şimdi Aliye kinlendiği, öfkelenildiği gibi öfkelenmez. Altı .üstü bir ölümcül at. Bu yıl öl meşe gelecek yıl nasıl olsa ölecekti. Tövbe tövbe, bin ken tövbe. Vâdesi gelince hiçbir mahlukat daha fazla bir an bile ya şar mı? Kara Topaklı Hoca tam böyle söylemişti. Öyleyse nf istiyor bu karı? Kara Topaklı Hocanın bu sözlerini o duyma di mı ki? Söylerken o da vardı. «Elimi ayağımı kestın d(Uzun Ali, beni şu dağlarda perperişan koydun. Beterin bete rine uğra!» Bu ne çeşit söz böyle? Elin adamı oğluna değil düşmanına bile böyle alkış etmez.
*

Uyukladı.

Gün dikildi, öğleyi geçti. Onun başı daha dizlerinin üs tünde ydi. Ateş yandı geçti, közleri kül bağladı, o farkında ol madı. Yarı uyur, yarı uyanıktı. Düş içinde bir uyanıklık. Am; daha çok uykuda.

i

Bir uğultu, bir gürültüyle başını kaldırdı. Gürültü so yandan geliyordu. Aşağıdan bir köyün geldiğini gördü. Ath eşekli, yaya, hasta, topal, sevinçli, kederli bir sürü insan önün den geçiyordu. Bir bebe ağlıyordu. Bu yollarda hep bebele* durmadan ağlar zaten. İçinden bir sevinç kabardı. Neye se vindiğini bilemedi. Ayağa kalktı, yolun kıyısına geldi. Önün

%20

ORTADİREK

j^den geçenler ona bakmıyorlardı bile. Bu sıralar, bu yollar .^köylülerle dolardı. Köylü tüm önünden geçip gidinceye ka-• dar öylece durdu baktı. Sonra içine bir karamsarlık, bir ke-,^der çöktü. Vardı sönmüş ocağın başına yeniden oturdu.

«Şu giden köylüde, karıyı bindirecek bir beygir, bir eşek bulunmaz mıydı ola » diye düşündü. «Aliyi uyandırsaydım da , -bir sorsaydı. Bir umut. Göç daha ıramadı» A Kalktı, vardı, Alinin başucunda bir zaman durdu baktı. . Ali çocukcasına uyuyor, sanki soluk almıyordu. Bebeler gi-ı ı oi. Üst dudağı azıcık uzamış, yalnız soluk aldıkça içeriye bir : aarça iniyor.

Uyandırmak mı? Üstüne eğildi, kolundan usulca tuttu: 1 «Ali, Ali!» dedi. Sonra sustu. «Ali! Ali! Uyansana.» Ali kıpırdamadı bile. «Ali! Uyansana! Gün ikindin oluyor.» Ali sağ bacağını karnına çekti. Bu artık uyanacak demektir. «Ali, gün yekindi. Yola düşmek gerek.» Ali doğruluverdi, oturdu. «Ali, seni uyandırdım ki...» Ali yumruklarıyla gözlerini uğuşturuyordu. «Ne var ki?» diye yayvan yayvan, isteksiz söylendi. . «Gün ikindin oldu. Anan, çocuklar daha uyuyorlar. Yola ^iüşeceksek düşelim. Burada kalacaksak kalalım.» Ali:
«Kalalım,» dedi.

Elif:

«Sen gel hele şu ocağın başına.» Ali kalktı ocağın yanına geldi. Orada dikildi kaldı. Koca cevizin dalları esen yelle uşulduyordu usuldan, jök görünmüyordu. .!]

Elif ağzını kulağına yaklaştırdı:
;; «Demin,» dedi, «şuradan bir köy geçti, yoldan. Ne köyü-f lü bilemedim. Sonra aklıma geldi ki seni uyandırayım.»

': Ali önce: I «Geçsin,» dedi. «Varsın geçsin» Sonra düşündü.

< • 1

,t

Elif:

«Daha sesleri geliyor. Sanırım ilerde, Topaktaşa konacak-; lar. Buraya konmazlar. Ziyaret cevizinden korkarlar.»

Ali gülümsedi:

«Korkarlar. Bir ben, bir de sen korkmazsın. Akılsızlar! Eyi kimselerden korkulur mu? Kötülük yerine iyilik yapar-f lar adama.»

Elif:

«Hani aklıma geldi ki... Dedim ki...»

Ali güldü. Dudakları incelmişti, gerildi, acılaştı.

«Bire avrat,» dedi, «sen deli misin, aklını mı çıvdırdım? Bu zamanda, köylü yola düşmüşken, şu dağ köylülerinde hiç binek bulunur mu Baktıysan gördün herhalde, kaç kişi kaç kişiyi sırtında taşıyordu. Hastalar sayrılar... Kocalar, el ayak tutmazlar. Binekleri olsa, istesem verirler. İyi bilirim ki verirler. Şu günde varır da, ey köylü, atını bana versene, ben anamı bindireceğim denir mi? Olur mu?»

Yüzü umutsuz kızgındı.

«Soyka kalsın böyle dirlik,» dedi, halsizcesine yere çöktü.

«Ateş de sönüyor. Başka yolu yok. Bu gece burada kalmalı. Yornuğumuzu bir iyice çıkardıktan sonra...»

Elif:

«Sonra...» dedi. «Öyleyse ocağa bir aş koyayım.»

Ali:

«Ekmek var mı?» diye sordu. «Yoksa sana yardım edeyim.»

Elif:

«Var,» dedi. «Gerideki konakta epeyi yaptıydım.»

Çalı çırpı topladı, ocağı yeniledi.

Ali uyuşmuş, ocağın yanına çöktü. Yorgun, bitkin bir düş içindeydi. Güpegündüz, al basmış gibiydi. Kımıldayacak hali yoktu. Bıraksalar şurada, şu ocağın başında on gün kalırdı. Kıpırdamadan. Gündüz uyumak böyle olur. Ceviz altında uyumak zararlı. Koygundur, ağırdır gölgesi. Döndürüyor, dolaştırıyor, bitkinliğini cevizin koygun gölgesi üstüne atıyordu.

Bir ara, oğlu Hasan geçti gözlerinin önünden hayal me-

ORTADİREK

'.j.tyal. İlerde, arkasını bu yana dönmüş, bir çalmm dibine işitiyordu. Vay, it südüğü vay! Ulan, adam varır da Ziyaret çeyizinin yanındaki çalının altına siyer mi? Cin çarpar adamı. Wallaha billaha çont olursun. Alimallah olursun. İt dölü. Köy-iü neden konmaz ziyaretlerin dibine? Bundan dolayı işte. İşlerler altına, işlerler. Dalını keserler, gövdesine çivi sokarlar. Onların da canı var. Onlar da çarpıverir, sakat korlar adamı. 'Amma değmedin miydi keyiflerine ziyaretlerin, uğur getirirler. Kimbilir, şu ulu ağaç, nakışlı ağaç bize bir uğur getirir . ki. Ne gelmez ki elinden. Ulan, azıcık iyi olursam, halim olurca, şu ağacın altında beş rekat bir namaz kılacağım ki... Na-! mazdan hoşlanırlar bunlar. Belki de yüreğine bir hoşluk gelir de şu ağacın, bize yardım eder. Kimbilir? Belki yüreği acır da halimize. Şu anam olacak bir akıl etse de, o da kusa bir ı : namaz. Akıl etmez ki. Boşu boşuna üç ay, beş ay kılar da, bu-1 rada, şu ulu, şu kutlu ağacın altında bir gün bile namaz kıl-ı • -mayı akıl etmez. Söylesem olur mu? Bu sefer aklımdaysa da ı | sılmaz. İnadından. Kılmasın. Baktım ki şafağa uyandım, gün ('üşıymcaya kadar kılarım. Kılmalı namazı. Ne olur, ne olmaz. '|, idamın uykusu olmamalı ki, olmamalı da beklemeli. Görme-•" i ağaç nasıl ışığa kesiyor! Nasıl başını alıp da, kökünü çıka-..i'. rıp da, uzun köklerini... Nasıl gezmeğe gidiyor! Amanın şu '• aamazı kılmalı. Yüreğini iyice temizledikten sonra, kin ha-1 \ set komadıktan, Delice jBekiri, Muhtarı

bile, Delice Bekirin \ ıvradmı bile düşünmeden, pamuğu, atı, borçları, hiç bir şeyi ' I ıkla getirmekten, tertemiz olaraktan, yunmuş arınmış, bom-J'doş, Allanın huzurunda...

!l'.i Hiç bir zaman içini yuyup arıtamamıştı, hiç bir namazm-'! ,ı\ ia. Düşünmeyim, demiş, hiç bir kötü şey, hattâ iyi şey. Ama '•:' î iep kötü şeyler, gelip gelip aklına musallat olmuş, namaz so-s ' ıuna.kadar onları koğamamış, namazı da hiç işe yaramamıştı. '!','.': Karanlık bir gece. O zaman babası sağ. Hangi yıl, kaç ya-' ';;inda aklında değil. Değil ama, karanlık gece bütün sesleri,

r Çığlığı, oyunu küfürleriyle aklında.

'...': Gecede çocuklar oynuyorlar. Saklambaç oynuyorlar. Ço-'

l;uklar... On beş, yirmi çocuk birbirlerini kovaluyorlar. Bir-birlerinin üstüne düşüyorlar. Ali koşmaktan, saklanmaktan, cebelleşmekten deli gibi. Saklandığı yerde üç çocuk onu bastırıyor. Bir mısır sapı yığınının içinde saklı. Korkuyor. Elinde çakısı, açık. Karanlık, göz gözü görmüyor. Kıpırtısını duyup çocuklar üstüne çullanıyorlar. Birden bir çığlık. Elinde-deki bıçağın birinin boynuna battığını farkediyor. Hiç ses çıkarmadan koşuyor. O olduğunu kimse bilmiyor. Gece karanlığına saklanan bir o değildi. Yaralanan öksüz Memet. Kimi kimsesi yok. Bir acıyor ki, aylarca Öksüzün yüzüne bakamıyor, öksüzün sağ çenesinden aşağı doğru derin bir yara izi. Bir yıl sonra sıtmadan, öksüz bir ahırlıkta ölüyor. Ölüsüne de gidemiyor Ali.

Şu öksüz olmasa. Aklıma gelmese.

Bir de yalıda çocuklarla birlikte kaplumbağaları taşlamışlar, kaplumbağanın birinin kabuğunu kırmıştı. Kaplumbağanın sırtı kızıl kan içinde kalmıştı.

Bunu da gözümün önünden atamıyorum. Kaplumbağa in-lemişti.

Şafağa karşı kalkacağım, Öksüz Mehmedi, tosbağayı gözümün önüne getirmeyeceğim, içim parıl parıl, gün ışığ gibi Allanın huzurunda, Ziyaret ağacının altında duracağım. Belki bir iyiliği tutar da...

Şu anam da, ne biçim oldu böyle? Ne ister benden? ölsem, şimdi ölsem ağlar mı ki? Çok kızgın. Allah Allah! Şaşılacak iş. İşte sırtımda rahat rahat. Bir insan bir oğuldan daha ne ister ki? Bir oğul daha ne türlü bakar ki anasına? Olmaz olaydı Koca Halil. At gene öldü. Gene sırtıma alırdım. Ama bana böyle yüz eğmezdi.

Gözünü azıcık açınca, önünde kırmızı közleri gördü. Sonra karşıda, ötede anasını. Başını kaldırıp da anasını görünce birden, hiç de farkında olmadan, ölgün bir sesle:

«Ana,» dedi, «ben yarın tan yerleri ışımadan kalkacağım, şu kutlu cevizin altında sabaha kadar namaz kılacağım.»

Kıl bakalım, kıl. İstersen bir ay feabaha kadar, bir ay gece gündüz kıl. Allah sana yardım eder mi ki, yavrum? Allah anasının gönlünü yıkmışa, atını öldürmüşse, elsiz ayaksız, el

A\ 124

ORTADİREK

-!%

! ı .

; ı ! ir

't

içinde anasını rüsvay komuşa hiç yardım eder mi yavrum? Benim yüreğim sana doğrulmaz. Kıl bakalım, belki de Allah günahlarını bağışlar. Sana bir kapı açar. Ama senin işin iş değil yavrum. Sen bu işi, anaym rızasını almadan çok kötü ettin. Sanmam ki kara gözlüm, Allahım, güzel Allahım, seni bağışlasın da... Hiç Sanmam. !

«Çukura inince de, iyice başlayacağım namaza. Beş va-

: kit.»

: Başla bakalım. Şu anaym yüreğini kırdığını öder mi? : Seksen sekiz bin yıl kılsan, madem ki teline değdin anaym, = yüreğini incittin, Allah yanında makbule geçmez. Var git is-r tersen Kara Topaklı Hocaya sor. Şu atı elinle öldürdün. Sana 'ı yalvardım yakardım, kurban olduğum babayiğit oğlum, yiğidim, bindirme şu uğursuzu ata dedim. İnadına bindirdin. Üstelik de beni döğdü koca dümdük. Böğrümüne bir depik indirdi ki, depik derim ona. Ciğerim söküldü dedim

yerinden. Bir "daha öyle vuraydı, ciğerimi bölük bölük kusardım. İstersen yüz yıl kıl namazı akılsız yavrum, Allah indinde makbule geçer mi sanırsın? Senin namazın Deli Bekirin namazına benzer. Heeey Ali! Sana yüreğim bir vakit için doğrulmayacak. Ali sevinçle karısına döndü: «Avrat,» dedi, «gayri namaza başlıyorum. Beş vakit. Bundan böyle, Çukura iner inmez başlayacağım. Kellem gidecek, namazım geçmeyecek.» i Kadın ağır, uysal gülümseyerek:

'||| «Kıl herif, kıl, namaz kılmak çok iyidir. Babam hiç namg-: zı geçirmezdi. O yüzden de başı hiç bir belâya girmezdi. Namaz kılmak gibi var mı?» dedi. : Hasan yanındaki Ummahanm saçlarına elini değdirdi.

«Babam namaz kılacak, Çukura inince. Ben de duaları " beller, ben de kılarım» '||| Ummahan:

:|| «Çocuklar namaz kılmazlar» \ Hasan düşündü kaldı. Sonra: : «Ben de büyürüm,» dedi. «Ondan sonra»

I: Meryemce çocukların konuşmalarını duyuyordu.

Kılın, kılın, geçti içinden, kılın da hep cennete gidin. Anasının atını öldüren babanız da cennete gidecek. Ona cennette allı yeşilli bir köşk hazırladılar ki, Ali Ağa gelsin diye bekliyorlar. Siz de kılın, ananız da kılsın, evdeki tavuklarınız, itiniz köpeğiniz, kediniz de kılsın. Tövbe tövbe... Hepiniz kılın da cennete gidin. Şu benî şurada öldürün de doğru cennete... Sizi daha iyi kabul ederler orada. Sonracığıma Peygamber sofrasına da oturturlar. Bunlar analarının atını, sonra da kendisini öldürmüş gelmişler, bunlar kırklara lâıyk kimseler derler.

Elif yemeği az sonra ocaktan indirdi. Yağ tavasına bir rakı şişesinden azıcık yağ akıttı, ocağa sürdü. Az sonra yanmış yağ acı acı koktu. Bulgur aşma yağı dökerken aş cızır-dadı.

Ali bir iyice acıkmıştı. Yanda serili sofranın başına geçti oturdu, bekledi.

«Ah avrat,» dedi, «şu aşın yanında bir de soğan olmalı ki... Bir baş.»

Elif aş sahana boşaltırken:

«Tâ çuvalın dibinde. Çıkarması zor.»

Ali:

«Keşke çıkarabilsen .Bir canım çekti ki...»

Kadın sahanı sofranın ortasına koydu, cevizin gövdesine dayalı çuvalın ağzını açtı, kolunu sıvadı, çuvalın altına daldırdı. Terliye terliye araştırdı, sonunda bir baş soğan çıkarabildi:

«Al herif,» dedi zaferle. Sofraya, kocasının yanma çöktü. Meryemce, çocuklar da oturmuşlar pilâvı lokmalıyorlardı.

Ali yumruğuyla soğanı kırarken, bir ayak sesi duydu ardında, başını çevirdi:

«Selâmünâleyküm, bereketli olsun.»

Ali azıcık şaşırarak:

«Aleykümselam. Sağol. Buyur kardaş.»

Adam sırtındaki kıl heybesini ocağın yanına indirdi, ocağın başına çöktü.

Ali toparlandı, gülümsedi:

126

ORTADİREK

| ;'ıf'.

|1,

'ı': fı !

«Buyursana kardaş. Buyur da iki lokma ekmek ye.»

içine bir sevinç girmişti.

Adam başını çevirmeden:

«Afiyet şeker olsun. Bereketli olsun. Çok yorgunum. Hiç canım istemiyor» diye kendi kendine söylendi.

Ali kalkar gibi yaptı:

«Gel kardaş, gel!» diye ısrar etti. «Hepimize yeter. Gel! Çok var. Aç aç olur mu? öksüz evine gelmedin. Elhamdülillah...»

Adam yerinden, ellerini toprağa dayayarak kalktı. Çok > uzun boylu, geniş omuzlu, kartal burunluydu. Sofraya oturur oturmaz bir kocaman lokma yaptı. Ali de kırdığı soğanın bir kısmını ona uzattı.

Adam:

«Soğan gibi yok» dedi. «Yiyecekler içinde bir soğan, bir ı tuz! Soğan olmayınca ben o sofraya sofraya demem.»

Ali:

; «Admı bağışla» |. Adam gülümsedi:
* «Yanıkoglan köyünden Körlü Osman derler bana. Pamuğa gidiyorum. Siz de pamuğa, öyle mi? Köyünüz nerede?» t Ali de admı, köyünü söyledi.

;; Osman:

= «Köyünüz geride mi kaldı?» diye yeniden sordu.

, \ Ali:

;; «İlerde» dedi.

, • Konuşacaktı. Meryemce sözü ağzından aldı, olayı baştan i" sona öyle bir anlattı ki, AH de şaştı, Osman da şaştı. Osman onu dinlerken neredeyse ağlayacaktı. Meryemce her sözün başı:

«Ah kardaşım, diyordu, çocuğun var mı? Ah kardaşım, çocuk büyüt ki sefasını süresin. Öyle mi? Al sana! Çocuk büyüt ki cefasını çekesin.»

Coşmuştı. Atın ölümünü, soğuğu, donmasını, tekmei. Koca Halilin zulmünü bir çarpıda saydı döktü. Sonra da öyle

bir yorgun düştü ki, sanki sabahtan akşama kadar sırtında taş taşımıştı.

«İşte böyle, elsiz ayaksız, kimsiz kimsesiz, yüce dağlar başında, kurdun kuşun arasında, cinin perinin içinde kalakaldım.»

Ali utancından Osmanın yüzüne bakamıyordu. Meryemce öylesine söylemişti ki, sanki Ali onun bindiği atı, onu dağda bırakmak için mahsustan Koca Halile öldürmüştü.

Yemek bitince, Ali, Osmanı elinden tuttu kaldırdı, şöyle ileriye çekti.

Kulağına:

«İnandın mı anamın dediğine kardaş?» diye sordu. «Adam hiç anasını dağda koymak için kendi öz atını öldürür mü? Öldürür de, sonra anasını eşek gibi sırtına bindirir de taşır mı?»

Osman gülümsedi, Alinin kulağına ağzını dayadı:

«Yok, bire kardaşım,» dedi. «İnanır mıyım hiç? Kocamış-ları bilmez miyim? Çok alıngan olurlar.»

Ocağın başına geldiler, yanyana oturdular .

Alinin gözü Osmanı tutmuştu. İçerden, tâ yürekten gülüyordu. Böyle gülen adamlardan, insanlara kötülük gelmez.

Alinin içinde bir umut belirdi. Osmanı süzdü. Ceketini yepyenyeydi. Kaçak malın da en iyisi. Her olur olmaz da böyle ceket giyemezdi. Umudu bir zaman için söndü.

Vay güzel ceket vay!

Sonra gözü ceketinden yüzüne gitti. Kara gözleri keder içindeydi. Kalın, kırmızı dudaklarında bir yumuşaklık vardı. Esmer yüzü sağlam, cana yakındı. Ali gene umutlandı. Bu adamdan her şey istenebilir, dedi kendi kendine. Gözüne, göğsündeki gümüş köstek çarpınca, bir iyice şaşırdı. Gene yüzü değişti. Bir iyice umutsuzluğa kapıldı. Gözlerini ocağa dikti, düşündü kaldı. Sonra, epey sonra, başını kaldırdı, adamın gözlerine baktı. Osmanın kocaman, kara gözleri ışıltı, sevinç içindeydi. Varsın kösteği olsun, n olurmuş, dedi. Sonra ayaklarını gördü. Ayağındaki ham çarık parçalanmış, delinmişti. Ali, söylerim, dedi. Ne icabeder ki, çarığı da amma eski. Ayağına da benim yedek çarığımı veririm. İyi adamlar yer yüzünden hiç bir vakit eksik olmaz. Mintanı da eski, kir içinde. He-

!

v;

v\ Ç1' , 1 •

i ' 1 i 1

i. 1

J f

it

üt

l, 1 •I

: J .

128

+ a.

\JS\X £XLJ*.M.**^

men söylerim. O da bunu severek kabul eder. Gözlerini gümüş köstekten, kaçak ceketten alamıyor, umutsuzluğa düşünce gözlerini adamın tatlı, şefkatli gözlerine dikeyyor, oradan da yırtık çarıkla, kirli mintana göz atmadan edemiyor, söylesin mi söylemesin mi? İkiricikli.

Gözlerini adamın gözlerinden ayıramıyor. Adamın gözleri ona güç veriyor. Baktıkça umudu artıyor. Rahat. Neredeyse söyleyecek.

. Bu ara, Osman elini ceketinin cebine attı, tabakasını çıkardı. Tabaka çok güzel, görülmemiş bir tabakaydı. Ceviz ağacından yapılmış, üstüne tazı, kuş, yılan suretinde sedefler kakılmıştı. Altında da kocaman bir çiçek vardı. Tabakayı açtı, şöyle yollu yordamlı, bir fiyakalı sigara sardı, Alinin önüne yuvarladı. Ali sigara tiryakisi değildi. İkiricikle elini uzattı, durdu, sarma sigarayı aldı. Ocaktan bir eski çekti, somurarak sigarayı yaktı. Osman sigara içişinden onun acemi olduğunu anladı. Yeni sigara içenlerin göstermelikleriyle içiyordu. Ço-, cuklar, Elif, Meryemce onun afili sigara içişini seyrediyorlardı.

Elif şefkatle, acımayla içinden geçirdi: «Olmaz olsun yokluk. Adamın boğazının tohtu, kesip atamazsın. İstediyi yere seni çeker götürür. Sen de eller gibi, bire Alim, sırtını ağaca ' verip bir cıgara içemedin. Şöyle, elin adamları gibi.» Gözleri yaşardı.

Alinin gözleri sedefli sigara tabakasından kalakaldı. Vay ocağın bata adam, dedi içinden. Yaktın viran eyledin. Tüm ; umudumu suya düşürdün. Var git yolun açık olsun. Sen biz-; lerden birine hiç benzemezsin. Senden bir şey istenmez. Yürü yolun açık olsun. İyisin, hassın, velâkin sigaran...

Gülümsedi. Onun gülümsemesini görünce Osman da gü-

\ lümsedi.

Osman sigarasını sarıp yakınca, sol dirseğinin üstüne kös-geldi, öyle rahat içmeğe koyuldu.

1: Ali, arkadaş, diye içinden geçiriyordu. Sen bu söyken- } ı meyle iyice belli ettin bir Ağa, ya da Bey oğlu olduğunu. Hiç ,hl| saklama. Köyünde mutlak sana Koca Osman diyorlardır. Adam da böyle kocaman olur muymuş. Vay babaym şarap çanağına. Bir ucun mağraptı, bir ucun maşrıkta bire ulan. Bu ne boy!

Boyuna Osmana gülümsüyor* Osman da ona gülümsü-yordu..

Ali de onun gibi kösgelmek istiyor, ama karşısında bir Ağa oğlunun varlığını hissediyor. Nasıl kösgelsindü

Sıkılarak, çekinerek:

• «Osman Ağa kardaş,» dedi, «sormak acep olmasın amma, tek başına böyle nereden gelip nereye gidiyorsun? Sizin köylü de mi seni yolda kodu gitti?»

Osman, ağzında sigarası, gülümsemesini kesmeden:

«Ben köylüyü köyde koydum da gidiyorum»

Ali bir zaman düşündü. Sonra gene başını kaldırdı, çekinerek sordu:

«O neden ola ki?»

Osman hiç durumunu bozmadan:

«Küstüm o köye,» dedi. «Bir iyice küstüm. Kodum da geldim.»

Meryemce içinden, ha şöyle, diye başladı. Hah, şöyle. Dil-ierine hayran olayım senin, yolcu. Küs, küs! Bir daha yüzlerine bakma o deyyusların. Demek yüreğine dokundular. Sana olmaz bir iş ettiler. Bakma yüzlerine, ölenedek de bir söze varma onlara. Kurban olsunlar onlar senin kesip attığın tırnağa. Öyle de bir güzelsin ki yolcu, Arap ata benzersin. Maşallah, maşallah! Güzel tanrım. Kem gözlerden ırak. Tu tu tu.

Ali boynunu büktü. Bütün köye küstüğünü söyleyen adam, çok önemli birisi olmalıydı köyünde.

«Ağam, neden küstün ola?»

Osman:

«Ben küserim, hem de öyle bir küserim ki... Bir daha yüzlerine bakmam. Hem de o köye ölenedek bir daha adımlımı atmam.»

Meryemce, atma yığidim, bakma o kâfirlerin yüzlerine, dedi, o zalimlerin.

Ali, incelmış, hafif bir sesle sözünü yeniledi:

F. 9

it.

•I,
'it',.
, i.

«Neden ola?»

i

Osman:

«Ben küserim,» dedi daha hiddetle. «Onlar it gibi pişman olacaklar. Kapımdaki köpek gibi yalvaracaklar. Amma ne fayda. Bir daha beni ele geçiremeyecekler.» Meryemce yerinden kalktı, geldi Osmanın ayak ucuna oturdu.

Hışım:

«Olsunlar yavru^» dedi. «Olsunlar. Dönüp de yüzlerine bakma. Yansınlar, kavrulsunlar. Bir daha o köyden yana yönünü dönme!»

Osman, yumuşak, tatlı, gülümser bir yüzle: «Dönmem ana!» dedi, ayağa kalktı. Yerdeki heybesini aldı omuzuna attı. Meryemce:

«Dönme,» diye tekrarladı. Osman:

«Salıcağlan kalın. Karanlık kavuşacak neredeyse. Ben asıl gece yürümeği severim. Hoş olur. Şu dağlar bir burcu burcu kokar ki, cennet gelmiş de yer yüzüne kurulmuş dersin. Varın sağlıcağlan kaim,» dedi, kocaman adımlarını açarak çabuk çabuk yürüdü, yola çıktı. Meryemce: «Var git sağlıcağlan, babayığidim. Dönme o imansızların içine. Dönme!»

Ali arkasından, o gözden ıraymcaya kadar baktı, sonra karısına:

«Söylesem miydi ola?» diye sordu.

Elif:

«Söylesen iyi olurdu. İyi bir adama benziyordu. Belki hiç olmazsa yükün yarısını alırdı» Ali: «Kösteğini gördün mü?»

Elif:

«Gördüm.»

, ..

Ali:

^..n^1111mi

161

«Tabakasını?»

Elif:

«Onu da gördüm.»

Ali:

«Kimbilir,» diye içini çekti. «Söyliyedim»

Karanlık kavuşmuş, çocuklar ocağın kıyısına büzülmüş, uyumuşlardı.

Ali:

«Şu güzel közde ekmek kızartıp da tatlı tatlı yesek. Daha şimdi yedik bulgur aşını. Tatlı tatlı. Öyle mi?»

Elif kalktı, ekmeklikten bir dürüm ekmek aldı getirdi. Ali de odunların altındaki közleri önüne doğru çekti, geniş bir alana yaydı. Yufka ekmeği açtı, közlerin üstüne serdi. Ekmeği ateşe koyar koymaz kaldırdı çevirdi. Sonra da hemen ekmeği sokum yaptı.

«Şunun içine bir de çökelek olmalıydı ki...»

Elif sevinçle:

«Var,» dedi. «Hem de bir tulum. Bu yaz ne kadar ayran geçtiyse elime hep çökelek yaptım.»

Ali:

«Getir,» dedi, çocukları uyandırdı.

İkinci ekmeğe çökelek koyarak sokum yaptı Ali, anasına uzattı. Anası onun elinden almadı sokumu. Ali anladı. Hasana verdi, Hasan da ninesine verdi.

Meryemce dişsiz çenesiyle, kurutulmuş ekmeği ağır ağır çiğniyerek yedi.

Elif de sokumunu ısıtırırken, kocasına sordu:

«Ne düşünüyorsun bire herif? Noldu?»

Ali geniş geniş güldü:

«Düşünüyorum ki şu dünyada ne adamlar var. Ne tuhaf. Şu adama baksana, köye küsmüş de başını almış, tek başına gidiyor.»

Elif de güldü. Çocuklar da kahkahalarla güldüler. Bir tek Meryemce gülmedi.

Gülün gülün, o buradayken niye gülmüyordunuz? Küser ya. Bunda tuhaf olacak ne varmıŖ. Küser. Küser de yüzlerine bakmaz. Yalvarırlar, tabanlarını öperler gene bakmaz. Ben

fi
i;
"!";

3

132

de adam diye, yiğit diye böylesine derim. Anasının atını öldürenlere demem. Dömbük Halillen bir olaraktan... Anladın mı, çok güzel oğlum. Ben adam diye, avradını köçek gibi karŖısına alıp da kıkır kıkır edene erkek demem, böyle tek başına yollara düşene derim. Gülün gülün, kellelerini avrat eteğİ altından çıkaramayanlar. Gülün.

Ali:

«Ŗimdi kalktık ya uykudan, uyusak iyi ederiz. Ben tan yeri ıŖımadan kalkmalı, namaza durmalıyım. Ŗu ağacın dibine ser yatağ1. Başımız köke gelsin. Ben uyanmazsam, sen uyandırırısın»

Çabalama, kara gözlü Allahım senin iğvalarma kanmaz.

Uyudular.

Ateşleri sabaha kadar yandı. Ortasında büyük bir kütük vardı da...

vn

Meryemce uyandığında, koca cevizin gövdesine arkasını dönmüş, namaz kılar gördü Aliyi. Ali iki elini açmıŖ, kulaklarına vermiş bir sağa, bir sola selâm veriyordu. Selâm verdikten sonra, iki dizinin üstüne kalkmıŖ duaya durmuŖtu. Ağzı kıpır kıpır ediyordu.

Amanın kurbanınız olayım millet, bu oğlan dua da bilmez! Oturmuş da Allahı kandırmağa kalkar.

Ali hem dua ediyor, hâlâ da gözlerinin önünden öksüz Memedin yarılmıŖ yüzünü, kaplumbağanın parçalanmıŖ sırtını koğmağa uğraşıyordu. Bir de, kendine bile diyemiyor-du, bir başka şey musallat olmuŖtu başına. Sırtı parçalanmıŖ kan içinde kaplumbağa sürüleri. Gözleri yumurta gibi dışarı uğramıŖ korkunç gözlüler. _ Öksüz Memedin ölüsü. Ölürken yarası açılmıŖ, büyümüş, sapsarı, sarı kehribar gibi kesilmiş. Allah kimseyi öksüz, kimsesiz etmesin. İnsan ineklerin ahırında ölür de kimse yüzüne bakmaz. Bakmaz mı? Bütün köy onun üstüne titrememi? Ama, anasız babasız, kimsiz kimsesiz...

Bugün de yüreğİ temizliyemedik. Namaz boŖa gitti, öteki olmasa, bunlar neyse ne... Öteki pis, çok pis. Gençlik iŖte.

İnŖallah Çukura inince, pamuk tarlasının ortasında, akar suda çimdikten sonra, bir iyice de aptest aldıktan sonra, ak kirŖiz savanı da tarlanın yumuşak toprağına serdikten sonra, gece yarısından sonra, şafak ıŖıymcaya kadar namaz kıldıktan sonra... İŖte o zaman. İŖte o zaman ne olacak? Karanlık bir boşluğa yuvarlandıktan sonra toparlandı. İyi olacak, dedi, zaferle.

Gün doğuyordu. Yukardaki, duman gibi yükselmiş, üstünde ağaçlar boy vermiş kayada ince ipiltiiler seçiliyordu.

Hiç canı istemiyerek ağır, ölgün, ellerini toprağa dayayıp kalktı. Altındaki çuvalı da aynı yavaşlıkla topladı. Şafağa karŖı durdu, alnı, yüzü kırışık içinde kaldı. Sol bacağına

i -i 134

ORTADİBEK

'i

t.

i" .

', 'I

dayanılmaz bir ağır girmiŖti. Beli de ağrıyordu. Başında bir uyuşukluk vardı. Namazdan kalkınca, ne kaplumbağalar, ne öksüz Memed, ne de öteki şey, hiç bir şey kalmamıŖtı başında. Ama, yüreğini arıtmak için harcadığı gayret onu yormuŖtu. Meryemceye gözü iliŖti bir ara, ona bıyık altından gülüyor gibi geldi. Ne bıyık altından gülüyor, kahkahalarını savuruyor. İçinden... Aliye, kan içinde, gözleri pörtlemiş kaplumbağaları, sapsarı, sarı kehribar gibi öksüz Memedin ya-rasını, bir de öteki şeyi, anası görmüş gibi geldi. Usul usul bir

öfkeye doğru kayıyordu. Anasına bir daha baktı. Kadm sanki, oh oldu sana, diyor gülüyordu. Oh oldu sana! Yüreğim bir soğudu ki...

Gülmüyor canım. Gülse güldüğünü görmez miyim? Gülüyor, hem de bir gülüyor ki, göstermiyor. O öyle bir güler ki adamın üstüne, yüreğini göğsünden koparır da çıkarır.

Kaşlarını çattı, gözlerini anasının yarısı gölge içindeki yüzüne dikti. Bir şaşkınlık içinde kaldı.

Eskiden beri, tâ çocukluğundan beri ne kadar öfkelenirse öfkelenirsin, bir şeye ne kadar kızarsa kızsın, anasının yüzünü görünce geçiverirdi öfkesi. Şimdi, ilk olarak gördü ki öyle olmadı. Telâşlandı. : «Ana,» dedi.

! Ona doğru birkaç adım attı.

; «Ana! Sen burada, şu kutlu ağacın altında kal, seni öğle-

; ye kalmaz gelir alırım»

Karısı yatakları, yükleri denk yapıyordu. Meryemce karşılık vermedi. Ali karısına döndü:

«Bitti mi?»

Kadm başıyla tamam işareti yaptı. Ali yükü sırtladı. Telâşından, şaşkınlığından ayakları ayaklarına dolanıyordu. Koşarcasına yola çıktı.

Sabah yelinde, ulu cevizin dalları bir kocaman ormanca-sma uğulduyordu.

Meryemce Elifin önüne dikildi:

«Çok şükür» dedi. «Çok şükür, daha elim ayağım tutuyor. Hiç yerinmesin, o kocan olacak Uzunca Ali Ağa. Çukura kadar ondan iyi yürürüm. Hem de cirit atı gibi. Ben bu yollarda az mı yürüdüm! Şöyle iyice baksan şu yola, izimi görürsün. Amma. Şu yokuşlar yok mu, belimi büken onlar kızım. Zaten oldum olası sevmezdim yokuşu.»

Yerden uzun bir değnek aldı.

«Siz ne ederseniz edin, ben yola düşerim de, bir de giderim de...»

Torunlarına döndü:

«Gelin, gelin, ebenizin yanma, benim çiftçelerim de, kara gözlülerim. Keşke o imansızın çocuğu olmayaydınız. Keşkee... Size canımı verirdim. Onun yüzünden siz de düştünüz gözümde.»

Gün doğdu. Yol kıyısındaki devedikenlerinin yaprakları toz içindeydi. Bodur fundalar başlıyordu bundan sonra. Yol ufacık taşlıydı.

Elif:

«Ana,» diye yanma yaklaştı. Kocasının yüzündeki öfkeyi okumuş, anayla oğul arasında bir şey çıkacağına sezmişti. Şimdiye kadar, şeytan kulağına kurşun, anayla oğul, gelinle kaynana hiç çekişmemişlerdi. Elif arada sırada, o da yılda, iki yılda bir yalnız Aliyle, bir de çocuklarla ağız dalaşı yapardı. Meryemce hiç bir zaman bir kavgaya, bir çekişe meydan vermemişti. Çok akıllı, yatkın hareket ederdi. «Ana, gözünü sevdiğim ana, kal burada, şu ağacın altında, ocağın başında da oğluyun dönüşünü bekle! Nasıl olsa yürüyemezsin.»

Meryemce sapsarı oldu, dudakları titremeğe başladı, var gücüyle bağırdı:

«Ben, ben mi yürüyemem? Ben mi?»

Değneğini yere vurdu. Çocuklara:

«Haydin cehennem olun siz de. Alçak adamın südükləri, sizi de istemem. Düşerim de yollara, bir başıma da giderim. Kocasam da, şu ayaklarım sağ olsun.»

Elifin kolundan tuttu, cevizin gövdesine doğru çevirdi:

«Var oradaki ekmeği al. Ben burada kalamam. Al çocuklarını yanma da, yürü git.»

136

ORTADİREK

! 1,
f :•'!

Elif olduğu yerde durdu. Yüzü değişti. Meryemcenin yüzüne baktı baktı. Ne demek istiyordu bu kadın? Ağacın dibindeki ekmeğini aldı. Yükünün altında iki bükülmüdü. Yola girerken, Meryemceye ulaşınca, gene dayanamadı:

«Kalsan da, oğlunu beklesen iyi ederdin güzel anam,» dedi içini çekerek. «Çok yorulursun. Daha iki günlük yokuş var.

Belki üç günlük.»

«Olsun,» dedi Meryemce hınçla. «On günlük olsun.» Çok hızlı yürüyordu. Elif arkasından zor yetişiyordu. Ço-cuklarsa tâ gerilerde kalmışlardı.

Hasan Ummahana:

i «Ebem çok öfkelenmiş babama. Ne söylerse ağzını açmıyor.»

Ummahan:

«Açmaz, hiç de açmaz. Babam da onun atını öldürdü. Dedemin yadigârını.»

. Hasan:

«Babam öldürmedi. Koca Halil öldürdü. Koca Halil kaçıp

gidince de, ebem öfkesini babamdan alıyor.»

Ummahan: «Cık,» etti, anasına yetişmek için koştu. Meryemceye kendinin de bir türlü anlayamadığı bir güç gelmişti. Tam gençliğindeki gibi dinç, çabuk, yorulmadan yürüyordu. İçi sevinçle doluydu. Atın ölümü, oğlunun ettikleri hiç geliyordu şimdi. Sanki düşün bayramdı, o kara günler. Oğlanın ne suçu vardı, dedi kendi kendine. Fıkara oğlan. Mer--hametli. Onda derya deniz kadar merhamet var. Çok yüreği acır düşmüşlere. Hele çocuklara, hele kocalara. Görmedin mi, sakız gibi yapıştı oğlanın yakasına. Kara sakız... Gözleri çı-kası düşme gözlü. Suç bende. Bir gün oturup da karşıma almadım oğlanı. Babasına ettiklerini bir bir anlatmadım. Soy lersem o işleri Alinin de ağzı açık kalır, elâlemin de... Neden benim karıncayı incitmez kocama, Çukurovanın büyük hırsız demişler, iyice anlar o. Anlaması gerek ki... Benim ince yürekli, yufka yürekli yavrum, eğerim. Anan sana küser mi hiç! Üç gün oldu da ben sana kan kusturdum. Senin o kesip : attığın tırnaklarına kurban olsun Meryemce. Anam incinme-

ORTADİREK

137

sin, atı öldü, fıkaranın yası var, babamın yadigârı kocamış atını çok severdi, yüreği yaralı diye beni o güzel sırtına al-dın da yokuş yokuş taşıdın, güzel sırtına kurban olduğum Alim. Sana da ben, iki gözüm önüme aksın da, koca mezarlığa gömüleyim, zulüm ettim de, südümü, emeciklerimi haram ettim, üç gündür benden bir tek gönül alacak söz bekledin de, şu kuruyası dillerimi oynatıp da bir çift söz etmedim. Hey koca Allahım, kara gözlü güzel Allahım, ben tüm dediklerimi geri alıyorum. Südüm helâl olsun güzel Alime, ince de yürekli kara gözlüme, tüm emeciklerim. Bu yaşa geldi de ana, şuradan kalk şuraya otur demedi. Benim ne geçmişim varsa, bu yaşa geldim, hepsi helâl olsun. Güzel, kara gözlü, koca Allahım, ben bir hoş oldum, öfkeye gelince ağzıma geleni söylüyorum. Başım sıkışınca... Sen onları, o söylediklerimi o zaman hiçe say. Akli ermez bir delice karıyım, kara gözlüm. Cümle suçlarımı bağışla. Alim iyi oğlan. Ona yardım et, kara gözlüm. Namaz da kıldı sana.

Bir sevinç düşü, bir aydınlık kasırgası içindeydi. İçinden, çok uzak, belli belirsiz bir türkü, bir koku, bir renk gibi bir-şeyler geçiyordu. Uzak, çok uzak, tâ Akçadenizin kıyılarında, silme bir mavilik... Mavinin üstünden akıp giden bir pamuk aklı... Kocası çok genç, ince, uzun boylu. Güneşten yanmış yüzü, kocaman elâ gözleri... Saçları alnına dökülür, ıslıtlılı. Bir candan güler ki, adamın yüreğine işler. Çocukların düşü gibi tatlı güler. Al da canıym içine sok. Kör olsun Yemen.

Bir düşün gecesi, karanlıkta elini tutmuş sıkılmış, tüm bedeni tatlı bir çingişma içinde kalmış, o anda bunun İbrahim olduğunu ne güzel bilmişti. Bilmiş, sevinçten, taddan ermişti.

Yolun üst başında tek, kocaman, dalları kanat gibi açılmış, uçmağa hazırlanmış bir ulu kuşa benzer bir çam ağacı vardı. Çama sevgiyle baktı. Belki otuz yıl, aynı dal, aynı yapraklarla oradaydı ağaç. Ha uçtu ha uçacak.

Kimbilir, belki de uçuyordur, dedi Meryemce. Ağaçların da insanlar gibi tatlı canları var. Evliyası olanın canı olmaz mı?

f -

138

ORTADİREK

; 1

Soğuk kesilmiş, güneş az da olsa kızdırmıştı. Meryemce usuldan terlemeğe başlamıştı. Tam, dedi kendi kendine, gençliğimdeki gibi terliyorum. Terlemek iyidir. Çok iyidir. Çok uzun zaman oldu böyle terlemedim.

Arkasına döndü baktı," gelinle çocuklar tâ gerilerde kalmışlardı. Genç, sağlam gelin arkamdan ulaşamıyor. Bu da Allahın bir hikmeti. Ziyaret cevizine ettiğim

dualar boşa gitmedi. Yönümü döndüm de ağaca, gün atmcaya kadar dua eyledim. Gelecek yıl senin köküyün dibine bir horoz keserim, dedim, dizlerime Allah güç verirse... Keserim de etini pişiririm, ağzıma da bir lokma atmadan gelip geçen yolculara dağıtırdım. Sana borcum olsun ey kutlu cevizim. Bir horoz değil, iki horoz hakettin. Bak şu dizlerimin gücüne! Gençliğimde bile böyle olmadıydım. Sana kurban olarkten, gücüm yet-se de bir koca deve kurban etsem, Çerkezlerin at kurban ettikleri gibi. Bir tülü deve, iki hörgüçlü. Tek cevizi geçti. İlerde artık orman başlıyordu. Dalmıştı. Savrun derler bir su akar. İçinde ne kadar balık varsa yü-zündeymiş gibi gözükür. İlkın uzun kavaklar gözükür. Gözükünce dünya bayrama döner. Ot, ağaç, çiçek bayram bayramdır. Bir değirmen vardır Süleymanlıda. Yanından geçerken sıcacık unu kokar. Süt gibi, kar gibi apak un. Sonra çınarlar, çınarlardan önce kocaman mor mor çiçeklenmiş, bir kilim gibi serilmiş yarpuz tarlası gelir. Bir zamanlar, bir Hasan vardı. Kır Hasan. Cabbarm oğlu Kır Hasan. Anası vardı. Dili tatlı bir kadın. Yarpuz tarlasının oradan geçerken, dünyayı bir koku doldurmuş ki, nereyi koklasan, taşı toprağı, ağaçları, suyu, nereyi koklasan taze taze yarpuz kokuyor. Hasan dedi ki, birdenbire duruverip... Çok güzeldi Hasan, erkek güzeliydi. Şöyle bir sıfatına bakardın da, Yusuf Efendimiz herhalde Hasan kadar güzeldi derdin. Dedi ki, emmiler, burada, 'I ı şu yarpuz tarlasının mor çiçekliğinde bu gece konaklasak ge-! ':, rektir. Varsın pamuk da bir gün geç toplansın. Biz de bir gün , , geç döneriz köye. Sesi sihirli gibiydi. Hiç kimse bir söze varmadı. Gittiler, yüklerini çınarların altına indirdiler.

ORTADİREK

139

Yedinci gün demeden, altıncı günün öğlesi yarpuz tarlasının yanından geçilir. Hiç bir zaman köylü konaklamaz orada. Ondan sonra köylü bir daha yarpuz tarlasında neden konaklamadı? Hasan öldü. Kim bilir? Çukurovanm kavakları güzel olur. Telli kavaklar. Telli gelin gibi salınır ha salınır. İnceden bir yel esmeye görsün. Çukurova yemyeşil bir bahçe gibidir. Serilmiş.

Ne o? Dizlerim mi kesiliyor Allahım? Şöyle bir kendini yokladı.

Orman, kırmızı kayalar, kayalarda kertenkeleler. Bir gelincik yolu bir uçtan bir uca yıldırım gibi ortadan biçiverir. Anızlar. Bir yamaçta ipilti içinde bir tarla. Anız kadar gür olan, ipiliyen hiç bir şey yoktur. İçine, ortasına tüm gün ışığı dolmuş da, fışkırıp durur, saçılıp durur. İpileşir.

Kendini duaya verdi, bütün yüreği, bütün varlığıyla. Ardına döndü. Cevizin doruğu görünüyordu ancak. Doruğa gözlerini dikti. Geline gelip de:"

«Amma çabuk yürüyorsun, güzel anam! Çabaladım, çabaladım da ardından ulaşamadım,» deyinceye kadar öyle kaldı. Avuçları göğe açılmıştı. Sonra bezgin, bitkin iki elini yanlarına indirdi.

«İşte ulaştın ya, güzel kızım,» dedi. «Ulaştın işte.»

Öyle bitikti ki, bedeni, ayakları, kolları, başı yok gibiydi. Kendisini bıraksa, belki bir daha hiç kalkamayacaktı.. İleriye iki adım attı:

«Ulaştın işte,» dedi. «Ulaştın»

Sesi o kadar acı, çaresizdi ki Elifin gözleri yaşla doldu. Meryemcenin yüzüne bakınca korktu. Yüzü kara sarı olmuştu. Hastalar ölüme doğru o renge girerlerdi. Hemencicik sırtındaki yükünü indirdi, yere attı, Meryemceyi kolundan tuttu:

«Otur anam,» dedi. «Gayretli, güzel anam. Kurban olduğum.»

Meryemce oturdu# Elif, çocuklar, ayakta durmuşlar korkuyla ona bakıyorlardı.

Meryemce başını toprağa eğmiş, yüzü gözüküyordu. Ağzı kupkuru olmuş, etleri çekiliyordu.

140

ORTADİREK

Derin derin bir soluk aldıktan sonra, başında bekleyen çocukların, Elifin korkulu yüzlerini gördü.

«Geçer gibi oldu. Hiç bir şeyim kalmadı. Adam çok çabuk yürürse, gençken de böyle olur. Ne durmuş başımda öyle bakarsınız?»

Elif:

«Kul olduğum anam, bakıyorum ki... İyisin çok şükür.» Meryemce karşılık vermedi sustu. Başını da yere eğdi. Uzun bir sessizlik oldu. Elif, çocuklar soluklarını bile tutmuşlardı. Neden sonra başını kaldıran Meryemce derin derin içini çekti:

«Ulaştın işte,» diye inledi.

Elif onun yüzünü görünce sevindi. Yüzü açılmış, rengi yerine gelmişti. Yolun kıyısına, Meryemcenin sağma oturdu. Çocuklar da onun yanma oturdular.

Sıralandılar.

Aradan epey geçti. Konuşmadılar. Biribirlerinin yüzüne bakmadılar. Göz göze gelmekten korkuyorlardı. Çocuklar bile. Elif, sonunda yarılmış ellerini toprağa bastırıp, ağır, inli-yerek ayağa kalktı. Sırtındaki ağır yükü ayağa kalkmak her insanın harcı değildi.

Meryemcenin başında dikildi kaldı. Ne söyleyeceğini bilemiyordu.

«Ana,» diye derinden, ince bir sesle söze başladı. «Hanım anam, sen buradan kımıldama. Biz Aliye yetişelim. Konağa varınca, biz yanında olmayınca, yükü dağda koyup da gelemiz. Sen şuracıkta dur da bekle oğlunu. Ben hemen geri salarım Aliyi.»

Çabuk çabuk yürüdü gitti. Çocuklar da analarının ardına düştüler. Neden sonra, onlar tâ ötelere uzaklaşmış gitmişlerken, Meryemce başını kaldırdı, arkalarından baktı. Çocukları da analarının arkasında görünce, yüreği ağzına geldi. Başından aşağı kaynar kazanlar döküldü. Donmuş, soru dolu gözlerini üstlerine dikti. Onlar gediği aşırıp da, gözden ıraym-caya kadar oradan gözlerini ayırmadı. ' - *-

«Ulaştın işte, ulaştın orospu gelin. Boynuzlu herifin avradı. Ulaştın da, geçtin de,» diye inledi. «Seni şu körolası

141

Uzunca Aliye almaz olaydım da, Allah belâmı vereydi. O. Uzunca Aliden sen azıcık daha iyisin ya. Bak a çocuklara, bak a it doğurduklarına da domuz döllerine, onlar da... Ulaştın işte. Ulaştın da beni yazıda yabanda koydun da gittin.» Birden ondan hiç beklenilmez bir çeviklikle ayağa fırladı. Gözleri yuvalarından dışarı fırlamıştı.

«Ali,» diye bağırıyor var gücüyle. Uzaktaki kayalıklar yankılandı. «Aliii!»

Sonra halsiz yere çöktüverdi. Ellerini yere vurarak çırpıyordu.

İçinden bir yıldırım hızıyla geçiyordu:

Amanın millet, kurbanınız kulunuz olayım, bunlar bana bir al ettiler. Bir al.

Bir al! Vay vay vay! Toprak benim başıma. Bir al olmasa bu çocukları alır da yanımdan yola düşer de giderler miydi? Vay vay vay!

İçindeki korku gittikçe büyüyor, kökleşiyordu. Bir al... Bu dağda... Kurt kuş...

-Ziyaret cevizi...

Ziyaret cevizi deyince, birden içi ısıdı. Tüm korkusu akı-verdi gitti. İçine bir güven geldi oturdu. Başını, kaldırdı ağaca çevirdi. Ellerini havaya açtı.

Sevinci uzun sürmedi. Şu ıssız dağın başında bir ağaçla yapayalnızdı.

Yalnızlığı, çaresizliği öylesine duydu ki içinden... İpissiz, ıpissiz, ıpissiz... Boşalmış dünya... Arısı sineği, karıncası kuşu, yılanı kertenkelesi, solucanı böceği başını almış da gitmiş. Boşaltmışlar dünyayı. Bir ağaç, bir-Meryemce şu yeryüzünde.

Ağacın da insanoğluna ne faydası olur ki... Eli ayağı yok ki gelene git desin. Dili yok ki haydi öte desin. Tüfeği yok, bıçağı yok. Evi yok, barkı yok. Ekmeği aşısı yok. Gözü kulağı yok. Sipsivrice uzamış göğsü öte. Bir fıkara ağacın elceğizin-den ne gelir ki... Köyü de yok, kömeci de... Avradı yok, uşağı da... Çırılçıplak. İlâcı yok, ateşi de... Fıkara...

Korku bastırdıkça bastırıyor, ona bir tuzak, ona bir al edip dağda koyup gittikleri düşüncesi içine bütün şiddetiyle ağsını akıtıyordu.

Ne güzel de yüzüme gülüyorlardı. Ne de güzel.. Alinin

142

ORTADİREK

ORTADİREK

143

''il-

de yüzü hürü melek yüzü gibiydi. Çocuklar yüzüme bakamıyor, gülemiyorlardı.

Çocuk kısmı ne bilir al etmesini, ne bilir her bir kötülüğü içinde saklamasını!

O büyüklere has. Kırk şeytanlığı etsinler de sonra adamın yüzüne gülü

gölüversinler. Seni az sonra öldürecekken kardeş gibi boynuna sarılsınlar.

Çocuklar ne bilirler ki... Hasanım Ummahanım yüzüme bakamıyorlar. Ha desen

ağlayacaklardı. Hele yiğit Hasanın ardıma ardıma dolanıyor, kulağıma kulağıma

eğiliyordu. Fırsat bulup da söyleyemedi fıkaracık. Boynunu bükmüş de gidiyordu. Ben ebemin yanından ayrılmam, beni de onunla birlikte kurt kuş yesin der gibi, hem de demiş de, öylecene gözü yaşlı gidiyordu. Demiş ama, o dinsizler aldırmaşılar.

Ana kanlısı Uzunca Ali, bu dünya hiç. O dünyaya varınca yakanı kara gözlümün elinden nasıl kurtaracaksın?

Fısıf fısıf konuşuyorlardı. Çocukları da yanıma yaklaştırmıyorlardı.

Anlamalıydım. Bende akıl mı var ki. Akıl mı koydu başımda şu atın ölümü.

Gözlerini süzdü de, bacaklarını uza-tıverdi. Tıpkı insan gibi can verdi. Ala gözleri süzülüverdi.

Ağır ağır ayağa kalktı. Bir ileri, onların indikleri gediğe, bir sağa, bir sola, ulu kayalara, bir arkaya, ziyaret cevi-.zinin doruğuna baktı. Sonra bir zaman gözlerini ağacın doruğundan ayıramadı.

Çukurova buraya kaç günlük yol çeker? diye kendi kendine sordu. Tüm bundan sonraki konakları getirdi gözlerinin önüne. Yokuşları, karanlık ormanları, geçit vermez karanlık suları, yol üstündeki mezarlıkları, kaplan kayasını getirdi gözlerinin önüne. Kaplan kayasında kocaman, pençeleri yalım-d*an kaplanlar heykirir. Adamın başını gövdesinden ayırır da çeker gider dağına. Ama şimdiye dek kaplanın bir insan başı kopardığı görülüş değildi. Eskiden beri söylenirdi ya, gö- , züyle gören yoktu. Yokuşlar da, her zaman, yavaş yürüyünce çıkılır. Karanlık, derin suların da bir sığ, bir yuka yeri bulunur. Ama Körmezar! Körmezar! Körmezar! Karanlık,kötü sağır edici. Uzun bir tarla. Taşlar yan yatmış, perişan. Gözünü kapamadan Körmezarm yanından geçemezsin. Körmezar! Körmezar! Olmaz ol Körmezar!

Çukurova buraya ne kadar yol çeker? Kaç günde varılır oraya?

Beni koyup da gittikleri daha iyi. inerim Çukura, varırım bir Ağanın evine, Abla derim avradına, hal keyfiyet böyle böyle. Gözlerinden yaş gelir. Dünyada çok merhametli var. Otur da köşeye, ölenek ye iç ana, der. Bizde ekmek de aş da çok. Arada da şu çocuklara azıcık bakıverirsin. Ona derim ki biz çocuk büyüttük de ne oldu sanki. Ama sen bilirsın gene de. Senin çocuklarına, benim çocuklarımdan bin kere daha iyi bakarım.

Pamuk dönüşü, benim Çukurovada olduğumu, Ağanın evinde durduğumu haber alır Ali. Gelir yalvarır. Ağlar. Beni kandırmak için bir dil döker ki, olmaya gitsin. Ben de... Derken Abla gelir, Aliye açar ağzını yumar gözünü. Bana da, ben seni anamdan ileri tutuyorum, der. Seni ölümün koynuna atıp da giden, Ziyaret Ceviziyle kucak kucağa koyan pis adamın yanma, amanı bilin mi gitme, der. İçini çekti. Duyulur duyulmaz bir sesle:

«Haklısın kızım, haklısın. Gitmem onun yanma. Beni dağda kurda kuşa yem diye koyup da giden sütsüzün yanma.»

Uzakta bir yerlerde bir şeyler uğulduyordu. Başının içine sanki bir kovan arı doldurmuşlardı.

Çukurovaya döndü yönünü. O yana bir iki adım attı, sonra durdu. İçinde bir çatışma vardı. Bir de sevinç. Ablanın ak başörtülü yüzü, sürmeli gözleri, tatlı gülümsemesi... Onu göreliden bu yana çok uzun yıllar geçmişti. O zaman daha yeni gelindi. Pamuktan dönerken, Abla yarım günlüğüne dikiş diken birisini istemişti ırgatlardan. İşini bitirince de Abla bir fistanını vermişti ona. Ne güzel Ablaydı o. Tatlı gülümsemesi hiç aklımdan çıkmamıştı, o gün bu gündür.

Yürüyor, hayal canlanıyordu. Neredeyse, elini uzatsa tutacaktı.

«Yaaa Ablam, halimiz böyle. Halimiz, dirliğimiz işte.»

Nasıl olsa, aç susuz da olsa, nasıl olsa varılır Çukura. Ben ulu yoldan giderim. Varsın uzun olsun. Arkamdan da bir köy gelir. Ulu yoldan köy eksik olmaz. Beni görürler, halimi, ba-

144

ORTADİREK

UKTAUIKKK

145

> • I:

sıma gelenleri sorarlar. Bir bir anlatınca başıma gelenleri kızlar, gelinler ağlarlar. Beni güzelce bir ata bindirirler. Çerkeş eğerli ata. Bir delikanlıyı indirirler de beni bindirirler. Ben de onlara, korkmayın köylüler, derim. Geç kaldığınızdan korkmayın. Çukura varır varmaz, ben de size bir çiftlik bulurum

ki, bereketli. Bir günde bir haftalık pamuk toplar, bir etek para alırsınız. Elsiz ayaksız bir kadının ya, iyilik ettiniz. Ben de bu iyiliğinizin altında kalır mıyım ki... Elsiz ayaksız bir ko-camış kadının ya, o Abla bana allı, basma fistanını vermişti. £1 değmemiş. Yepyenyidi. Ben de Abla'nın yadigârını hiç giyer miyim. Daha öyle, olduğu gibi sandıkta durur. Keşke yanıma alaydım basma fistanı. Gösterirdim ona. Yadigârını daha elimde, daha solmamış görünce bir sevinirdi ki...

Birden yolun ortasında zınk diye durdu. Orada, bükülmüş beli, beline dayanmış elleri, gözleri yerde kalakaldı.

Gözlerinin önünden uçsuz bucaksız, karanlık, göz gözü görmez, kurşun geçmez bir karanlık içinden Körmezar geçiyordu. Mezarlık geçiyor, geçiyor, devriliyor. Mezar taşları kaçıyor. Taşlar birbirine giriyor. Ölüler. Ölü kemikleri! Körmezar! Körmezar! Uuuuuuuy Körmezar. Bir ucundan bir ucu bir ögle çeker.

Körmezarda yola yakın, kocaman, taşı yana yatmış, uzun bir mezar vardı. Üstündeki, dalları yapraksız meşeyi kurt yemiş, diş diş etmiştir. Körmezarm önünden, yapayalnız, ödü kopmadan kimsecikler geçemez. Karanlık sulardan, kaplan kayasından, cin mağarasından geçilir. Körmezarm yanma yaklaşılmaz.

Körmezardan kaçarcasma, geriye, köyüne döndü. Şimdi Çukurova, Abla, yoldan giden köy, bindiği at gerilerde, hayal içinde kalmıştı. Aaaaaah şu Körmezar olmasaydı yolun üstünde. Olmasaydı, olmasaydı. Koşarcasına, gücünün yettiğince yürümeğe başladı. Ardına bile bakmıyordu.

Varırım köye, evde bulgur çuvalının dibinde bulgur kaldı. Bir de buğdayı kuyudan çıkarırım, el değirmeninde un ederim. ;':. Varsın iri olsun, iri olursa boğazdan geçmez mi ki? Ben de i iki kefe değirmende çekerim, daha iyi yumuşar. İpissiz köy, siniler sinek yok. Uçsuz bucaksız. Can yok Çan olmayınca... Can! Bir can! Bir başına insan bir iki ayda aklını çmdırır verir. Yok, çıtırdı yok.

Hiç düşünmemişti. Acaba köy issiz kalınca ne oluyordu? İpissiz. Bomboş. Sinek kanatlarının sesi duyulur. Ya ulu bir poyraz esse, uğultusu top gibi patlar. Issızlık kafasında büyüdükçe büyüdü. Döngelieler tüm gelir de köyü doldurursa? Oraya, yolun kıyıcığma çöktü. Gökler, tüm mavisıyla genişledikçe genişliyor, dağlar düzeliyor, ağaçlar, evler gözüküyor, issızlık çın çm ötüyordu. Gümüş rengi döngelieler boşlukta, issızlıkta yalnızlar. Bir yel bile esmiyor. Kıpırtı yok. Durgun. Birden ürperdi. Issızlık içine işlemişti. Korktu. Büzüldü. Sonra ayağa kalktı, Çukura doğru döndü. Köyde köpekler kalmaz mıydı, dedi kendi kendine. Kediler de. Nakışlı çuvalar, tahıl kuyuları. Bir sığırıcık gelir, evin köşesine yuvasını kurardı. Kapkara, ak benekli. Güneşte yeşillenir, karalanır, aklanırdı sığırıcık.- Yavruları yuvadan düşerdi çoğunluk. Yumuşacık. Avucumun ortasına koyar, incitmeden yuvasına götürürdüm. Gökyüzü kararıverirdi, bir zaman gelir, sığırıcıktan.

Sığırıcıklar gökyüzünü örttükçe, köylünün oğlanlarına gün doğar. Küçüktür ama, eti tatlıdır. On tanesi bir araya gelince bir doyumluk olur. Yağlı parmaklarını yalayarak yersin. Sığırıcık zamanı her yerde bir tüfek patlar. Dağlar, ovalar boz dumanla dolar. Her evin önürçe de bir ateş yakılır. Her ocakta yağ cızırtısı. Yanmış, taze et yağ kokusu, tatlı, iştah açıcı, köyü doldurur. Sığırıcıklar gelir geçer. Sığırıcıklar gelip geçtikten on, onbeş gün sonra bile yanmış taze sığırıcık kokusu köyde her kapıya, kaba kaçağa, elbiselere, derilere, yataklara, duvarlara siner kalır.

Yaralı bir sığırıcık tutmuştu bir zaman .Ne zaman? Bilinmez. Sığırıcık ayağından yaralıydı. Elini uzatmış kaçmamıştı. Kocaman gözleri ürpertiliydi. Tüpleri diken dikendi. Almış koynuna koymuştu. Yüreği durmadan atıyordu. Sıcacıktı. Koynundan çıkarıp gözlerine bakmıştı. Gözlerinde bir keder, F. 10

146
ORTADİREK
: 'i'.
amanallah! Yaralı ceren gözleri... Çukurova cereni. Muradına erememiş, güzel, kara gözlü bir kızın keder dolu gözleri. Amanın tıpkı gözleri öyle.

Eve getirmiş, azıcık buğday çiğneyip ayağının yarasını sarmıştı. Köy, sığırıcık kokuyordu. Binlerce, ocakta, kırmızı közün üstünde pişen binlerce sığırıcıktan çıkan dumanla köy

kokuyordu.

Sığırcıların sıcacık kanatlarının altına parmaklarını sokup, seni ateşe, seni avcıya, çocuklara, kimseciklere vermem. Ye, iç, yaran iyi olsun, ko git, var da yuvana kavuş, demişti.

Gene jdurdu. Bir kişi, bir kişi sığırcık avlamazdı sığırcık zamanı. Bir kişi. Yaralı sığırcıların gözleri gibi gözleri. Hep gülerdi. Durmadan, her zaman ,ağlarken bile gülerdi. Vurgun Ahmedim, yavrum, anan, Meryem anan sana kurban olsun. Nerelerdesin şimdi?

Vurgun Ahmet, yüzü apak, donmuş gibi ak. Uzun boylu, dal gibi. Bu köye onun gibi yakışıklı, tatlı dilli bir erkek ne gelmiş, ne de gelir. Vurgun hiç kimsenin yüreğini bir güne bir gün ne incitmiş, ne de incitir. Arkadaki ulu dağda, meşelerin orada peri padişahının ülkesi vardır. Sarayı tüm sırçadandır. Gün onun sırça sarayından doğar. Bir gün peri padişahının kızlarından biri, meşelikte odun keserken Ahmed'i görür. Kız Ahmed'i görür görmez dili tutulur. Bir vurulur kir olmaya gitsin. Dumanı tepesinden çıkar. O anda dünya güzeli donunda gözükür Ahmed'e. Ahmet de kızını görür görmez kıza vurulur. Vuruluş o vuruluş. Kız Ahmed'i alır, babasının sarayına götürür. Babasından gizli evlenirler. Gel zaman git zaman peri padişahı, kızının bir insanla evlendiğini duyar. Duyunca bir öfkeye gelir ki, vay anam vay! Vurunca öfkesinden Ahmed'i, dal Ahmed'i, sakat eyler. Öldürecekken kız arazi ya girer, beni öldürmeden Ahmedimi öldürme, der. Varsın ! insan olsun. Ben insanoğluna vurgunum, der. Şuracıkta bana i! bir mağara ver de yaşayayım sevdiğimle. Anası, öteki kardeş-|j leri araya girerler, sarayın ötesinde, uzağında bir*mağarada | yaşamalarına izin alırlar. Kız der ki Ahmed'e, Ahmet anasına || aynen böyle söylemiş, dünyada herşeyden çok insanoğlunun kokusunu seviyorum, der. Çocukluğumdan beri sizin köyden bu yana bir yel esmeye görsün, deli divane olurdum, çıldırırdım. Hele bahar vakti, tüm ağaçlar, otlar çiçeğe durmuşken.

Meryemce, sesli sesli:

«Çiçeğe durmuşken,» dedi.

Köy boşalınca, tüm Çukura inince, Ahmet dağlardan, ço-lunu çocuğunu, avradını, baldızlarını, canı köyde yaşamak istiyen, insan kokusu seven perileri alır köye gelirmiş.

Şimdi varsam köye Ahmedimi köyde, elimle koymuş gibi bulurum.

Geriye döndü, hızla yürümeğe başladı.

Ahmedim beni görünce önce şaşırır, sonra tatlı tatlı, bebecikler gibi güler. Sonra da kaçmayın avrat, korkmayın çocuklar, korkmayın peri milleti, bu Meryemce anadan sır çıkmaz. Ben de, gel güzel kızım gel, derim. Sen akili ivmişsin.» Perilerin en akıllısı sen olmasın, insanoğlunun en güzelini, en tatlı gülününü almazdın. Korkma benden, periler de din islâm değil mi, onlar da insan yapısında değil mi? Siz gidin, gezin, oynayın, ben çocuklarınızı nen çalıp uyuturum. Sesim peri sesi gibi güzel olmaz ama, kimbilir ne güzeldir peri sesi? Olmaz ama, çok yanıktı eskiden. Ninni söylemeyi çok oldu. Aliden sonra, Hasandan sonra... Ağlayan çocuk kirp diye sesini keser. Bir çocuğu sevmeliyim ki, sesim ona dokunsun. Dokunsun da ağlamasın bebecik. Ben sizin çocuklarınızı severim. Bana peri dili belletirsen kızım. Ben ona ninninin yarısını insan dilince, yarısını da perice söylerim. Perilerin de hakkı kalmasın, öyle değil mi? Köy de dönünce Çukurova-dan, beni de görünmez edersiniz, mağaranıza götürürsünüz. Kızım, senin babaym sarayında kırk tane oda varmış, kırkı da kilitliymiş, kırkının içinde de altın oluklu birer pınar kay-narmış. O pınardan bir avuç su içen bir daha ölmezmiş. Ah-medime içirdin mi ondan? İçirmelisin kızım. Bilirim baban zorlu bir padişahmış...

Hem yürüyor, hem terliyordu. Dudakları da kıpır kıpır ediyordu.

148

ORTADİREK

Anahtarları da saçlarının arasında saklarmış. insanoğlu da içerse o sulardan ölmezmiş.

Bir yolunu bul kızım, baban uyurken. Kocaym arkasına kalırsan, benim gibi perişan olursun. Kocadan arda kalmak, yalnız, tek başına kalmak, ıpıssız dünyada, tek başına, insansız kalmak gibidir. Uyurken çaliver. Çabuk çabuk. İçsin Ah-medim. Ölmesin. Hayat suyunu bir Köroğlunun kır atı içmiştir. Ölmez. O

olmaz olası Koca Halil söylerdi. Kır at her yıl" Halep pazarında bir altına satılırmış. Kır at şafaktan önce pazara getirilir, orta yere bağlanırmış. Öyle zayıf, öyle zayıf-mış ki, tüm kemikleri dışardaymış. Sallanırmış halsizlikten yürürken. Pazara ilk gelen, kır atı ilk gören alırmış onu. Çünkü hangi eve girerse, o yıl o eve bolluk, uğur getirirmiş. Bir daha da o eve belâ uğramazmış. Bu yüzden pazar olacak günleri, gece sabaha kadar, bütün yıl bekleyenler olurmuş, ilkin "göreyim de, kır atı alayım diye. Bir yolunu bulup kırk odanın i birini açmalı, hayat suyunu hiç olmazsa kocana içirmelisin k1-;!'. zım. İnsan kokusunu bu kadar seven, bunu yapar kızım. ii Eğıldi ayaklarına baktı. Gülümsedi. Ayaklarım kanat tak-J mış da uçuyor, dedi. Kara gözlerine kurban olduğum Ahme-i| dim, bana bakarsın, bana can yoldaşı olursun değil mi? Pa-|; muk zamanı, pamuğun olduğunu söyleyen, döngeleyi Koca 'it Halilin kapısına getirip de koyan sensin değil mi?

Gâvur Uzun Ali, anasını kurda kuşa yem olarak yüce dağlar başında koşun da gitsin. Varsın gitsin, yavrum Ahme-dim, cehennemın zıbarasma gitsin. Sen varsın ya.

Derler ki, perilerin burunlarının direkleri yok derler eskiler. Senin çocukların da mı burunlarının direkleri yok? Varsın olmasın. Çok bir kusur sayılmaz. Azıcık burunları basık olur. Varsın olsun. Hiç ona canını sıkma Ahmedim, yavrum.

: Aşağıdan, koyağın içinden köye doğru çıkarken, Ahme-din haberi olur da Meryemce Anasını karşılar mıydı ola? Belki karısını da alır yola çıkardı.

, *. 1v

içine bir de şüphe düştü birdenbire. Bundan dolayı da ayakları durdu. Sanki ayaklarına kilolarca kurşun asılmışlar-

ORTADİREK

149

di. Ya karşılamaz, ya peri töresince avradını, çocuklarını göstermez, kendi de gözükmezse?

Ağlarım sızlarım, köyün içinde yaryar yalvarırım. Bağırır, kıyameti de koparırım.

Öğleyi geçiyordu. Gün batıya yıkılmıştı. Arkasına ilk olarak bir umutla döndü baktı. Görünürlerde kimsecikler yoktu.

Oracığa oturuverdi.

Kurdun kuşun içinde, yüce dağların başında, gündüzün, gecenin ortasında kalıverdim işte.

«Allaaah, canımı al» dedi seslice. Korkuyla, kederle.

Sağ ayağı ağrıyordu. Bütün bedeni de çürümüş gibiydi. Öylesine sızlıyordu.

Köy şimdi Çukura indimola? Daha inemez. Daha çok günü var. Pamuklar açar, ak, yelken bulutları gibi Çukurun toprağına çöker. Çukurun adamı kara yağız olur. Gün yakmış. Bakır tadında. Usul usul konuşurlar. Ak ayakkabı giyerler ayaklarına.

Orman morarıyordu. Bir ağacın tepesinde bir sincap vardı. Fıldır fıldır gözleriyle arpacık kuşlarına benziyordu. Çukurda çok olur arpacak kuşu. Bir uğurböceği geldi ellerinin üstüne kondu. Buna sevindi Meryemce. İşte bu uğurdur, dedi. Perilerden muştuluk getirdi. Perilerden, Ahmedimden muştuluk getirdi.

Yarılmış, diş diş olmuş parmaklarıyla uğurböceğini okşadı. «Böcecik,» dedi.

«Meryemce anan sana kurban olsun bö-cecik. Ne, var, ne yok? Ahmedimden bir haber? Avradı nasıl, böcecik?»

İç i sevgiyle doluydu. Bir hoştu. Neredeyse tutup küçücük uğurböceğini dudaklarının arasına alacak öp babam öp edecekti. Yeynilemişti. Tüm bedeni tüy gibiydi şimdi. Sızlıyordu her bir yanı ama, duymuyordu. Kendi kendinden utanmasa, uğurböceğini öpecek öpecek, varıp- şu ağaca yavrum Ahmedim, can kurtaranım diye sarılacaktı.

«Seni Ahmedim mi saldı yanıma, karşıla Meryemce Anayı diye? Onun için mi geldin, böcecik? Sen peri böceğisin, yavrusun herhal. Ne de küçük durursun. Nen nen, nen aloloş nen...

150

ORTADİREK

Güzel böcek nen! Muştuluğun başım, gözüm üstüne, neeen...» Böcek baş parmağının üstündeydi. Ninni söyledikçe, başparmağını da onun havasına uyduruyor, beşik salları gibi uğur-böceğini sallıyordu.

«Neeeen, yavru neeeeen! Aloloooş! Neeeeen!»

Biri görür de, şu Meryemce Karı delirmiş der. Böceğe de nen çalışıyor bebecikler gibi. Aklım iyice çıldırmış bu avrat I, j| diye elâleme yayar.

, ij Böcek başparmağının ucunda, uçuşmasından korkarak usul usul, temkinli ayağa kalktı.

«Dur,» dedi, «güzel bebecik. Akıllı bebecik. Muştuluğun başım gözüm üstüne. Peri padişahının askeri. Sen Ahmedim-den bana bir çağrısın. Kim gülerse gülsün üstüne. Böcekten de çağına oluy muymuş desinler. Varsm desinler. Peri kızından avrat olur da, peri böceğinden çağırıcısı olmaz mı?»

Gözlerini başparmağı üstünde duran sırtı benekli, al böceğin üstüne dikti.

Böcek, bir iki kere uçmak için kanatlarını açtı, geri kapadı.

Buralarda, bu dağların başında, perilik diye top top dikenli otlar vardır.

Mantar gibi toprağa yapışmışcasma dururlar. Boz renkli. Bunların içinde yüzlerce, binlerce uğurböceği barınır.

«Dur fıkaram, dur,» dedi Meryemce, «kimbilir ne ırak yoldan geldin! Kanatların tutmaz oldu. Her bir yanın sızım sızım nasıl sızılar kimbilir!»

Başörtüsünün bir köşesini açtı. Usulca, incitmeden iki parmağıyla böceği tuttu başörtünün üstüne koydu. Yavaşça da üstüne geniş bir düğüm vurdu.

«Sen burada yornuğunu al, yavru. Çok ırak ellerden geldin, tyice yornuğunu alınca, seni bir çiçeğin üstüne koyuveririm. Şimdi senin ayakların, ellerin, kanatların nasıl da ezim ezim eziliyordur!»

Gülümsedi: ! «Dur orada,» dedi. «Dur yavru. Güzel bir çiçek bulunca...» !" Köyüne doğru sevinçle gidiyordu.

VIII

Elif Aliye yetiştiğinde öğlen geçiyordu. Alinin ince yüzü uzamış, kararmıştı.

Gözleri dumanlıydı. Sıkıntılı.

Bazı yüzler vardır, içini saklar saklar da, sonra birden boşanıverir. Yüz bütün bentlerini yıkar. Bütün ışıkları sönmüştür artık. Alinin yüzünün bentleri yıkılmıştı. Yüzünde yorgunluk, keder, acı elle tutulurcasma donmuş gibiydi.

Ali yükün altında iki büklümdü. Elifin yüreği yanıyordu. Yürüyüşünden, ayaklarını kaldırmağa gücünün yetmediği besbelliydi. Sürünüyordu.

Yorgun, bitkin, başını arkaya döndürmeden, duyulur duyulmaz bir sesle:

«Elif, sen misin?» diye sordu.

«Benim.» diye of çeker gibi karşılık verdi Elif. «Uzun gitmedin mi gene? öğlen geçiyor.»

Ali hırsla:

«Geçsin,» dedi. «Varsın geçsin. Köy başını aldı da gitti. İmi timi yok.

Neredeyse ulaşacaklar pamuğa. Vardılar varacaklar. Varsın geçsin,» diye yere kurumuş bir tükrük attı. Alnından şıpır şıpır ter damlıyordu.

Elif, duyulur duyulmaz:

«O Koca Halil de olmaz olaydı,» dedi.

Ali:

«Duymadım. Ne dedin?» diye sordu.

Sağ eliyle alnını silerken, bir an durdu.

«Bu gidişle biz ancak elâlem pamuğu toplayıp bitirdikten sonra varırız. Elimize de bir bok geçmez. Şu çektiğimiz de boşla gider. Yürü. Yürü avrat. Çocuklar yorulmadılar ya.»

Hasan:

«Hiç yorulur muyum ki! Heeeyt,» diye babasının önünde koşmağa başladı. Kız yorulmuştu, somurtuyordu.

«Anam cevizin altında mı kaldı?»

«Yok. Yola düştü geliyordu. Kuş gibi uçuyordu. Sonra

OBTADİREK

yoruldu mu ne, yolun kıyısına oturdu. Fıkara netsin! Gücünün yettiği kadar sana yük olmamağa çalışıyor. Amma... Belki de yola düştü, bize yetişmeğe çabalıyor. Dur ana, etme ana, dedim. Dinlemiyor. İlle de yürüyor»

Ali, bir zaman yürüdükten sonra, ormanın kıyısında durdu. Uzaktan orman, yağmur bulutu gibi kararıyordu. Toro-sun ormanına gelmişlerdi artık. Yaz ortasında bile buz yapardı buralar.

«Konalım mı Elif? Ne dersin?» Elif:

«Konalım. Bu gece burada donmazsak. Bereket odun çok. Sen gelene kadar ateş yakarım ki...»

Ali sırtındaki indirdi. Bir derin soluk aldı. İki elini beline verdi, gerindi. Kemikleri çatırdadı. Ayakları yanmış gibi acıyordu. Sol ayağını kaldırdı baktı. Altı delinmişti. Delikten küçücük, keskin taşlar girmiş, tabanını kesmişti. Yükü yerleştirdikten sonra:

«Ben anamı bilirim Elif,» dedi. «Çok iyi bilirim. O, bana düşman değil. Elden ayaktan düşmesi zoruna gidiyor. Benim sırtıma binmesi öldürüyor onu. Savaş, düşmanlığı bana değil, kocalığa. At da bahane. At kendiliğinden, yani Koca Halil binmeden de ölseydi, ben de onu gene öyle sırtıma bindir-seydirh, bundan daha çok düşman olur, gene benimle konuşmazdı.» Elif:

«Meryemce anam da bir hoş karı. Adam kocamaz mı? Elden ayaktan düşmez mi hiç» Ali:

«Anam daha kocalığa alışamadı. Azıcık suyuna gitmesen, öldürür kendini. Kız, görmedin mi, bir güne bir gün saçını kınasız durdu mu?»

Elif gülümsedi. Ali de. «Neredeyse gelin olup da zülûf kesecek» Ali sırtını ağaca verdi. Hasan kuru odun toplamağa gitmiş, bir köknarın altına boyunca odun yığmıştı. Bir de periler evi koparmıştı. Periler evi çırardan da iyi tutuşurdu.

Hasan kibriti çalmış, periler evini tutuşturacakken, Ali onu gördü:

«Ulan» diye bağırıldı. «Ulan! Silktin mi onu? Onun içi böcek dolu. Yuva o. At onu. Çırayla tutuştur»

Hasan öteye gitti, elindeki otu silkti. İçinden yüzlerce uğurböceği döküldü. Baktı ki olacak gibi değil, dökülen böcekler-bitmek tükenmek bilmiyor, gittikçe dökülüyor. Elinde-kini uzağa fırlattı. Yanındaki çamın balta yarası almış gövdesinden bir çıra kopardı, tutuşturdu.

Alinin canı hiç gitmek istemiyordu. Oturdukça da çözülüyor, her bir yerleri sızlamağa başlıyordu. Biraz daha oturunca kalkamayacağını anladı. Uykuda sıçrarlar ya, öyle ani bir kararla ayağa fırladı.

«Ben gidiyorum» dedi, yola düştü.

Elif arkasından yetişip eline bir dürüm ekmek verdi.

«Acından öldün. Ye!» dedi. «İçine peynir sardım. Çökelek...»

Ali onun yüzüne bakmadan elindeki dürümü aldı yürüdü. Koşarcasına gidiyordu.

Elif uzun zaman orada durdu. Arkasından baktı:

«Netsin neylesin fıkara,» dedi. «Netse neylese faydasız. Biz bu gidişle Çukura ininceye kadar el pamuğu toplar da, bitirir de... Belki de köye dönerken karşımızdan gelirler. Bu kış Çukurda kalsak mı?»

Konak yerine döndü. Suya tarhana ısladı. Ali kimbilir ne zaman gelirdi? Belki gece yarısı, belki de gün ışırken... Oca-ğm yanma oturdu. Başını dizleri üstüne koydu. Çocuklar yanında habire konuşuyorlardı ama o hiç bir şey anlamıyordu.

Hasan:

«Ana kele» dedi, «ebem dağda tek başına korkmaz mı?»

Ummahan:

«Korkmaz işte» dedi. «Korksaydı biz yanında kalırdık.»

Hasan:

«Sus bire» dedi. «Sana demiyorum. Ana, Korkmaz mı?»-

Elif duymuyordu. Hasan dürttü:

154

ORTADİREK

«Korkmaz mı? Hışt, hışt ana! Korkmaz mı? Korkmaz mı diyorum sana, ana?»

Kız:

«Korkmaz, korkmaz,» diye karşılık veriyordu ona boyuna.

«Ana kele, sana diyorum, korkmaz mı?»

Sert dürtmüştü. Elif başını kaldırdı, apak, donuk gözlerle,

ne dediğini bilmeden:

«Korkmaz,» dedi, başını dizlerine koydu.

Hasan somurttu:

«Yah! Korkmazmış. Bir korkar ki. Ödüşer»

Ummahan:

«Korkmaz işte,» diye üsteleyince, Hasan saçlarına yapıştı. Kavgaya başladılar.

Ana yeniden başını kaldırdı, ölgün bir sesle: «Ne istiyorsunuz batasıcâlar?

Bizim derdimiz bize yetmiyor mu ki?» dedi, başını geri koydu.

Analarının bitkin sesi çocukları ürküttü. Orada, mahzun, kederli gözleri yerde durdular kaldılar.

Ali hem yürüyor, hem de boyuna kendi kendine söyleniyordu.

«Yarın değilse öbürsü gün, yarın değilse öbürsü... Yarın değilse... pamuğa girerler. Bir de bereketliyse pamuk. Vay anam vay! Herkes bir etek parayla döner. Vay kara başım vay. Vay ocacığın batasınca kem talihim vay! Satılmazsın ki satalım, atılmazsın ki atalım. Bu gidişle, bir yolu üç kere yürürsen, varılır mı Çukura. El beni bekler mi? Girerler pa-i muğa. Girerler de bir toplarlar ki... Adil Efendi Müslümanım demez, evin kapısını söker de borcunun yerine alır götürür. Tarladaki yanık sabanı bile alır. Evdeki unu, çuvaldaki bulguru bile alır. Yarın değilse öbürsü... Muhtarda da insaf var mı ki? Salmayı bile birinciden atar. Düşman. Yarın değilse öbürsü gün...»

Adımlarını, içinden boyuna söylediği, öbürsü gün temposuna uydurmuş, hızla gidiyordu. Aklına ikide bir, bir ağıt takılıyor, dilinin ucuna kadar geliyor, ama Ali koşuyordu onu. Ağlatıcı, kocaman adamı taşın üstüne oturtup hüngür hüngür

v i AJ-rj.rv.Cf

ağlatacak bir ağıt. Osmanın Ağıdı. Osman, Alinin halasının oğlu olurmuş. Uzun bir yolculuktan gelirken, Meryemçil belinde borana tutulmuş, boran içinde iki gün, iki gece yürümüş, sonra kesilip kalmış. Ölüsü karın altından tâ ilk baharda çıkmış. Mevsimin kış olmadığına seviniyordu. Bu ağıdı en güzel Sultanca Kan söylerdi. Söyler ağlardı. Tek başına kim yola çıkarsa, her zaman onun önüne geçmeğg, onu gönderme-meğge çalışırdı Sultanca Karı.

Üşüdü yavrum üşüdü Ne kötü yerin kaşıdı Kıyma kadir mevlam kıyma Dört kızımın bir çeşidi.

Kapıya bayrak dikmedin Sinsin ateşi yakmadın Yernik giden ergen oğlum Kınalı parmak sıkmadın.

İçten içten ağıt işliyordu. O ittikçe, bir korku gölgesi gibi, ağıt yüreğini bırakmıyordu. Ağıt bir suyun altından ağır ağır yüze çıkar gibi çıkıyordu. Sonunda türkü yüze çıktı. Ali yanık, belâlı, ağlatan türküyü yollara söyledi, söylerken gözleri doluyordu.

Bu ağıdı hiç bir zaman böyle dertli, böyle yakıcı söylemedim, diye düşündü.

Yarın değilse öbür gün. Yarın değilse öbürsü gün, diye düşündü. Hiç bir çıkar yol bulamıyordu.

Yarın değilse... Köylü... Deli Bekir gözünün önüne geldi. Bu yıl pamukta olsaydım, yetişebilseydim, Delice Bekir Ağa Efendi, avradınla sana bir şapka dokurdum ki... Ayaklarını havadan indirmezdin, Alimallah.

Sonra böyle kötü şeyler düşündüğünden dolayı utandı. Allah görmez mi adamını?

Allahım, tüm kusurlarımı başla sen. Güzel Allahım, aslan Allahım. Ama şu Deli Bekir de çok s. Ona boynuz takmazsak olur mu? Tüm köyün delikan-

156

lıları... Ha dedik, bir kerecik de biz. İnad için. Avrat Osmanlı, hayır sahibi. Deli Bekirin gözünün önünde bile donunu indirir. İndirir de gelin yiğitlerim, der. Vallahi der. Şu Çukura erken bir gün de inersen, ahdim olsun aslan Allahım, sana bir kurban keserim. Bir koca horoz. Hemi de kırmızı. Tez günde ulaştır beni Çukura. Sen beni tez günde Çukura ulaştırır-san, ben de bu yıl Delice Bekir itinin karısına dokunmam. Madem ki bu işe rızan yok, Allahım. Alâmetler öyle gösterdi. Ben de parmağından bile tutmam o avradın. Ha dedim ki inat için.

Köylüye bunca zulüm edenin avradını... Madem istemezsin, ben de...

Koşuyor, yorulunca yürüyor, dinleniyor, yeniden koşmağa başlıyordu. Ziyaret cevizinin doruğu görününce, anamla ha şimdi karşılaşırım, ha biraz sonra karşılaşırım, diye yavaşıldı.

Ziyaret cevizinin yanma ikindiye az geçe geldi. Anasının orada, önünde ateş, kendisini bekler bulacağını sanıyordu. Bulamayınca şaşkına döndü. Korktu. Dudakları, kuş kanatları gibi titriyordu.

Cevizin altında epey bir zaman düşünerek kaldı. Esen serin yel terini kurutunca kendine geldi. Anam geride, geldiğim yolda kalmıştır, dedi. Ben önünden geçerken de ses çıkarmamıştır. Ben de sağıma soluma bakmam ki! Anamın ne suçu var? Cümle suçlar bende. Ne olurdu, Koca Halili ata bindir-meseydim. Belki de at ölmezdi. Gözlerindeki acılığa dayanamadım. Gözleri çıksın koca dümbüğün. Elilen birlikte o da beni şu yüce, ıssız, ıpıssız dağın başında kodu da gitti. Suç bende. Suçun hepiciği, tümü bende. Anam bir tek lâf etmese de, ağzıma sığsa da yerden göğe kadar hakkı var. Ama ben önünden geçerken, gördü beni. Madem ki konuşmuyor, haydi konuşmasın diyelim, bir öksürüverseydi. Öksürmez. Allah onun öksürüğünü ağzından alıverse de, ben de elinden kurtul-sam. Tövbe, tövbe Allahım, bin kere tövbe! Kimsenin ölümü • istenmez. Neden beni buralara kadar yordu? Sırtıma binmek istemiyor, varsın binmesin. Beni buralara kadar yofmak, süründürmek insanlığa sığar mı? Varsın binmesin. Sonra, belki buralardadır, şu çalılıkların içindedir. Belki uyumuş kalmıştır şuralarda. Belki yolda uyumuş kalmıştır, diye düşündü. Bağırmağa başladı. Var gücüyle bağırıyor, sesi dağdan dağa yankılanıyordu.

«Anaaaa! Anaaaa! Ana! Ana! Ses ver bana! Seni almağa geldim. Ses ver hatun anam. Ses ver güzel anam. Ses ver de bana, konuşma. Şu yanındaki ağaca, arkadaki kayaya, ayağının altındaki toprağa, çürümüş, dökülmüş yapraklara, dallara konuş. Tek konuş da, ses ver de. Ses ver, anam! El yarın değilse, öbürsü gün pamuğa girecek. Beni üzme, ana! Bir boktur yedim, atını öldürdüm. Tüm suç bende, güzel anam! Kusurumu başısla. Allah huzurunda söylüyorum ki suç bende. Ses ver, ana! Anaaaa!...»

Epey zaman bağırdı. Durdu, dinledi, gene bağırdı. Hiç bir yerden bir çıtırtı çıkmadı.

«Burada olsa, bu kadar bağırmağa dayanamaz, ses verirdi,» dedi kendi kendine.

«Gâvur değil ya. Onda da insan yüreği var.»

Anasının orada olmadığına iyice inandıktan sonra, gerisin geri geldiği yola düştü. Her on beş dakikada bir duruyor:

«Anaaaa, anaaaa!» diye gücünün yettiği kadar bağırıyordu. Sesi kırık, yaşlı, yılgındı. Gittikçe boğazından çatal çatal çıkıyor, gevreklesiyordu.

«Anaaaa! Anaaaa! Bir kere ses ver de, bir daha verme. Bana söyleme. Altındaki toprağa de ki, toprak de, güzel anam, ben buradayım toprak de.»

^

Gece yarısını geçerken konak yerine geldi. Bir ağacın altında yanan ateşi gördü ilkönce. Yaklaşınca da karısının, başını dizlerine koymuş karartısı çarptı gözüne. Heyecanla uzaktan bağırdı:

«Anam geldi, öyle mi Elif?»

Elif uykulu başını kaldırdı, sesin geldiği yana döndürdü. Ali olduğunu anlayınca da hemen ayağa fırladı.

«Anam geldi, öyle mi Elif? Geldi değil mi?»

Elif karşılık veremedi. Ne diyeceğini bilemedi. Aliden yana koştu. Ali karısının elini tuttu, sevgiyle sıktı.

158

ORTADİREK

«Anam ne zaman geldi?»

Elif yutkunuyordu.

«Neden ses vermezsin? Anam gelmedi mi yoksa?»

Elif, bitkin bir sesle: «Yok. Gelmedi. Göremedin mi » Ali ateşin başına, ölü gibi yığılırken: «Yok,» dedi, «yok. Göremedim. Anam batsın. Anam Al-lahm gahrı gazabına uğrasın.»

Karşı karşıya oturdular. Uzun zaman sustular kaldılar. Sonra Ali başını kaldırdı, gözlerini karısının yalından kızarmış yüzüne dikti:

«Ne oldu şu anama? Bu gece vakti nerede kaldı dersin?» Elif karşılık vermedi. İçin için ağlıyordu.

Neden sonra:

«Şu çorbayı içsek de yeniden yola düşsek. Anamı arasak.
Bu gece o oluverir. Canavarlar parçalar»

Ali:

«Hiç canım istemiyor çorbayı, ama...»

Kadın tencereyi Alinin önüne doğru sürdü. Ekmeği de yanma getirdi. Eline de bir tahta kaşık verdi. Ali kaşığı tutacak halde değildi. Çorbayı ağzına götürürken, neredeyse elinden düşecekti kaşık.

Birkaç kaşık içtikten sonra, kaşığı yanma koyuverdi. Ağır, ellerini toprağa dayayarak, sızlayan bedenini yukarı kaldırdı.

İnler gibi:

«Haydi, kalk avrat. Haydi kalk yürü!» dedi.

Elif:

«Ya çocuklar uyanırlarsa?»

Ali:

«Sabaha kalmaz döneriz.»

Yeniden, Ziyaret cevizine doğru yola koyuldular.

Uzaktaki ormandan bir rüzgâr sesi, belli belirsiz bir uğultu geliyordu. Arada bir, bir yel dalgasında çam, köknar, per-yavşan, yarpuz kokusu geliyordu burunlarına. Çok uzaklarda, belki de ormanın arkasında bir çakal pavladı.

Ali yürüyordu ama, uykudaydı. Yol düzdü. Esikli kesikli olsa, Alinin yuvarlanması işten bile değildi. Yola çıktıklarından bu yana durup da biribirlerine bir çift söz bile etmemişlerdi. Elif bir adım önünden gidiyordu Alinin .

Ali, yarı uyur, yarı uyanık hayalliyordu. Şimdi, diyordu, bir yağmur yağmalı Çukurovaya, ortalık sel sele gitmeli. Bir zamandı, tâ çocukluk günlerindeydi. Uçsuz bucaksız, mora çalan bir deniz. Kumluk. Bir sabah güneş çıkmış, gelmiş o kumluğun üstüne oturmuştu. Deniz eritilmiş altına kesmişti. Bir altınca çalkalanmış, sonra güneş kalkıp gidince, deniz deniz olmuştu. Ak köpüklü. Deniz dedikleri de kocaman, bir hoş sudur. Dünyanın ötesi.

Şimdi bir yağmur yağmalı. O yılki gibi. Çardakları sel götürmüştü. Pamuk tarlasının orada, ilerisinde bir kavak ormanı vardı. Allahm bir hikmeti. Bir orman ki, şu Torosun çam, kamalak ormanından beter. Belki on misli. Karşısında durup dersin ki, şu Çukurovada üç şey var. Düz, esiksiz kesiksiz bir ova. Bu ucuna "yumurtayı koy, öteki ucundan seyret. Bir de mosmor kesiliveren, turuncu oluveren, türlü renge durmadan giriveren, nerede başlayıp, nerede bittiği belirsiz, ne olup, ne olmadığının bilinmez ulu deniz. Bir de bu kavak ormanı. Arkasından bir su akarmış derler. Ulu. Köyler, bentler, ormanlar, tarlalar, portakal bahçeleri varmış derler. Uçsuz bucaksız. İnsan öteye, denize kadar, arkaya Torosa kadar, kavak ormanı sanır dünyayı. Bütün bir dünya kavak ormanıdır, dersin. İçinde yılanlar, kaplumbağalar. İçinde sırtlanlar, uzun kuyruklu tilkiler, şeytan gözlü çakallar. Bilinmez, görünmez yaratıklar... Periler, cinler...

Bir yağmur yağmalı. Öyle bir yağmur, evleri, ağaçları, çardakları kökünden söküp götürmeli. O ulu suyun yüzü çerden çöpten gözükmemeli. Boz, bomboz toprak gibi akmalı. Su değil, çamur akmalı, doğrucası. At kuyruğu nasıl dökülür, sicimler nasıl gerilir yukardan aşağı, öyle bir yağmur yağmalı. Kavakları, toprağı, yeri yurduyla, kaplumbağası, tilkisi, kurdu, atı, ineği, cini perisiyle nasıl alıp götürmüştü su? Tâ denize kadar. Öyle bir yağmur yağmalı.

160

ORTADİREK

Denizin ötesinde bir hüyükteydik. Gün yeni ışıkmıştı daha. Biz çıpıldık su içinde, tüm pamuk ırgadı biribirimize sokulmuş, sabaha kadar orada titremiş durmuştuk. Yağmur azıcık olsun, bir göz açıp kapayıncaya kadar olsun dinmemişti. Tan yerleri ışıyıp, gün doğanda ne görelim? Öteden, ovanın üstünde bir kavak ormanı, dimdik, bir tek ağacı bile eğilmeden, düşmeden, olduğu gibi denize doğru akıp gelir.

Irgatlar donmuş. Yağmur hışım gibi durmadan iniyor. Herkes kendisinden umudunu kesmiş. Titre ha titre. Yağmur dinmezse hüyükte kalıp donmaktan başka çare yok. Hüyük-ten inip bir köye sığınmak da var. Ama bir köye ulaşmanın mümkünü yok. Köylerle hüyük arasını seller basmış.

Yağmur perde perde güneşle aramızı, denizle aramızı kesiyor. Böyle yağmur düşman başına. Ama şimdi öyle bir yağmur yağmalı.

Baktık, kavak ormanı aktı geldi, denizin kıyısına yanaştı. Kim ne derse desin, Koca Halil akıllı adam. «Bakın uşaklar,» dedi, «bu Allahm büyük bir hikmeti. İnsanlara gösterdiği büyük bir mucizat. Bakın uşaklar...» Ötedeki kayalıktan bir puhu üç kere öttü. Onun arkasından da bir Yusufçuk birkaç kere «Yusufcuuuuk!» çekti.

«Alıahın hikmeti demezlerse buna, bu yağmura, hiç bir şeye demezler. Bakın hele, bakın şuna, Cmgıloğlunun bir dünya kadar kavak ormanını toprağıyla kökünden sökmüş. Kökünü değil, tümünden toprağıyla birlikte sökmüş, alıp getirir.»

Köylüler, tan yerleri ışır, yağmur altındaki sellere ışık vururken tüm Çukurova su altında ışıldarken, canlarını unutup gözlerini yürüyüp gelen kavak ormanına diktiler. Kavak ormanı yürüdü yürüdü, denizin kıyısına geldi. Hüyüktekiler, içlerinden, burada, şu denizin kıyısında, şu orman durur inşallah, dediler. Her bir kavak nazlı kızlar gibi salınır, gün ; ışıırken, doludizgin boşanmış yağmur altında.

Gözlerini deniz kıyısına diktiler. Bir an orman deniz kıyısında durur gibi oldu. Sonra birden, en öndeki ağaçlar, denizin içine devriliverdiler. Sonra onların arkasından başka bir sıra geldi devrildi. Sonra gelenler perde perde devrildiler-

Durmadan, öteden, uzaklardan, dimdik ağaçlarıyla kavak ormanı aktı geldi, devrildi. Aktı geldi, perde perde devrildi. Gece karanlığına kadar devrildi. Yağmur dinmedi.

Aklında, gönlünde bir kavak ormanı, telli, durmadan akar, gelir denizin kıyısına, bir an durur, sonra hooop devrilir. Yağmur bir hafta sürdü. Orman aktı geldi, bir hafta durmadan denize devrildi. Köylüler gelip, bizi hüyükten kurtar-masalardı, çoluk çocuk hepimiz kıkırdayacaktık.

Ayağına bir taş takıldı. Uykulu, bitkin Ali, az daha kendini toplamasaydı yüzü koyun yere kapaklanacaktı.

Elif hemen vardı, kolundan tuttu. Daha epeyce sessiz yürüdüler.

Sonunda Ali karısına tatlı, okşar, kadife gibi yumuşak bir sesle:

«Avrat,» dedi, «o yağmur aklına geliyor mu? Hani, kavak ormanı sel gibi denize aktıydı. O yıl sizin köy Çukurdaydı, değil mi?» Elif:

«Aman herif, Allah göstermesin o günleri bir daha. Bizim köy üç gün yağmur altında döndü durduydu da, bir köye ula-şamadıydı. Her yer karanlık bir geceydi.» Ali:

«Şimdi, bu gece, ya da yarın, bir yağmur yağmalı Çukura. O yağmurdan daha beter bir yağmur yağmalı. Tüm ağaçları kökünden sökmeli. Yağmur bir hafta sürmeli. Bir hafta, on gün de ırgatlar tarlaya giremez. O zamana kadar da biz ulaşırız onlara... Benim şimdiki gibi aklımda, yağmurdan bir hafta sonra tarlalara vardık ki ne görelim, tüm pamuklar dökülmüş, toprağa karışmış, çiftlik sahibi tarlaya baktı baktı da göz yaşlarını tutamadı, o kadar ırgadm karşısında, çoluk çocuğun içinde, «hey koca AUahım, bana edeceğin bu muydu? Buysa senin hiç adaletin yok», diye hüngür hüngür, çocuklar gibi burnunu çeke çeke ağladıydı. Biz de tarlaya girdik, toprağa çamura karışmış pamuğu topladıydık. Topraklı pamuk aşır çeker. O yıl, her yılkinin iki misli para kazandıydık. Şim-

F. 11

162

di, Elif, şu koskoca Çukurun üstünü bir bulut örtmeli. Kapkara, yağlıymış gibi parlayan bir bulut. Bir yel esmeli ki, bir şimşek çakmalı, gökyüzü kütür kütür etmeli. Ondan sonra ulaşmalıyız. Adil Efendiye o zaman borcumuzu da veririz, bir etek de para yanımızda kalır»

Elif:

«Bizde de öyle olduydu. Pamuk kurşun gibi ağır çekiyordu. Çiftlik sahibi topladığımızın yarısını ancak veriydi. Gene de her yılkinden iki misli kazandıydık. Aman, Allah etmesin, herif. Öyle bir yağmuru Allah bir daha kul olana göstermesin. Çukura inen köylülerin, ırgatların yarından çoğu has-talandıydı. Hastalananlar iflah olmadılar. Kışın köyde birer ikişer, birer ikişer ölü ölüverdiler»

Ali:

«Bizde de,» dedi. «Bizde de öyle olduydu. Amma şimdi, yarın sabah bir bulut örtmeli Çukurun üstünü. Buz gibi bir yel esmeli. Esmeli de tozu dumana katmalı.

O yağmurun iki misli, üç misli, bir yağmur yağmalı. Sicim gibi inmeli, hışım gibi inmeli. Gökyüzü öyle bir.»

Elif korktu, kocasının bu zalimliğinden ürktü: «Aman herif,» dedi, korkulu bir sesle, «aman herif, ağzından yel alsın. Yazık değil mi elâlemin çocuklarına? Etme Ali. Yağmuru batsın. Gene yetişir, gene toplarız, Allah ne rızık verdiyse. Kismetimiz ne kadarsa...»

Ali:

«Gökyüzü gürlmeli. Gök gürlemesinden bir koyunların, bir de kaplanların ödü kopar derler. Kaplanların ödünü koparacak bir gürlleme. Davul gibi, bin tane, iki bin, on bin davulu bir arada çalar gibi gürlmeli.»

i Elifin korktuğunu biliyor, kendi de korkuyor. İstemiyor-
du ama, söylemekten de öyle bir tad alıyordu ki şehvet gibi. Yorgun bedeni sarsılıyordu.

i «Öyle bir yağmur olmalı ki, hani Çukurda iki su var, Sey-
| hanla Ceyhan derler adına, onlar gibi yüz bin tae suyu gökyüzüne çıkartmalı da, oradan, hep birden tarlalara boşaltmalı-
Öylesine yağmalı yağmur, Nuh Efendimizin tufan seli gibi taşmah ortalık»

Elif:

«Aman herif, etme, kurbanın olayım. Sabi çocuklara hiç yüreğin yanmaz mı? Bizim de çocuklarımız var.»

Ali hınçla:

«Yanmaz,» diye gürlledi. «Bana ne! Elin çocuğundan bana ne! Ben bu yıl yağmur yağmazsa, pamuk tarlası yüzü göre-mem. Görsem de, bir hafta görürüm. O da borcumun beşte birini ödemez. İlle yağmur olmalı. Tufan gibi.»

Elif:

«Çok çalışırız. Bir hafta bile olsa, elin iki misli çalışın-
ca.

Ali:

«Baksana,» dedi, «şu batasıca Meryemceye. Ölmedi de kur-tulamadım elinden. Kimbilir nereye gitti? Bu böyle olursa, el pamuğu bitirir, biz yollarda daha uğraş babam uğraş. Başka çaremiz yok. Bir yağmur yağmalı ki... Hey babam heeey! Ah yağmur! Hey, güzel Allahım, sen iyi bir yağmur ver, sana bir kurban keseceğim. Tellice, bir kırmızı horoz. Yağlı. Hey güzel Allahım, bir yağmur! Göğün dibi delinmiş gibi olsun.»

Elif, neredeyse ağlayacaktı. Ama biliyordu ki, Ali bunu yürekten değil de kahrından söylüyor.

Ali de hiç durmuyordu: «Kavaklı yağmur gibi» diyordu. «Hey koca Allahım» Elif kurtulmak için:

«Belki şu yolun kıyısına, bir yere düşmüştür de anam, sesi çıkmaz olmuştur fıkaranam. Kulak verelim de, sesini duyarız belki. Ana, ana! diye de seslenelim.»

Ali, sesinin çıktığı kadar, yırtırcasma: «Anaaaa! Anaaaa!» diye bağırды.

«Olmaz olsun, ne duy-duyduğu var, ne bir şey. Nereye gitti ola şu anam da?

Başına bir hal mi geldi ki?» Elifi kolundan tuttu:

«Onu sağlam bulursam, bilirim ki bu gece bana bir oyun oynadı, anam avradım olsun, onun burnundan bunu fitil fi-

164

ORTADIREK

!

til getiririm. Ne ana derim, ne baba. Fitil fitil. Fitil de fitil.»

Elif hiç bir söz söylemedi. İlk olarak Aliden anasına karşı böyle bir söz duyuyordu. Şaşırması kalmıştı.

«Gece gündüz, atımı öldürdü diye ye beni, bitir beni, didik didik et beni, parça parça et beni! Bir söz söylesem, gece gündüz yalvarsam, sözüme karşılık verme, bitir beni. İt gibi şu yolu senin yüzünden on kere yürüyüm, tabanlarımın altı yara olsun...»

Ali öfkesinden soluyordu.

Elif:

«Etme Ali, etme! Anandır. Boyunca günaha girersin sonra. Allah indinde cünhalı düşersin. Cehennemın kızgın tohtu boynuna geçer. Ana hakkı. Südünü sana haram eder de bedduasını alırsan, çocuklarımız da iflah olmaz»

Ali:

«Olmasın olmasın! Hiç olmasın! îflâh olmasın. Ben de cehennemin ortasına düşeyim de cayır da cayır yanayım. Aldım, kabul ettim cehennemî. Eğer o bana bu gece bir oyun ettiyse, ben de, şu Torosun başında, kurdun kuşun, sırtlanın canavarının ortasında onu koyup da gitmezsem anam avradım olsun. Allah huzuruna çıplak cehennemlik çıkayım. İki zebaninin ortasında. Gâvur gibi de cennet yüzü görmeyim. Hiç de dirilmeyim. Duydun mu dediklerimi? Ana dedikse analığını bilsin.»

Elif:

«Zalim olma. Zalimlik iyi değil. Sonra pişman olursun. Ya şurada, şu ağacın altında öldüyse! O yüzden sesi çıkmıyor-sa! O zaman ne olursun? Böyle deme. Bin pişman olursun»

Ali ölüm sözünü duyunca, öfkesi o anda iniverdi. Öfkesi geçince de tüm bedeni gevşedi, çözüldü. Bir yorgunluk, bir uyku bastırdı ki, kendi de şaştı buna. Kar ilk düşmüştü o yıl. Dışarısı soğuktu. Ocağa kocaman, bir adam gövdesi kalınlığında bir kütük atmışlardı. Kıp kırmızı, billur kırmızısı bir köz koyvermişti kütük. Ama Ali üşüyordu. Buyuyordu. Anası onun üşüdüğünü anlamış, göğsünü açmış, çıplak memelerinin arasına sokmuştu başını. Az sonra da Alinin titremesi durmuştu. Sıcak, ılık ılık bir insan, bir ana kokusu dolmuştu içine. Sonra hastalığında... Askercilikte, bir güne bir gün harçlıksız komamıştı onu. Ellerin anasına benzemez Meryemce Karı. Yiğit, Osmanlı. Bir kucaklayıp öpmesin. Bin öpüşle öper. Böyle ana bulunmaz. Amma bir inadı var, kör inat. Olmaz olsun. Çukura ininceye kadar ölmezsem, ben de çelikten yapılmış olmalıyım.

«Ah! Ah!»

Elif:

«Ah çekme, kurban olduğum Ali. Pamuğa yetişemezsek, bu yıl Çukurda kalırız. Sen kök sökersin. Onda da çok para var derler.»

Ali gene kızgınlıkla:

«Elâlemi, şu namussuz köylüyü de üstüme güldürürüm, öyle mi? Çukurda kaldı da...»

Sustu. Elif onu teselliye çalışıyordu, bin dereden su getiriyordu. Oysa hiç karşılık vermiyor, boyuna içi alıp alıp veriyordu.

Sıcacıktır Çukurun toprağı. Yumuşacık, pamuk gibidir. Kimbiîr nasıl böyle un gibi yapmışlardır bu toprağı? Kara, ışıltılıdır. Yürürken ayak bileklerine kadar toprağa gömülürsün. Seher vakti düş gibi buğulanır. Işık günden değil, topraktan çıkar gibidir. Çukurun bu hali dağlarda yoktur.

Deli Bekirin avradının kalçası yuvarlak, oynaktır. Boyu azıcık kısadır amma, cilvesinden geçilmez. Yüzü yanal elma gibi pembeleşir, açılır. Uzun kirpiklerinin gölgesi ak yüzüne, düşer. Kömür gibi kara gözlerine bakamazsm. Dur bak, kar-. şısında titretir. Zangır zangır titrer kalırsın. El değdiremez-sin eline. Ne demiş, yatmağa kaya gölgesi, eğer şahmaran ol-! masa, sevmeğe güzel kisası, eğer fitnekâr olmasa. Gerçekten de fitnekâr. Delice Bekir inanmaz. Gözüyle görse, inanmaz Bir genç gelsin yetişsin de, şu on yıldır Delice Bekir ağandır: avradının koynuna girmesin, bu olacak iş değil. Kitapta yazılı gibi, hükümetin kanunu gibi: Bir delikanlı önce Döndül gelinle yatar. Delikanlı evlenir, çoluk çocuk sahibi olur üi Döndülü gelinin cilvesini anlata anlata bitiremez. Hemen he

II

men hiç bir evli erkekle yatmaz Döndülü gelin. Üstüne türküler çıkarılmıştır.

Deli Bekirin yanında da söylerler. Birinde Deli Bekir boş bulunmuş, «kim bu üstüne bunca türkü çıkarılan Döndülü gelin?» diye sormuş. Bir tanesi, «bizim nene,» demiş, «çok güzelmiş de üstüne ezelden böyle türküler çıkarılmış»

Bilir bilir, her bir şeyini bilir ama Döndülü gelinin Delice Bekir Ağa, göz yumar. O da öyle bir adam. Aldırmaz. Bir güne bir gün avradını karşısına alıp da, bu nedir? Nedir bu ettiklerin avrat, dememiştir.

Sıcak değil. Sıcak değil, ılık. Garbi yeli efil ederken. Denizin üstündeki ak, yelken bulutları gönderir o yeli. şafağa karşı, hava soğur azıcık. Ülker yıldızı, pervazlanıp, ılık saçar dönerken. Yatırmalı Döndülü gelini sıcak, yumuşacık pamuk tarlasının toprağına. Kalçaları toprağa gömülür. Ilık. Tadına doyulmaz. İnsanın başı döner. Bedeni yeyniler, uçar. Böylesi insanoğlunun başına bir ömürde ancak bir kere gelir. Döndülü gelin bu işi iki kere yapmaz. Evlilerle

hiç yapmaz. Ama Aliyi sever. Bayılır. Türküsünü, kavalını sever. Boyunu, dudaklarını sever. Avrat olunca, Döndülü gelin gibi olmalı. Elif sağında yürüyordu. Yanladı, ona dokundu. «Fıkara,» diye düşündü. «İki yılda, ne cilvesi kaldı, ne kişnemesi. Ko-oayıverdi.»

Elif:

«Herif,» dedi, «tırnaklarına kurban olduğum. Ana, ana üye bağıır. Yolların kıyısına da bakalım. Bir karartı görürsek...»

Bu yıl pamukta, şafak vakti. Toprak, yanan harlı ocak gi-i tüterken... Döndülü gelin. Ahdim olsun. Ama şu Meryem:-e Karı basımdayken, böyle yitip dururken, ne pamuk, ne de lenin yuvarlak...

«Ana! Anaooo!» diye bağırdı. «Anaooooo!»

Karşı kayalarda sesi yankılandı.

Ziyaret cevizinin koyu gölgesi geceye düşüyordu.*-! «Ana! Anaooooo!

Nerdesin? Azıcık ses ver.»

Bir Elif bağıırıyor, o durup, Ali alıyordu. Ziyaret cevizinin altına gelinceye kadar bağırdılar, yoldaki çalı diplerine, her gördükleri karartıya baktılar.

Gün ışıdı.

Yorgun, cevizin dibine çöktüler. Sırtlarını da ağaca dayadılar. Habire soluyorlardı .

Ali, Elifin sararmış domur domur terlemiş yüzüne baktı:

«Ne oldu? Nereye gitti anam dersin, Elif?»

Elif:

«Konaktan buraya kadar çağırdık. Buralarda olsa bir ses verirdi.»

Ali:

«Kimbilir? Verir miydi dersin?»

Elif:

«Bu gece yarısı koşturmazdı bizi oradan oraya. Nereye gitti ola? Bu yakınlarda köy möy de yok. Öyle mi?»

Ali içini çekerek:

«Yok,» dedi.

Sabah aydınlığında yüzü yarı apaydınlık, yarı karanlık ;' içindeydi. Yakınlarındaki bir çalının tek yaprağı sabah yelinde pırpır ediyordu. Uzaktan, apak bir güvercin sürüsü kalktı. Bir top köpük gibi göğe savruldu, kayalıklara indi. Ali, güvercin dedikleri yaratığı severdi. Aklığın, gökte sürünün açılıp kapanmasını severdi. Şu anasının derdi olmasaydı, düşüncesi bir zaman şu güvercinlerin ardınca gider, su başlarına, yu- , muşacık sıcak tarlalara, portakal bahçelerine, göğün mavisini ; altında tatlı, güzel ne varsa oraya inerdi.

Elif gözlerini Alinin gözlerinin içine dikti baktı. Bir şey- f ler soruyordu. Ali gözlerini indirdi. Sonra gözlerini kaldırın- î ca, Elifin ağladığını gördü.

\

«Başına bir hal mi geldi dersin?»

Elif:

«Şu yolda başka nereye gider ki?»

Ali:

«Nereye gider ki?»

Elif ayağa kalktı. Yüzü soluktu.

168

ORTADİREK

«Gün aydınlığına, şu yolun kıyısına baka baka konak yerine doğru yola düşsek. Çocuklar uyanınca...» Ali, sert:

«Çocuklara hiç bir şey olmaz!»

Biri yolun bir kıyısında, biri öteki... Her çalının, her ağacın dibine, her çukurun, koyağın içine bakarak gidiyorlardı. Alinin yorgun, bitkin, kederli yüzü sapsarı kesilmişti. Sakalının diken diken kılları ona bir perişanlık, bir zavallılık veriyordu.

Öğleye yakın konak yerine geldiler. Çocuklar onları tâ uzaktan gördüler, koşarak karşıladılar. Nenelerini aramağa gittiklerini anlamışlar, korkmadan sakin sakin oturmuşlardı. Ali kendini taşın üstüne atıverdi. Kolları da yanma sarktı.

Gözleri güneşte yumulmuş, küçücük kalmıştı. Çocuklar, Elif ona korkuyla baktılar. Hiç bir zaman, hiç bir olay karşısında onu bu kadar bitmiş

görmemişlerdi. Yüzü boyuna uzuyor, sa-rarıyor, terliyor, soğuyor, iyice bakılınca da azıcık küf yeşiline çalıyordu. Elif küf yeşilinden korkardı. Ölüm yeşiliydi. Ali başını kaldırdı, Elifin gözlerinin içine gözlerini dikti, bilmem kaçınıcı defa, gözler o kötü şeyi sordu. Evet karşılığını bu kere de alınca: «Suç bende,» dedi, «tüm bende. Anamı ben öldürdüm. Be-| ni parça parça etseler de leşimi itlere atsalar, yeri var. Bindir-miyecektim Koca Halili ata. Benim yüzümden, benim, benim yüzümden! Aşağı inince de köylü beni diri diri yer.,Anasını . öldürdü, dağın başında, leşini kurtlara kuşlara attı da geldi, . derler. Ölünceye kadar, kime ağzımı açsam bunu yüzüme vurur. Anasını öldüren Ali vururlar adımı da. Muhtar bir duy-. masm, didik didik didikler beni. Karakol karakol süründürür. , Belki hapse de attırır. Suç bende, Elif. Suçun büyüğü ben-de. Bari şunun ölüsünü bulsak da... Bir yere gömsek. Aaah, benim deli başım, serseri başım, ne dersin de Koca Halili bindirirsin ata da, başına bunca işleri getirirsin?»

Hasan anasının eline yapışmış, boyuna soruyordu.^

«Ebem nerde? Ebem ölmüş mü?»

Kadın kocasını dinliyor, onunla uğraşıyor, çocuğa karşı-

lık vermiyordu. En sonunda Hasan söyledi, söyledi dayanamadı, bağırdı:

«Ana be! Ana! Ana! Ana be, ebem ölmüş mü?»

Anası:

«Hörtük,» dedi, «neden ölsün eben? Kayıp. Bulamadık ebeni. Nereye gittiği belirsiz.»

Hasan kendine önem veren bir durum takındı. Sağ elini şakağına dayadı. Çok önemli bir şey söyleyeceği zaman babası da öyle ederdi.

«Ben biliyorum,» dedi, «onun nereye gittiğini. Ben biliyorum. Ben arkasından geliyordum. Ağzı kıpır kıpır ediyordu. Duydum. Hani babam dedi ki siz ananızla gidin, dedi bize, ben onun hemen ardımdaydım. Ağzı kıpır kıpır ediyordu. Duydum.»

Ummahan:

«Yalan,» diye dudağını büktü. «Ben de onun yanında yürüyordum. Hiç bir şey duymadım.»

Hasan:

«Ben de duymadım ya, ağzının kıpırtısından, yüzünden anladım.»

Elif sabırsızlanmıştı:

«Söyle!» diye bağırdı. «Ne duydun?»

Hasan:

«Duymadım,» dedi, gene eli şakağında, «amma anladım Ebem, geri köye döndü.»

Ali hemen ayağa sıçradı:

«Bunu edeceğini biliyordum, tşte bunu yapacağını...»

Ummahan:

«Yalan,» dedi. «Hasan hep yalan söyler.»

Ona kimse aldırmadı. Ummahan buna kızdı.

«Ebem hiç köye gider mi? Hasan zaten gece gündüz yalan söyler.»

Hasan sevincinden uçuyor, Ummahanm söylediklerini duymuyordu.

Ali koşarak yola çıktı:

«Siz durun, ona ben yetişirim. Yetişir alır getiririm.»

170

ORTADİREK

ORTADİREK

171

Yarı sevinç, yarı kızgınlık... Bir anda dereyi indi, gözden I kayboldu.

i|T | ikindiye az geçse, Ziyaret cevizine vardı. Ağacı hızla geç-

|C i; ti. Ceviz ağır, uğultulu, yerine bir dağ gibi oturuvermişti. Bir

'|t | dalı vardı hele, salt gök boncuk. Biçim biçim, irili ufaklı, ko-

' \l'.(yu maviden açık maviye bütün dala mavi boncuk sıvamışlar,

yıllar yılı. O dala baktı. Ağacın hiç bir yerini görmedi ama,

boncuklu dal içine yerleşti kaldı.

Şu koca dala tüm boncuk sıvayan Allah, diye yalvardı. Şu benim halimi görmez misin? Şu basımdaki püsküllü belâyı? Köylü yarın sabah pamuğa girecek. Vallahi billahi girecek. Biz ayazda kalacağız çoluk çocuk. Ceviz dalma boncuk sıvayan hey koca Allah, bir yardımın olmaz mı bana?

Birden tepesinin tası attı: Ne ister şu karı da benden? Bir yolu üç kere yürüdüğüm yetmezmiş gibi, on kere yürütür. Ulan karı, ulan ana, belâ mısın sen? Çoluk çocuğum aç kalacak bir kış, ulan ana, haberin var mı?

Titredi...

Vallah billah günaha, köylünün anasını öldürdü de geldi lâfına bakmaz. Vallah billah seni şu yüce dağ başında, şu ormanın içinde, şu kayalığın arasında kor da giderim. İki gün içinde ölür gidersin. Etme bunu bana. Allah bin belânı versin ana! Köye gidip de ne edeceksin? İki güne varmaz açlıktan ölürsün. Elin tutmaz, kolun tutmaz. Etme bunu bana, val-laha billaha, başıma belâ kesildin. Seni şu dağ başında koyar da giderim.

Kızdıkça kızıyor, yürüdükçe öfkesi kabarıyor, ilerledikçe, anasıyla karışlaşmadıkça, deliye dönüyordu.

Bu kadar yolu, Çukura doğru yürüsen ya. Başımın belâsı. Allah belâsını veresi, pis avrat. Yürür mü Çukura doğru? Yürünür mü hiç? Bana zorluk verecek. Bu yıl pamuk topla-yamıyacağım. Çoluk çocuğum açlıktan kırılacak. Düşman. Gün battı batacaktı. Çukurun düzlüğüne, karşıdaki ulu sıra dağların ardına iner gibiydi. Gölgeler uzamıştı*

Seni şurada koysam da gitsem, hiç suçum yok benim.

Durdu, geriye döndü. Güneşe baktı.

Seni koyup şurada geriye dönmeliyim. Var git köye, bomboş köyde kal da geber. Gözlerinin önüne bir sıcak gün geldi. Evlerinin önündeki düzlükte anasının ölüsü. Çukurova güneşi gibi bir güneş. Tüten. Binlerce yeşil sinek inip inip kalkıyor. Sinekler burnundan girip ağzından çıkıyor, ağzından girip burnundan. Çukurdan dönen köylü, daha yükünü çözmeden ölünün başında. Korkunç gözlerle bir ölüye, bir Aliye bakıyorlar. «Vah vah,» diyorlar, «olmaz olsun böyle evlât. Adam böylesini doğuracağına taş doğursun daha evlâ.»

Ne derlerse desinler, vız gelir, sen bunu böyle yaptıktan sonra geri dönmeliyim. Sen olmasan, beş altı günde, haydi haydi bir haftada Çukura iniveririm Geri dönmeliyim. Geri, geri dönmeliyim.

Sesli sesli söyledi:

«Seni şurada koymalı, geriye dönmeliyim. Öl!» dedi.

Sesi öyle korkunçtu la, kendi de ürktü.

Ayaklarının altı yüzölüyormuşçasma sızladı.

Bir karışlaşırsam seninlen, seni öyle bir yaparım ki ana, ı anadan doğduğuna pişman olursun.

Bağırarak:

«Olursun,» dedi, daha öfkeli, hınçla yürüdü.

Bodur ağaçlı bir dönemeci geçince, uzakta bir kabartı gördü. Yüreği hop etti. Anası mıydı, taş mıydı?

Daha çabuk yürüdü. Yaklaşınca gördü ki anası, yolun kıyısına oturmuş, göğsüne doğru çektiği dizlerinin üstüne başını koymuştu.

«Ana!» diye sevinçle bağırdı. Bu sevincine kendi de şaştı. Meryemce başını dizlerinden kaldırdı, geri koydu.

«Ana! Ana!» diye Ali ona koştu, vardı yanma oturdu. Kolunu omuzuna doladı.

Hep gülüyordu:

«Köye mi gidiyordun, ana kız? Hasan söylemeseydi seni bulamazdım. Bir korktum ki... ödüm koptu, vallaha. Nerden aklma düştü, geri köye dönmek? İpissiz köyde o kadar gün, sen tek basma nasıl kalırsın? Ölürsün taman. Güzel anam!

172

ORTADİREK

Gel sırtıma da gidelim. Konak yerimiz bunca uzak değil. Gece yarıdan önce varırız. Bin sırtıma!

Meryemce ayağa kalktı, ağır ağır, elini sallayarak yanındaki bir kayanın üstüne koydu.

«Kaya! Kaya sana söylüyorum, kimse üstüne alınmasın. Ben varır da köyüme giderim. Köyümde ölürüm. Bir aya çıkmaz ölürüm. Hiç olmazsa köyümde öleyim. Ele âleme yük olup, çocuklarını aç komadansa, yolundan alakomadansa, varır kendi köyümde, baba yurdumda, evimin eşiğinde ölürüm. Kaya, sana diyorum. Sen insanoğlu gibi çiğ süt emmiş değilsin. Varır, evimin eşiğine başımı koyar, oracıkta ölürüm.»

Köye doğru yürüdü. Ali epeyce durdu, arkasından baktı Beli bükülmüştü. Topallıyordu. Ayağını zorla kaldırıyor, ürkek ürkek yere basıyordu sonra. Alacakaranlıktı.

Ali vardı, anasının önüne oturdu, onu sırtına çekti, sonra hızla ayağa kalktı. Meryemce bunu bekliyordu epeydir. Çaresiz!

Benim gibi kocakarıyı sırtına alma, güzel, nazik sırtına yazık değil mi, tırnağına kurban olduğum yavrum, Alim Benim ardımdan böyle yol yol geleceğini bilseydim, hiç kıpırdar mıydım yerimden? Ben batayım, ben öleyim de, sen böyle ypllarda sürünme kuzucuğum. Ne kötü haldesin, haberin var mı, koç yiğitim? El pamuğa girdi bile.

i

IX

Karşıdaki dağın sırtına neredeyse gün vuracaktı. Dağ soluklanır, gerinir gibiydi. Sıcacık, ısıltılı günü bekliyordu. Sarılı, kırmızılı, mor halkalı, yeşile çalan mayi, aydınlık kanatlı yaban arıları, uzun bacaklı, yuvalarının önüne yığılmış karıncalar, yuvalarına büzülüp tek gözlerini açmış kartallar, bir koçukta üstüste yığılmış, bulut aklığında dağ güvercinleri, yabansı atmacalar, doğanlar, peri yuvası dedikleri yumak yumak dikene binlercesi dolmuş uğurböcekleri, dağ keçileri, korkak çakallar, uzun, yalımcasma savrulan kırmızı kuyruklarıyla tilkiler, sarı gazellerin üstüne boylu boyunca uzanmış, kış uykusuna yatmış mosmor, tatlı ayılar, kayadan kayaya uçan süzgün, muradına erememiş kız gözlü, kederli geyikler, solucanlar, büyük küçük kuşlar, yer altı, yer üstü tek mil yaratı-ğıyla dağ, göğsünü, ağzını açmış, sırtına vuracak sıcak gün bekliyordu.

Şimdi doruklarda, koyaklarda, yollarda bir uyanma, bir kıpırdanma, bir hayuhuy, korkunç bir hareket başlayacaktı. Dağ taş, toprak ağaç uyanacaktı .

Dağın sırtına, önce bir harman yeri büyüklüğünde gün vurdu. Sonra ısıklar aşığılara, koyağın dibine doğru indi. Yuvalarının ağzına çıkmış iki karınca uzun uzun koklaştı, biri bir yana, biri öteki yana gitti. Tam bu sırada alnına gün değen Ali de uyandı. Birden, nerede bulunduklarını toparlayamadı. Şaşkındı. Sonra, karşı dağın doruğuna gözü ilişince, içine ağır, tuzlu bir su gibi bir acı oturdu. Yataktan çıktı. Yorganın üstü yarıyarıya gece yağın çiğden ıslanmıştı. Yorganı, ağacın altından güne doğru attı. Bir an yatak ekşi ekşi koktu, sonra geçti.

Ali ayaklarının üstüne basamıyordu. Topallayarak, köknar ağaçlarını dolandı, kayanın ardına vardı. Sol omuzunu kayaya dayayıp, uzun uzun işedi. Şalvarının bağını gene öy-

174

ORTADİREK

I-fi'

iZ

le, kayaya dayalı, bağladı. Sonra bir taşın üstüne oracığa çöküverdi. Uykusunu alamamıştı.

Ateşin başında, şafaktan önce kalkıp ocağa tarhana vurmuş Elif, bir bekledi, iki bekledi, kocasının gelmediğini görünce ağaçların arkasına gitti. Taşın üstündeki yarı uyur yarı uyanık kocasını uyandırdı.

«Anan daha uyanmadı. Uyuyup durur. Çekilmiş bitmiş, fıkara. Kurumuş. Yüzünü görersen, yüreğin ağzına gelir. Çocuklar gibi küçülmüş. Bir topak. Senin ayakların nasıl?»

«Tuzlu su hiç fayda vermedi. Gene öyle. Yüzülmüş gibi. Yüreğime batıyor.»

«Keşke anam yürütmeseydin o kadar. Kaldırıp sırtına alsaydım»

«Yok çaresi. Son gücü bitene kadar yürüyor. Yürüyecek. Önüne geçemezsin. Sen bana bak, avrat. Çocuklarım aç sefil kaldı bu yıl. Adil Efendi beni iğnenin deliğinden geçirir. Sen bana bak, benim halime. Pamuğa ulaşamadım bu yıl. Ulaşacağım da yok»

«Hani dedim ki...» dedi Elif, sonra sustu.

Ali oradan, kurumuş bir güz çirişi sapı kopardı. Ucunu kırdı. İçinden küçücük, mavi ısıltılı bir tek arı çıktı uçtu. Ali .sapı ortadan ikiye yarı. Sapta boylu boyunca bal yatıyordu. Onu diliyle aldı yedi. Bir tane daha kırdı, bir, bir daha... Bal bir hoş, acı, buruk, sarhoş ediciydi. Tekmil otların taze, yeşil,

gıcır gıcır kokusuyla kokuyordu. Ali uyuyordu. Ayakları sızlıyordu. Kanından kokular, teknil bir dağ kokusu akıyordu.

Elif baktı baktı:

«Imaaaav herif, bire ulan, sen iyice çocuk oluksun,» dedi. «Gel de çorbanı iç, çocuklar gibi sap ayıklayacağına.»

Ali aldırmadı. Birinde, amcasının sağlığında, amcasıyla Tekeç dağa bal bulmağa gitmişlerdi. Amcası dağları delik delik, taş taş bilirdi. Sonra, bir gün tam öğle üstü, bir koyakta belki bin yıllık bir çmar bulmuşlardı. Çınarın içi baştan aşağı, uzun dallarına kadar kovuktu. Amcası bir paçavra yakmıştı çınarın alt deliğinden kovuğuna doğru. Sonra duman çıkaran bir de ateş yakmıştı. Orman dumanı boğulmuştu. Bir ya-

rım saat sonra bir top an dışarı pörtleyivermişti çınardan. Ormanı arı almıştı. Bulut gibiydi orman arıdan. «Dolu dolu, çınar ağacı ağzına kadar balla dolu,» demişti amcası. «Tüm bir köy yese bir yılda bitiremez. Ekmeği çıkar,» demişti sonra da. İlk kestiği baldan oturup yemişlerdi. Ali sarhoş olmuştu. Kanında, başında arılar gibi uğultulu, deli eden bir yel dolaşmıştı. Dünyadaki tüm çiçekler kanında kokuyor, rüzgârla-nıyordu. Sedir, köknar, çam kokusu. Bir de yağmur yağmış, taze toprak kokusu durmadan başını döndürür adamın.

Bir sap daha kırdı. Sevinçle açtı. İçi bal doluydu. Diliyle yaladı. Ne çare, diye düşündü. Bundan bir kilo olmalı ki... Adam ayak sızısını da unuttur, her bir şeyi de. Elif:

«Sen aklını yitirdin, adam,» dedi, son kırdığı sapı elinden aldı, yere attı.

Aliden korkmağa başlamıştı. Dudaklarının kıyısında de-lilerinkine benzeyen, . gülmek isterken gülemeyen, bir şeyler donup kalmış. Orada ak bir çizgiyi hayal meyal görüyordu. «Gel de çorbanı iç!»

Ali gülümsüyordu. Elif hiç onu böyle görmemişti. Tam çalıklar böyle, gözlerinin anlamı silinmiş gülümserler.

«Neyin var Ali?» dedi. «Kurban olduğum Ali, neyin var yiğidim?» diye inledi.

Ali Elifin yalvarışıyla kendine geldi.

«Çocuklar aç, perişan kaldı bu kış. Ulaşamadım işte. Ula-şamam da böyle giderse. Ben ne bok yeyim, söyle! Ne bok! Adil Efendi beni hapislerde süründürür. Ya köylü, ya Delice Bekir ırzı kırığı, ya Muhtar olacak zebani?» Gözleri döndü, anasının yattığı yere baktı: «İşte şu geberesice koca domuzun, koca orospunun... Ge-bermez de kurtulmam. O olmasaydı, ben çoluk çocuğumla şimdiye Çukuru çoktan tutmuştum. Bana ettiği yetmiyor gibi, bir de geri dönüp köye doğru gider de, iki gün de beni ardından koşturur. Gönül diyor ki, şunu koy şurada, bas git. Ne hali varsa görsün.»

Elif kocasının kolunu hırsla tuttu, sarstı:

176

ORTADİREK

«Sus!» dedi. «Suusss! Uyandı. Bir duyarsa...»'

Ali:

«Duysun,» diye bağırdı. «Duysun da gebersin. Çoluk çocuğumu aç komasın»

Elif kocasının ağzını eliyle kapadı.

«Allahtan kork Ali, anandır. Allahtan korkmaz mısın sen? Şu söylediklerini duyduysa ölür. Diri diri ölür. Öldürüverir kendini.»

Ali, hırıltılı, elin altından:

«Öldürsün,» dedi. «Bir sevinirim ki, öyle bir iş yaparsa. Bayram ederim. İki güne varmaz Çukura da inerim.

Elif:

«Gene ineriz. Gene varırız. Korkma. Bir kapı örterse, birini açar.»

Ali:

«Açmaz olsun.»

Elif korktu:

«Tövbe de, tövbe de, tövbe! Tövbe, tövbe! Boyunla bile günaha battın.»

Ali:

«Demem,» diye var gücüyle bağırdı. «Açmaz olsun. Açmaz olsun da evceğizi başına yıkılsın o Allanın. Yıkılsın! Yıkılsın! Yıkılsın! Gözü olsa beni görür, kulağı olsa sesimi duyar. Tövbe demem!»

Elif oraya çöküverdi, ellerini yüzüne kapatıp ağlamağa başladı. Ummahanla Hasan uzakta durmuşlar, babalarının öfkesine bakıyorlar, titriyorlardı. Ummahan

anasının çökmüş* ağlar görünce hemen koştu, yanına oturdu, onunla birlikte ağlamağa başladı.
Meryemce oğlunun sözlerini duyduğunda ocağın başına geliyordu. Bir hoş oldu. Kulakları uğuldu. Başı döndü. Olduğu yere oturdu. Yumuldu. Bir daha da hiç kıpırdamadı. Parmağını bile oynatmadı. Toprak gibi kımıltısız, öyle durdu orada. Karısının, kızının yerde perişan ağladığını gören Alinin birden öfkesi indi, yok oldu. Bağırması boşalmıştı. Karısına, kızına ne söyleyeceğini, onları nasıl teselli edeceğini bilemiyor, dört yanlarında dönüp duruyordu. Sonra karısının omuzundan tuttu:
«Kalk Elif,» dedi, ölgün, bitkin bir sesle. «Ne dedim ki sana? Kalk da çorbamızı içelim. Kalk da yola düşelim. Baksana gün ne kadar yekindi.»
Elifin, kızın sırtı inip inip kalkıyordu.

Ali kıza:

«Kes,» diye çıkıştı. «Kes, itin kız!»

Ummahan hemencicik kesti.

«Ağlama Elif! Ağlama kele, nolarsun!»

Gülümsedi. Acıyla:

«Haydi... Bak, Tövbe, diyorum. Bak! Tövbe, tövbe, tövbe!»

Elinden tuttu kaldırdı. Ayağa kalkan Elif gözlerini silerken mırıldandı:

«öldürdün karıyı. Sağ sağ öldürdün. O bundan sonra yaşarsa da iflah olmaz. Vay anam!»

Ocağın yanma gelince -Meryemceyi gördü:

«Güzel anam, sırma saçlım, kusuruna kalma, oğlundur. Çok öfkeye gelmiş. Aklı başında değildi. Aklı başında olan adam koca Allahımızı öyle ağzına alır mı? Sen canını sıkma Biz nasıl olsa Çukura ineriz.»

Ali uzakta durmuş suçlu suçlu anasına bakıyordu. Hiç mi hiç öfkesi kalmamıştı.

Elif anayı kaldırdı, ocağın basma getirdi. Sofrayı açtı önüne serdi. Eline bir

kaşık verdi. Dudaklarını şapırdatarak içmeğe başladılar. Ali bir kere olsun,

yemek boyunca anasının yüzüne bakamadı. Meryemceyse gözlerini oğlundan ala

mıyordu. Bir hoş, şaşkın, gözlerini olanca açmış, hayretle oğluna bakıyordu.

Ali bu muydu? Çok eski günleri gözlerinin önüne getirdi. Ağlayamıyordu, tıkanıp kalmıştı. Bir şeyler de söyleyemiyordu. El kadar bir bebecik... Ali.

O günleri bilir misin Uzunca Ali? diye mırıldandı kend kendine. Ben senden hayır görmedim Uzunca Ali, inşallah sen de şu çocuklarından görme! Anla ki, bu acı, ne acıymış Uzunca Ali. Anla ki Uzunca, bu acı... Evlâdın kötü sözü kur

F. 1

178

ORTADİREK

U1V1 ÜJ-/J.AI-A^JL

şundan da beter. Tam yüreğin ortasına gelen yağlı kurşundan da beter!

Ayağa kalkarken:

«Şu bana gösterdiğini inşallah sen de çocuklarından görürsün, Uzunca Ali,» dedi boşandı. Ağladığını göstermemek için de, çabuk çabuk, topallayarak çalılığın içine daldı, kayboldu.

Elif:

«Gördün mü ettiğini, adam!» diye hışımla bağırdı.

Ali derin derin bir ah çekti.

«Kendimi öldüreyim mi şuracıkta? İşte şurada?»

Gözlerini dimdik, Elifin gözlerine dikti. Sonra baş parmağını ağzına aldı

ısırdı. Kemirdi. Ceketinin kolundaki yamayı çekti, söktü attı:

«Öldüreyim mi? Öldüreyim, öldüreyim, öldüreyim mi?»

Elif kocasının öfkesine bakakaldı. Sonunda:

«Yok Ali,» dedi, «yok, kurban olayım. Çocukların önünde.»

Ali ayağa kalktı, çalılığa gitti. Anasının küçük bir ağaca dayanmış, ağlar buldu.

Usluca anasına yaklaştı. Elini tuttu öptü. Sonra geri dön-iü.

«Var da, anamı al gel Elif,» dedi. «Vakit geçti. Vakit geçil şu ayaklarımı ne yapsam? Yere basamıyorum»

Gözleri kan çanağına dönmüştü.

Elif Meryemceyi kolundan tuttu, çalılıklardan aldı getirdi.

«Bu ayaklan mümkünü yok yürünmez. Altı kabardı. Şiş-i. Kıpırmızı oldu. Aklıma bir şey geldi, Elif...» ; Öfkesinden gene zerrece eser kalmamıştı. :

«Ne geldi?»

«Şu çuval var ya, var. Onu ikiye ayırsak. Ayırsak da bi-ini bir ayağıma, ötekini öbür ayağıma bağlasak.»

Elif yanma vardı, kulağına eğildi:

«Şu atın gönünden iki çarıklık kesip alsaydım ya.» "

Ali öfkeyle:

«At gönünden çarık olur mu, deli?» dedi. «Adamm ayağını sıkar, berbat eder» Elif telis çuvalı getirdi. Ali belinden bıçağını çıkardı, telisi dörde böldü. Bir parçasını aldı, sağ ayağına sardı. Kınnapla çeke çeke bağladı. Kırık ayakları alçıyla sararlar ya, ayak öyle oldu. Sonra da sol ayağını aynı titizlikle sardı. Ayağa kalktı. Bir acaipti ama yumuşaktı. Vardı yükü iyice bağladı. Sırtladı.

«Düş önüme Elif,» dedi. «Çocuklar, siz de düşün. Haydi. Ana sen şu sıcak ocağın başında kal, ben ikindine döner seni alırım. Allah'ın seversen dönüp köye gitme bir daha.»

Meryemce duymamışlığı vurdu. Ocağın kıyısındaki değneğini aldı yola çıktı. Sonra yolun ortasında durdu:

«Allah kul olanı kimsenin sırtına muhtaç etmesin,» dedi. Ellerini havaya açtı, sonra yüzüne getirdi, sıvazladı. «Amin. Amin!»

AH arkasından vardı: , "

«İnat etme güzel anam, kal şurada. Sen bize ayak uyduramazsın. Otur şurada. Bak ayakta bile duramıyorsun.»

Meryemce çığlığı bastı:

«Kim demiş ayakta duramıyorum. Kızım, sana söylüyorum, Elif! Siz işinize bakın, varın gidin. Koyun gidin. Ben inerim kendi kendime. Tâ Çukura kadar»

Ali kolundan tuttu:

«Ana, inat etme! Uğraştırma beni. Ben ilerde kese yok sapacağım. Zor yol ama, yakın. Sen o yolu bulamazsın. Biri-| birimizi yitirirsek... Etme eyleme.»

Meryemce değneğini beline dayadı, ellerini gene havaya kaldırdı. Yettiği kadar göğsüne uzattı.

«Allahım, sırma saçlı da kara gözlü güzel Allahım, ser kimseyi kimsenin sırtına muhtaç etme! Anaysa bile oğuk muhtaç eyleme! Amin!»

Elif döndü:

«Siz gidin, benim altın yürekli kızım. Ben usul usul geliyim. Beni bekleyip de bu kış çocuklarımızı aç komayım»

180

ORTADİREK

'I

ı mı

! Ali gene öfkelenmişti. Demek ki anası söylediklerinin tümü-i nü duymuştu.

«Kal,» dedi, «istediğin yere yürü git. Çocuklarımı da senin yüzünden aç koyamam.» Karısına, çocuklarına döndü.

«Düşün önüme, düşün de yürüyün. Kalsın o. .Kalsın da 1 görsün.»

Elif Meryemceye doğru yürüyecek oldu, Ali kolundan tuttu onu ileri doğru fırlattı.

«Yürü! Varsın kalsın. Günlerden beri şunun bana ettiği yeter. Anaysa ana. Herkesin var anası. Yürü!»

Elif Aliden iyice korkmuştu. Çocuklar, gözlerini kocaman kocaman açmışlar bir ninelerine, bir babalarına bakıyorlardı. [Ali onları önüne kattı, hızla yürüdüler. Meryemce arkalarında, yolun ortasında, değneğine dayanmış, öyle kaldı.

Ali koşarcasına yürüyordu. Ayağına sardığı çuval parçaları, sanki biribirine dolanıyordu. Ayak değil, iki lastik top ;yuvarlanır gibiydi. Az sonra çocuklar, karısı onun yürüyüşüne ayak uyduramayıp gerilerde kaldılar. Ali dalmış, öylesine (.çabuk yürüyordu ki, uğunuyordu. Az sonra, Elif Aliyi gözden yitirdi, ilerlemiş gitmiş, koyağı aşağı inmişti. , ; Ağaçlardan, çalılardan ,karşı sırttaki kararmış kalmış or-, mandan ,boz topraklardan, kısacık, parlak renkli dağ çiçeklerinden boz, ak bir buğu bulutcasına yükseliyor, dağılıyordu. Aliyi gözden yitirince Elifi önce bir sevinç aldı. Onun için o

kadar Alinin ardınca gitmemiş, bağırmamış çağırmamış, onu ; uyarmamıştı. Şimdi geriye dönmeli, Meryemce ananın yanı-aa varmalı, yüzünü, ellerini öpmeli, ondan Aliyi başışlamasını istemeliydi. Meryemce inatçıydı, dediğim dedik, çaldığım düdüktü ama, iyi, yiğit, konurdu. Candandı. Tüm kusurları-; ıı insan o anda başışlayabilirdi. Meryemce gibi oğluna, geli-line, torunlarına, öteki insanlara düşkün, tok sözlü bir insan iz bulunurdu . Elif içini çekti: «Sevgi ambarı anam,» dedi. «Bin yürekle seven, canını is-esen canını veren, sen bu hallere mi düşecektin?»

ORTADIKEK

181

Gözleri doldu. Varmalı elini ayaklarını öpmeli. Güzel, kınalı saçlarını okşamal. Onu güldürmeli. Hasan oğlan şu çam ağacından ona yalabuk soymalı. Dişleri yok, çiğneyemez ama, içine cümle ormanın tadı dolar. Kokusu, yeşilliği, dermanı dolar. Yüzü de güler.

Tam geriye dönecekken, Hasan boynu bükük, kederli, korkulu:

«Babam gitti,» dedi. «Başını aldı da gitti.»

Ummahan:

«Çok öfkeli. Ben babamı hiç böyle görmedim, öldürecek gibi.»

Elif kızgın:

«Varsın gitsin. Gider, gider...» durdu. Geriye dönemedi. Giderdi. Sağma soluna bakmadan, bu öfkeyle tâ Çukura kadar, son gücü de bitinceye kadar gider, orada, öylece çöker kalırdı. Belki de öyle olmazdı. Belki öfkesi bir zaman sonra geçer, bir yerde duruverirdi.

Bunlarınki deve inadı, dedi kendi kendine. Bunlar durmaz. Bir işi sonunadek, ölenedek götürürler.

Sonra döndü, Alinin gittiği yana koşmağa başladı. Canını dişine taktı. Hali de yoktu. Bacaklarında birşeyler çekiliyor, başı zonk zonk ediyordu ama, başka çare yoktu.

Öğlen olduğunda öylesine ter içinde kalmıştı ki, tüm fistanı, donu, saçlarıyla cıpıldık suya batmıştı. Boyuna akan ter gözlerini dolduruyor, yakıyordu. Yüreği küt küt atıyordu. Yüzü kıpkırmızıydı. Yalım yalımdı. Ağzını açmış kesik kesik durmadan soluyordu. Ağzı kurumuştı. Artık dizlerinin dermanı da kesilmişti. Düşüyor, düşüyor kalkıyordu. Çocuklar tâ gerillerde kalmışlardı. İkindiye gelirken, uzakta, bir nokta gibi yokuşu inen Aliyi gördü. Görmese, daha bir adım atacak gücü kendinde bulamaz, orada çöker kalırdı.

Var gücüyle birkaç kere Aliden yana bağırdı. Ali ya duymadı ,ya duydu aldırmadı .Ağzı dili kurumuştı. Yokuştan aşağı kendini bıraktı. Karşıdan esen yel onu kendine getirdi azıcık. Alinin yanma vardığında gözleri kararıyor, sağı solu görmüyordu.

182

ORTADIKEK

!1

Birden kendini Alinin üstüne attı, bir inilti çıkardı, sonra yere düştü. Ali durakladı. Yerdeki karışını görünce kendine geldi. Apak, gözlerinin karasına kadar apak kesildi. Yerdeki kadının başucunda epeyce durdu, tüm kanı çekilmiş, donmuş gibi orada kaldı.

Elif:

«Ali, azıcık su, ölüyorum,» deyinceye kadar, bakmadan, görmeden kadına baktı. Sırtındaki yük sanki kendiliğinden düştü. Eli kendiliğinden yükün arasındaki tası çıkardı. Ayakları kendiliğinden soldaki köknarın altındaki oluğa gitti. Kendiliğinden su doldu tasa. Kadının dudakları tasa kendiliğinden uzandı. İçti. Ali gene öyle ayakta kalakalmıştı. Bakıyor, görmüyordu.

Az sonra Elif kendine geldi. Sağ dirseğinin üstüne dayandı. Zayıf, ölgün bir sesle:

«Gel Ali, gel yanıma otursana,» dedi.

Eliyle yere vurdu:

«İşte şuradan...»

Ali kendi kendinin farkına vardı, oturdu. Şimdi usul usul yüzü kararıyordu. Elif iyice kendine geldi, toparlandı.

«Yetişmesem » dedi, «Çukura kadar giderdin. Bak ayak-larındaki çuvalar da düşmüş.»

Ali ayaklarına bir göz attı. Ayakları çırılçıplak birer kuş yavrusu gibiydi. Çırpır, sürtünür bir halleri vardı. Zavallı! Ömründe ilk olarak ayaklarına acıdı.

Başını salladı:

«Düşmüş,» diye karşılık verdi. «Düşmüş de hiç haberim olmamış.»

Az sonra Elif ayağa kalktı, oluğa gitti, başını oluğun altına soktu. Ayaklarını da suya soktu. Yüzünü, ellerini, boynunu iyice yıkadı.

«Ali, sen de gel!» diye seslendi.

Ali, tâ yüreğinin başında, kıvrandıran hışım gibi bir ağrı duydu. Ayaklarına baktı. Sızı sağ ayağının tabanmden geliyordu. Tabanlarını kepir taşlık yemiş kızıl ete çevirmişti. Her yerde yalınayak yürünürdü de, kayada, çakmak taşından kes-

kin kayada, ormanda, dikenlikte, suda, bataklıkta, her yerde yürünürdü de kepir taşlıkta yalınayak yürünmezdi. Hem de böyle sırtında ağır yükle! Battın, yandın. Ağır ağır, ayaklarını sürüyerek, ikide bir sıçrayıp, of, of! diyerek oluğa vardı. Başını suyun altına soktu, çıkardı.

«Çocukları nerde koydun da geldin?» diye sordu.

Elif:

«Yolda.»

Anamı? diyecekti, diyemedi. Ona sabahki ettiği aklına geldi, utandı.

«Bu günlerde ben bir hoş oluğum, avrat. Ne var bende ola? Şu benim ettiğim! Bir güren mören olsa?»

Elif gözlerini yere dikmiş, kocasının yüzüne bakamıyordu.

Epey zaman, ikindiye geceye kadar biri oluğun bir yanına, biri öteki yanma, oturdular kaldılar. Sonra Ali kalktı yükü açtı, kalan çuval parçalarını çıkardı.

İki çift de yün çorabı vardı. Bir çiftini yorganın arasından aldı, ayağına giydi. Çorabın üstüne de telisleri sardı. Bir iyice, sağlam sağlam bağladı.

Gerisin geriye, anasının yanma doğru, sabırsız, yola düştü. Elif de onun arkasına takıldı. Meryemcenin gönlünü almak gerekti.

Bir buçuk saat kadar sonra çocuklar karşılarından geldiler. Gülyüyorlar, eğleniyorlardı. Hasan çamlardan yalabuk soyuyor, kız elinden almak için onu kovalıyordu.

Elif, durmuş kendilerine bakan çocuklara yaklaştı:

«(Evimiz şu ilerdeki pınarın başında. Varın oraya. Bir ateş yakın. Tencereye de su koyun. Onu da ocağa vurun. Korkmayın gecikirsek. Ateşi yakarsanız cin min ateş ışığına gelmez. Gelseler de çocuklara bir şey yapmazlar. Ayılar da, kurtlar da ateşten kaçarlardı. Ateş yakarsanız, size hiç bir kimse ya-naşamaz. Haydin, çabuk gidin.» Hasan:

«Bir büyük ateş yakarım ki... Füüüt! Kocaman. Bir harman yeri kadar.» Elif:

, 1

l(y±

UKTADIKEK

«O kadar da büyük olmasın. Sonra orman yanar.»

Ummahan:

«Ana, çabuk gelin,» diye yalvardı. «Acımdan öldüm. Bir de yorulduğum ki...»

Hasan:

«Gelmeyin,» diye onu karşıladı. «Yalancılıktan söylüyor. Hiç acıkmadı»

Ummahan:

«Sen bat. Sümüklü!» diye sırtına vurdu.

Hasan:

«Sen bat» dedi. «Şimdi anam gitmez mi? Burnunu ezerim de, cin burnu gibi yassı ederim. Cinler de seni kendilerinden sanır, alır götürürler»

Ummahan:

«Anaaa, bak oğlun durmuyor!»

Elif:

«Dur Hasan,» dedi yürüdü. «Dursana. Ne istersin kızdan?»

Yanyana küçük bir yokuşu çıkıyorlardı. Boz toprakta gölgeler sallanıyordu. Oya gibiydi gölgeler. Elif, gözünü kocaman açmış, Alinin yüzüne dikmişti. Alinin yüzüne dayanılmaz bir acı çöreklenmiş gibiydi. Yüzü kırış kırış olmuş, gerilmişti. Bir yanı kıpırdar, oynar gibiydi. Hasta yüzleri gibi, yüzünden yalım fışkırıyordu. Gözleri kısılmış, tâ uzaklara bakıyordu. Avurdu iavurduña geçmişti., Ayaklarını topraktan kaldırmadan sürüklüyor, gittikçe de

yavaşlıyordu. Elif bir iki kere teklif etmek istedi. Her seferinde de Alinin yüzüne bakınca çekindi, vazgeçti.

Sonra Ali sarhoşlar gibi iki yanma sallanmağa, uykuda gezenler gibi ayakları birbirine dolanarak zorla, oraya buraya yürümeğe başladı.

Elif kolundan çekti sonunda:

«Azıcık otursan da yornuğunu alsan. Akşama daha epey var.»

«Oturamam,» dedi hiddetle, ama bitkin, ölgün. Hiddete bile gücü yetmiyordu.

«Oturamam, Elif. Millet yarın pamuğa girecek. Bugün girmediyse. Belki de gireli üç gün oluyor. Bu

J.ÖÖ

yıl, kış ortasında, cırılçırılplak, aç oturmak olmaz avrat, yürü!» Azıcık toparlandı, sallanması, yalpalaması, uykuda gezerlik hali az bir zaman için üstünden gitti.

Elif, sevgiyle içi dolup taşarak, gözleri dolup, boğazı düğümlenerek kocasına baktı. İnsanlar içinde bir kocaman çocuk, diye düşündü. Fıkaram benim, canım, ciğerim, gücüm yetmeli de seni ben sırtıma almalıyım, götürmeli pamuk tarlasının ortasına koymalıyım. Tarlanın yumuşacık toprağına insan basınca ayak bileklerine kadar gömülür. Çukurova bir düş içinde gibi dumanlıdır. Taşa, toprağa, ak pamuklara, cıvıl cıvıl kaynaşan insanlara, karıncalar gibi, bir mavi çöker. Bir mavi ki, amanallah! İlk denizi görüşünü angıladı. Eline, yüzüne, burnuna saçlarına bir mavi bulaşır, çıkaramazsın. Yu yu, çıkmaz. Düş mavisini. Tuzlu. «Aaaahî» dedi, derince. «Aaah, bir yorulduğum ki...» Boş bulunmuş, nasılsa ağzından kaçırılmıştı. Bir pişman oldu ki. Ne edeceğini şaşırды* şimdi Alinin yüzüne nasıl bakmalıydı. Herkes onun başına yük. «Ben öleyim,» diye içten içe inlerken, Ali durdu, gözlerini belertti. Gözleri yuvalarından fırlamıştı. Elif korktu.

«Ne düştün arkama? Dön geri, dön geri de, ulaş çocuklarına. Dön, dön geri! Başımın belâları: Hep sizin için. Hep sizin yüzünüzden. Şimdi bulabilirsen bul, o geberesiceyi de. Gene köye dönüp gitmişse, vallaha billaha, Allahımı inkâr edeyim ki, anam avradım olsun ki arkasına düşüp onu geri döndürmem. Gebersin varsın, varsın yolda gebersin. Çukurdan dönerken kemiklerini toplarım yolda. Kalırsa o zamana dek. Apak kemiklerini. Kel kerkesler etini yer bitirirler. Atın basma nasrl çokuştular, onun başına da öyle çokuşurlar. Bir dakka bitirirler.» Ağzı köpürmüş gibiydi. Dudakları mosmor kesilmişti. «Bitirirler, inşallah!» Elif durmuş, gözlerini yere dikmiş, tüm kanı çekilmiş öyle duruyordu. Kolları kopmuşcasına iki yanma sarkmıştı.

Bağırıp çağırmaktan yorulup kesilince, çok ileri gittiğini î. Karısına doğru bir iki adım attı, zorla.

186

ORTADIREK

II

i ? :

ih

«Elif,» dedi tatlılıkla, duyulur duyulmaz. «Elif, benimle birlikte yorulma. Daha uzak değil. Var git, dön çocukların yanma. Korkarlar fıkarcıklar. Ben gider onu bulurum. Korkma, köye doğru dönmüşse de ardınca giderim. Gider alır getiririm. Hiç korkma. Haydi, dön!»

Halsizce yere çöktü. Elinde olmayarak, yere oturması ağrına gitti. Kendini toparlamak istedi. Ayağa kalkmak, yürümek, uçarcasına şu yolu aşmak... İki üç kere davrandı, kalkamadı, yığılırcasına orada öyle kaldı.

Halsiz halsiz, eliyle yere vurdu:

«Gel, gel şuradan otur sen de, Elif. Şimdi kalkarız. Pamuğa da yetişemezsek yetişemeyiz. Bir kapı örterse, birini açar. Sıkma canını. Bu yıl da başımıza bu geldi. Nidelim? Elbet bir kapı açılır. Kul sıkışmayınca Hızırım eriştiği görülmüş müdür?»

Gülmeğe çalıştı. Acı, ağır gibi bir gülümseme, şimşek gibi dudaklarının kıyısından geçti.

Elif, yorgun, ağır ağır geldi, korkarcasına yere oturdu.

«Bir kapı açılır. Nasıl olsa açılır. Çok yorulduğum. Nasıl olsa pamuk bitmeden ulaşırız. O zaman gece demez, gündüz demez toplar, onlar kadar kazanırız. Bu yıl çocuklar da toplarlar»

Ali karşılık vermedi. Düşünüyordu .Sonra birden fırlar-casma ayağa kalktı. Yola doğru atladı:

«Olmaz,» dedi, «olmaz. Onlar pamuğa girmeden ulaşmalıyım. Belki beş gün sonra girerler. Onlar daha pamuğa girerken... Ben tenekeyi, sepeti çekip...»

i Köylü ne şaşardı! Vay anam vay! Şu Uzun Ali, kanatlı i kuş. O kanatlı kuş olmasın da kim olsun. Bakınsana uzun ba-i caklarma. Leylek gibi. Bir adım üç adım kadar. ; «Onlar tam pamuğa girmiş, ilk kozadan, ilk pamuğu daha çekerken, arkalarına dönünce beni görmeliler. Mutlak yetiş-meliyiz. Durmak olmaz, Elif!»

Çabuk çabuk, hiç yorgun âgilmişcesine, ilk yola çtkıyor-mışcasına yola düzüldü. «Durmak olmaz. Olmaz, olmaz. Mutlak yetişmeliyiz. Yetişmemek olmaz Elif.

Yetişmemek olmaz»

Elif de kalktı, çabuk adımlarla ona ulaştı. Ama Ali, öyle çabuk yürüyordu ki Elif onunla birlikte yürümekte güçlük çekiyordu.

Epey gittikten sonra, yeniden arkasına döndü. Yüzü terJ içinde kalmıştı.

Gerilerden, ona ulaşmaya çalışan karısına:

«Onlar pamuğa girmeden... Yetişmemek olmaz.» dedi, döndü. Biraz daha hızlandı.

X

Yolun ortasında durmuş kalmıştı. Öfkesi usul usul inmiş, yerini korkunç bir korkuya terketmişti. Ama gelini az öteden gidiyor, gittikçe yavaşlıyordu. Elif, iyi kızdı. O dinsiz Uzunca Ali onu bu yabanın dağında bıraksa bile, gelin onu bırakmazdı. Altın yürekli gelin. İşte durdu. Geriye de döndü. Sırma saçlarına, güzel kara gözlerine kurban olduğum. Geliyor. Korkusu ge^ti. içine bir güven geldi. Öfkesi yeniden kabarmağa başladı. Çocukken, el kadar kırmızı ir et parçasıy-ken, Durmuşun deli avradı gibi, ümüğünü sıkıp da mezarlığa atmadım da o et parçacığının. Boku daha tırnaklarımın arasında durur. Uykusuz gecelerim, vay! Vay emeklerim vay!

Ne oldu? Gelin geriye döndü. Senin de babaym ağzına. Seni aldım da o ite verdim. Tam iki yüz yeşil kâğıt saydım. Bu yanlarda bir avrat için iki yeşili kim vermiş! Seni de, o orospunun doğurduğu Uzunun da ümüğünü sıkıp soluğunu kesiverseydim. Ah, ah! Aaaah! Uzunca Ali, aaah! Sen askerdeyken harp olacak dediler de, aylar ayı, geceler gecesi uyumadım da saçlarımı yoldum. Tüm köylü çığdırmama başıma birikti. Yüreğimin yangınından sen gelinceye kadar, Uzunca Ali, kuşlar gibi çığdırtıya boğdum dünyayı. Bana bunu edeceğini bilseydim zil takar da oynardım. Şıkır şıkır. Şıkır... şıkır! Şıkır da şıkır. Şıkır da şıkır. Kendinde olmayarak gelinin ardınca yürümeğe başladı. Öyle çabuk yürüyordu ki neredeyse yetişecekti. Çocuklar analarının ardınca koşuyorlardı. Gelinine, dur, diye bağırıyordu. Bağırarak istiyordu. İçine bir korku düşmüştü. Tam ölüm korkusu. İkide birde kendisini yok oluveriyor sanıyor, gözleri kararıyordu. Önce bağırarak istedi, kendine yediremedi. Koşmağı daha uygun bulmuştu. Gelin çok uzaklaşıp da kendisi koşamaz olunca, kendisini ölümün karanlığı içinde buldu, bağırmağa başladı. Ama sesi çıkıyor mu, çıkmıyor mu, kendisi de farkında değildi. Yalnız ağzını açtığını biliyordu. Ge- lin gözden kayboluncaya kadar hem ardından koştu, hem de bağırırdı. Gelin, çocuklar dereyi aşığı inip görünmez olunca bütün gücü kesilip boylu boyunca yere uzandı. Yerde epeyce bir zaman çırpındı kaldı. İkide birde her şey kapkaranlık kesiliyor, ölümü görüyor, yok olup gidiyordu. Yeri tırmalayarak ayağa kalktı. Karanlıktan, zifiri, gözgözü görmez, içine düştüğü ölüm karanlığından, yok olmaktan korkuyordu.

Üstü başı toz içinde kalmıştı. Bir iyice silkti elleriyle 'fistanını. Temizledi. Sağma soluna habire dönüyordu. Birden kafasında bir şimşek gibi Vurgun Ahmet çaktı. Gülen yüzüyle geldi karşısına dikildi. Dişleri apaktı. Ne güzeldi, Vurgun Ahmet! Peri kızları değil de, gökteki melekler bile sevdala-nırdı ona.

Şuracıklarda bir köy yok mu? Bu yoldan Çukura, pamuğa inen kimse bulunmaz mı? Yoksa tüm köyler indi de,, şu koca domuzun yüzünden bizim köy geç mi kaldı? Ne gelen var, ne giden. Kurtlar geliyor, akın akın. Aç kurtlar. Ko- j caman dişli. Her biri bir parçasını alıp götürüyorlardı. Apak kemikleri- kalıyordu. Kurtların gelişleri bir türlü kesilmedi, j Akın akın. Koşarak, uçarak, karınca gibi geliyorlardı.

«Aliim!» diye bağırırdı. «Yavrum Alim. Yetiş anaym im-1 dadına. Oğul değil misin, yetiş! Aliim, Alim, yavrum. Ulaş bana. Kurtlara kuşlara...»

Bağırınca kurtlardan kurtuluyordu. Hem bağırıyor, hem I şaşırmış, ne yapacağını bilmez orada dört dönüyor. Orada durdu, döndü, bağırды. Akşam oluncaya kadar bağırды. Sonunda sesi kesildi. Akbabalar kocaman, yırtıcı gagalarıyla, karanlık, uçsuz bucaksız kanatlarıyla, binlerce, on binlerce, karn-1 çalar gibi gökte kaynaşmağa başladılar. Bağırıyor, bağırıyor, | sesi çıkmıyordu. Hiç mi hiç çıkmaz olmuştı sesi.

Burnunun önünden birkaç yarasa fırt diye geçti. Alaca-1 karanlık deli ediciydi. Yere yığılıverdi. Ölümle burun burunaydı. Soluğunu yokladı. Soluk alıp veriyordu. Çok şükür, dedi. Daha ölmedim.

Serin bir yel esti. Dağlardan iniyordu. Gökte parlak yıldızlar vardı. Meryemce, hemen ayağa kalktı. Bacakları titredi, geri oturdu. Ama, nereden olduğu belli değil, bir sevinç

dolmuştu içine. Bir umut sevinci, kaybedenlerin, birdenbire bulduklarının sevinci.

Ayağa yeniden kalktı. Artık bacakları titremedi. Değneğini yitirmişti bu arada. Çalılıktan bir ağaç buldu eline aldı. Boğazı acıyordu. İçinden sevinçle, inançla söyleniyordu

Hasanımı dersin bir aslan. Tam da dedesine çekmiş. Bu gâvurca Aliye hiç benzer yeri var mı? O pasaklı anasına da hiç benzemez. Gözleri de dedesinin gözlerinin tıpkısı. Sağlam. İnatçı. İnatçı adam iyi olur. Kötülük gelmez ondan. Bir kötülüğü varsa, o da kendine. Hasanım yatar yolun ortasına, ebemi getirmeyince gitmem, ben de burada kalırım, der. Öyle eder. Tutar kaldırırlar gâvurlar, Hasanım ellerinden kurtulur kaçır, dağlara düşer. İlle de ebem. Eben senin tırnağına kurban olsun, Hasanım.

Aşkla şevkle, şehvetle düşünüyordu Hasanım. O kız mı? O da iyi ya, azıcık anasına benzer.

Karnının acıktığının ilk olarak farkına varınca, şaşırды. Karnı kazmıyordu. Ya Hasanın elini ayağını bağlatlarsa?

İçine deminkinin birkaç misli ağırlığında bir korku çöktü. Karanlık, ağır, elle tutulur gibi ağır, bir karanlık korku. Birden koşmağa başladı. Sesi azıcık çıkmıyordu. Hem koşuyor, hem Hasanım diye bağırıyor. Koştı koştı, sonra dermanı kesildi, oracığa oturdu. Korkuyordu. Şimdi kurtlar yoktu. Gökyüzünün karanlığını doldurmuş, karanlık, uzun kanatlı akbabalar yoktu. Ama içine kapkara, koyu, karanlık bir su gibi çökmüş oturmuş bir ölüm korkusu vardı ki, büzüldükçe büzülüyor, küçülüyor, nereye gideceğini, ne yapacağını bilemiyordu Korku dört bir yandan bastırıyor, Meryemceyi ha-bire, belki de dakika başında bir ürpertiyordu.

Hava serinliyordu gittikçe. Korkunçtu ürpermeler. Öyle geliyordu ki, ölmeyip kurtulsa da bu korku onu iflah etmeyecektir. İçinden bu karanlık korkuyu kim söküp atabilirdi?' Korku yüreğinden başına, boynuna, ellerine, karnına, sırtına ayaklarına titremelerle, ürpermelerle yayılıyor, korku yayıldıkça o büzülüyordu. Büzülmekten kemikleri çatlıdryordu. Başını, göğsüne çekip yapıştırdığı dizlerinin arasına koymuş,

saklamıştı. Ortalıkta çıt yoktu. Gecenin cikiltisi bile yoktu. Çakal sesi, kuş sesi yoktu. Bomboştı. Soğuktu. Ürperiyordu. Tirtir titriyordu. Bir ara iyice umudunu kesti. Ayağa kalkıp, namaza durmak istedi. Kalkamadı. Sonra ağır ağır, güney sandığı, kible sandığı yöne döndü. Ellerini havaya kaldırmak istedi, elleri uçar gibi titriyordu. Azıcık olsun havada tutamadı. Bir kaç tane dua bilirdi. Daha çok öğrenememişti. Onlar da aklına gelmiyordu. Allahım, güzel güzel Allahım, canını sevdiğim, kurbanlar olduğum, tırnağına, kesip attığın tırnağına kurban olduğum, gök gözlüm, kara gözlüm, sevdiğim, şu duadan birini aklıma düşür de mırdar gitmeyim öteki dünyaya.

Allah geldi gözlerinin önüne. Saçı sakalı ışıklı, ak sakalı ışıık içinde yanan, pırıl pırıl bir kocaydı. Hemen de o duayı hatırladı. Başladı çabuk çabuk okumağa. Duaya, duadaki se-^ se kapıldı. Hem titriyor, ürperiyor, hem de sallanıyordu. Birden herşey gözlerinden silindi. Ortalık bomboş kaldı. Duayla yalnız başına, bir düş içinde kaldı. Hiç bir şeyi, korkuyu, ölümü, hiç bir şeyi hatırlamıyordu.

Küçüldükçe küçülüyor, bir topak oluyordu. Bir avuç. Dili damağı kurumuştı duayı tekrarlamaktan ama, artık dua mua tekrarladığını da bilmiyordu.

Tan yerleri ısıymcaya kadar böyle kaldı. Böyle bir topak. Sonra kulağına çok uzaklardan bir ses gelir gibi oldu. Önce bir erkek sesi uzaklardan, dağların arkasından, tâ ötelerden parladı, söndü. Sonra onun tıpkısı bir kadın sesi duydu. Sonra gene ortalık ıssızlığa gömüldü. Sesi bir daha duyunca, yüreği hop etti. Kurumuş kalmış ağzındaki dualar dondu kaldı. Üşümüştü, kaskatı kesilmişti. Kulak kesildi. Kendisini azıcık toparlayabilse, sese doğru atılacaktı. Kuş olup oraya doğru uzanacaktı. Hiç olmazsa sese karşılık vermeli, dedi kendi kendine. Ağzını açtı ama, sesi çıkmadı. Kendini zorladı zorladı, gene sesi çıkmadı. Ses gittikçe yaklaşıyordu. Yaklaştıkça da Meryemcenin yüreğine ılık ılık, usul usul bir kurtuluş, bir yeniden dünyaya geliş sevinci dökülüyordu. Az sonra sesi iyice duydu:

\Ji.X X Al

«Ana! Anaooo! Nerdesin? Ses ver. Ses ver de seni bulalım.»

Sonra Elif alıyordu:

«Kurban olduğum, güzel anam, ses ver,» diye yalvarıyor-du. Boyuna yalvarıyordu. Sesinde bir utanç vardı. Belki de yoktu ama Meryemce öyle sezinliyordu.

Kurban olduğum kızım, diye geçirdi içinden, beni mi ararsın, düştün şu yazıya yabana da?

Yola çıkmalıyım diye aklından geçirdi. Yola çıkmalıyım da onlar beni görmeli. Buradan, beni görmeden önümden geçerlerse, o zaman iyice kurda kuşa yem olurum. Hay bacım, yem olurum.

Uğraştı uğraştı, elinden gelen gayreti harcadı, ama hiç durumunu bozamadı. Gene öyle yerinde, gene öyle büzülmüş bir topacıktı.

Sesler bir duruyorlar ,bir çağırıyorlardı. Yaklaştılar, yaklaştılar, tam Meryemcenin önünden geçerlerken, yandan çalılıkların içinden iniltiye benzer bir ses duyular. Durdular, epeyce bir zaman sağa sola "kulak kabarttılar. Ortalıkta ne ses vardı, ne de soluk. Ali bir iki adım attı, sonra durdu. Gözleri kapalı gibiydi. Beyni zonkluyor, başı dönüyordu. Ayakta du-. racak halde değildi. Neredeyse olduğu yerde uyuyup kalacaktı. Sallanıyordu. Niçin durmuştu? Onu da bilmiyordu. Buralarda bir şeyler olmalıydı. » Oracığa oturuverdi.

«Elif, sen sesi iyice duydun mu?» diye sordu.

Elif:

«Duydum,» diye karşılık verdi. «Tıpkı tıpkısına da anamın sesine benziyordu. Şu çalılışı bir arasak.»

Ali:

«Ara,» dedi.

Elif çalılıklara daldı. Bir adım atıyor, «Ana!» diye sesleniyordu. Gözlerini de kocaman kocaman açmış her çalı dibine bakıyordu.

Çalılar sıktı. Çiğ yağmıştı. Bu yüzden de üstü*başı tüm ıslandı, ıpıslak oldu, içine geçti. Üşüttü.

Gün doğarken, bir çalının dibinde, ince bir çığırın üstünde, bir topacı, küçücük karartı gördü. Tostoparlaktı karartı. Yüreği ağzına geldi. Karartıya koştu. «Ana!» diye üstüne atıldı. Meryemce bir şeyler söyleyecek oldu. Yalnız boğazından bir hırıltı çıktı, o kadar. Dili tutulmuştu.

Elif:

«Seni öldürdük. Seni öldürdük, anam!» diye inledi. «Senin kanlın olduk.»

Sağında solunda, önünde arkasında, bir zaman hiç bir şey yapamadan dört döndü.

Başına vurulmuş gibi dönüp duruyordu. Bir ara Meryemceyi sırtına alıp Alinin yanma götürmek istedi, sonra vazgeçti. Telâşından ne yapacağını bilemiyordu.

Yerden bir taş aldı, öteki taşın yanma koydu. Başka bir taş aldı, onu da ötekinin yanma koydu. Birden farkına vardı. Cebinde kibrit vardı. Bir ateş yakmalıydı. Çabuk çabuk oradan çalı çırpı topladı. Meryemcenin önüne hemencicik bir ateş yaktı.

Gür bir gün doğmuştu. Kütür kütür. Toprak, çalılık buğulanıyor, doğan güne yapışıyordu. Önlerindeki çığırdan yavaş yavaş uyanan, bıyıklarını sıvazlayan bir karınca katarı aşağı iniyordu. Yanan ateşe gelince yollarını değiştirdiler. Güneş ısıtmağa başlayınca, uzaktan uğultu gibi kuş sesleri gelmeğe başladı. Şimdi Elif, Meryemcenin arkasına oturmuş ellerini, ayaklarını, dizlerini, boynunu oğuyordu.

«Senin kanlın olduk, güzel anam, karagözlüm,» diyordu. «Kanlın.»

Güneş iyice kızdırınca, Meryemce gözlerini açtı. Kuruyup biribirine yapışmış ağzı dili açıldı:

«Su,» dedi, «güzel kızım su! Bir su.»

Elif sevincinden deliye döndü, Meryemce konuşunca.

«Şimdi, şimdi, şimdi su, güzel anam,» diyor, ellerini yüzünü gözünü öpüyor babam öpüyordu.

Birdenbire Meryemceyi bıraktı:

«Ali, Ali!» diye bağırdı, «anam konuştu. Anam iyi, Ali. su istedi. Hiç korkma!»

F. 13

194

Sonra, bu ormanda suyu nereden bulacağı, bulsa da ney-len getireceği aklına düşünce inanılmaz bir kedere gömüldü. Düşünüyor, düşünüyor bir çare bulamıyordu.

Boyuna gidiyor, geliyordu:

«İyi misin, iyi misin, iyi misin güzel anam, hanım anam?»

diye soruyordu.

«İyiyim,» karşılığını alınca da sevincinden uçuyordu. «Çok, çok, çok... Çok iyi misin?»

«İyiyim»

Sonra derinden bir yorgunluk duydu. Elleri iki yanma düştü.

«Suyu nereden bulayım anam?» diye söylendi.

Meryemce:

«Dilim damağım kurudu» diye inceden söyledi. Sesi daha da düzgün çıkıyordu.

Elif:

«Bir su bulmalı,» dedi. Meryemce:

«Şu dokuz ay karnımda taşıdığım, üç yıl da ak südümü içirdiğim, şu benim ciğerparçam, şu Uzun Ali sana kurban olsun kızım. El kızının bokuna da kurban olsun. O beni koydu gitti de sen aradın, öyle mi?»

«Öyle deme ana, oğlundur. Ayakları tüm şişti. Etleri döküldü. Perişan oldu. Öyle deme anam. Seni kor gider mi Ali? O bir kızgınlıktı. Bir pişman oldu ki..»

Meryemce, hem «olmaz o, olmaz o» diyor, hem de Elifin saçlarını, yüzünü okşuyordu derin bir ana şefkatıyla. Sevgiyle. Alıp yüreğinin içine sokmalı adam seni, kızım. Can kızım. «Keşke,» dedi, «öylesi yezitleri doğuracağıma, seni doğur-saydım gül kızım. Ne iyi, ne iyi olurdu. Ne iyi, ne iyi olurdu. Ne güzel» «Yok anam ,yok» dedi Elif. «Yok anam, yok.» «Kurtardın beni. Can verenim. Can ilâcım» Elif elinden tuttu:

«Ana,» dedi sevinçle, «şu ilerde bir kaynak 'sızıyordu. Küçücük. Sırtıma alsam da seni?»

Meryemce ayağa kalkmağa davrandı:

«Ben kendim, ayacıklarım la giderim oraya dek. Ben giderim oraya, güzel sırtına kurban olduğum kızım»

Kalkamadı. Bir daha, bir daha davrandı, gene kalkamadı. Buruşmuş dudaklarının kıyısında ak bir gülümseme belirir gibi oldu, sevince benzer. Sonra tüm dudaklar, aklık, yüz kedere gömüldü. Derin derin soluk alıyordu.

«Demek iyicene kocamışım, yorulmuşum gül kızım. De-l mek ki ölmüşüm»

Bu usul usul, aşağıdan söylenme, boşlukta, ıpıssız, tek başına kalmış bir dünyada bir umutsuzluk, bir ölüm çığlığıydı.

Ei'rî buna dayanamadı. Oturuverdi oracığa. Gözlerinden yaşlar durmadan sızıyordu. Meryemce son gücünü de harcamış, teslim demişti. Demiş miydi ola?

Elif ayağa kalkarken, kendi kendine:

«Kocalık batsın,» dedi. «Olmaz olsun. İnsan eli ayağı tutarken ölüvermeli.»

Meryemceyi de elinden tuttu, ayağa kaldırdı. Sırtına almağa korkuyordu.

«Daha sen kocamadın anam» dedi. «İyilerin iyisi anam. İyilik kocamaz ki...»

Koluna girdi, Alinin kaldığı yere doğru onu sürükledi.

Meryemce uzaktan, Aliyi yolun ortasına uzanmış, ölü gibi uyur gördü.

Başucuna varıp durdular. Ali rahat, çocukçasma derin, bu dünyadan değilmişcesine, perilerden, Vurgun Ahmedin yur-* dundan gelmişcesine, kendinden, dünyadan geçmiş uyuyordu. Şu kıvrılmış, sapsarı, bir yavru kuş pençesine dönmüş yarık yarık ellerini, gelip karnına kenetlenmiş bacaklarını, kundaktaki bebelere benzemiş sıkıntılı ayaklarını kessen de şuraya üstüste yığsan haberlenmiyecekti.

Elif Meryemceyi oğlunun yanına, işte görüyorsun halini dercesine oturttu. İçinden, bir su, bir su, bir su geçiyordu boyuna. Şu fıkara karıya bir su. Susundan ölmüştür. Yanmıştı fıkara. Bir daha, ölse de söylemez. Bunu nasılsa ağzından

kaçırdı. Bir su. Hiç bir çare aklına gelmiyordu. Ne olacaktı şimdi? Sırtına alıp, ilerdeki kaynağa mı götürse? Ah, su koyacak bir kap olsa. İş kolay ama. Bir ağaç kabuğu olsa. Şöyle derince.

Kadının yanına oturdu. Gözlerini yüzünden alamıyordu. Meryemceyi hiç bir zaman böyle görmemişti. Kıtık ylında bile. Hiç kimsenin yüzünü de bu kadar acı görmemişti, ölüde bile. Yüzü buruş buruş, ufalmış. Gözleri donuk, üstü tozdan kırıkmış, bulanık bir su gibi. Elleri boyuna titriyor. Onu en çok korkutan Meryemcenin yüzündeki yeşile çalan acıdır. Ne yorgunluk, ne bitkinlik, hiç bir şey onu bu kadar korkutmuyor, ölümden önce ne kadar insan görmüşse yüzü böyle olmuştu.

Ne olursa olsun, Aliyi tutup ayağından Çukura kadar sü-* rüklesen bu durumda gene uyanmaz, karıyı sırtına almalı kaynağa kadar gitmeliyim.

Önüne oturdu, onu sırtına çekti. Meryemce daha bir ağırlaşmıştı. Bir iki kere kalkmağa davrandı, kalkamadı. Kurşun külçesiydi Meryemce. Yoksa kendisi mi yorulup tüm gücünü yitirmişti? Kalkmasa olmaz. Azıcık hali olsa, Meryemce sırtına mı binerdi? Demek ki tüm tükenmiş. Bir su içirmeli, sonra azıcık yemek yedirep güne yatırmalı. Kendine gelir. Sonra da Aliyi uyandırmalı.

Bir daha var gücüyle davrandı. Sağ ayağını öne çıkarmış, üstüne eğilmişti.

Kaburgaları derin bir acıyla ağrıdı ama, ayağa da kalktı.

Kaynağı çok uzak sanıyordu. Az sonra iki çam ağacının arasından karşısına sıyan bir su yolu çıkınca sevindi. Sırtm-dakinin ağırlığını unutmuş, kaynağa koştu.

Kaynak beş on adım ötede, bir köknarın kökünden, ak çakıltaşlarınm arasından kaynıyordu.

Kadını köknarın köküne indirdi. Su, toprak, köknarın dalları, gövdesi, her yan sakız kokuyordu. Önce bir iyice kadının yüzünü yıkadı. Sonra suyu avuçladı, Meryemcenin ağzına götürdü. Meryemce uzanıp içemedi. İçemeyince Elif ellerini açtı, su döküldü. Meryemce dökülen suya gözlerini dikti-

Sonra acıyla gülümsedi. Gözleriyle Elife bir şeyler söyledi. Elif anladı. Onu kaynağın yanına çekti. Ağzı üstü yatırdı. Meryemce uzandı, dudaklarını suya değdirdi, içti. İçtikçe kendine geliyor, açılıyordu. Elif, o su içmeyi bitirmeden omuzlarından tuttu, doğrulttu.

«Güzel anam, çok içme. Azar azar. Şimdi de azıcık ekmek ye.»

Belinden azık çıkını çıkardı, açtı, Meryemcenin önüne serdi. Meryemce, gözleri dolu dolu, sevgiyle, saygıyla gelinine baktı:

«Sen,» dedi, usuldan, «o dinsizin avradı olmayacaktın ki... Ah!»

Sonra ekmeğe uzandı. Yarım ekmekle sofradaki lor peynirinden, çökelekten bir dürüm yaptı. Yemeğe başladı. Hem yiyor, hem de sağındaki kaynaktan avucunu suyla dolduruyor, içiyordu. Uzun uzun, dişsiz ağzıyla dürümü çiğniyerek yedi, bitirdi.

«Sen dert görme. Koca" Allahım tuttuğunu altın eylesin, kızım. Sen olmasan, o beni şu dağda kor da giderdi.»

Elif:

«Öyle deme, ana,» «öyle deme, oğlundur. Fıkaranm halini görmedin mi?»

«Gördüm,» diye kükredi Meryemce, umulmadık bir güçle. «Gördüm! Daha kötü olsun.

Sen olmasan, o beni şuracıkta boğar. Boğar da üleşimi itlere kurtlara atar.

Aman, yanımdan ayrılma kızım!»

Elif, şaşkın, hiç bir söze varamıyor, yalnız:

«Öyle deme, ana! Öyle deme,» diyordu boyuna. «Oğlundur ana. Sana hiç kötülük düşünür mü? Ben el kızıyım ne olsa. Oğlundur. Et tırnaktan ayrılır mı?»

Meryemce her seferinde de aynı hışımla:

«Ayrılır,» diye karşılık veriyordu.

Elif ayağa kalktı:

«Ana, sen şuraya uzan da ben Alinin yanına gideyim. Uyanır da bizi bulamazsa...»

«Git! Git cehennem dibine! Git Uzunca gâvurun yanı-

na. Git.»

Ellerini göğse açtı.

«Git kızım. İnşallah... İnşallaaah, kara gözlüm, ak sakallı koca sana yalvarıyorum. Gök gözlerin üstümüzde. Dediklerimi duy. İnşallah, şu Uzunca Alinin ölü yüzünü öperim. İnşallah öperim.»

Elif korktu. Yüzü sapsarı kesilip dudakları titredi:

«Tövbe de ana,» dedi heyecanla. «Tövbe tövbe de ana! Biricik oğlundur. Nasıl kıydın ana?»

Çabuk çabuk Meryemcenin yanından uzaklaştı. Onu üzdüğünü, korkuttuğunu gören Meryemce, elini havadan indirmemiş, o gözden ıraymcaya, yitinceye kadar ağzı kıpır kıpır oğluna alkış etmişti.

Dediklerini bir türlü yutamıyordu oğlunun. Oğul sözü de kurşun yarasından betermiş meğer. Yüreğe saplanır da çıkmaz.

«Allahım, kara gözlüm, ak sakallı, nur yüzlü yiğidim. Şu canımı al da tez günde, beni şu Uzunca Aliden kurtar. Gök gözlüm, eli ayağı tutmaz bir koca karıyım. İşte kapma geldim, yalvarıyorum. Kurtar beni...»

Birden gözleri doldu. Boğazı gıcıklandı. Yanma yönüne bakındı. Kimseciklerin olmadığının anlayınca, bir boşandı, bir boşandı... Çoktandır, belki yirmi yıldır böyle ağlamamıştı.

«Alimin,» diyordu, «kara gözlüm de sırma sakallım, beni Alimin başına belâ ettin. Çoluk çocuğu aç kalacak bu kış. Hem de çıplak. Adil Efendi dinsizi de onu iğnenin deliğine sokup da çıkaracak. Perişan olacak. Gâvur köylü de, imansız muhtar Alime gülecekler. Gök gözlüm, güzelim, Alime yardım et! Ben onun, bana karşı işlediği...»

Alinin bitkin yolun ortasına uzanıp kalışı, çocuk kundağı gibi sarılmış ayakları, kıvrılmış bedeni gözlerinin önünden gitmiyordu.

«Suçlarını başısladım. Tüm başısladım. Aklım başımdan gittiğinde ona çok alkış eyledim. Sana daha evvel de söyledim. Kızgınlığımda dediklerimi saymayacaksın. Sena daha önceden de söyledim. İyi aklında tutarsın sen, kara gözlüm.

Alime yardım et. Şu benim canımı da aliver. Sen Alime yardım edersen, onlar daha pamuklara girmeden, sen Alimi, fı-kara, yüzü yumuşak, yüzü güleç oğlumu... Yüzünün yumuşaklığından, yüreğinin yufkalığından atıma bindirip de Koca Halili, atımı öldürmedi mi? Sen her bir şeycikleri bilen, yer altındaki karıncanın da avazını duyan değil misin? Ulaştır, e mi? Alimi ulaştırırsan, ben geri dönerken Ziyaret cevizinin dibinde Çukurdan alacağım kocaman, kırmızı bir horozu sana kurban keserim. Keserim de bir parçasını yemem. Yersem zehir zıkkım olsun, gök gözlüm. Âlemleri gören sensin. Yedi kat yerin altındaki ağaç kökü de seni deyi çağırır. E mi güzelim?»

Elleri yoruldu. Ellerini indirdi. Ama daha epeyce mırıltısı kesilmedi. Sonra sağ yanma yatıverdi. Uyudu.

Ali uyandığında ikindiye geçiyordu. Her bir yeri de sızlıyordu. Elifi yambaşmda, başını dizleri üstüne koymuş, uyuk-lar buldu. Her bir yanı havanda doğulmuş gibi, tepeden tırnağa sızlıyordu. İler tutar yeri kalmamıştı.

Şaşkınlığı geçtikten sonra:

«Nereye gittiydin sen?» diye sordu.

Ağzının içi zehir gibi yanıyordu.

«Anamı buldum,» dedi Elif. «Sırtıma aldım, suyun başına götürdüm. Şurada ilerde. Ekmek yedirdim. Sonra da senin yanma geldim.»

Ali önce sevindi, sonra birden yüzü gerildi. O koca, o ağır yükü gene mi sırtına alacaktı? Anası gözüne dağ gibi, kocaman, ağır bir dağ gibi geliyordu. Gözü korkmuştu. Ürkü-yordu. İçine bir eziklik, bir çiğsime geldi. Eli ayağı, her bir yanı çözüldü, tutmaz oldu. Neredeyse korkusundan tirtir tit-riyecekti.

«Buldun ha?» diye büyümüş gözlerle, korkuyla sordu. «Buldun ha?»

Ayağa kalkar gibi ellerini toprağa dayadı. Yeniden:

«Buldun ha?» diye inledi. «Kalkmal. Durmak olmaz. Ye-tişmeli. Yetişmemek olmaz. Biri gitti, dört gün kaldı. Dört gün sonra pamuğa girecekler. Neredeyiz? Dağ aştık. Çukura bakan yüzündeyiz. Dört günde yetişiriz, bir bokluk çıkmazsa. zuu

Şu geberesi dönüp de gene köye kaçmazsa. Böyle sabaha kadar bizi aratmazsa. Kalkmal.»

Habire «kalkmal, ulaşmal,» diyor, bir türlü de yerinden kıpırdamıyordu. Belki yüzüncü kere kalkmal, ulaşmalıdan sonra, Elif dayanamadı, içindekini açığa döküverdi. Sabahtan beri kendini tutmuş, bu sözü açmamıştı.

«Çocuklarım,» dedi, «çocuklarım aç susuz dağ başında kaldılar. Açlarından da öldüler. Korkularından ödleri kopmadı mı, dersin? Çocuklarımız, Ali. Basanımla Ummaha-nım...»

Ali birden ayağa fırladı. Gözleri dönmüş, çılgın gibiydi. Yumruklarını sıktı, ellerini var gücüyle silkeledi. «Çocuklarıma bir şey olduysa, ben de onun boğazını sıkarak öldürürüm»

Durdu. Çabuk çabuk soluk aldı. «öldürürüm,» dedi, hışımla. Yürüdü.

Anasının yanma gelinceye kadar içi aldı aldı verdi. Anasına demediğini bırakmıyordu. Sıkılmış boğazı, sapsarı uzamış yüzü, yeşil sinekler girip çıkan açık ağzı, morarmış, incelmış boynuyla anasının hayali hiç gözünün önünden gitmiyordu.

Arkadan Elifin sesini duyunca durdu. Elif gelince birlikte yürüdüler. Elif ormanın içine saptı. Ali az sonra başım kaldırıncaya ilerde, dizlerinin üstüne yumulmuş, küçücük kalmış, bir topak olmuş anasını gördü. Kirli bir paçavra yığının gibiydi fıkara anası. Zavallı. Perişan. Öfkesi iniverdi. Şimdiye kadar ettiği küfürlere pişman oldu. Neredeyse anasının boynuna sarılıp, ellerini yüzünü öpücüğe boğacaktı. Yapamadı. Yapamazdı. Öylece anasının başucunda durdu kaldı. Ağzını açıp da bir çift söz söyleyemedi. İki eli yanlarına sarkmıştı. İki omuzundan birer dal asılmış gibi cansız.

Elif de bitkin Meryemcenin yanma çıktı. Önüne varıp oturmalı, diye düşündü Ali. Onu sırtına almalıydı. Kurdun kuşun, hırlının hırsızın ağzına koyup geldiği çocuklarına ulaşmalıydı. Onlar da pamuğa girmeden yetiş-

ORTADIREK

201

meliydi. Mümkünü yok yetişmeliydi. Ama korkuyordu. Sırtı cılk yara olmuştu. Bu cılk yaraya sivri uçlu bir bıçağı soka-caklarmış gibi korkuyor, ürpertiler geçiriyordu. Elif de gözlerini gözlerine dikmiş, bir hoş, yüzünde karmakarış bir anlam, dört dönen, çaresiz bir yüzle bakıyordu. Gözlerini ondan ayırmadan, korkmadan.

Ne kadar zaman geçti, Ali farkında bile değildi. Korkuyor, kendinden geçmiş ürperiyor, anasının korku ağırlığını sırtında, yanmış ayaklarının üstünde duyuyor ürperiyordu.

Uzun, upuzun yol! Yollar biter mi? Şu yolun nasıl sonuna gelinir? Gözleri kararıyordu. Yolu bir türlü bitiremeyeceğini sanıyordu. Şimdiye kadar bu yollar, yıllarca, yukardan aşağı, aşağıdan yukarı nasıl olmuş da tükenmişti? Köylüler bir olunca biter. Düşün dernek, döğüş cangama biter. Köylü birliğine can kurban. Bir yerde kalabalık kokusu duydun muydu, ne bel ağrısı, ne ayak sızısı kalır. Bugün değilse yarın köylüye ulaşmalı. Mutlak ulaşmalı. Ama bir türlü eğilip de anasını sırtına alamıyordu. Bir keresinde sırtını döndü eğildi. Neredeyse önüne diz çökecekti anasının. Etine iğne sokulmuş gibi sonra yerinden fırladı. Gene olduğu yere vardı, soluk soluğa dikildi kaldı. Ayakta duracak hali de yoktu ama oturma-mıyordu.

Meryemce Alinin halini anladı mı, ne yaptı, ellerini toprağa bastırarak ayağa kalktı:

«Kızım, bana bir değnek bul da yola düşelim. Çocuklar yükün başında kaldı öyle mi? Vay fıkara yavrularım. Aç susuz.»

Ali, içinden, senin gibi geberesinin yüzünden, diye öfkeyle söylendi. Öfkesi yeniden kabarmağa başlamış, soluğu sık-laşmıştı.

Elif içini çekerek:

«Aç susuz,» dedi, oradan bir dalı zorla kırdı, yapraklarını, küçük sıvıgalarını budadı, getirdi Meryemceye verdi. Yüzüne bakınca sevindi. Meryemcenin rengi üstüne gelmişti.

önce değneğini bir adım ileri koydu, sonra da adımını attı.

202

ORTADIREK

Az sonra Meryemce önde, Elif arkasında yola çıktılar. Yol elma büyüklüğünde, sel getirmesi taşlarla örtülüydü. Yola düşünce yürümekte zorluk çektiler.

«Ana, şu çimenlere çıksak da oradan yürüsek,» dedi Elif, elinden tuttu onu yolun kıyasına çekti.

Ali durduğu yerde öyle durup kalmış, arkalarından bakmış kalmıştı. Ne düşündüğünün kendi de farkında olmadan arkalarınca yürüdü.

Sel taşlarını geçince yola indiler. Gelin kaynana eremeke yürüyorlardı. Bu Alinin hoşuna gidiyordu. Üstelik de bayağı çabuk yürüyorlardı. Bu gidişlen Çukura varılırdı. Onları böyle yolda bırakır kendisi Çukura yürür giderdi. Ah böyle gide-bilselerdi. Ali gittikçe hafifliyor, öfkesi sevince dönüyordu. Bir yokuşa gelinceye kadar Alinin sevinci böyle sürdü. Umutlu, aydınlık. Onlara, köylülere pamuğa girmeden yetişecekti. Belki de iki gün önce, onlar daha Çukura inmeden, yolda... Yolda yetişse ne güzel olur! Dikilir Muhtarın karşısına, alır Taşbaşını yanına, söyler her şeyi bir bir köylüye. Köylüde de akıl var. Köylü millete, işine gelen doğru yolu göster, onu inandır, karışma gerisine. Köylü inandı inanmasına ya, Muhtarın yanındaki itleri, akrabaları kopmadı. Aralarında iyi bir birlik var. Varıp koparmalı. Gözleri yaşla dolmalı, öyle bir konuşmalı ki... öksüz hakkı, sefil, dul, fıkara hakkı demeli. Şu köylünün emeği kan emek demeli. Toplayıp aramızdan, Muhtara, Ağaların verdiklerini verelim demeli. Verelim de bu köylüyü, Delice Bekirle bir olup da bu hale koymasın. Delice Bekirin de avradı. Yanağı pembe pembe. Şu köy yerlerinde de böyle avrat bulunmaz. Böyle tatlı gülen. Böyle kalça kıvıran. Kadını çırılçıplak soydu. «Ahdim olsun,» diye mırıldandı. «Deli Bekir de sanki çok mu fedakârlıkta bulundu onu almak için? Hiç!»

Sevmediğiyle yatmaz. Amma bir de sevdi mi, Delice Bekir Ağanın önünde, tek mil köyün gözünün önünde yatar da aldırmaz. Tüyü bile kıpırdamaz. Birine göz koydu mu, artık mümkün yok, o işi yapar. İsterse seksenlik koca, beş yaşında çocuk olsun. Avradın böyle inatçısına can kurban.

Yokuşta Meryemce kesildi kaldı. Elif onu yürütmeğe çalıştı, Meryemcenin ayağı bir taşla takıldı, yürükoyun yere serildi. Hiç ses çıkarmadı. Of bile demedi. Kıpırdamadı bile. Elif öldü sandı. Vardı kaldırmağa çalıştı, kaldıramadı. Bu sırada yerdeki Meryemceyi Ali gördü. Görür görmez tırr. cinleri başına toplandı. Öfkeden kudurdu. Meryemceye doğru koştu, kolundan tuttu, sırtına öyle bir fırlattı ki, kendi de Meryemce de şaştı. Küt diye Meryemceyi sırtına oturttu. Ama Meryemce çözülmedi. Pelte gibi bütün ağırlığıyla üstüne çöktü. Anasının cansız kollarını getirdi, boynuna iyice doladı. Sonra da ellerini kışının altında kenetledi, bütün ağırlığı, biri ellerinin üstü, öteki kulunçları olmak üzere ikiye böldü.

Yokuşu çıkıncaya kadar tepeden tırnağa, suya girip çıkmışçasına tere batmış, soluk soluğa kalmıştı. Ayakları da yanıyordu, insan zedeğin de bu kadar ağır olur mu? ölü gibi. Ocacığın bata karı! Senin yüzünden çocuklarımın başına bir hal geldiyse, ben de seni boğarım. Boğarım da üleşini bir mağaraya atarım. Şu ormana da, kel kerkezlerin önüne de.

Boynu uzamıştı. Yoruldukça da öne doğru uzuyordu. Karı da aşağı doğru sarktıkça sarkıyor, buruşuk, incelik kalmış kollar Alinin boynuna asılmış, aşağı sarktıkça ağırlık yalnız kollara, oradan da Alinin boğazına biniyordu. Ali soluk almak için ikide birde anasını yukarı doğru silkerek beline, omuzlarına kaldırıyordu. Ama, az sonra, Meryemce gene aşağı sarkıyordu.

Düzlüğe geldikleri?" de Ali iki adım yürüyor, bir adım duruyordu.

Arkasına döndü:

«Çocukların yanına daha çok var mı?» diye Elife sordu.

«Az kaldı ya, durup da azıcık yornuğunu alsan?» dedi Elif.

Ali can atıyordu dinlenmeğe ya, korkuyordu. Bir oturunca, bir daha sonuna kadar kalkamayacağını biliyordu.

Gün batmış, vakit alacakaranlığa çevrildi çevrilecek. Güneyden ıslak, kokulu bir yel esiyor.

Aym doğmasına daha çok var.

XI

Yoldan kimsecikler geçmiyor. İpissiz. İn cin yok. Her yıl bu sıralar yollar böyle ipissiz olmaz, Çukurovaya inen köylülerle dolardı.

Belki Koca Halil yanılmıştı. Yanılmıştı da pamukların açımına daha. çok varken köylüyü yola düşürmüştü. Öyle olsa ne güzel olurdu.

Köylü Çukura iner, açmamış pamuk tarlasının kıyısına çardağını kurar, gözlerini pamuk fidanlarına diker beklerdi. Çok eskiden, Koca Halilin hastalığında da böyle olmuştu bir kere. Öbür köylülerinse hiç olmazsa her iki yılda bir başlarına bu hal gelirdi.

Pamuk tarlalarının kıyısına çömelirler, açılan kozaları teker teker sayarlardı. Bugün beş, bugün on, on beş, bugün yüz tane açtı. Açıları gün geçtikçe çoğalırdı. Bir sabah erken de görürlerdi ki, dünya apak kesilmiş, kar yağmış gibi.

Ali, kabarmış, şişmiş ayaklarına yağ sürmüş, güneşin alnına uzatmıştı. Yarı aklaşmış, uzamış sakalı tozlanmıştı. Güneşten gözlerini kirpiştiriyordu. Kısmıştı. Oluktan su akıyordu. Uzakta, dalları bükülmüş bir çam ağacının yanmış yerinden sakızlar sızmıştı. Boz topraktaki otların çoğu kurumuştı. Ali uyandığında bu yana ağzını açıp kimseye bir lâf etmemişti. Hep düşünüyor, içi alıp alıp veriyordu.

Meryemce Karı da oluğun öbür yanma, uzağa yumulmuş kalmıştı. Kıpırdamıyordu. Gözlerini açıp da Aliden yana bir kere olsun bakmamıştı. Elif, ilerdeki tek alıç ağacına sırtını dayamış, çocukların gömleklerini, donlarını çıkarmış bitlerini kırıyordu. Güneş bahar güneşi gibiydi. Ortalık durgundu. Yaprak kıpırdamıyordu. Torosun denizden yanma geçtikleri belliydi. Bitleri kırıyor, kendine, çocuklarına acıyordu. Mer-yemceye de yüreği parçalanıyordu. Hele kocasının yüzüne, şişmiş ayaklarına bakamıyordu. Şöyle uzunca bakacak olsa, gözleri yaşarıyor, tıkanıyordu. Elinden gelse hepsini sırtına

ORTADİREK

205

irt-'-vi

alacak, kuş gibi çukura indirecek, pamuk tarlasının kıyıcılığı-na konduracaktı. Çocuklar çırılçıplaktılar. Anadan doğma. Toprağa oturmuşlar, konuşmadan, mahzun, ormanda buldukları sakızı çiğniyorlardı.

Göklerden uzak bir gürültü geldi. Başlarını göğe kaldırdılar. Meryemce kıpırdamadı bile. Çocuklar çığlık attılar, ayağa fırladılar. Ali için için gülümsedi. Elif, elinde çocukların giyitleriyle Alinin yanma vardı. Alinin-gözleri gökteydi. Öylece bakıyordu. Elif de durdu olduğu yerde göğe baktı. En sonunda Meryemce de başını kaldırmış, göğe bakıyordu. Çocuklar da babalarının yanma geldiler. Yüzlerinde yarı korku, ya^ rı sevinç. Elifin yüzünde de azıcık hayret, azıcık hayranlık.

Uzakta, göğün öbür ucunda, üç tane jet, göğün bir ucundan bir ucuna gümüş ışıltılı yollar bırakarak gidiyorlardı. Az sonra gözden kayboldular. Sonra da sesleri kesildi.

Ali gülümsiyerek şaşkın kalmış çocuklara, hayran kalmış karısına baktı:

«Bunlara uçmak derler askercilikte. İçine yüz adam, bin adam, iki bin adam, bir ordu biner. Her bir askerin eline bir bomba verirler, salarlar gâvur köylerinin üstüne. Üstlerine yağın bombalar gâvurları kırfacana çevirir. Taş üstünde taş komaz. Gördün ya, göz açıp kapayıncaya kadar da kaçır gelirler. Dediler ki askercilikte, bunların en zorlu binicisi Türklerden olurmuş. Askercilikte, bizim çavuş, Ali, sen de bin de gökyüzüne doğru bir havalan, dedi. Aman çavuşum, elini ayağını öpeyim, ben binemem, düşerim, dedim. Çavuş güldü. Ulan, dedi, ona uçmak demişler, Allahm bir hikmeti, dedi, hiç düşer mi insan? Düşmesin amma ben binemem Çavuşum, dedim, Çavuş bir güldü, bir güldü ki, Ali, dedi ben de seni hep yürek bir adam sanırdım. Haibuyşam ki fos çıktın. Çavuşum, dedim, yürek deyince ayağın yerde olmalı. Kuş gibi gökyü-züne çıkmışsın, ona yürek neyle ki?»

Elif geldi kocasının yanına usulca oturdu. Çocuklar da geldiler yanına sokuldular analarının. Ali anlatıyor gülüyor, anlatıyor sevinliyordu. Bu uçak işini, çavuşuyla aralarında

âJL

206

OKTADİKKK.

geçeni çok anlatmıştı. Ne kadar çok anlatmışsa bütün köylüye o kadar dinletmişti. Kimse bıkmıp usanmamıştı uçmak lâfından. Ayaklarını, perişan anasını, pamuğu, Âdil Efendiyi, deyyus Muhtarı, boynu kaim Delice Bekiri, bitmeyen yolları, hepsini unutmuştu.

«Yürek dediğin yürekse eğer, yerde de olsa yürektir, gökte de olsa, deniz deryada da olsa. Hiç söyleme, çavuşum, dedim, binemem. Varsa eğer, benim yiğitliğim topraktadır. Canımı kuşun kanadına güvenemem. Onun içine binenler, ana kuzusu değil mi, dedi. Çavuşum ,ana kuzusu, dedim. Bizim ordumuzda bunlardan çok, dedi. Arı gibi var. Hani pamuk top-ladıydık bir yerde. Dümdüz bir yerde.

Sizin köylü de oradaydı o yıl. Bir pamuğu olurdu oranın, amanallah! Amanallah! Kar yağık gibi dünya. Aklında mı, ortasından tiren geçerdi. Adına Misis derlerdi. Ulu bir su akardı. O düzlüğü bunların yuvası yapmış hükümet. Her ssabah, arılar çiçeğe dağılır gibi, bunlar da yuvalarından dışarı uğrarlarmış avrat. Bin tane, iki bin, üç bin, dört bin tane, say sayabilirsen, öyle çok. Gökyüzünü tutarlarmış. Bulutun aynıısı»

Başını göğe kaldırdı. Üç tane gümüş yol, göğün uzağında salınmış kalmıştı. «İşte avrat, onlar kendilerine böyle yollar yaparlar. Bir daha gelince yollarını şaşırmasmlar diye. Bir yakından görsen onları ağzın ayrı kalır. Her kanadı bir renkte. Mor, sarı, yeşil, kırmızı... Yaradana kurban olduğum, bir ışıldar, renkler bir döner ki alından moruna, bakamazsın. Alaman demiş ki, pravo Türk milletine. Yiğit millet, Demirgrasi millet, akıllı millet demiş, biz, demiş, bunca yılm Alaman olalım da Türklerde bizden çok uçmak olsun, demiş. Avrat sana deyim ki, gece de uçarlar bunlar. Kırmızı, ak, turuncu, yeşil ışık takarlar. Göğün yüzü parıl parıl eden renk renk yıldızlan döşe-nir. Bir görmelisin ki, bunlar hep birden uçarken! Gece görmelisin. O incirlik denen yere varmalısın, bir varmalısın ki... Alarnan demiş ki, bundan böyle, elinde bu kadar uçmak variken gayrı bu Türk milletiyle başa çıkılmaz, demiş. Bundan böyle Türk milletiyle harp edilmez, demiş. Bundan böyle de-mokrası sayesinde Türk milleti yaşadı, demiş. Her günde yüz tane uçmak yapan adamın sırtı yere gelemes, arkadaş demiş. Bitti gayrı demiş, Türk milletine harp yok. Nutuk çekmiş ki milletine, yüksek milletim demiş, bakın şu Türklere, ne kadar uçmakları var, harpten kurtuldular, hiç kimse gayrı onlara yanaşamaz. Biz de öyle olalım, demiş. Bizim çavuş da öyle derdi. Gayrı avratlar dul kalmayacak, çocuklar da öksüz. Bu uçmaklar tâ güneşin yanma varırlarmış. Güneşin köylerini görürlermiş. Derdi ki çavuşum, çok kabadayı oğlandı, yiğit adamdı, bu dünyada iş kalmadı, derdi. Yıldızlar gerek bize. Bu uçmakları bir görsen, arının oğul verdiği gibi yuvalarına gelirler. Çavuşum derdi ki, ne bakıyorsun Ali, derdi, daha bunlar uçmak mı? Bunların devi de var. Şu karşıkı dağ gibi. İçine üç köyü doldur da tâ buradan Adanaya kadar götür. Çoluk çocuk, sığır inek, at eşek. He vallaha...»

Durdu. Uçaklar üstüne çok çok şeyler ;.öylemek istiyordu. Ama bir türlü bulamıyordu. Ne söylemeli, nasıl anlatmalıydı?

Sonunda:

«Bunlar karanlık gecede ışıklarla bir donanır, bir donanır! Allah seni inandırsın avrat, bir donanır! Göğün yüzünde bir ışık dağı, bir nur dağı gidiyor bellersin. Alimallah öyle»

Sustu. Elif başını eğmiş, gene bitleri kırıyor, köylü çoktan Çukura indi diye düşünüyordu. Çocuklar usulca, gökyüzündeki yollara baka baka analarının yanından kalktılar, ilerdeki çalıllığa doğru yürüdüler.

Aradan epey bir zaman geçtikten sonra, Ali:

«Avrat,» dedi, iyice bir gerneşti. Hık güz güneşi kanını kay-naştırmıştı. «Avrat, köylünün varmasına daha dört gün var.

Bugünden başka dört gün var. Bak şu otlara»

Yanından bir tutam otu tuttu kopardı, karısına doğru uzattı.

«Bak şu otlara. Daha kurumamış. Koca Halil pamuğun açıp açmadığını ne bilir? Ben onu bir gün seyreyledim, nasıl biliyor, diye. Otları çekip çekip köküne bakıyordu. Kurumuş

UKTADIREK

209

mu, diye. Otların kökü kurumuşsa pamuk açmış demektir Çu-kurovada. Yani döngeler dikeninin kökü.»

Zaferle elindeki kökü Elifin önüne attı:

«Al bak, kökü kurumuş mu bu otların? Kendi kuruma-mış ki kökü kurusun. Halbuysam ki kuruması gerek kökün. O zaman pamuk açar Çukurovada. Demek ki köylü şimdi de varsa Çukura, oturup pamuk tarlasının kıyısına pamukların açmasını bekleyecekler. Öyle değil mi avrat?» diye bağırdı.

Elif:

«Öyle,» diye onayladı.

«Önümüzde var dört gün, bugünden başka. On gün de açmasını beklerler oturup. Eder on dört gün. On dört günde adam Çukurovaya değil, buradan Çanakale

boğazına, Geli-boluna kadar gider. Benim şaştığım...» Güldü. «Allah Allah, demek olurmuş! Yanılmaz bir Allah. Demek Koca Halil de yanılırmış. Baksana şu otların köküne, yapyaş. Bir ay sonra ancak kurur. Allah Allah! Allahm büyük hikmeti bu. Yeri göğü yaratan, kurban olayım sana!»

Ali gene sustu. Ağzı yukarı yattı, sevinçli bir türkü mırıldanmağa başladı. Güneş gittikçe kızdırıyordu. Üstlerinden gürültüyle bir kuş sürüsü geçti gitti. Biraz sonra yüzü iyice terlemiş, doğruldu.

«Avrat,» dedi, «şu benim eşek kafama bak. Şu akılsız kafama. Ulan eşsek kafa düşünsene ki bu yıl köylü çok erken yola düştü. Baksana ki yollarda in cin yok, ıpıssız. Düşünsene ki Koca Halil bunadı. Eşsek kafa, düşünsene ki Koca Halilde gayrı insanlık kalmadı. Şimdi şu yollar köylüyle dolmaz mıydı? İnsan kum gibi kaynamaz mıydı. Beş altı gün sonra köylü ardımızdan sökün eder. Sizin köylü çok erken gitti. Netsin fı-kara Koca Halil, avrat, nişlesin? Allah kimseyi elden ayaktan düşürmesin. Ben de ne deliymişim, koşturup dururum günlerden beri. Ne akıl benimki de canım?»

Elifin iri kocaman gözleri vardı. Gözlerini iyice açmış, kocasına bakıyordu. Kırpmadan.

«Tüh, Allah belâsını vermesin benim gibi akılsız adamın- Ulan düşünsene ki otlar daha yamyaş. Yoldan tezikmiş bir tek köyden başka, bir adamdan başka kimse geçmedi. Varırım ki köylü çardaklarını kurmuş tarlanın kıyısına. Elimi belime koyar, gülerim. Gülerim ki gülerim. Selâmünaleyküm der, gülerim. Daha beş gün var pamuğun açmasına. Ben bildim de ondan geciktim, heeey emmiler, derim. Bu yıl Koca Halilin hali hal değil. Onun kusuruna bakmayın, sizi boşu boşuna Çuku-rovanın üvezine yedirdi, derim. Size söylemediğimden dolayı benim de kusuruma kalmayın, derim. Beni kodunuz kodunuz, geldiniz de iyi mi ettiniz, emmiler? Belimden düdüğümü çıkarır ,bir çalarım ki, dağ taş, ağaç çalı oyuna kalkar. Daha on beş gün var, hiç canını sıkma. Bizim önümüzde de dört günlük yol. Yarın akşama Çamurlunun oradayız. Konalgamız Çamurlu düzü, avrat.» Belinden düdüğünü çıkardı, çalmağa başladı. Ayağa kalktı. Ayaklarının acısını duymuyordu. Gezinerek çalıyordu. Çocuklar çalılıktan koşarak geldiler. Elifin gözleri kocaman kocamandı. Kocasından ayıramıyordu. Meryemceyse düdüğe başını kaldırdı baktı.

Yürü Uzunca Ali, dedi kendi kendine, yürü! Meryemce-yi bu hallere düşürdükten sonra, çal, söyle!

Ali düdüğü ağızından çekip:

«Avrat,» diye bağırdı sevinçle. «Acımdan öldüm. Ne bit kırıp durursun öyle? Bir çorba pişir de, şöyle karnı doyası bir içelim. Anam da acıkmıştır şimdi.» Hemen anasına koştı elini aldı öptü.

«Güzel anam, hep çektiğimiz benim eşek kafamdan. Daha pamuğun açmasına, köylünün pamuğa girmesine...»

Parmaklarını «bir, iki, üç, dört,» diye saymağa başladı.

«On bir, on iki, on üç, on dört... On dört gün var daha. On dört günde, değil Çukura, adam taaa Çanakkale boğazına varır da Gelibolunu bulur. Çanakkale içinde aynalı çarşı demişler. Ben ne bilirim, inandım o koca köpeğe. Bunadığı hiç aklıma gelir miydi? O Koca Halile... Koca Halil batsın! Geç kalmadık, çok şükür. Dönünce, bundan dolayı Ziyaret cevzine bir telli horoz keseceğim. Allah kabul etsin. Amin»

F. 14

ki

Dört bir yanında dönüyor, o elini bırakıp, onu, o elini bırakıp onu öpüyordu. Bir sevinç kasırgası içindeydi.

Meryemce içinden, kes oğlum kes! Ben de keserim bir tellice horoz köye varınca. Koca köpeğe, o dinsiz imansıza inanılır mı, yavru Alice oğlan, yavrum, sen iyisin, hassın amma...

«Hiç canını sıkma ana. Bu yıl bir toplarım, bir toplarım Çocuklar da büyüdüler. İki misli toplarım, iki, iki, dört.»

Anasından ayrıldı, karısının yanına vardı:

«Ocağa tarhana koydun mu?»

Kadın:

«Bulgur koydum,» dedi.

Ali:

«Bugünlük çorbaya yağ da koy. Anam içsin. Çok zabmıdı fıkara. İğne iplik kaldı. Anam içsin. Yağlı yerini onun önüne sür»

Vardı, yeniden güneşin alnına yattı, ayaklarını uzattı.

Çocuklar gene sevinçle çalılığa, ondan ötede ormana daldılar. Hasan elindeki bıçakla kiraz dallarını kesiyor, değnek yapıyordu.

«Varınca Çukurovaya bir çubuk verir, on tane karpuz alırım, heyt!»

Ummahan dudak büküyor, ağzını burnunu oynatıyordu.

«Yirmi tane de alırım. Kiraz çubuğu için Çukurovada ölürler. Ovada ağaç olmaz.»

Ummahan uzakta, o ne- söylerse söylesin boyuna alay ediyordu.

Hasan:

«Sana da bir tane karpuz verirsem... Sümüğünü çeke çeke ağlar, varır babama söylersin»

Ona öykündü. Sesiyle ağladı. Sonra karpuzu verir gibi etti. Kaptı, Ummahan nasıl yerse öyle çabuk çabuk aç gözlülükle yedi.

Ummahan hiç bir şey söylemedi, yalnız omuzlarını silkti. Ağzını burnunu oynatmağa devam etti.

ORTADIREK

211

«Bir tane de kuş lastiği alırım. Tibilli çavuş vururum ki, yağlı...»

Dudaklarını yaladı, şapırdattı.

«Ateş yakarım, tuzlarım, közün üstünde bir kızartırım. Yağları damlar. Sen de seyredersin ben yerken, ağzının suyu akar. Varır babama dersin ki...»

Ummahan güldü. Hasan daha çok alındı.

İkisi de çırılçıplaktı. Hasan gittikçe öfkeleniyordu. Çabuk çabuk, uzun kiraz dallarını kesiyor, ölçüp biçip, buduyordu. Gözleri işindeydi.

Ummahan karşısına geçmiş, yalancıktan o da onun gibi kiraz dalı buduyordu. Alnı, bütün bedeni ter içinde kalmıştı.

Hasan göz ucuyla Ummahana bakıyordu. Bakıyor, çileden çıkıyordu. Gergindi.

Sonunda başını kaldırdı, çok ciddi:

«Kız,» dedi, «başına belâ olma. Siktirol şuradan. Bak, çalışıyorum.»

Ummahan az uzağa çekildi, ama takılmalarını* bırakmadı.

«Kız,» dedi Hasan, «bak seni ayağımın altına alır karınca gibi ezerim. Rahat bırak beni. Vallahi ezerim. Şuna bak! Şunun ağzına gözüne. Nolacak? Bak seni döverim. Zaten babamın canı sıkkın. Belâ alma başıma.»

Ummahan bu sırada birden şakayı, her şeyi bırakıp patladı:

«Deli domuz,» diye bağırdı, «biz zaten kendimizi götüre-miyoruz. Atımız öldü, ebemiz öyle kaldı. Babamın ayaklan şıştı. Elâlem Çukura indi. Pamukları toplamağa başladılar. Biz varamadan onlar tarlaları bitirip de köye dönecekler. Ba-tasıca. Sen daha burada kiraz değneği yap.»

Hasan da kendini topladı, oralı olmadan:

«Ben,» dedi, «ben değneklerimi sırtıma alır götürürüm.»

Ummahan:

«Onları sırtına alacağına, babamın yükünden ikisini alsan ya» Hasan:

«Vermez ki...» «Vermezkiymiş! İstedin mi?»

Hasan:

«Kız, siktirol başımdan,» diye öfkeleni. «Siktirol.»

Kız gene ağzını burnunu dilini çıkarınca, Hasan yerden bir taş kaptı, arkasından fırlattı. Sonra kaçan kız ormanda kovalamağa başladı.

«Orospu,» dedi, «sen orospu olacaksın. Deli Bekirin avradı gibi.»

Ummahan durdu, dimdik karşısına dikildi:

«Ne olacağım? De bakalım ne olacağım?»

Hasan bir anda yumuşadı.

«Yalancıktan söyledim onu. Babama söyleme. Sana üç [karpuz veririm. Bir de yağlı ibibik vururum senin için.»

Ummahan kocaman kara gözleriyle baktı:

«Sen de bir daha öyle deme,» diye tenbihledi. «Babam duyarsa, tutar bacaklarından ayırır seni. Zaten canı çok sıkkın» i Çubukların yanma geldiler. Hasan kesti, yonttu, Umma-I han seyreyledi. Analarının çağırmasını duyuncaya kadar konuşmadan, orada öylece kaldılar.

Vardıklarında, sofrayı serilmiş, ninelerini, babalarını çorbayı kaşıklar buldular. Anaları olukta birşeyler yıkıyordu. He-! men sofraya oturdular. Elif onların ellerine yıkanmış kaşıkları verdi.

«Yavaş olun, çok sıcak,» dedi, «ağzınızı yakarsınız.»

Kendi de oturdu. Çorbayı hepsi de üfleye üfleye içiyordu. Üstü bol yağlı, kırmızı biberli soğanlı bir çorbaydı. Yanmış soğanı tertemiz dağ havasında daha bir kokuyordu.

Az sonra, çorba azıcık soğuyunca, bir tencere çorbayı öylesine çabuk içtiler ki sümürdüler.

Hasan:

«Karnım şişti,» diye söylendi. Karnını iki eliyle çalmağa | başladı. «Davul gibi şişti.»

Ummahan da ondan geri kalmadı. Öğündü:

«Benim de şişti. Davul gibi.» O da karnını şaplaklanaağa başladı.

Meryemce onlara baktı. Çırılçıplak karınlarını döğüşle-rine. İçinden, benim de, dedi. Gülümsedi.

213

Ali onun gülümsediğini görünce yüreğine su serpildi.

«Ana,» dedi, «çok tatlı çorbaydı. Öyle mi? Eline sağlık Elif,» dedi sonra da.

«Ne güzel oldu, ne güzel,» dedi. «Ne güzel oldu bizim köyün erken yola çıkması! Yoksa bu yıl ne yapardım, öyle değil mi, ana? Tam vaktinde yola çıksaydı, her yılki gibi köylü, biz ancak onlar pamuğu toplayıp bitirince yetiştirdik bu gidişle, iyi ki Koca Halil yanıldı. Her yılki gibi olsaydı, çoluk çocuk bu yıl perperişan kalırdık. Perperişan! Aç sefil. Adil Efendi de beni...»

Elif ellerini göğе kaldırdı:

«Çok şükür Allahıma, çok şükür,» diye sevindi. «Bir kapı örterse, birini açar demedim mi?»

Ali:

«Çok şükür,» diye tekrarladı.

Meryemce de elini havaya açtı:

«Çok şükür, çok şükür, güzel Allahıma çok şükür. Hiç kimseciklere demiyorum, sana diyorum, kara gözlü Allahım. Çok şükür.»

Hasan gülerek:

«Çok şükür,» dedi.

Ummahan:

«Çok şükür.»

Ali tok bir sesle:

«Ben de korkudan ölüyordum, köylü pamuğa girdi de, topladı, bitirdi diye. Ne bilirim daha pamukların açmadığını. Nerden aklıma gelsin Koca Halilin bizi erken yola düşürdüğü. Ne bilirim canım, ben ermiş değilim ki. Parmağımı kaklama-dırn ki. Amma azıcık da bilmeliydim. Bu yıl bize en büyük kötülüğü Koca Halil etti, en büyük iyiliği de o etti. Ya erken çıkmasak da gene atımız yolda ölseydi...»

Meryemce hemencicik bağırdı:

«Ölmezdi, ölmezdi. Kızım Elif sana söylüyorum, kimseciklere değil. Kimse üstüne alınmasın.»

Ali:

«Yani, demem o ki, ölmezdi ya, ölseydi, köylü de bizi koy-

zı

»JrtLAULKJEB.

sa gitseydi, biz de böyle yollarda kalsaydık, yandıydık. Cayır cayır yandıydık. Ocağım battıydı. Adil Efendi beni yediydi. Parça parça etti de yediydi. Bereket versin Koca Halile, çok şükür bunadı da, erken yola çıkardı köylüyü. Bundan sonra öyle koşmaca yok. Yavaş yavaş gideriz. Biz varırız ki, daha köylü bekleyip durur. Haah.. hah, haaa! Bekleyip durur»

Elif:

«Beklesinler,» dedi. «Bilmezler bizim onların açmamış tarlaların başında beklediklerini bildiğimizi, bilmezler.»

Ali:

«Ne bilsinler.»

Meryemce:

«Elifim sana diyorum, kimseciklere demiyorum. Şimdi köylü o Koca Halillen, o koca hortlaklan konuşmuyor. Herkes yüzüne tükürüyor onun. Pamuk açmadan bir ay önce de yola düşürülür mü bir koca köy? Günah değil mi, dinsiz imansız? Allahm yok mu senin? Köylünün yiyeceği bile yetmez, o kadar güne. Aç kalırlar.»

Ali:

«Yetmesin,» dedi öfkeyle, «yarsın yetmesin.»

Meryemce somurttu.

Elif:

«Varsın yetmesin.»

Hasan:

«Yetmesin.»

Ali bütün bedeninde korkunç bir kırıklık duydu. Bedeninin tüm parçaları ayrılıyorymuş gibi oluyordu.

«Burada, şu oluğun yanında, iki gün kalırsınız. Yornuğumu-zu alırsınız. Benim de ayaklarım iyi olur da, ayağa kalkarsam yarm size şu ormandan yalabuk yaparım ki, cana can katar. Gücümüz yerine gelir, öyle değil mi? Ha burada beklemişsin, şu güzel dağda kalmışsın, ha Çukurda tarlaların başında. Tarlaların başında kalmaktansa, kalıp sabırsızlanmaktansa, sineğe yenmektense, burada kalmak daha iyi değil mi ana?»

Meryemce:

UKIAJJİKÜK

215

«Gelinim sana diyorum, sen duy,» dedi. «Daha iyi. Daha iyi olmaz mı?»

Hasan ayağa fırladı:

«Ben bir yalabuk yaparım ki...»

Elif sofrayı topluyordu:

«Elini kesme amana. Bak elini kesersen seni öldürürüm.»

Sofrayı kaldırıp, bulaşık tencereyi oluğun altına koyup geldikten sonra:

«Ben de yarm erkenden kalkar, yunak kazanını ocağa vurur, şu çamaşırlarımıza kaynatırım. Çocukların çamaşırlarımdaki biti sabahtan beri kırdım kırdım da bitiremedim. Bitten görünmüyordu giyitleri.»

Ali birden bir kaşıntı duydu ki bedeninde, şaşılır.

«Amanın avrat,» dedi, «beni de bit almış da, hiç haberim olmamış.»

Hart hart kaşınmağa başladı. . -

Elif:

«Sen, ben, anam, çocuklar, iyice de bir çimeriz. Kirden saçlarım odun gibi oldu.»

Ali:

«Şu ayaklarıma bir tuzlu su yap hele avrat. Anam da şu ormanın sakızlarından, otlarından o merhemden yapsın ayağıma. O merhem gibi var mı? Anamdan başkası da yapamaz o merhem. Kurşun yarasını iyi eder o merhem değil şişmiş ayağı.»

Meryemce:

«Kızım sana diyorum,» diye sallanarak ayağa kalktı. «Kurşun yarasını beş günde.

Yağlı kurşunun yarasını.»

Çocuklara bağırdı:

«Bana bir tutam çam sakızı, bir tutam da mezdeğe sak:-ğ, azıcık kekik getirin.»

Sonra:

«Yok yok, olmaz. Ben gitmeliyim ormana.»

Ormana yönünü döndü. Ağır ağır, iki adım atıp, bir adım

durarak yürüyordu. Beli iki büküldü. İçinde, çok derinlerde, koyu, karanlık bir su gibi ağır bir korku vardı.

Alinin türküsünü duydu az sonra.

Söyle, dedi, söyle Uzunca Ali! Bu talih sende varken. Koca hortlak bu yıl köylüyü erken yola düşürmeseydi, ağzını bıçaklar açmazdı ya. Çoluk çocuğun aç kalırdı ya. Daha şimdiden dama deyip de ayakların şistiydi ya. El pamuğu topladıktan sonra, sen de Çukura, bu gidişle ancak ulaşırdın ya. Çoluk çocuğumu aç koydu, beni yollarda perişan etti diye benim üstüme de atardın ya. Söyle Uzunca Ali, söyle. Karagözlüm sana bir kere yürü kulum dedi. Şimdi varır, ben de senin ayacıklarına merhem yaparım. Yaparım da sabaha kalmaz ayakların anadan doğmuşsun gibi tazecik olur. Söyle Uzunca Ali, söyle! Benim dizlerim kırılıyor, canım çekiliyor. Karagözlüm yardım et!

Ellerini göğse kaldırdı, bir takım, çocukken bir hocadan öğrendiği duaları okudu. Nedense, her zaman bu duaları söylemezdi.

Uzun Alinin sesi güzeldi, yanıktı.

Ses, dua birbirine karışınca, Meryemce'nin burcu bulandı, taştı. Gözleri doldu, boğazı tıkanmıştı.

«Amin,» diye ellerini gökten indirdi, yüzünü sıvazladı.

«Amin, karagözlüm. Tırnağına kurban olduğum, amin. Sen yaptın bu işi. Pamuğu sen açtırmadın. Amin. Amin... Bir merhem yaparım ki Uzunca Aliye, varsın bana ana demesin, Horlasın...»

XII

Çam ağacıyla kabuğu arasında incecik, kâğıt gibi ak bir zar vardır. Kabuğu soyunca bu zar kabukla birlikte gelir. Sonra o da kabuktan soyulur yenir. İşte buna yalabuk denir. Çamdan başka sedirden, köknardan da çıkarılır.

Çiğnerken, kocaman, kekikli, naneli, sakızlı, pınarlı, çiçekli, yarpuzla bir ormanı kendindeymiş sanırsın. Bütün tadıyla, kokusu, rüzgârıyla orman sende uğuldar.

Bu uğultuyu Meryemce bilir. Elif de, çocuklar da bilirler. Yirmi yıl önce Ali Torosun Çukurovaya bakan bu yüzünde, belki de tâ buralarda bir yalabuk soymuştu. Buralarda iki gün mü, üç gün mü kalmışlardı? O günleri aasıldıkça, daha o ormanı rüzgârıyla, kokusu, nanesi, yaban gülü, yani it burnu, salep çiçeğiyle-, peryavşanı, püreni, yarpuzu, sarı sarı mantıfarı, arı kekiğiyle, çürümüş yaprağı, çürümüş toprağıyla etinde duyar. Tadı damağında ballanır. Ormana karışır gider. Sarhoş olur, başı döner. Kanında yeşil bir orman uğultusu akar. Bir lokma yalabuk yesin, kirden pastan arınır. Taptaze, anadan yeni doğmuş gibi olur. Ormanlığı duyar. Yepyeni bir dünyaya, uğultulu, kokulu, yıldız yıldız yellerle esip gelir.

Erkendi. Gün bir kavak boyu yekinmişti. Aşağılar, orman buğulanıyordu. Yarı uykuluydu. Yataktan doğruldu. Yorganın üstüne yukardaki çam dallarından azıcık çiğ inmişti. Gözlerini yumruklarıyla oğdı. Sonra sağ ayağını kucağına çekti, sargısını ağır ağır, korkarak açtı. Sonra da sol ayağını. Topuklarına basarak ayağa kalktı. Döşegin üstünde bir iki adım attı. Şaştı, sevindi. Ayaklan hiç ağrımadı. Döşekten toprağa indi. Gene ayaklan acımadı. Şişsi inmiş, hiç bir şeyi kalmamıştı. Yataktan oluğa kadar yürüdü, önce ayaklarını bir iyice yıkadı. Sonra yüzünü, saçlarını yıkadı. Üç gündür yürü-yememişti. Elif ötede durmuş onun yürüyüşüne bakıyordu, At gene yumulmuştu. Bir yerlere bakıyor mu, uyu-

I

yor mu, ne zaman yataktan çıkmış da buraya yumulmuş? Düşünüyor mu? Öfkeli mi? Halinden hiç belli değil. Yırtık bir bez yığının.

Ali sevinçle bağırdı:

«Elif, şu anamın ellerine sağlık. Merhemi ayağıma bir geldi ki... Kurşun yarasını bile bir günde iyi eder. Şu ayaklarıma bak hele!»

Ayaklarını bir iki kere yere vurdu, birkaç adım yürüdü.

«Anadan yeni doğmuş gibi. Kaya gibi maşallah. Anamın elleri dert görmesin. Şimdi bu ayaklan, Alimallah, sırtıma şu dağı da yükleseler, cirit atı gibi tozu dumana katıp inerim. Alimallah ortalığı alaboz duman ederim»

Anasının yanma vardı. Sevinçle önüne diz çöktü. Ellerini ellerinin arasma aldı. Meryemce başını kaldırdı. Yüzü sapsarıydı. Kırış kırıştı. Gözleri iyice çukura kaçmış, kenarları kararmıştı. Burnu titrer gibiydi. İncelmişti.

«Döğüş yok gayri, güzel anam. Beni bağısladın ya. Daha on dört...»

Durdu. Anasının elini bıraktı ayağa kalktı. Uzaktan çocuklar geldiler, yanında durdular.

Hasan:

«Hani ya baba,» dedi, «ayağın iyi olunca, benimle birlikte ormana gelip yalabuk çıkaracaktın? Anam da istedi yala-buktan, ebem de. Ben yedim.»

Ummahan:

«Yalancıktan,» diye söylendi. «Çalıştı çalıştı da azıcık bile çıkaramadı. Hiç bile yemedi»

Hasan:

«Yalancıktan olsun. Ona vermedim de... Gidelim mi baba? Ben köküç yaptım. Ucu keskin.»

Alinin yüzü asılmış, oğlana bakmıyordu bile. Yüzü de gittikçe kararlıyordu. Ama bir canı çekiyordu ki yalabuğu. Ormanı yüreğinde duymanın deliliği... Bugün akşama kadar burada kalmalı ki... Başında ulu yeller, kanında uğultular, fırtınalar. Ormart gibi fıskırmış. Işık gibi gür. Tüm bedeni dinlenirdi. İyice, iyice.

219

«Baba, bir yedim ki, bir hoş ki...»

Baktı ki az önceki sevinçten babasında eser yok. Sustu. Elleri yanlarına düştü. Ummahan ona yaklaştı. Karşısına geçti durdu. Hasan ona bakmadı bile.

Meryemce de. Elif de onu yalabuğa gidecek sanıyordu.

Ali olduğu yerde durmuş karardıkça kararlıyor, yüzü öfkeye kesiyordu. Birden hızla fırdöndü:

«Ocağım battı, avrat, ocağım söndü. Çabuk çabuk çabuk ol avrat. Çabuk ol, ocağım battı.»

Gözleri dışarı ugramış, öteberiye koştu, toplamağa başladı.

«Amanın avrat, çabuk ol. Yükü toplayalım. Çocuklar siz de.»

Elif ne yapacağını şaşırmıştı. Bu adam deli mi oluyordu? Az önceki neydi, şimdiki ne?

«Topla topla. Vakit geçirmemeli...»

Elif azıcık kendini toplayınca, Aliyi yeninden tuttu çekti:

«Dur hele, dur hele acelen ne? Noldu sana böyle hemencecik? Dur hele, aklını mı çıvdırdı?»

Ali bağırdı:

«Durmak olmaz, olmaz. Çocuklarım bu kış... Adil Efendi de...»

Sustu.

Elif soru dolu gözlerle ona baktı. Gözleri kocaman kocaman açılmıştı gene.

Ali şaşırdı.

«Çabuk olmalı,» dedi tekrar. «Güzün yağmur eksik olmaz. Güz yağmurları gibi belâ yağmur gördün mü sen? Bir tutarsa perişan eder bizi. Seller alır götürür bizi. Şu dağda bir yağmura tutulmaya gör. Topumuz satlıcan olur da ölürüz. Aman Allah esirgesin. Çabuk olmalı. Çabuk, çabuk, çabuk. Yağmur gelmeden...»

Meryemce ağır ağır ayağa kalktı. Gökyüzüne baktı. Gökte bir parçacık olsun bir bulut yoktu. Dümdüz, mavi, duru bir gök. Uzak

Nişliyor bu itin südüğü, aklını mı çıvdırdı, dedi kendi kendine. Nişliyor bu oğlan? Varıp yola düşmeli.

Kendini yokladı. İyiydi. Bir yerleri ne ağrıyor, ne sızlıyordu. Üç günlük dinlenme onu da dinceltmişti.

Çok şükür karagözlüme, beni kimsenin sırtına muhtaç etmedi. Ayağım da şişmedi eller gibi. Çok şükür. Ayağıma merhem de sürmedim. Bir yalabuk getirseydi bana o imansız "Uzunca, o zaman iyice cana gelirdim. Mahsus yaptı. Bilir benim yalabuğa deli olduğumu. Salt benim için gitmedi. Varsın gitmesin. Eeeee Uzunca Ali, bugünler de geçer. Değneğini çekti:

«Güzel kızım, ben şöyle ağır aksak yola düşeyim. Sen de gelirsın arkadan, bana ulaşırırsın.»

Yola çıktı. Her zamankinden daha çabuk gidiyordu. Beli de öyle iki büklüm değildi.

Az bir zamanda karı koca, çocuklar, öteberileri topladılar kilime sardılar. Ali hemencecik yola düştü, anasının yanından geçerken:

«Yorulursun otur güzel anam, öğleye kalmaz, seni döner alırım,» dedi fırladı.

«Haydiyin Elif, çocuklar, haydiyin! Bir yağmura tutulur-sak, hal kötü. Ana, sen de yağmura tutulursan, ulu bir ağacın altına, kovuğuna saklan. Hava bulutlanır bulutlanmaz, ben sana hemen yetişirim. Yürüyün, güz yağmurları beter olur. Gürültüsü adamın ödünü koparır.»

Elifin gözleri hâlâ kocaman kocamandı. Hasan:

«Yağmur gelmeseydi,» dedi Ummahana, «babam bir y&-labuk soyardı ki, bir kucak. Bir yerdim ki, bösböyük olurdum.» Ummahan: «Heeee...» dedi. Elif:

«Dalaşmayın hörtükler,» dedi. «Yürüyün» Meryemceyi geçerlerken Elif durdu:

«Otursan da beklesen ya, ana, halin yok senin. Ali döner seni sırtına alır»

Meryemce yolun ortasında bir öfke gibi durdu:

«Kızım, kızım,» diye gürledi. «Sana kızım demem, Uzunca Alinin avradı. Allah kimseciklerin sırtına beni muhtaç etmesin, elim ayağım tutarken. Yürü, var git yoluna, çocuklarını al da»

Ali döndü, onları durmuş görünce bağırdı:

«Yürüyün!»

İradılar. Sonra da bir koyağa düştüler. Sonra da Meryemce onları iyice gözden yitirdi.

Şimdi Meryemce dipdiri idi. İçinde bir sevinç vardı. Dağlar, taşlar, yol yüzüne gülüyordu. Ne bel, ne baş, ne sırtı ağrıyordu. Dizleri de feldirdemiyordu. Bel de bükülme, şu yürüyüşüne bakarak, ona yirmi beşinde bir gelin derdin. Dizlerine bir güç gelmişti ki, o da şaşlıyordu.

Sevinçli bir türküyü habire söylüyordu. Hem yürüyor, hem de adımlarına uydurmuş, ona göre söylüyordu:

Ne sandın ya, Uzunca^ Ali? Meryemceyi ne sandın? Sen koyar gidersin de, onu yürüyemez mi sandın? Var git Uzunca Ali, beni şu ıssız dağda, tek başıma ko da var git! Avradını çocuklarını al da ko git. Çukurovaya kadar git.

Dizlerine eğildi iki eliyle iki dizinin üstüne bastırdı.

Kurban olurum dizim sana. Sen böyle aslan gibi, titremeden dururken, ben de kimseciklere, erimin teberiği küheylan atımı öldürenlere muhtaç olmam. Atımın, Küheylanımın, karagözlü küheylanımın kanlılarına. Duydun mu, dizim?

Onların indikleri koyağı, Meryemce hızla indi. Koyağın dibindeki akar suya gelince, oradaki bir taşın üstüne oturdu, azıcık dinlendi. Sonra bir avuç su içti. Sonra da eğildi yüzünü suyla iyice yıkadı. Boynunu saçını, bacaklarını ıslattı. Koyakta epeyi bir sıcak vardı. Kuşluk sıcağı çöküyordu. Ortalık ışığa batmıştı. Uzaktaki benekli bir kaya parçası küçük küçük ışıldıyordu.

Başını kaldırdınca koyağın tam üstünde, sırtındaki yüküyle Aliyi gördü. Sevindi.

Yetişirim, yetişirim sana Uzunca Ali. Hele dur, yetişir de geçerim seni. Ne sandım sen Meryemceyi. Heeeeey bire Uzunca Alim. Babayiğit oğlum. Kendin yaptm, kendin çek!

Yokuş yukarı baktı. Bir belâlı yokuştu. Dik, kaygan, küçük küçük taşlıydı. Yokuşa baktıkça içi kararıyor, umudu kesiliyor, dizlerinin bağı çözülüyordu. Amaaan, olsun, dedi kendi kendine. Varsın olsun. Bu yokuşu belki bin kere çıktım.

Gözlerini yokuştan ayırdı. Bir daha da başını kaldırıp, yokuş yukarı bakmadı. Şu yolların da yokuşu olmasa, dağı olmasa, geçilmez suyu olmasa, yağmuru, boranı, karı buzu olmasa... Tüm yollar Çukurova yolları, tüm zaman hıdırellez zamanı olsa. Hele yokuş hele! Vay, ocacığım bata senin yokuş gibi. Ne vardı şu zamanda insanın karşısına çıkacak. Allahm gahırını gazabına uğra, e mi? Uğra yokuş gibi.

Gözleri yerde, ayağa kalktı. İçinde, dizlerinde az önceki gücü kalmamıştı. Keşke bakmasaydım dipten başa kadar şu gâvur, dinsiz imansız yokuşa, dedi. Başladı çıkmağa. Bir iki adımda ayağı kaydı, yere düştü. Bereket ellerinin üstüne düştü de, toprağa tutundu da yuvarlanmadı.

«Ocacığı sönesice, gâvurun malı da, domuzun doğurduğu,» diye küfretti yokuşa. Sağ eli ağrıyordu. Üstünü çırptı. Değneğini arandı. Bulamadı.

Bu yokuşta da insanın elinde değneği olmazsa. Vay haline, binlerce vay! Ocağı söndü demektir. Bir adım atarsın, iyice bir adım, sonra çökersin değneğe, soluğunu alırsın.

Durdu. Bir zaman orada, sağma soluna bakarak durdu. Bir kere de dayanamadı, yokuşun tepesine doğru baktı, gözlerini hemen geri indirdi. İçinde bir güç belirdi. Bir karşı koyma gücü.

«Ben de seni çıkarım yokuş!» diye bağırdı. Sesi, böyle bağırması hoşuna gitti. Yeniden bağırdı, sesini - d-inledi. Bir daha, bir daha bağırdı:

223

«Ben de senin başına çıkarım, yokuş! Tâ tepene çıkarım.» Adımını atarken dizlerini okşadı:

«Beni utandırma güzel dizim, karagözlüm. Kul kurban olurum sana. Haydi! Haydi!»

Başını kaldırmak istemiyordu. Ama kaldırmadan da edemiyordu. Kaldırdı .Yokuşun başı öylesine uzaktaydı ki.

«Tövbeler olsun bir daha bakmam tepene. Ölsem de bakmam. Gözümü kaldırıp da bakmam. Eğer bakarsam, güzel Allahım, yücelerden yüce karagözlüm, eğer bakarsam sen beni gâvur et. Gâvur et de cehennemine at. At da orada cayır cayır yak beni. E mi? Oldu. Tamam işte.» «Tamam işte,» diyor, yürüyordu. «Tamam işte!» Bundan güç alıyordu. Eğer yokuş seni çıkarsam, «tamam işte» Ben de varır şu ayaydınlık cevize bir tellice, güzel gözlü, al bir horoz keserim. Bir lokmasını bile yemem. «Tamam işte.» Hepsini pamuktan dönenlerin çocuklarına dağıtırım. «Tamam işte» Za-bm kalmış çocuklarına. Etililere vermem. «Tamam işte.» Büyük çocuklara da vermem. «Tamam işte.»

Yokuşun yarısına kadar «tamam işte» yle yürüdü. Hiç bir yerden azıcık bir yel esmiyordu. Soluyordu. Soluğu çıktı çıkacak. Öylesine. Yokuşun başına ne kadar kaldı diye bakmağı o kadar istiyordu ki... Ama yemin etmiş, and içmişti. Bakamıyordu. Epeyce, orada, bakmamakla bakmak arası ikircikli durdu kaldı. Dizleri titriyordu. Ayakta duracak hali kalmamıştı artık. Ama, ya yokuşun başına azıcık kaldıysa? İki üç adımlık bir yer? Nasıl etsindi? Şöyle uğrun uğrun başını sağ yana usul usul, hiç kimseye sezdirmeden çevirdi. Hiç kimseye sezdirmeden kaşını yukarı kaldırdı. Yokuşun tepesini görür görmez hemen, o anda geri indirdi. Yokuşun başı daha çok uzaklardaydı. Oraya çöküverdi.

Öğleye yaklaşıyordu. Oturduğu yerdeki taşlar kızgındı. Uzakta, tâ ilerdeki sararmış düzlükte, Dikenlidüzünde, güneş, çakırdikenlik ipileşiyordu. Gözü bir zaman düzlüğe takıldı kaldı. Gittikçe teri soğuyor, bedeni çözülüyor, düştüğü yerde' inciye yerleri sızlamağa başlıyordu.

Allalem, dedi kendi kendine, Allalem, burası İnce Memet-dimin yeri. Şu görünen de yaktığı çakırdikenlik. Varıp o köye mi gitmeli? Kurtulmalı şu Uzunca Aliden. Varıp o Hürü avradın evine misafir olmalı. Hürü avrat, demeli, sen yiğit bir avratsın, sen hiç bir şeyden korkmazsın. Sen olmasan, o Me-met oğlancık, İnce Memet olamazdı. Benim halim dirliğim şu şu şu! Arar Uzunca Ali. Arar bulamaz. Öldü der de başını alır gider.

Epeyce gözleri düzlüğe takılı kaldı. Eski günlere gitti. Yollan ansıdı. Bir Hıdırellez gününü ansıdı. Ulu bir ateş yakarlardı. Dünyayı çiçeklerle donatırlardı. Düşün şenlik. Tâ ötelerden, Horasandan sazcılar, davulcular gelirdi.

Ayağa kalkmağa davrandı. Tüm kemikleri çatırdadı. Ayırmışlar, dedi, tüm kemiklerimi birbirinden ayırmışlar. Amma şu yokuşu çıkmak gerek. Uzunca Aliyi üstüme güldürmemeli. Güldür, güldür, güldürmemeli. Hürü bacıcığa da Çukurdan dönerken uğrarım, derim ki, bacım Hürü avrat-cık, senin o İnce oğlan netti neyledi de sonunda anasının öcünü aldı. Canını dişine taktı da... Şu benim Uzunca Alicik de işte görüyorsun, boyu devrilsin, bak karşında gülüp durur, benim başıma bunu, bunu, bunu getirdi. Öyle derim. Hürü avratcık yapışır yakasına Uzunun, gözlerinin içine diker gözlerini. Gözleri yalım gibi yanar. Uzunca Ali kaçacak delik arar. Öyle mi, der sorar. Uzunca ağzını açamaz. Hürü durur durur, yüzünün orta yerine tükürür. Sonra da der ki, yaşarsan bu sana ölünceye kadar yett\ Var git yoluna, der.

Şu yokuşun başına varmalı, isterse sonra da ölmeli. Uzunca Ali gelip görmeli ki, çıkmışım yokuşun başına, orada oluvermişim. Sevinir. Varsın sevinisin. Yokuşu çıkamazsam, orta yerde gelir beni böyle görürse daha çok sevinir. Ellerini yere koydu:

«Ya Allahım, sen yardım et sürmelim,» diye bağırdı. «Yu-sufu kuyuda koymayan, sen yardım et!»

Ayağa kalkabildi. Titriyordu. Bir iki adım attı, saHandı. Düşecekti. Tuttu kendisini. Yokuşun başının uzaklığını unutmuştu. Yanında yönünde bir değnek aranıyordu. Ah, bir değnek olsaydı. Yokuşu da çıkmak iş miydi?

Ağır ağır yere çöktü. Değnek olmayınca ayakta durulur muydu? Güneşe baktı. Gözleri kamaştı, yandı. Gözlerini iyice açarak, tam güneşin ortasına bir daha baktı. Öğle olmuştu. Uzunca Ali neredeyse gelecekti. Gelmez olsun. Gelip burada biçare, zavallı, eli ayağı tutmaz, yokuşun ortasına ölü gibi yapışmış görecekti. Görmez olsun. Ayaklan kırılsın. Şişsin. Bir daha ona merhem mi? Kurban olsunu merheme. Ayağına vurunca merhemi cirit atı gibi oldu. Nerdeyse şimdi gelip yetiyecekti.

Emeklemeye başladı. Ölecek, ama yokuşun başında ölecekti. Çıkmış da yokuşun başında can vermiş diyeceklerdi. Ne yiğit avrat Meryemce! Aynen ince oğlanın Hürü anası gibi. Daha da yiğit. Eli ayağı tutarken oğluna bile mudana etmemiş diyeceklerdi. Pıravo Meryemceye. Pıravo da pıravo. Emekledikçe terliyor, açılıyordu. Açıldıkça daha çabuk ilerliyordu.

Sesli sesli:

«Ayacığı kınılır da, inşallah gecikir Uzunca Ali. Yarab-bim geciktir şunu. Geciktir de sana bir horoz ki, bir kuzu büyüklüğünde bir horoz, Muhtarın çil horozundan da büyük keserim. Geciktir, sakalına kurban olduğum. Akça, pakça sakalına. Geciktir, yeri göğü yaratan. Büyüklüğüne diyecek yok. Ya şurada canımı al, ya da geciktir.»

Bir davrandı. Sıfılsıklam ter içinde kalmıştı. Kalkamadı. Bir daha, bir daha davrandı. Sonuncuda kalktı. Yüreği küt küt atıyordu. Yerinden kopacaktı gibi. Böylece epeyi yol aldı. Belki de yokuşun başına yaklaştı.

Keşke and içmeseydi. And içince ne olurdu sanki? Yokuştur, nasıl olsa çıkılırdı. Görsen de çıkacaksın, görmeden de. Mecburi. Deli avrat Meryemce, ne vardı büyük and vermek, bakma.yasıya? Haydi kaldırabilirsen, kaldır de başını. Deli avrat! Göz ucuyla, oralı olmadan bir daha baktı. Az kalmıştı, mı hemencecik indirdi. F. 15

Ben bakmadım ki, gözüme ilişti. Yaklaştım da ondan.

Şu kayayı, yolun üstüne dağ gibi oturmuş şu kayayı dolanıp çıkmak güç olacaktı. Kim getirip o pisi koyuvermişti oraya? İşleri güçleri yok da kayaylan oynarlar. Koskoca, yeri göğü yaratan olmuşlar da. Of, of, dinden çıkıyordu! Aman Allah başıyla, diyordu. Büyük kusurları, şu yol boyunca işlediği günahları vardı. Göşe baktı. Sonsuz, aydınlık, ışığa batmış bir maviydi. Ellerini açtı: «Geciktir. Azıcık daha geciktir şu Uzunca Aliyi, Allahım. Sen yedi kat göğün, yedinci katında oturursun, yere göşe, suya, karıncaya kuşa sözün geçer. Geciktir»

Daha hızla ileri atıldı. O hızla kayayı döndü. Yokuşun başına vardığında gözleri kararmağa, başı dönmeğe başladı.

«Çok şükür,» diye başırdı. «Burası yokuşun başı. Çok şükür!»

Uzak bir yol, bir düzlüğü ortadan bölüyor, ormanlı bir dağa doğru çıkıyordu sonra da. Meryemce yolu gördü görmedi, kendini daha fazla tutamıyarak yere çöktü. Az sonra da başucunda dikilmiş kalmış Uzunca Alinin sesini duydu. Ama başını kaldırıp da ona bakacak hali kalmamıştı.

Başını kaldıramıyordu ya, içten içe gülümsüyordu.

Ali orada durmuş boyuna bir şeyler söyleyip duruyordu.

Ne söyler ola şu Uzun Alicik de? Yokuşun başına, hem de tepesine çıkmıştı ya. Ne sanırdı Uzunca? Öbür de çıkamaz sanırdı. Alımdı işte. Var git, köpek südüğü. Kanının son damlasına kadar sürünürdü de gene sırtına binmezdi onun. O lâfı etti mi, etmedi mi? Dillere destan olurdu tüm ırgadm içinde. Urusun Fransızım içinde. Derler ki, seksen beş mi doksan mı, yaş almış da yürümüş bir karı tâ koca Torosun arkasından, oğlu atını öldürmüş de, o da sütsüz oğlunun sırtına binmemiş de, yürümüş gelmiş Çukurovaya. Bir yokuş çıkmış da önüne minare gibi dik. Oğlu gelmiş başucunda durmuş da, bunca zamanda bu dik yokuşu, değil seksen yaşında insan, şahin olsa da çıkamaz. Millet, varolsun böyle analar, derdi. İnce oğlanın Hürü anasından da baskın çıktı bu. İnmiş de böyle böy-

le Çukurovaya, pamuğa girmiş. Pamuk toplamakta bir usta]d, üstüne yok. Bir pamuk toplamış görenin parmağı ağzında kalmış, derlerdi. Duysundu Uzunca Ali bu sözleri. Meryemce değil, ince oğlanın Hürü anası!

Ali konuştu konuştu, anasının duymadığını, ya da duyup aldırmadığını görünce sustu, yanma çöktü, oturdu. Bir koşu gitmiş, bir koşu geri dönmüştü.

Sıcacıktı. Havada yel adına fısıltı yok. Sırtı ağrıyordu. Ağrımadan da başka bir şey. O ağrıyor sanıyordu ya. Sırtı korkmuştu. Sırtı yaklaşırlar, bir şey dokunur diye ürpertiler geçiriyordu. Anasının karşılık vermemesi işine gel#. Hemen oturdu. Ama vakit geçiyordu. Çukurova daha uzaktaydı. Yüreği parçalanıyordu, içine bir koyu, ürpertici bir kara çökmüştü. Bir felâket ha geldi, ha gelecekti. Ama nasıl bir felâket?

İstemeye istemeye ayağa kalktı. Yukardan anasına baktı. O kocaman kanlı canlı kadın bu muydu? Çukura inince köylü ne diyecekti? Anasını yemiş bitirmiş diyeceklerdi. Amaan, ne derlerse desinlerdi!

«Ana,» dedi, yumuşak, tatlı, şefkatli bir sesle. «Ana, gel sırtıma bin de gidelim. Karanlığa kalmadan.»
Sırtıma derken içinde olmadık bir acı, bir ürküntü duydu. Kusacağı geldi. Hiç beklemiyordu. Meryemce ellerini toprağa dayadı, ağır ağır doğruldu, kalktı. Kalkarken de sağ eliyle bir tutam ot koparmıştı.
Ali istemeye istemeye, öle öle, içinde Meryemceye dayanılmaz, patladı patlayacak bir öfke duyarak önüne oturdu. Şimşek gibi bir, «bin!» çıktı ağzından. Kayan, ıslık gibi, kurşun ıslığı gibi dişlerinin arasından çıkan bir «bin» di bu.
Meryemce:
«Elimdeki yeşilcecik ot, sana diyorum, kimseciklere de-
orum. Üstlerine alınmasınlar. Yeryüzünün süsü, toprağın canısın sen. Doğmaz, ölmezsin, güneşe bulaşır, dağ dağ, düz düz parlarsın. Dünyanın gözüsün. Yeşilcecik ot, benim elim ayağım tutarken, şu koca yokuşu da çıkmışken ben yürür de

f
22B

v

V-

fJLV .LAJU'.i.A.b.U**.

giderim. Kimsecikler yerinmesin. Sevinsinler, sırtlarına binecek değilim. Yeşilcecik ot, dur şurada da şu yokuştan aşağı bak. Gözün karalar. Bu yokuşu çıkan, şu düz yolu yürüyemez mi? Ben yürüyorum, sen sağlıcağlan kal, yeşilcecik ot!» Otu elinden fıldırdı yere attı. Attığına pişman oldu. Gözünü yerdeki ota dikti. Bir şeyler söyleyecekti, söylemedi. Gözüne azıcık ötede, bir çalı yığınını çarptı, ona doğru yürüdü. Çalıdan bir dal kesmeğe uğraştı.
Uzun Ali koşarak çalıya gitti. En uzun dallarından birini belinden çıkardığı bıçağıyla kesti, çabucacık budadı. «Al ana,» dedi.
Meryemce doğruldu. Aliyle gözgöze geldiler. Meryemce gözlerim indirmede. Çivi gibi Alinin gözlerine dikti kaldı. Alayım mı, almayayım mı diye azıcık ikirciklendikten sonra aldı. Yola düştü.
öylesine yürüyordu ki, Ali yetişemiyordu. Kurban olayım sana, güzel dizim, güzel ayaklarım. Kurban olayım sizin gibileri yaradana. De yürüyün, geride kalsın Uzunca Ali. Haydi yürüyün!

Ancak gün kavuşur, Meryemce ormana girerken Ali arkasından yetişebilmişti.

Gönülsüz gönülsüz:

«Ana gel azıcık bin sırtıma. Bizim konak işte şurada. Şu- ' rada, pınarın başında. Aklında mı ana, hani Keçigözü pınarı vardı? Bir kuzu kestik te kızarttıydık?»

Meryemce içinden, aklımda ya. Hiç aklımda olmaz mı, Uzunca Ali? Bir budunu tüm sana közleme yaptydım da uyudun uyandın yedydin. Aklıma düşürme o günleri. Hiç düşürme. Utanmadan da.

Ali:

| ' / "

«Ana gelsene.»

Meryemce gene bitmişti ama, birkaç kere, iyice yalvarmasını bekledi. Karşılık vermedi.

O karşılık vermeyince Ali de sustu. «Dur sırtına bineceğini,» der diye ödü patlıyordu.

*| Çok yorulunca soluğu tıkanıyordu.

Alacakaranlığa doğruydu. Azıcık, güneyden bir yel efiledi. Erimiş gibi sıcak bir sakız, bin türlü çiçeğin karışımı kokuyordu orman.

Ayaklarını kaldıramıyordu ama, Uzunca Aliyi kendine güldürmek de istemiyordu.

Canını gene dişine takmıştı. Al-laha yalvarmağa başladı. «Tez ilet,» diyordu.

«Düşürme. Dayan dizlerim, dayan!» diyordu. «Az kaldı ocağı batasıcalar, dayanın!» diyordu.

Ali arkasından Meryemcenin içinde olandan bitenden habersiz:

«O Koca Halile hiç bir diyeceğimiz yok. O olmasaydı, biz bu yıl çoluk çocuk iyice, iyice çıplak kaldıydık. Hem de aç. Hem de sefil. Açlıktan gözlerimize karıncalar üşüşürdü. Varınca Çukura, toplayınca pamuğu, kazanınca parayı, Koca Halile beş paket cıgara alacağım ki, şaşırarak. Bu da ne ki, Ali oğlum, diyecek? Bu senin emeğinin karşılığı. Köylüyü yola erken düşürdüğünden dolayı. Ben pamuğa yetiştiğimden dolayı. Sen bir Hızır mısın, behey mübarek? Yolda atımın öleceğini bilir misin ki de, köylüyü erken yola çıkarırsın? Gevrek gevrek güler. Al, iç şu cıgaxaları, helâl olsun. Al, iç de şu kocamış halinde gamını gasavetini dağıt.»
Meryemce birden bire olanca öfkesiyle bağladı:

«Orman, sana diyorum,» dedi. «Zıkkımın kökünü içsin.»

Ağır ağır yere çöktü. Tıkanıyordu.

«Su, su, su,» dedi. «Çabuk, azıcık su.»

Öteden, Hasanla Ummahanın sesi geldi.

«Yavrularım su!»

Yakınlarından bir pınarın ayağı akıyordu. Ali avucunu doldurdu:

«İç!» dedi. «Haydi iç!»

Dudaklarını ıslattı. Geriye kalan suyu Ali yüzüne serpti. Bir avuç daha serpti.

Çocuklar, Elif koşarak geldiler. Elif ellerini tuttu. Yüreği küt küt atıyordu.

Yüreğinin atışını Elif bile duydu.

Meryemce azıcık kendine gelince:

«Zıkkımın, zıkkımm, zıkkımın, yeşil ağının, zıkkımın kö-

künü içsin o koca köpek,» dedi. «Ağının, yeşil ağının kokunu, koyusunu... Hem de

beş paket. Bir değil, iki değil, beş paket. Ağının keskinini, yıllanmışını,

günden gölgeye iletmiyen-

m...»

XIII

«Günden gölgeye iletmiyenini...»

Yalan, dipten başa kadar yalan. İnsan kırk yıl koynunda yattığı kocasının huyunu

huşunu bilmez mi? Neyi yapıp da, neyi yapmadığını bilmez mi? O öyle bir adam

değildi. Cümle âlem yanlış biliyor. İbrahim, şu olmaz olasıca Uzunca Alinin

babası İbrahim, karıncayı bile incitmezdi. Bir utangaç, bir yumuşacık bir adamdı

ki, başım kaldırıp da insanın yüzüne bakamazdı. Tatlı, yumuşacık, ak pamuklar

gibi gülerdi. Hep güler, konuşmazdı. Çocuklar gibiydi. İnsan içine çıkmaz,

düşüne derneğe gitmezdi. Suyun ağır akanı, insanın yere bakanı derlerdi onun

için. Yalan. Vallahi billahi salt utandığından çıkamazdı ortalığa. Biri ona bir

uygunsuz söz söyleyecek diye ödü patlar, köşe bucak kaçır, girecek delik arardı.

Ona ne yaptı, ne etti eylediyse şu hortlak, şu Koca Halil etti eyledi. Bu Koca

Halil fesat, domuz, uğursuz, hörtük, dört kitapta katli vacip cinsinden bir

dinsiz. Cin tayifesinden. Yıllar yılı gün göstermedi ona, o fıkara. Bunu

kimsecikler bilmez. Bir Allah, bir de şu bağıran yanık, bağıran köz köz olmuş

Meryemce bilir.

O yıl, o yokluk, o kıtlık yılı, millet tahıl yerine sakızlık ağacı pürünü

değirmende öğütüp ekmek yaparken, katık yerine dağda bayırda cacık, kenger

otlarken, baharın sıcak bir gününde, Koca Halil gelmiş, dediler. Tüm köylü,

Yemen kaçkını Koca Halili görmek için başına birikti. Köyde hemen hemen erkek,

eli saban tutacak kimse kalmamıştı. Köydeki erkeklerin en kabacası on birini

geçmiyordu.

Koca Halil insanlıktan çıkmıştı. Kuruyup kapkara kesilmiş, derisi kemiğine

yapışmıştı. Üfürsen yıkılacak. Yeşil kocaman gözleri çukura kaçmış. Soluk alacak

halde değil.

«Kıtlık mı var?» diye soruyor. «Yiyecek ekmek mi yok Toprak kuruyup çatladı mı?

Topraktan yalım mı çıkıyor? Çocuklar sıtmadan mı kırılıyorlar? Köyde uyuz

olmadık kim-

se mi kalmadı? Kadınlar mı sürüyor tarlaları? Kadınların sürdüğü tarladan ne mi

olacak? Varın halinize şükredin. Beterin beteri var. Şu dağların arkasında

kızgın bir kum denizi var. İçine düşen kurtulamaz. Mükünü yok kurtulamaz. Kur-

tulursa da benim gibi kurtulur. Bakın şu halime. Tam yedi yıl. Biz buradan

gideli tam yedi yıl oldu, öyle mi? Yedi yıl. Kaç kişiydik aklımda değil. Bir

köyün erkeği. Bir ben kaldım. Bir de İbrahim. Ben sürünerek buraya kadar

çıkabildim. İbrahim aşağılarda kaldı. Ölmediyse varm da getirin. Nerede mi?

Keçigözün pınarında kaldı. Oraya gelince bir su içti. Yıkıldı kaldı. Yoldan

yürüyemiyorduk, tutarlar da geri Yemene götürürler diye. Açtık, perişandık. O

orada yıkıldı kaldı. Ben canımı dişime taktım. Ölürsem de ana baba ocağımda

tanrı canımı alsın diye canımı dişime... Varm, ölmediyse kurtarın o ağzı var

dili yok İbrahimi. Amanın burada zaptıye yok ya... Kahyaya duyurmaym geldiğimi,

tırnağınızı öpeyim köylülerim. Yemen zor. Duymasın. Gönderir geri, ben de

gitmem. Ya kendimi öldürürüm, ya onu. Gitmem Yemene. Kimseyi, kimseelikleri

salmayın Yemene. Hele kendime azıcık geleyim. Körlünün oğlu Osman mı? Duran mı?

Kim? Kızgmoğlu mu? Eattal mı? İnce Battal öyle mi? Durun hele azıcık kendime

geleyim. Bir bir söylerim size Yemeni. Bir bir. Duracak halim yok. Kıtlık mı

dediniz? Bir lokmacık ekmeğiniz de mi yok? Üç aydır yoldayım. İbrahim de yanımda. Keçigözü pınarının oraya gelinceye kadar iyiydi, sağlamdı. Oraya düşüverdi. Ne kaldı ki, İbrahim, kalk yürü dedim, canını dişine tak da dedim. Kalkmam, dedi. Hiç takadım yok, dedi. Sen var git köye de haber ver, yetiş Halil. Yetiş köye elini ayağını öpeyim, diye yalvardı. Benim için hiç canını sıkma. Geldim ya, o çölde, kızgın cehennemde can vermedim ya. Ölürsem de, şurada, baba ocağının dağlarında can veriyorum ya. Durma, var git köye. Sen yetiş bari. Durma, Halil kardaş, dedi. Açlıktan ölüyorduk. Sarıldık biribirimize. O orada kaldı. Ben yola düştüm. Köyün altmaı gelince, ben de İbrahim gibi oldum. Gözüm karardı, dizlerim tutmaz oldu. Ulan Halil, dedim kendi kendime, bire ocağın bata Halil, köye gelmişken, tam eve

ORTADİREK

233

gelmişken ölmenin sırası mı? Yürü, dedim. Dizlerime can geldi. Yürüdüm. Belki daha ölmemiştir. Bir lokma da mı ağzıma atacak bir şeyiniz yok? Dağlarda cacık, kenger yiye yiye bir hal oldur.İ. Sıcacık bir suyunuz da mı? Bir parçacık kara ekmek? Köyde, bir koca köyde, bir dirhemlik? İki tek iki tane çiğneyecek buğdayınız, arpanız da mı? İbrahimi aramaya gidecek hiç erkek yok mu köyde?» «Yok,» dediler.

«Avratlar, siz gidin. Siz gidin. Bunca yıl çifti sizler sürdürünüz, ekini sizler biçtiniz. Varm İbrahimi de siz getirin. Kurda kuşa yem olmasın, Keçigözü pınarının başında. Avradı nerede? Avradı Meryemce?»

«Duyar duymaz, yola düştü, gitti,» dediler. «Güdük Ahmet mi? Durun, durun Allahaşkma. Sesim soluğum çıkmıyor. Size sonra bir bir söylerim Yemeni» Kocaları Yemende kalmış gelinler, oğulları dönmemiş analar, babalarını görmemiş' çocuklar, ne yapıp ne edip, bir koca köyden, Yemen kaçkını Halile bir öğünlük sıcak yemek çıkarıp, onun yanından bir ağıt kasırgası haline gelip ayrıldılar. İbrahimi Keçigözü pınarının yanında baygın buldu Meryemce. Tanıyamadı. Şu kurumuş kemik, pis paçavra yığının o İbrahime, o burma bıyık, dal gibi ince İbrahime hiç benzemiyordu. Sırtına aldı ,düştü köyün yoluna. İbrahim ancak üç ayda kendine gelebildi. Ancak üç ay sonra o tatlı gülüşüyle, gevrek gevrek gülebildi.

Meryemcede bir sevinç, bir sevinç bundan sonra, deme gitsin. «Bir buldum,» diyordu. «Yitirdim de buldum.»

Yıllarca İbrahimi, Koca Halili zaptiyeye göstermemek için ellerinden gelmeyi bile yaptılar. Tüm köy tetikteydi. Yemenden iki tek iki kişicikleri dönmüştü. Bunları da kâhyaya, zaptiyeye kaptırırlar mıydı? Hele kâhya bir ihbar falan etsin yerdı onu köylü. Gözünü çıkarırdı. Kâhya değil, isterse padişah olsun. Köylü iki Yemen kaçkınının üstüne titriyordu. Kanadının altına almıştı kaçkınları.

Koca Halil durmadan Yemeni, nasıl kaçtıklarını anlatı-

!1

234

yor, köylüyü kimi açlatıyor, kimi şaşırtıyor, kimi de güldürüyordu. İbrahimse ağzını açmıyor, öyle hayran onu dinliyordu. Doğru yanlış hiç bir imada bulunmuyordu. Koca Halil Yemen üstüne çıkarılmış eski yeni türkülerini Kel Aşık'tan dinliyor. Dinledikçe boşanıyor, iki gözü iki çeşme köyü dolanıyordu. Kel Aşık o yönlerde duyulmuş işitilmiş ne kadar Yemen türküsü varsa, Yemen kaçkını Koca Halile her birini belki on kere söylüyordu.

Köyde herkes, kocaları, babaları Yemende kalmışlar bile memnundu. Koca Halil geldi geleli köye bir canlılık, bir hareket gelmişti. Koca Halil gelmeden Kel Aşık türkü mü söyler, saz mı çalardı? Evinin günden yanma oturur, sakalını göğsüne bastırır, somurtur, yüzüne konan sinek kırk parça sabahtan akşama kadar öyle otururdu. Koca Halil geldi geleli, hiç olmazsa millet doya doya ağlıyor. Koca Halilden, onun anlattıklarından köyde bir tek kişi, Meryemce gelin memnun değildi. Yemende İbrahimi tam yedi yıl, uyku dünek yok, gecelerce düşünerek beklemişti ama, memnun değildi. Ağrına giden, onuruna dokunan bir-şeyler oluyordu .Gerçi Halil kocasını övüyordu. Övüyordu ama, işin içinde de bir bit yeniği olduğunu biliyordu. İbi'ahim* se ağzını açmıyor, ne söylerse söylesinler, kendisi hakkında, başkaları hakkında, tatlı tatlı gülümsemekle yetiniyordu. «Günden gölgeye götürmeyenini...»

Tüm köylü Yemeni, kum çöllerini, susuzluktan baygın düşen, su su su diye bağırarak aklını yetiren, sonsuz kum çöllerinde ufuklarca koşan, yiten askerleri, kum fırtınalarını, hurma ağaçlarını, sıtmaları, açlıkları, bozgun askerin karınlarını deşen Arapları, her şeyi, her şeyi gidip görmüş, varmış yaşamış gibi biliyordu. Hele onların Yemenden kaçmaları herkesin belleğindeydi. Kaçmaları üstüne daha şimdiden türküler çıkarılmıştı.

«Bir ikindi üstüydü. Gene kum deryası dalgalandı. Önce kara bulutlar görünür gökyüzünde tek tek, çölde. Sonra bulutlar yanyana gelir. Karanlık bir perde gerilir çöklen toprak arasına. Vay ocağın bata, vay! Güpebündüz, ortalık ka-
ORTADİREK

235

ranhğa keser. Yel başlar, kumlar savrulur. Yeller bir kum dağı buradan alır, öteye kurar. Adam kaynar bir kazana düşmüş gibi olur. Bir çölde bir kasabadan bir kasabaya gidiyorduk. Yolumuz bir haftalık. Matramızda suyumuz kalma-, mış, dilimiz damağımıza yapışmış. Millet su diye ağzını havaya açmış. Ağız, göz açamazsın. Kum dolar. Kum dalgalandı durdu. Sarı Durdunun oğlu yanıma geldi. Sallanıyordu. «Ölüyorum,» dedi. «Bir adım atacak halim kalmadı.» Ne deyim. «Su,» dedi, «su!» Kimseciklerde su yok. Bin sırtıma, dedim, bu halile yürümezsin, öğleden ikindine kadar yürüdük. Bir bak tim, sırtımdaki hasta ağırlaşmış. İşte bu sırada kum deryası dalgalandı. Fırtına başladı. Şaşırdık. Ne yapacağımızı bilemedik. Kumlar oradan vurur oraya, oradan oraya. Bir ara sırtımdaki ölü düştü. Alayım yeniden sırtıma, dedim. Vay ocağın bata vay, koydunsa bul. Ben nerde, ölü nerde. El yordamıyla kumun içinde, karanlıkta ara ettim, ara baba ara. Yok. Fırtına durdu. Sarı Durdunun oğlunun ölüsünü koydunsa. bul. Kimbilir hangi kum dağının altında kaldı, fıkara? Şu İbrahim var ya, işte görüyorsunuz. İşte bu İbrahim, bulmadan olmaz Sarı Durdunun oğlunu, dedi. Ağladı, sızladı. Ne gelir elden? Sonra Gülüloğlu da öldü yolda. Sonra arkadaşlar sapır sapır dökülmeğe başladılar. Sonunda su olan, bir damlacık yeşillik olan bir yere geldik. Geldik ama hiç birimizde de hal kalmadı. Bir de Arapların korkusu var. Ha burda, ha surda önümüzü kesecekler de bizi öldürecekler. Aman gelseler de şu işi bitirseler de, toptan kur-tulsak.

«Ağır ağır, teker teker öleceğimize, toptan kurtulsak. Sonunda, bir de baskına uğradık. Konak yerimize vardığımızda üç yüz kişiden yüz otuz kişi kalmıştık.

Keşke kalmayaydık. Bizim köyden on dört kişi bir aradaydık.»

Meryemce gece yatakta İbrahimi sıkıştırdı: «Hani geldiğinde Sarı Durdunun oğlunu sırtıma ben aldım, kum dalgasında düşürdüm, kumların altında kaldı, aradım bulamadım, daha çok arayacaktım ama, Koca Halil aratmadı, diyordun. Şimdi Halil, ben sırtıma aldım, diyor. Tüm

236

ORTADİREK

köye rezil olduk. Halil mi yalan sen mi? Halil senin önünde söyledi. Neden ağzını açmadın?»

İbrahim karşılık vermiyor, ağzını açmıyordu. «On dört kişiden sekizimiz ölmüş, altımız kalmıştık. İbrahim bana geldi dedi ki, başka çare kalmadı arkadaş, firardan başkası haram. Kurtulursak kurtuluruz, kurtulamazsak, öyle de ölüm, böyle de ölüm, dedi. Ben dedim ki, arkadaş, buna hıyanathk demezler mi ki? Vetan hıyanatlığı? Olsun, dedi. Vetan bize ölümden başka ne verdi ki? Tutarlarsa kurşuna dizerler. Köyde de tutsalar, divanı harbe verirler. Kurşuna dizerler. İbrahim yiğit adam, tüm yürek adam, varsın kurşuna dizsinler, dedi. Ya tutamazlarsa, ya ölmeden kurtulur da memlekete bir varırsak... Ben dedim ki, haydi ben razı oldum oldum, öteki arkadaşlar ne diyecekler? Olur, diyecekler mi? Bir soralım, dedik. Vardık, şöyle usuldan yanaştık arkadaşlara.

«Arkadaşlar,» dedik. «Köylülerimiz, biz kaçmağa, açıkçası firar etmeğe karar verdik. Siz ne dersiniz?» Biri dedi ki, iyi amma, dedi, haydi kaçtık diyelim, yolda da kimse bizi yakalamadı, kimse bizim karnımızı deşmedi, buradan memlekete varabilir miyiz? Memleket nere, bura nere? Altı aylık yol var arada. Ulaşılr mı? Öteki arkadaşlar, ağızlarını bile açmadılar, iyi kötü, hiç bir lâfa varmadılar. Ben aldım, ben söyledim, İbrahim aldı, İbrahim söyledi, onlara söz kâr ettiremedik. İki gün, iki gece söyledik de onları kandıramadık. Bir gece de biz, yataktan kalktık. Yola düştük. Şafağa kadar kum içinde yürüdük. Gün doğarken kuma gömüldük. Kimsecikler görmesinler diye. İbrahime dedim ki,

bire İbrahim, biz insanlığa sığmaz bir işler ettik. Arkadaşları bıraktık geldik. Köye varınca, analarına, babalarına, çocuklarına, yavuklularına ne diyebiliriz? Sorarlarsa, onları çöl Yemende koyduk da geldik mi deriz? Biz canımızı kurtardık çok şükür mü deriz? Ne deriz, İbrahim? İbrahim ağzını açmadı. Bilirsiniz ağzı var, dili yok. Öyleyse burada kal. Ben döneyim, onlara bir daha yalvarayım. Belki de gönülleri olur. Sen beni burada bekle, İbrahim. İbrahim, beklerim, dedi. Orada çölün ortasında kaldı. Gel istersen beraber gidelim. İbrahim dedi ki bunca çöl yolunu ben bir daha yürüyemem. Sen git, kandırırsan al getir onları. Gittim. Gece sabaha kadar yalvardım. Gelin arkadaşlar, dedim, ya yurdumuza bir yetişirsek, Torosun çam havasını alır da, soğuk sularından bir içersek, ya bir de yalabuk soyarsak, o zaman ölmek ne ki, arkadaşlar, ölmek ne ki? Nuh dediler de, peygamber demediler. Benden suç gitti. Öyleyse biz gidiyoruz. Siz kaim arkadaşlar, dedim. Terhisi bekleyin. Tam yedi yıl oldu. Yedi yıl sonra terhisiniz gelir arkadaşlar, dedim. İbrahim'in yanına geldim. İbrahim daha kumun içinde, boğazına kadar... Yerinden kılmıdamamış. Haydi yola düşelim İbrahim, dedim. Haydi yola. İbrahim kumdan hemen çıktı, yürümeye başladık. Az bir yol gittikten sonra, ben dedim ki İbrahim, böyle iş olmaz. İbrahim dedi ki, ya ne yapalım, arkadaş? Ben dedim ki, bir daha geri dönüp arkadaşlara yalvarmalıyım. Kalmasınlar fıkaracıklar Çöl Yemende. Tes* kire gelmez. Boşuna beklerler. Yemenden kaçan kurtulur. Onları bırakıp vetana gidersek et anamıza avradımıza söğür. Çocukları ağlasın, nerede kodunuz da geldiniz babalarımızı diye ağlasınlar. İbrahim dedi ki, ilkin gelmeyen insanlar, sonunda gelirler mi, dedi. Haydi kaçalım. Bir yakalanırsak öldük. Dedim ki, İbrahim, gelmezler biliyorum amma biz insanlık vazifemizi yapalım. Yüzümüz kara gitmeyelim köye. İbrahim oracıkta gene gırtlığına kadar kuma gömüldü. Var git yalvar, dedi öfkeyle. Azıcık su da getir. Nöbetçilere de gözükme. Ben gene gittim. Gene yalvardım. Olmadı. Dinletemedim. Ellerine ayaklarına düştüm, olmadı. Az daha nöbetçilere yakalanıyordum. İki matara suyla gene İbrahim'in yanına geldim. Ocağın bata İbrahim, bunlardan hayır yok. Yürü, dedim. Yola düştük. Gene benim içimde kurt. İçim diyor ki, ulan Halil, sen kurtuluyorsun amma arkadaşların, köylülerin Çöl Yemende, kızgın kumun içinde kalıyor. Ölüp kalıyor. Geri dön de diliyin döndüğünce onları kandırmaya çalış da al gel. İbrahimden korkarım. O bu sefer dinlemez, başını alır da kor gider diye korkarım. Çaresi yok, arkadaşlar kalmamalı. Onları koyup gitmek hıyanatlıktır. Canımı dişime taktım. İbrahim, dedim, böyle böyle. Onları koyup gitmeği benim içim

ZSti

UKXAJJLK.Ki.ft.

götürmüyor. Bir daha dönüp yalvarayım mı? İbrahim kızdı. Var git cehennemin dibine, dedi. Ben gayrı seni bekleyemem. Var git. Elini ayağını öpeyim İbrahim, bir sefer daha bekle, solursun. İbrahim dedi ki, bekleyemem arkadaş, senin de gözün kalmakta. Geri dön. Onlarla kal. Bu İbrahim'in böyle ol duğuna, böyle yumuşacık olduğuna bakmayın. Yiğit, aslan gibi, tüm yürektir İbrahim. Tek başına yola düştü. Ben de döndüm. Gene arkadaşlara yalvardım. Tabanlarını öptüm. Gene olmadı. Bir gün bir gece yürüyerek, bir hurma ağacının altında, kaynar güneşte, kum çölü kaynıyordu, fıkır fıkır ediyordu, yetiştim İbrahime. İbrahim, tamam mı, dedi. Tamam, dedim, gelmediler. Heriflerde serçe kuşu kadar yürek yok İbrahim, dedim. Diyorlar ki, yolda Araplar karnımızı yararlar. Memlekete varsak bile, orada kâhya tutar da bizi geri teslim eder hükümete. Hükümet de öldürür bizi. Gelmediler amma, içim de onların kalmasını götürmüyor. Onları kandır da al gel Halil, diyor. Tam beş gün daha gittim gittim geldim. Yalvardım yakardım. Tam beş gün, beş gece. Nöbetçiler beni yakalayınca kadar. Nöbetçiler beni vuruyorlardı. Kuma gömüldüm. Sonra yakaladılar. Ben de ellerinden şafağa karşı porttum kaçtım. Haydi İbrahim, onlar gelmezler. Onları Yemen toprağı çekmiş. Burada kalacaklar. Burada onların ölümü. Düşelim yola.»

O gece Meryemce gene kıyameti kopardı. Meryemce tepeden tırnağa öfkeydi:

«Sen mi yalansın, Koca Halil mi? Sen bana geceler gecesi, Koca Halil'in arkadaşları koyup geldiğini, senin de arkadaşlara beş gün, beş gece yalvardığını söyledin. Koca Halil olmasa, arkadaşları kandırmadan gelmezdim ,dedin. Sen mi yalansın, o mu?»

İbrahim karşılık vermiyor, ağzını bile açmıyordu.

«O Koca Halil mi? O hörtüklerden gitsin. Cıgara mı? Ağ-nm kökünü... Günden gölgeye götürmeyenini içsin. Bir de cıgara, öyle mi?»
Kıtlık, kıyamet, fıkarcılık, açlık. İş gücü yok. Köyde erkeklere hiç mi hiç iş kalmamış. Her işi kadınlar yapıyorlar. Renç-
w** *.*\Ls±jL\j&rL

239

berlik işinde bir ustalaşmışlar ki, değme erkek onların ellerine su dökemez. Kadınlar bir çift sürüyor, bir ekin biçiyor, bir harman savuruyorlar ki... Amanallah!

Koca Halil bir gün İbrahimi çağırdı:

«Bire ulan İbrahim, bu ne iştir böyle? Bu avratların yaptığı? Sana bana iş kalmamış köyde, oturup yatmaktan başka. Ben bir şey duydum. Aşağıda, Kozan taraflarında bir Aslan Ağa çıkmış ortalığa. Bir çete kurmuş tüm Anadoluyu tutan. Şu Osmanlı toprağında kimin, nerede bir güzel atı varsa, Aslan Ağa onu çetesine çaldırıyor, Arabistana, Gâvur İzmirine, Kürdistana satıyormuş. İzmirden çaldırıldığını Trabzonda, Karstan çaldırıldığını Halepte, Halepten çaldırıldığını da Kayse-ride satıyormuş. Sen ben Halep yolunu iyi biliriz. Bize köyde iş kalmadı. Haydi gidelim de Ağanın çetesine girelim. Girelim mi?»

İbrahim karşılık vermedi. Halil:

«Öyleyse yarın sabaha hazır ol arkadaş. Yol tedarikini görsün Meryemce. Hem de o ocağı batasınca Meryemceden kurtulursun. Ulan Meryemce Yemenden beter be! Yemenin öldüremediği seni, yiyip bitirecek.»

Birkaç gün sonra iki arkadaş, Halil önde, İbrahim arkada Aslan Ağanın köyüne geldiler. Hal keyfiyet böyle böyle dediler. Aslan Ağanın tüm çetesi asker kaçağı, Yemen kaçağıydı. Hemencicik onları oracıkta çeteye aldı. Oraları iyi bildiklerinden, yanlarına da tecrübeli bir hırsız katarak Uzun Yaylaya gönderdi. Uzun Yaylada Çerkeş atlarını çalmağa.

İşte bu günden sonra, Koca Halille İbrahim yıllarca Uzun Yayladan Halebe at taşıdı. Halepten Aslan Ağa da para taşıdılar. Sattıkları hayvanların parasını bir kuruşuna bile dokunmadan Ağa teslim ederlerdi. Ağa onlara yıllık verirdi. Yıllık ta ne ki... Boğaz tokluğuna bile değil. Ama tutumu çetede ki herkese karşı aynıydı. Öyleyse niçin çalışırlardı bu adamlar bu çetede? Hepsi kaçaktı. Çoğu ipten kazıktan kurtulmaydı da ondan. Çete içinde gizli bir dayanışma buluyor-

lar, bir çeşit korunuyorlardı. Aslan Ağa da adamlarını korurdu.

Bir gün, Çerkesler Koca Halille İbrahimi yakaladılar, öylesine dövdüler ki, ölü diye dağda bıraktılar gittiler. Bir köylü onları buldu köylerine kadar getirdi. Yaralılar üç ay yatakta kaldılar. Bu, çetelik yıllarında, köyde en uzun kalışlarıydı, iaska zaman altı ayda bir, birkaç gün uğrarlar, sonra da eve birkaç kuruş bırakmadan çeker giderlerdi. Meryemce kıyameti koparır, «sen Koca Halilin kulu musun?» diye bas bas bağırır, tüm köyü ayağa kaldırırdı, İbrahim ağzını bile açmaz, Halilin ardına düşer giderdi. Hiç bir şey olmamış gibi. Birinde, bu Cumhuriyetin kurulduğundan sonraydı. Aslan Ağanın nüfuzu gittikçe, günden güne azalıyordu. Halille İbrahimi bir gece, Halep yolunda, Gâvur dağlarında bir yılkl atla candarmalar yakaladılar. Halille birlikte yanlarındaki Kürt Dursun, Çerkez İdris ikişer yıl hüküm giydiler. Adana hapisanesine atıldılar. Koca Halil bütün suçu İbrahimin üstüne yüklemesine, İbrahimin de mahkeme ağzını açmamasına rağmen İbrahim kurtuldu. Buna Koca Halil, Aslan Ağa, cümle hırsızlar, bilen gören - herkes şaştı. Bir tek İbrahim şaşmadı. Herkes İbrahimi, Koca Halil içeri düştükten sonra, artık köyüne gider, bir daha da bu işlere burnunu sokmaz sanıyordu. Bu yüzden de Aslan Ağa onunla hiç ilgilenmedi. Sanki çetesinde böyle bir adam yoktu.

İbrahim köye dönmedi. Bir kere olsun karısını çocuğunu görmeğe gitmedi. Adanada kaldı. Sırtmda balta, mahalle mahalle dolaşarak odun yardı. Kazancını hapisanedeki arkadaşı Koca Halile taşıdı. Her görüşme günü bir sepet sebze, un, yağla hapisaneye geliyor, bir tek söz bile etmeden, gülerek onları Halile, birkaç kuruş harçlıkla birlikte veriyordu.

Halil, her görüşmede ona:

«Köye git, çocukları gör, bak bakalım ne haldeler? Benim çıkmama daha çok var. Sen perperişan olursun bu Adanada, bu koca şehirde,»

»

Her söyleyişinde Halil İbrahimi köye gitti sanıyor, her

pazartesi görüşme günü de onu hapisanenin kapısında görünce sevinliyordu. Kötü, ıslak, at sidikleri kokan bir handa yatıyor, az boz karnını doyuruyor, başkaca ne kazanırsa Halile taşıyordu. Halil içerde, Aslan Ağanın yardımını da bir taraftan, bey gibi yaşıyordu.

İbrahim hastalandı, sıtmalara tutuldu. Zangır zangır titredi de arkadaşını burada, şu delikte koyup da köye dönmeydi.

Halilin tahliye gününe bir hafta kala İbrahim işi gücü bıraktı, geldi hapisanenin kapısına dikildi. Gözünü hapisanenin kapısına dikmiş sabahtan akşama, akşamdan gece yarılarna kadar tam bir hafta, soğukta, sıcakta, tozda dumanda bekledi.

Halil dışarı çıkıp da kucaklaştıklarında, İbrahim sevincinden deli oluyordu.

Halil:

«Dağlara,» dedi. . «İ

İbrahim, Uzun Yaylaya sandı:

«Halil kardaş,» dedi utanarak, «epeydir evi, çocukları göremedik. Köye varsak da ondan sonra da Uzun Yaylaya gitsek olmaz mı?»

Halil güldü:

«Bundan böyle köyden hiç bir yere çıkmak yok. Yeter bu kadar Aslan Ağaya. İnsanlığa geçtiyse geçti. Diyorlar ki, Yemen yok gayrı. Diyorlar ki Aslan Ağanın da hükmü yok artık. Köye gidelim de, millet ne iş görüyorsa biz de o işi görelim. Çoluk çocuğumuzla birlikte yaşayalım.»

Köye geldiler. Köylü Koca Halillen İbrahimin başına birikti. Gene köye bir canlılık geldi.

Köyde artık Aslan Ağa çetesinin ettiklerini, Uzun Yaylayı Halep yolunu bilmeyen yoktu.

«Bu İbrahim mi?» diyordu Koca Halil, İbrahimse hiç ağzını açmıyordu. «Bu İbrahim gibi hırsız şu koca dünyada bir tane daha yok. Sürmeyi gözden çalar. Uzun Yaylada bir Çerkeş beyinin zorlu bir küheylanı varmış. Köroğlunun kır atı gibi. Yıllar yılı o atı hırsızlamak için Aslan Ağa yüzlerce ki-

F. 16

şî göndermiş, kimse hırsızlayamarmış atı. Çerkeş Beyi çifte bukağı vururmuş ata. Bir ahıra kilitlermiş ki, demir kapılı. Atın yanında da iki adam yatırarmış ki, adamlar her gece yatarlarken kendilerini ata iyice bağlarlarmış. İşte bu İbrahim, bu, bu İbrahim yok mu, o atı çaldı da geldi.»

Meryemce gece yatakta gene kıyameti kopardı: «Ya sen yalansın, ya Koca Halil. Hani, köye geldiğinde sen demiştin ki, Çerkeş Beyinin atını Halil adamlarıyla birlikte aldı da getirdi?» İbrahim susuyordu. Koca Halil:

«Bu İbrahim yok mu? Aaaah, bu İbrahim! Halep yolunda kaç taş var bilir.

Karınca'nın deliğinde kaç karınca var, nasıl yer, nasıl sevişirler, çalınacak neleri var, neleri yok, bilir. Bu İbrahim dünyayı sırça parmağının üstünde oynatır da kimse farkına bile varmaz. Bu İbrahim üç yüz atlık bir yalkıyı güpegündüz Adana çarşısının içinden sürer çıkarır da kimsecikler göremez. Cin mi, şeytan mı kılığına girer, göremez-j ler. Bu böyle adamdır. Ben de onun kıymetini bilirim. Onun yoluna ölürüm. Herkesin başına bir kaza gelebilir. Bir kaza- f] dır İbrahimin başına da geldi. Bir yalkıyı Halebe sürerlerken jj arkadaşlarıyla birlikte yakalandı. Ben de içlerinde. Öteki ar- Jj kadaşlar, ben, hepimiz kurtulduk, çetebaşımız olduğundan i dolayı İbrahim'e iki yıl giydirdiler. Öteki arkadaşlar çekildi-) ler, çekildiler gittiler. Ben gider miyim? Can arkadaşımı buralarda, içerde, canı sıkılır, bir şey ister. Ben de bir balta aldım, odun yarmağa başladım. Yemedim, içmedim, ne kazan- | dıysam, her pazartesi görmeğe gittiğimde hepsini İbrahim'e verdim. İçerde İbrahimin arkadaşları, ona derlermiş ki, bire İbrahim bu arkadaş değil, baba bir, ana bir öz kardaştan da ileri, öyle değil mi İbrahim?»

Başını, doğru der gibi aşağı indirir, sevinir. «Çıkacağına bir hafta kala gayrı dayanmadım. Elim işe güce varmadı. Arkadaşım, can kardaşım bir hafta sonra çıkacak diye. Vardım, hapisanenin kapısında bir hafta sabahtan akşama, akşamdan gece yarılarna kadar, gözlerimi hapisane- nin kapısına diktim bekledim. Yağmur altında, toz duman, san sıcak altında oradan ayrılmadım. Beni oraya, hapisanenin kapısına kırk kat urganlan bağlamışlar sanki. Derken bir gün öğleye doğru İbrahim çıktı. Sevincimden deli

olacaktım. İbrahim gözüne baktı baktı da, pıravo sana Halil, dedi. Yoluna
ölünecek arkadaş işte sensin. Öyle değil mi İbrahim?»

İbrahim başıyla bir evet daha yaptı usulca, gülümsiye-rek.

Meryemce:

»

«Sen yalancının birincisisin. Hani sen beklediydin? Bir daha Allah bir desen de
senin sözüme inanmam.»

İbrahim başını yere eğdi, öylecene durdu.

«Atımın tırnağına, tüm köyün en kötüsünün dökülen kılına kurban olsun Koca
Halil. Kanlı katil eyledi de çıktı fı-kara, ağzı var, dili yok İbrahimi. Bir
cıgaranm, bir çekimlik dumanına da kurban olsun»

Aslan Ağanın çetesi yavaş yavaş küçüldü. Belki de iyice ortadan kalktı. Bilinen
bir şey varsa Halille İbrahim bir daha o işe girmediler. Çukurovada pamuk işi
başlamıştı. İki üç yıldır da köylü pamuğa iniyordu, tüm çoluk çocuk, at eşek, it
kedi, köyde canlı komamacasma. Bunlarla birlikte Halillen İbrahim de iniyordu.
İniyorlardı ya, ya köylüden çok önce, ya da köylüden çok sonra. Köylü onları,
pamuk bitip de köye dönünceye kadar, hiç bir yerde göremiyordu. Onlar aşığılara,
Yüreşir toprağına, daha ötelere. Tarsusun oralara kadar gidiyorlar, Koca Halilin
söylediğine göre İbrahim hırsızlık yapıyordu. Kocaman, tahta tekerlekli manda
arabalarına yükleyip çaldıkları pamukları Adana pazarına satmaya götürüyorlardı.
Satıp bir etek dolusu para kazanıyor, paraları yiyorlar, sonra da köye
dönüyorlardı. Bu, İbrahim ölmeden iki yıl öncesine kadar böyle sürdü gitti.

Halil o gece kocaman bir harar pamuk doldurmuş, tarlalardan, su dolu bir
hendeğin içinden Tarsusa doğru iniyordu. Sabah olunca yola çıkacak, oradan geçen
bir manda arabasına yükleyip kasabaya götürecekti. Zorlu bir avdı. Şimdiye kadar
böylesi, bu kadar çok pamukla böyle ıssız bir tarla hiç eline
geçmemişti. Kimsiz kimsesiz Öbeklerden elindeki hararı ağzına kadar doldurmuş
yola düşmüştü. Ama gel gör ki, tarladan ayrıldıktan yarım saat sonra karşılarına
köylülerle pamuk sahibi çıkmış, onları yakalamışlardı. Çukurovada pamuk
hırsızlığının cezası büyüktü. Öyle karakola falan teslim etmek yoktu. Hırsızın
boğazına bir ip takıyorlar, sırtındaki yükle birlikte köy köy dolaştırıyorlar,
her köyde onu köyün meydanına çekiyorlar, bütün köylüyü genç yaşlı, kadın erkek,
çoluk çocuk yüzüne tükürttüyorlardı.

Koca Halili yakalayınca bir sevindiler, bir sevindiler ki... .Sırtında
koskocaman da bir yükü vardı bu hırsızın. Böyle bir yükü öyle her adam
götüremezdi. Sonra hırsız da iri yarı,, epeyce de yaşlıydı. Ardında da mazlum,
her halinden uysal biri olduğu anlaşılan bir de arkadaş vardı. Oracıkta boğazına
ipi geçirdiler, ilk köye çektiler. Koca Halil tükrük içinde kaldı. Amma da çok
tükrüğü vardı bu Çukurova adamının! Vay anasını! Tükrükten yüzü gözü, giyitleri
ıpıslak oldu. Sonra başka bir köye, oradan başkasına, oradan ötekine... Halilin
dizleri tutmaz oldu. Sırtındaki yükün altında ezildi kaldı, yorgunluktan bitti
de gene bırakmadılar yakasını. Dört günde on beş kadar köyü yüzüne
tükürttürdüler. Halil son soluğa gelmiş, tanınmıyacak gibi olmuş, insanlıktan
çıkmişti ki, sır-tındaki alıp sonra onu salıverdiler.

Koca Halil köyü dışarı çıkınca İbrahimi elinden tuttu.

«Bundan böyle pamuk hırsızlığına tövbe arkadaş,» dedi. «Bu yenecek bok değil.

Tövbe, tövbe, tövbe arkadaş.»

İbrahim:

«Tövbe,» dedi.

Köye geldiklerinde kış önüydü. Döngeler yok olmuşlardı. Çürümüş, uçup
gitmişlerdi.

Koca Halil:

«Tövbe etti gayri İbrahim pamuk hırsızlığına. Nasıl tövbe etmesin! Yakaladılar,
sırtında yüz okkalık bir harar pamuklan, boğazına taktılar ipi, köy köy
dolaştırdılar, yüz okkalık yüklen. Yüzüne tükürttürdüler. Öyle çok tükürdüler
ki, az daha İbrahim boğuluyordu tükrükten. Elli köy bir hafta atıy-
la itiyile, sığır sığıyla İbrahim yüzüne tükürdü. Allah başa vermesin...»
diye başladı .

Bu sefer Meryemce sordu:

«Koca Halilin yüzüne tam elli köy mü tükürdü? Tam bir hafta mı tükürdüler? Vay
fıkara! Ya sana ne yaptılar?»

İbrahim gene sustu.

Herkes İbrahimi öyle sanır, Koca Halili ise karıncayı incitmez.
«Ölmedi gitti. Ölmedi gök gözlü domuz. Gebermedi. Ağının kökünü içsin cıgara yerine. Günden gölgeye götürmeyenini...»

XIV

Elif çoktandır uyanmış tan yerinin ışımasını, kocasının «yanmasını» korkuyla bekliyor, içinde bir eziklik, bedeninde bir ağrı, bir sızı duyuyordu. Tabanları yarılmış, yarıklarına toprak dolmuş, yanıyordu. Ayağını kucağına çekmiş bir çöple yanklardaki toprağı, sıkışmış küçük taş parçalarını ayıklıyordu. Arada da yakınında uyuyan kocasının yüzüne eğiliyor, bakıyordu. Boynu upuzundu Alinin. Gittikçe de uzuyordu. Gittikçe de gözleri büyüyor, kocamanlaşıyordu. Bu pörtlemiş gözleri gören korkardı. Çocuklar da halden düştüler diye düşündü. Ya onlar da hastalanır, yürüyemezlerse? Meryemce de bitti tükendi. Onun yerinde başkası olaydı, çoktan canı çıkıverirdi. Dayanıyor. Ya artık dayanamazsa? Süleymanlmm yokuşu var daha ilerde. Dik, sarp. Öyle bir yokuş ki dibinden başını göremezsin. Tam sabahtan ikindiye dek çeker. Köylü yokuşa geldi mi, önünde yığılır kalırdı. Hastalar, kocalar yokuşta bir baş belâsı olurdu. Yokuşu çıkmak Çukura inmek demektir. Ondan ötesi eniş, bir günlük yol bile çekmez.

Bu kadar yorgunluktan, tükenmişlikten sonra o yokuş çıkılır mı? Sağlam, delikanlı adam boydak çıkamaz. Sırtında bir de yük, bir de anası... Ali nasıl çıkar?

Aliye bir daha göz attı. Yarı aydınlıkta, uykuda bile yüzünün acısı, gerginliği belli oluyordu. Yüzü tüm ağrıya kesmişti.

Ya yokuşu çıkamazlar da dibinde yığılır kalırlarsa? Yokuş Alinin aklında yok. iyi ki düşüyor aklına bu sıralar. Bir düşerse... O zaman kendini öldürür işte. Amanın yokuş lâfı etmemeli yanında.

Ilık bir koku geldi burnuna. Toprak kokusu. Hani bir sağ-nak gelir, geçer de topraktan taze bir koku yükselir. İşte o

WİV JLE\UXSXEjr».

247

kokusu. Gün açılırken de o koku duyulur bazı yerlerde. Elif bu kokuyu yalnız Çukurovada duyardı.

Şu gözü körolası yokuş da olmasaydı hiç bir şey kalmamıştı Çukura. Böyle giderse yiyecek de kalmayacak. Kim yok, kimse de yok.

Ali yakındır diye bu kese yola saptı. İşte bu kese yoldan da ne gelen var, ne giden. Ölsek bir kaşıcık su veren bulunmaz. Öteki yolda şimdi insanlar karınca gibi kaynaşıyor. Bu yıl ters işler oldu. Başımıza olmadık haller geldi.

Gün göründü. Sararmış, ıslak otlar ışıladı. Alinin de alnına bir parça gün geldi.

Elif Alinin alnına gelen günü görünce korktu. Şimdi uyanacaktı. Uyanacak, kıyameti koparacak, yağmur geliyor diye başını alıp Çukura doğru koşacaktı. Deliler gibi.

Ayağa kalktı, vardı güneşine oturdu.

Meryemce ötede, bir meşe ağacının altında çocukların arasında kıvrılmıştı. Kıvrılmış, .bir yumuk olmuştu. Hiç mi hiç kıpırdamıyordu. Yüzünü altındaki minderin içine iyice gömmüş, soluk bile almıyor derdin .

Elif, almıyor mu ola, diye hopladı yanına vardı. Eğildi yüzüne baktı. Usul usul soluk aldığına gördü. Fıkara dedi, gitti Alinin güneşine gene durdu.

Şu adamın telâş, kendi kendini öldürmesi boşuna. Bundan sonra varılır da Çukurda pamuk mu toplanır? Bu tükenmiş hal ilen.

Sağ yandaki kayalıkların üstünden bir fısıltı koptu. Bir güvercin sürüsüne bir alıcı kuş dalmış, onları oradan oraya, oradan oraya çarpıyordu. Bu döğüş uzun zaman sürdü, güvercinler uzun zaman havada dalgalandılar. Kuş bir güvercini kapınca çekti gitti. Güvercinler de yorgun, bitkin kayboldular.

Bu sırada da Ali birden sıçradı ayağa kalktı. Şaşkm, deli gibi ayakta sallandı, sonra durdu. Gözlerini oğaladı. Hayretle dört bir yanma bakındı. Elifi görünce de kendine geldi. Yandaki pınara koştu. Çabuk çabuk yüzüne bir iki su serpti.

«Haydi toparlan avrat. Yok yok. Sen toparlanma. Ateş

yak, çorba pişir. Tarhana. Ben anamı bu sefer geride koymayacağım. İleri götüreceğim. İleri götürüp bırakacak geri geleceğim. Nerede o?»

Elif:

«Sus! Uyuyor,» dedi yavaşça. «Sus!»

Ali:

«Uyuması batsın. Uyuması. Uyansın. Ocağıma sıçtı, batırdı. Çoluk çocuğumu bu yıl aç koydu zaten. Bir de uyuyor mu? Uyansın!» diye bağırdı .

Elif vardı kolundan yapıştı:

«Sus kurban olayım Ali. Sus nolursun! Anandır. Fıkara karıcık sabaha kadar inledi durdu. Şimdi şimdi, şafaktan az önce kesildi iniltisi. Sus tırnağına kurban olayım Ali!»

Ali:

«Ne susu be! Ne susu. Ocağıma sıçtı o karı. Bir de başında onun uykusunu bekleyemem. Bekleyemem günler boyu. Varır da ayaklarından tutar...»

Kolunu karısının elinden kurtardı, hızla Meryemcenin yattığı yere yürüdü. Dişi dişini yiyordu.

Varıp ayaklarından tutup yataktan çıkarıp şuraya atacaktı. Tam aklından bu öfkeyi geçirirken yatakta, çocukların arasına kıvrılmış, yumruk kadar kalmış, solmuş, kırış kırış, dağarcık gibi olmuş, yarısı mindere gömülmüş yüzüyle anasını görünce öfkesi birden iniverdi. Elleri yanlarına düştü. Her bir yerleri çözüldü. Boğazına gelip bir yumruk tılandı. Geriye döndü. Kendisini oracığa bir kaya parçasının üstüne bırakıverdi .Başı da göğsüne düştü.

Gün iyice yekindi, ortalığı kızdırmağa başladı. Sararmış otlara bir ipilti çöktü ki, burası Çukurova dersin. Toprak çatlamıştı Çukurova toprağı gibi. Alinin gözlerinin önüne dümdüz serilmiş Çukurova toprağı geldi. Bir uçtan | bir uca dümdüz bir aklık, bir dünya. Irgatlar aklığın üstüne karıncalar gibi yapışmışlar. Nasıl da topluyorlar!

Sesli sesli:

«Ocağım battı, ocağım söndü kül oldu,» dedi.

-...ı^ı».mk

- 249*

Birkaç kere kalkmağa çabaladı, kalkamadı. Omuzları, sırtı, beli korkmuştu. O ilk hızla anasını uyandırabilseydi alır giderdi. Şimdiyse bedeni gittikçe soğuyor, çözülüyordu. Kendini bıraksa, şu ağrılar sızılar içinde, şu yanan, delinen ayaklarla yatağa girecek, üç gün üç gece çıkamayacaktı . Çukurovaya ne kaldı ki, çok çok üç günlük yol. Bilemedin dört. Köylüyse ancak dört gün sonra yetişir Çukurovaya. İki gün de Söğütlüde durur, Delice Bekir deyyusunu, dümbü-ğünü, bayraklısını, ellisekizini, it kuyruğunu bekler. Eder mi sana altı gün.

Amanın altı gün kaldı. Yetişmek gerek.

«Elif,» diye ocağa tencereyi yerleştirmeğe çalışan karısına seslendi. «Gel buraya. Var da şu olmaz olası karıyı uyandır. Altı günümüz kaldı. Köylü beş deyip de tam altıncı gün. Çukurda...»

Gene birden ayağa fırladı:

«Uyandır, uyandır şunu. Uyandır Elif!»

Elif olduğu yerde donup kalmış, gözleri gene kocaman; kocaman açılmıştı.

«Ne durdun öyle, batasıca? Var uyandır şunu!»

Meryemcenin uyuduğu yere hışımla yürüdü.

«Bak, insan nasıl uyandırılmış! Bak, bak!»

Öfkeyle Meryemcenin üstüne eğilmesiyle geri kalkması bir oldu. Gene mindere gömülmüş, solmuş, kırış kırış yüzü-. nü görmüştü anasının. Sabi çocuklar gibi uyuyuşunu.

Karısına:

«Uyandır, uyandır, uyandır şunu!» diye bağırarak gitti.. «Elini ayağını öpeyim Elif, uyandır şunu.»

Elif ne kımıldadı, ne de bir söze vardı. Açılmış, kocaman gözlerle...

«Ne oldu sana? Uyandır! Çoluk çocuğum aç kaldı. Farkında değil misin, tüm köye rezil oldum. Uyandır şunu!»

Birden geriye döndü.

«Allah senin de belânı versin. Hep bir olmuşsunuz, hep. bir, beni yemek, bitirmek, öldürmek için.»

Anasının başına vannca gene durdu. Tam bu sıra Meryem-

cenin yanındaki çocuklar uyanmış, doğrulup oturmuşlar gözlerini oğuşturuyorlar, hart hart kaşınıyorlardı.

Çocukları kollarından tutup birini bir yana, birini bir yana fırlattı.

«Olmaz olasılar, belâ oldunuz başıma.»

Çocuklar neye uğradıklarını bilemediler. Ağlaşmaya başladılar.

Ali sonra var gücüyle bağırmağa başladı. Korkunç sesler çıkarıyor, sesler karşı kayalıklarda yankılanıyordu.

«Uyanmaz, uyanmaz, uyanmaz,» diyerek geldi, gene o kaya parçasının üstüne oturdu.

«Uyanmaz o, uyanmaz! Elif var da şuna bakıver,» dedi ağlamsı ağlamsı. «Soluk alıyor mı? Başına bir hal gelmesin.»

Elif donuk donuk kımlıdadı. Meryemceye gitti. Üstüne eğildi dinledi.

Aliyi bir sevinç almış, üstünden ağır bir yük kalkmış gibi her bir yanı yeynilmişti. Elifin sözünü bekliyordu.

«Soluğu iyi. Düzgün. Uyumadı fıkara. Uyanmadığı ondan. Bütün gün de yürümüş, sen söyledin. Onda yürüyecek hal mi var?»

Ali etine bıçak sokulmuşcasına bir çaresizlik çığlığı attı:

«Battım. Yandım Elif, yandım. Ben öldüm. Çoluk çocuğum da öldü.»

Çorba pişti, oturdular çorbayı içtiler. Meryemcenin payını da ayırdılar.

Meryemce uyanmadı. Öğlen oldu geçti, Mer-yemce uyanmadı. Ali kıvrandı, deli divane oldu, dört döndü, bağırda çağırda, söğdü saydı, Meryemce gene uyanmadı.

Ali sinirinden boşuluyordu. Eli ayağı zangır zangır titriyordu.

«Avrat,» dedi, «avrat, uyandır şunu. Uyandırmazsan ben başımı alır giderim. Onu şu dağ başında kor da...»

Birden aklına bir düşünce geldi:

«Vay,» dedi halsizce. «Vay eşek başım vay. İnsanın hiç de sabahtan beri aklına düşmez mi?» Yumşadı. Yüzünün gerginliği gitti, gülümsedi de.

• " * "

«Şu karı uyusun kalsın burada. Topla yükü. Biz alalım

gidelim. O uyusun. Ben sizi konağa götürürüm. Sonra da gelir onu alırım.

Olmaz mı? Topla yükü!»

Elif kocasına yapıştı:

«Etme bunu! Etme Ali! Etme kulun olam. Uyanınca, beni kornuşlar da gitmişler diye oluverir. Ya gece uyanırsa? Etme - Alü»

Ali canlandı. Karısını bir yana fırlatıverdi.

«Topla topla,» diye bağırda. «Topla yükü!»

Gözleri dönmüştü. Elif korktu. Yükü toplamağa başladı. Çocuklar da analarına yardım ediyorlardı.

Ali de bir yandan tozu dumana katarak öteberiyi topluyor, sarıyordu.

Yükü sırtına fırlatıverdi. Canı müthiş yandı ama aldırmadı.

«Yürüyün?»

Elif Meryemcenin başucunda duruyordu. Birden hıçkırmağa başladı. Sonra eğildi, dizlerj üstüne çöktü. Şefkatle elini alnında gezdirdi:

«Uyan anam, uyan kadersizin, kimsesizim uyanıver! Bak seni koyup gidiyoruz

.Uyan! Senin ölümünü istiyoruz. Şu karıcık olurse de kurtulsak, diye alkışlar ediyoruz. Uyan!»

Ali hışımla geri döndü, karısının böğrüne bir tekme atmağa hazırlanırken, gene anasının ter içinde kalmış yüzünü gördü. Yüz incelivermişti.

Elif:

«Ali gitme,» diye inledi. «Ben onu hemen uyandırırım.»

«Ana! Ana! Kalk güzel anam, kalk! Akşam oldu, gün batıyor »

Usul usul sallıyordu. Birden kaldırdı, oturtuverdi.

«Kalk güzel anam. Yola düşmek zamanı»

Meryemce gözlerini açtı. Elifin gözlerinin içine dikti kaldı.

«Anacığım, gün ikindin oldu.»

Meryemce:

«İkindin mi?» diye sordu. Güneşe baktı. Yeniden: «İkindin mi?» diye sordu.

Elif:

«Yaaa,» dedi içini çekerek.

Meryemce kalkmağa davrandı, Elif koluna girdi kaldırdı. Çalılara doğru gittiler.

Meryemce orada bir iyice çatladı.

Elif seviniyordu.

«Ana,» diye seslendi. «Çökeleğin içinde peynir buldum da sana sakladım. Bir de kırmızı soğan var. Soğanın kırmızısı şifadır, der Delice Bekir. Tarhana çorbası da ayırdıydım ya, Hasan içti»

Meryemce pınarda yüzünü çarpa çarpa bol suyla yurken, İbrahim de Yemenden gelirken burada kaldığında benim gibi halsiz, böyle elsiz ayaksız, perişan mıydı? diye düşündü.

Sonra geldi gelinin hazırladığı sofraya oturdu, ağır ağır dişsiz ağzıyla lokmaları çiğniyerek, her lokma üstüne bir yudum su içerek yemeğini yedi, kalktı, hiç kimseye bir şey demeden topal topal yola doğru yürümeye başladı. Eliflen Ali ardından bakakaldılar.

Meryemce çığın geçti, yola düştü. Aliyi bir sevinç aldı. Neredeyse düdüğünü çekip oynak bir hava çalacak, oynayacaktı. Anasına karşı içinden bir sevgi kopardı ki... Varıp boynuna sarılacak, yüzünü, ellerini öp babam öp edecekti. «Avrat, siz kalın. Ben onunla gideyim. Gece yarısına dönerim. Yolda gönlünü eder de sırtıma alabilirsem daha da çabuk gelirim.»

Hemencik anasının arkasından yetişti, önüne geçti, çömeldi:

«Gel güzel anam, sırtıma bin de gidelim. Köylünün Çukuro-vaya inmesine altı gün, pamuğun açmasına da on dört gün var. On dört günde tâ Çanakkale boğazına varılır da, Geliboluna gidilir» :

Meryemce değneğini yana çekip, önüne çömelmiş oğlunu dolandı geçti, arkasına bakmadan gitti. Ali bir zaman orada, yolun içinde çömeldi kaldı. Sırtı korkmuş, anasının önüne oturunca bütün bedenini bir ürperme almıştı ki, dayanılmaz. Anası sırtına binmeyince sevinci bir kat daha arttı.

«Anaların anası, anaların anası senin gibi Var mı*ki.» diye söylenerek ayağa kalktı. «Sen ne iyisin sen. Sen Hürü melek-sin sen! Kadrini kıymetini bilmediğim. O Koca Halil domuzunu atına bindirip de, gül gibi, sağlam, daha on yıl yaşayacak atını öldürdüm...»

Arkasından koştu:

«Anam,» dedi, «hatunların hatunu, hanımların hanımı, benim soylu anam, sana çok kötülük ettim. Şimdi iyice anladım ki atını ben öldürdüm, seni ben böyle perperişan koydum. Koca Halili, o uğursuzu, yılan gözleri meymenetsizi atma bindirmiyeydim senin de atın ölmezdi. Biz de böyle perperişan dağın yaban yollarında sürünmezdik. El ilen bile varır da pamuğumuzu toplardık. O Koca Halil sebep oldu»

Meryemce başını şöyle belli belirsiz döndürdü, Alinin yüzüne şöyle bir göz attı. At öldüğünden bu yana ilk olarak Alinin yüzüne bakıyor, onu ilk olarak görüyordu. Belki ömründe de Aliyi ilk olarak görüyordu. Ona öyle geldi. Yaaa Uzun Alicik. Akim başına geldi mi? Büyük sözü tutmazsın, ananın atanın yolundan çıkarsın. Aldın mı Uzun Ali? Geldin mi sözüme! O uğursuzdur, mendeburdur demedim mi? O rezil, pis, o sürüngen, o solucan demedim mi? O Akçadeniz gölüne şöyle bir göz atsa da baksa kurutur. Yeri toz duman olur. Torosun ormanından geçse yangın yerine çevirir. Adana şehrine girse zelzeleye uğratır. Yıkar da taş üstüne koymaz demedim mi? Şimdi geldin mi sözüme? Hiç çabalama. Sana ağzımı açmam.

Ali anasını kendisine şimdi daha az düşmanca, daha yumuşak baktığının farkına vardı. Sevindi. Kadının yüzü bir anda ışıyıvermişti.

«Bundan sonra ben o Koca Halile bir çöp bile vermem. Yılkı yılkı atlarım otlasa Çukurova toprağında, hem de Akçadeniz kıyısında, Koca Halilin de ayakları kesilse, kökünden kopsa da onu bir atımın sırtına bindirmem. Onu atımın tırnağına kurban ederim. Ambar ambar buğdaylarım yatsa, sürü sürü koyunlarım süt verse kovan kovan ballarım süzül-se> gömü gömü altınlarım parlarsa, Koca Halilin de açlıktan gözleri pörtlese de dışarı uğrasa, ben de ona bir lokmacık bir Şeycik gene de vermem. Veremem anam veremem.»

Meryemce o an durdu. Belini dikleştirdi, başını kaldırdı, gözlerini tâ ileriye dikti. Bir zaman böylece kaldı. Sonra ağır ağır:

«Değnek,» diye başladı. «Elimdeki cefakâr değnek, kimseciklere demiyorum, sana diyorum. Kimsecikler üstüne alınmasın güzel değnek. Bebelerin beşiği senden yapılır. Dağların kokusu sende. Tarlaların sabanı, öküzlerin boyunduruğu senden yapılır. Güz gelince solar, çırılçıplak kalır, baharın yeşil, yeşilcik yaprak salarsın. Sen olmasan bunca yolu ben yürüyemezdim. Sen variken Allah kimsenin

sırtına muhtaç etmesin beni. Sen var olasan aslanım değnek. Sen kör karıların, kimsesizlerin, elden ayaktan düşmüşlerin, çaresizlerin bir değneği, can yoldaşısın. Onlarla bile bitmez tükenmez Çukurova yollarında sürünür de of bile demezsin. Senin hakkın ödeşilmez, kul olduğum değnek. Seni tellemeli pullamalı evin ortayerine aşmalı Sana diyorum ki, kulağını iyice aç da dinle ki, bak ne diyorum yiğidim değnek! Birinin aklı başına gelmiş. Amma çok geç gelmiş. Tavşan yamacı geçtikten sonra gelmiş. İş işten geçtikten sonra. Yürek dediğin bir sırçadan köşk, kırıldıktan, paramparça, un ufak olduktan, her parçası esen yele karıştıktan sonra gelmiş. Eeeey elimdeki değnek, bu dediklerimi kulağını iyice açıp da duydun mu ki?»

Ali:

«Duydum ana, duydum. Yerden göğe kadar hakkın var. Tüm suç bende Bağışla suçumu. Olan oldu, bağışla! Bilmeden yaptım.»

Sol eliyle tuttuğu değneğe sağ eliyle bir iki kere vuran

Meryemce:

«Hey bire güzel değnek,» dedi. «Değneklerin padişahı, onbaşı, muhtar, dediklerimi bir iyice anladın. Sen insanoğ-lundan duygulusun, hem de akıllısın, bir iyice anladın. Un ufak olan sırça köşkü, ben yalvarsam yakarsam da, ayağına düşsem de kim, hangi usta yapabilir de, birleştirebilir de? Haydi yapt, birleştirdi diyelim, bir yerinde, bir köşecğinde azıcık kırığı kalmaz mı ki? Bunu iyice kulağına sok, bunu kulağına küpe yap yiğidim değnek.»

v** j.£x±j±\xjrk.

255

Adımını attı, öylece durdu. Bir şeyler daha söyleyecek oldu, sonra vazgeçti yürüdü.

Gene yürümesi zorlaştı. Konuşmuş tüm varını tüketmişti, geç on adım gittikten sonra gene durdu.

«Fidanım değnek, dallarımın en güzel ıskını değnek, an-ladıysan sana bu kadarı bir ömür yeter değnek. Kırılan sırçayı bitistirebilir misin? Duyuyor musun değnek?»

Ali:

«Duyuyorum ana,» diye yanma vardı.

Meryemce:

«Yaaa,» dedi, «işte böyle bizim halimiz dirliğimiz değnek.» Ali:

«inat etme de gel sırtıma bin ana,» diye önüne geçti.

Meryemce alaylı, her şeyden vazgeçmiş, ölümü kabullenmişlerin yalgın sesiyle:

«İşkinim değnek, ben seninle ölenedek giderim. Senin ardında ölürüm de kimseciklerin sırtına binemem. Ölüm o kadar uzakta değil. Yaklaştı, yaklaştı, tâ şuraya geldi. Görüyorsun onu. Sen koru beni karagözlüm.»

Ellerini havaya açınca elindeki değnek yere düştü. Ali hemen aldı verdi.

Meryemce gene yürüdü.

Ali:

«Suç benim değil ki, suç Koca Halilin. O domuzun. Bir elime geçse Koca Halil, vallaha boşuveririm. Boğar da tavşan ölüsü gibi şuracığa atıveririm. Ona bir yüreğim yandı ki... Kocamış, tömtömülemiş haline. O Koca Halil dinsiz. Senin dedikleriyin hepsi ona layık. Bu köye gelen uğursuzluğun hepsi onun yüzünden. Dört kitapta katli vacip bir murtad.»

Meryemce durdu, sonra yürüdü. Arada bir duruyor, bir şeyler söyleyecek oluyor, sonradan gene yürüyordu.

Gün batmaya kadar böyle gittiler. Bir durup, bir, birkaç adım atarak yürümek Aliye daha zor geldi.

Sonuncu durduğunda artık Meryemcede ayakta duracak na^ kalmamıştı. Ayakları feldirdiyordu. Ama düşmemek için Var gücünü harcıyor, bütün ağırlığıyla göğsüne dayadığı değ-

neğin üstüne yükleniyordu. Yükleniyor, Alinin gel sırtıma bin demesini bekliyordu.

«O Koca Halil mi? O yezit mi? O dört kitapta katli vacip, Yemen kaçkını, hırsızlar başı, ocağı sönesice de yerinde incirler bitesice koca murtat mı? Kahrımı çeken değneğim sana söylüyorum. Onun yüzünden. Sırça köşk... O...»

Ali anasının perişanlığının farkına varınca gözünü yumdu, önüne çömeldi, hızla üstüne çekti, yere düşen değneğini aldı eline verdi, ayağa kalktı, koşarcasına ileriye atıldı.

Gün de battı.

Ağaçların deniz gibi gürlediği, uzakta karanlık bir deniz gibi kararan, fırtımalanan yere gelinceye kadar durmadılar, konuşmadılar. Burada, karanlık gece tüm çam sakızı, sedir kokuyordu. Hava ipek gibiydi. Güz yellerinin ince okşamasındaydı.

Ali anasını uzaktan şırıltısı duyulan bir oluğun yanma götürdü, diz boyu yumşacık otların üstüne indirdi. Otlar koktu.

«Ana, havalar gayrı ıhklaştı. Çukurovaya iyice yaklaştık da herhal ondan. İstersen önüne bir ateş yakayım. Üşür müsün? Korkmazsın değil mi karanlıktan?» Meryemce uzun zaman karşılık vermedi. Ali bekledi. Çözölmekten korkuyordu. Bir yere otursa, iyi biliyordu ki kalkamayacaktı. Ayakta, sallanıyor, uyukluyordu. Anasından bir söz almadan da geri dönüp gitmenin uygun olmayacağını sanıyordu. Sonunda kendini toparlayan Meryemce:

«Orman orman,» diye başladı. «Mutlu orman, yüz bin ağaç ,bir aradasınız, bir yere kıınıldıyamaz, birbirinizden ayrılamazsınız. Gürleyince hep birlikte gürlersiniz, hep birden yaprak döker, hep birden kök salarsınız. Hep birden çiçek açar, hep birden donanırsınız. Üstünüze hep bir yağmur yağar, hep bir gün açar. Hep bir kokarsınız burcu burcu. Yanmca hep bir yanarsınız. İşte ben size söylüyorum, kimseciklere değil, üi* san olmadığınızınza şükredin. Türkü söylemesini, yatmasını k masını, öpüşmeyi koklaşmayı, sevmeyi bilmezsiniz amma, gene de şükredin.» «Yanımdaki oluk...»

Ali baktı ki Meryemce başladı derinlerden vurmağa, hiç duracağa benzemez. Çenesi bir açıldı ki Allah vermesin, durdur durdurabilirsen. Sözüünün karşılığını beklemeden, usul usul, çıt çıkarmadan, sezdirmeden döndü, yola çıktı.

«Suların apak oluk. Gün ışığmca parlar, ulu dağlar, yollar aşar, parıldayıp gidersin. Yerin altına girer, gün yüzüne çıkarsın. Oğlun yok, uşağın yok. Sen de insan olmadığına şükret.

«Hey bire üstümdeki küçümencik yıldız. Sen kimin yıldızısın? Kimbilir sahibin nerede? Hangi ovada, hangi dağda belde. Belki de sııcacık yatağında uyuyordur gamsız gasavet-siz. Belki de şimdi gözlerine uyku girmiyor, bin dert, bin belâ içinde, yara bere, ağrı içinde kıvranıyordun Biliyorum, o ölünce sen o gökyüzünden aşağı düşeceksin, sen de öleceksin, amma senin hiç bir derdin yok, gündüz söner gece yanarsın. Ekmek istemez, su istemezsin sahibin gibi. İşin gücün parlayıp sönmek, insan olmadığına şükret.

«Yanımdaki tazecik ot. Dokunsan kırılır, incinirsin. Ba-hann parlar, yüz gelir yanarsın, ömrün azıcık, amma sürün-mezsin. Sen de insan olmadığına şükreyle.

«Altımdaki kara toprak, her işin başı, her işin sonusun, çok incinir, çok yıpranırsın, sana olmadık işler ederler, türlü türlü hallere sokarlar incinmez, gücenmezsin. Yüreğin geniş, yayla gibi serinsin, cümle yaratık sende gönenir, barınır, ağaçlar bağrına bakar, sular seni oyar, yıldırım seni bulur, dile gelmez haller gelir başına, amma gene de insan olmadığına şükreyle.

«Size, hepiciğinize söylüyorum. Ben gayri hiç bir şeycik-ten korkmuyorum.

Ölümden, soğuktan, hiç bir şeycikten.»

Sözünü bitirince baktı ki Alinin karartısı 'karşısında yok. Bir an bir yalnızlık duydu, sonra geçti.

«Gitti,» dedi. «Varsın gitsin. Şükredin,» dedi sonra da. «Şükredin, şükredin.»

F. 17

Ağzı yukarı yattı. Dalların arasından birkaç uzak yıldız gözüküyordu.

Şu gökyüzünde her yaratığın ,bir yıldızı var. Kurdun, karıncanın, sudaki balığın, kovadaki arının, her yaratığın parlayan bir yıldızı var. Yoksa gökyüzü bu kadar çok yıldızla döşeli olur muydu? Gökyüzü bir yıldız ambarı.

Koca Halilin de bir düşesi yıldızı var. Uzunca Alinin de. Atımın da vardı.

Küheylanımm da. Şimdi düştü. Kimbilir nereye? Hangi denize, deryaya? Hangi kara toprağa?

Şu üstümdeki yıldız belki de benim. O yüzden bir yanı kararmıştır. Sahibinin talihi karanrsa, yıldızın da bir yanı kararır. Düşeceğine yakın gökte sallanır durur. Çiğ ipliğe bağlı öyle sallanır.

Benimki çiğ iplikte mi şimdi? Birden ürperdi. Doğruldu.-Ter bastı. Doğrulunca karşısında büyük, yıldızla dolu bir gök parçası gördü. Birden bir yıldız uzun uzun kaydı gitti, kayboldu.

Meryemce bir «Aaaah,» çekti. «Kimbilir kim öldü şimdi..» dedi. «Aaaah! Aaah!» Yalan dünya. Tadına duymadığım.

Geri yattı. Göz kapakları, o yıldızları düşündükçe ağır-laştı. Bu giden yıldız kimindi ola? Genç mi koca mı, çocuk mu sabi mi? Uyudu.

Ali karısının bıraktığı yere geldiğinde gün atıyordu. Uzaktan tüten ocağı gördü. Ocağın başında karısı yumulmuş oturmuştu. Alinin ayak sesini duyunca başını kaldırdı.

Ali yaklaşıncı:

«Uyumadın mı?» diye sordu.

Elif başını salladı. Gözleri mahmurdu.

Elif, ocağın başında, yarı aydınlıkta, kızlığımdaki gibi güzel gözüktü Aliye. içinde bir şeyler kabarmağa, ılık ılık bir şeyler akmağa, bedenine bir tazelik, bir dinçlik gelmeğe başladı. Vardı, arkasından karısına sarıldı öptü. Yanma, oturdu-kucakladı öptü. Öptükçe, karısına sarıldıkça yorgunluğu, bitkinliği kalmıyor, terütaze, anadan doğmuşcasına dinceliyor-du. Edemedi, Elifi yeniden kucakladı. Kemikleri çatırdadı. Oylecene ayağa kaldırdı, arkadaki çalılıklara götürdü. Heyecanından tıkanıyordu. Uyuyan çocukları görmediler bile.

Çalılıktan çıktıklarında ayakta duracak halleri yoktu. Gün de bir minare boyu kalkmıştı.

Keçigözü pınarına girip yıkandılar. Bir çamın altına uzanır uzanmaz da uyudular.

*

Gün doğup da ortalık kızdırınca, yarı yeri güneşte kalmış Meryemce ter içinde uyandı, doğruldu. Dört bir yanına boş, uykulu gözlerle bakınırken birden dehşet içinde kaldı, tüyleri diken diken oldu. Elleriyle yüzünü kapattı.

Körmezarm tam ortasındaydı. Bütün gece ölümlerle birlikte, şu mezarlığın orta yerinde uyuyordu.

Titriyerek ayağa kalktı. Yol az ilerdeydi. Ayakları otlara, çalılara takılarak yola çıktı. Koşmağa başladı. Koştukça korkusu artıyor, korktukçe koşuyordu. Yolda gözüne, o, başı ucunda çürümüş, ulu meşe ağacı bulunan tek mezar ilişti. Daha beter korktu. Tam mezarın yanma gelince boylu boyunca yere kapaklandı.

«Aliahım, Allahım. kara gözlüm sen imdat eyle. Sen kurtar beni.»

Epey zaman elleriyle yolun toprağını döğerek, çırpınarak Allaha yalvardı. Gözlerini yummuştu, tirtir titriyordu. Bu durumda azıcık dinlenip, soluğu düzelince ayağa kalkmağa çalıştı. Kalktı da. Artık koşamıyordu. Ama mezarlıktan kurtulmak için var gücünü harcıyordu. Ne uzun bir mezarlıktı bu! Bütün yol boyu. Bir iki kere daha ayağı toprağa takıldı düştü. Sonunda da artık ayağa kalkamadı. Sürünerek, emekliyerek yol almağa çalıştı.

Bir an soluğu tıkanıyor, kendinden geçer gibi oluyor: «Kurtar karagözlüm,» diye yalvarıyor, kendine gelince durmadan yol alıyordu. Yüzü gözü toz içinde kalmış, toz tere karışmış, yüzü elle-

ri tüm çamura kesmişti. Yalnız gözleri ışıldıyordu. Avuçları, dizleri kanamıştı. Fistanı, donu yırtılmıştı.

Ama Meryemce, tam bir kaplumbağa ağırlığıyla bir duruyor, bir yürüyor, yani emekliyordu.

Öğleye doğruydı ki, birden içine bir şeyler doğdu, yanına yönüne bakındı, önüne bakındı, ne yan yatmış mezartaşları vardı, ne de kara kara meşeler, ne de meşelere bağlanmış çaput-lar. Arkasına döndü, mezarlık çok gerilerde kalmış gözüküyordu. Ayağa kalkabildi. Bir iki adım atıp yolun kıyısındaki bir süyenin yanma vardı, ince süyen eğildi aldı. Ucu kırılrsa bu süyen iyi değnek olurdu. Uzun geliyordu.

Yeniden ağır ağır yola düştü. Durmadan arkasına dö-, nüp dönüp bakıyordu. İyice uzaklaştığını aklı kesince tüm dermanının, takadının kesildiğini anladı, kendisini yolun kıyısındaki tek bir çamın altına atıverdi. Dili damağı kurumuştı. Yaraları soğudukça acıyor, yüreğine işliyor, dinlendikçe çözülüyor, tükenmiş bitmişliğinin farkına varıyordu.

«Ölüyorum,» diyordu. «Ölüyorum komşular. Ölüyorum, sen imdat eyle karagözlüm, ölüyorum vallahi. Yardım eyle de Uzunca Ali ölümü bulabilsin. Kurt kuş

parçalamasının ölümü. Ölüm dağda kalmasın güzelim. Bana kefenli mezarı sen nasip eyle. Ölüyorum, ölüyorum, canım cesedimden üzüldüyör, sen imdat eyle karagözlüm» Çoktandır uyanmışlar, Elif ocağa tarhana koymuştu. Aliy-se yattığı yerden kıpırdayamamış, öylece bakıyordu. Bakıyor, hiç bir şey görmüyordu. Hiç bir şey de düşünemiyordu. Kafasının içi bomboştu. Çocuklar pınarın basındaydılar. Oturmuşlar, sessiz sessiz dört bir yanlarına ilgisiz bakmıyorlardı. Kederliydi, yorgundu, sapsarıydı yüzleri. Hallerinde yaşlı adamların durgun, temkinli halleri vardı. Gözleri de yorgundu. Kocaman, kapkara, puslu açılmışlardı. Ocağın başında iyice tere batmış Elif azıcık yağı cızırtıyla tarhana tenceresine boşaltırken:

- «.

«Haydi gelin,» diye çağırdı.

Ali yerinden gene kıpırdamadı. Çocuklar ağır, ağır ölgün kalktılar geldiler. Açlıklarını yüzlerinden okunuyordu.

Elif yeniden:

«Gelsene Ali,» dedi, yumşak, şefkatli sesle. «Haydi gel.»

Ali davranmağa çalıştı olmadı.

«Earaya getir sofrayı,» diye emreden bir sesle söyledi.

Elif hiç bir şey söylemeden sofrayı yanma götürdü serdi.

Ali ilk olarak dert yandı:

«Perişanım. Ölüyorum yorgunluktan. Çukurovaya inmekten umudu kestim. Ben bundan sonra yürüyemem gayri. Halim kalmadı avrat»

Elifin yüzü birden değişti, kocaman gözleri gene açıldı. Bir an düşündü. Göz çukurlarında iki damla yaş geldi durdu. Sonra gerildi. İçinde bir öfke, bir isyan dimdik oldu.

«Hiç canını sıkma sen,» dedi keskin, çığlık gibi, güvenli bir sesle. «Sen buraya kadar anamı da yükü de iyi getirdin. İyi dayandın. Şimdi sıra bende. ^Bundan sonra az kaldı. Ne kaldı ki? Bundan sonra anamı da, yükü de ben indiririm Çu-. kura. Ah...» Sustu.

«Aaah Süleymanlının yokuşu da olmasa,» diyecekti. «Bundan sonra Çukura varmak da iş mi?»

Diyemedi, sözlerini yuttu.

«Bana hiç bir şey olmadı. Ne yorulдум, ne taşıdım. Öyle elimi kolumu sallaya sallaya geldim»

Tarhanaya sertçe bir kaşık çaldı, içti.

Ali boşulur gibi oldu. Hüngür hüngür ağlamalıydı şimdi. Çocukların, karısının karşısında. Ağzındaki lokmayı çiğniyor çiğniyor yutamıyordu.

Sağ elini titriyerek uzattı, usulcana, okşarcasma Elifin elinin üstüne koydu. Yemeklerini bitirince Elif ayağa kalktı, yükü yaparken Ali yanma geldi.

«Şimdi gene ben götüreceğim. Daha halden iyice düşünmedim. Ben halden iyice düşünce, ondan sonra sen yüklenirsin. Olmaz mı Elif?»

Elif karşı koymanın faydasızlığını biliyordu. Yükten bul-

gur çuvalını aldı, bir yana koydu. Hiç olmazsa onu götürmeli, yükü azıcık yeyniltmeliydi. Karıncanın sidiğinin bile denize faydası olurdu.

Bulgur çuvalını gören Ali hiç bir söze varmadan çuvalı aldı. Elifin sarmakta olduğu yükün yanma koydu. Elif onu da aldı, yüke kattı. Yükün sarılması,

bağlanması bitince Ali çöktü. Elif onun sırtına yükü itti. O kalkarken, kendi de yükü bir ucundan tuttu kaldırdı.

Alacalı, nakışlı kilimin toprağa gelen yeri tozlanmıştı. Ali giderken Elif tozu çırpı.

Alinin sırtındaki yükle ayağa kalkarken her zamankinden daha zorlukla kalkış Elifin gözünden kaçmadı.

Çukura geldik demektir. Ne olursa olsun geldik sayılır. Aaaah, olmaz olası Süleymanlının yokuşu!

«Anamı uzağa mı koyduydun?» diye sordu. «Biz ulaşınca kadar acından ölmesin fıkkara. Bak nerdeyse gün ikindin oluyor.»

Ali duyulur duyulmaz:

«Körmezarm oraya koydum. Şimdi yetişiriz.» Ayaklarına sarıllı telis parçası da aşınmış, yırtılmıştı. Yırtıkları sarkıyor, yolu süpürüyordu.

Çocuklar bütün neşelerini yitirmişler, koşamıyorlar, oy-nayamıyorlar, gülemiyorlar, ölgün ölgün, yanyana ayaklarını sürüyerek tâ gerilerden geliyorlardı. Ummahanın gözleri çapak içindeydi. Sabah uyandığında bir zaman

gözlerini kapatan çapaklar açılmıyor, hiç bir yeri göremiyordu. Gözleri acıyordu.

Hasanmsa sümükleri yeşil yeşil tâ ağzına kadar süzül-, yordu. Gücü yettiğinde sümüğünü arada sırada yukarı doğru hınçla içeri çekiyordu.

XV

Köy gelmiş Söğütlüye konmuş epeydir burada bekliyordu. Burası son konaktı. Çukurova toprağı aşağılarda bir sis, bir güneş buğusu içinde ağaçları, hüyükleri, akarsularıyla uzayıp gidiyordu.

Eskiden beri, oldum olası, burada bir günden fazla beklenmezdi. Akşam gelir konar, sabahleyin erkenden kalkar, Çukurovaya iner, doğru tarlaya varır, pamuğa girerlerdi.

Günler gelip geçiyor, köylü sabırsızlanıyordu. Bu sıralar adam gelir de 'şu Çukurun üstbaşında çöker oturur muydu, elâlem harıl harıl çalışırken? Her kafadan bir sestir yükseliyordu ama, Muhtarın aldırıldığı yoktu. «Ha zırlasınlar, de zırlasınlar,» diyordu. «Herhalde bizim de bir düşündüğümüz var.»

En sonunda Taşbaşoğlu dayanamadı, yanma Öksüz Duranı da alarak Muhtarın karışısına geçti. İlk sözü:

«Bu böyle olamaz arkadaş!» oldu. «Sen bu köylüyü pamuk bittikten sonra Çukurovaya indiremezsin. Yazık değil mi bize? Baksana çoluk çocuğumuzla ne hallere düştük yollarda sürüne sürüne. Baksana şu köylüye arkadaş!»

Muhtar aşağıdan aldı. Yumşaktı sesi. Umursamazdı, alaylı, tepedendi.

«Arkadaş,» dedi, «Taşbaşoğlu Mehmet Efendi, biz bu köyün Muhtarınız Allah sayesinde, hükümetimiz, hem de partimiz sayesinde. Hem de akrabalarımız, köylümüz sayesinde. Köylümüzü canımızdan, anamızdan, avradımızdan çok düşünüyoruz. Bazı kendini bilmezlerin işvaları yüzünden yoldan çıkmalarının da önüne geçeriz. Köylülerimizi onların canavar cırnaklarına kaptırmayız. Bunu böylece bilersiniz.

«Burada neden bekletirim köylüyü, o benden sorulur. Onu "en bilirim. Sizler Koca Halil bunamışıyla bir olursunuz, bana döngeleyi geç getirir, köylü sizin yüzünüzden yola geç Ç'kar. Elin cümle köylüleri inerler Çukurovaya, girmedik pamuk tarlası bırakmazlar. Delice Bekir Ağa da köylüye pamuk tarlası bulacağım diye Çukurovada dört döner fıkar. Biz de mecburiyet tahtında bekleriz

Söğütlüde. Siz de gelirsiniz, arkadaş diye söz ederekten karşımda kubarırsınız.

Arkadaş, sen Taşbaşoğlu Mehmet Efendisiz. Bu köyde akrabalar, arkan benden çok.

Benim sülâlemin çoğu da senin tarafında. O boyu devrilesi Uzun Ali gibi. Bak akrabasına hıyanetlik eden adamın halini gördünüz. Atı hastalanıp dağ yüzlerinde nasıl kaldı. Ben sülâleden Muhtarım. Ben sizin oyunuzla muhtar olmadım arkadaş!

Babamın babası da muhardı. Dedesi de. Muhtarlık bize haktan vergi. Şu Demikrası çıktı da hükümet sayesinde, sizin gibi akrabası çoklar bize padişah kesildi.

Gelir karşımızda sual sorarsınız. Gelecek seçimden tezi yok, ben de bu köyün Muhtarlığını kabul edemem. Benim sülâlem ezelden beri bu köye gelen zaptiyye,

candarmayı, kaymakamı, valiyi, binbaşını ağırladı, doyurdu. Hiç bir vakit da hükümet yanında köyümüzün yüzünü kara çıkarmadı. Yüksek şerefini yücelerden

engine düşürmedi. Siz de böyle ederseniz, ben de bir daha köyümüzün muhtarlığını üstüme alamam. Sonracığı-ma efendim, benim aleyhime Öksüz Duran Paşanın evinde

büyük bir kongre toplarsınız, aleyhime atar tutarsınız. Hükümetten izinsiz

kongre toplamak ne demektir? Sizin gösteri ve yürüyüş kanunundan haberiniz var mı? Hepiniz cünhalı düşer, ipe kadar gidirsiniz. Bunu biliyor musunuz?»

«Biz hiç bir yerde toplanmadık. Bunu kimse ispat edemez.»

Muhtar bağırdı:

«Ben ederim. Taşbaşoğlu Efendi. Ben ederim amma, köyüme kötülük etmek, bir yarısını da senin gibilerin yüzünden ipte sallandırmak istemem.»

Taşbaş:

«Et kötülük de, varsın hükümet bizi sallandırsın.»

Muhtar:

«Bende yürek var,» dedi, göğsünü yumruklayarak. «İşte burada bir yürek var ki, Taşbaş Efendi, hem de öyle bir yürek ki, demircilerin örsü gibi. Birine, asil köylümden birisine

ORTADİREK

265

bir kötülük gelmeye görsün, kan ağlayan bir yürek. Köylünün bir sümüklü çocuğunun tırnağına değen taş, benim yüreğime hançer olur saplanır. Ben sizin gibi değilim arkadaş. Değilim Taşbaş Efendi. Sizin yaptığınızı varıp haber verip de, tüm köyümü cünhalı düşüremem. Hepsini ipte sallandıramam.» Göğsünü bir daha yumrukladı, bağırarak: «İşte burada yürek var arkadaş. Cevahir misali. Can düşmanım Uzun Alinin atının ölümüne de yanar. Hem de bir yanar ki, Çukurova yazısına ateş düşük gibi kavrulur. Kavrulur da ördölür. Yaa ne sandın ki sen bizi Taşbaş Efendi!» Taşbaşoğlu sakın, elini onun dizine koydu: «Beni taşkalaya alaraktan Efendi deme bana arkadaş! Ben Efendi değilim Sefer Efendi Ağa. Ben buraya seninle dö-ğüşmeye gelmedim. Demem o ki, herkes, tüm öteki köylüler Çukurovaya inmişler, tarlalara gireli on gün olmuş, biz burada daha ne bekleriz? Onu sormağa geldim. Köylü öyle sabırsız ki soluğu burnundan çıkıyor.»

Muhtar sesini indirdi, o da elini Taşbaş omuzuna koydu, bastırdı:

«Sen deminde ol Memet kardaş. Muhtar elbette sevgili köylüsünü düşünür. Sana söyleyim ki, o Koca Halil mendeburunun yüzünden bu yıl köylü geç kaldı.

Çukurovaya iner inmez, yalancı şahadette bulunaraktan, döngeleyi Muhtarına geç getirerekten, bir koca köyü perperişan eylediğinden dolayı onu kanunun adil pençesine tevdi eyleyeceğim. Bunun çok büyük cezası vardır.

«Arkadaşım, burada beklememizin tek sebebi, geç inme-mizdir. Erken gelseydik her yılki gibi, Bekir Ağa aşağıda pa-mu"gu bulur, daha biz konmadan karşıdan gelir müjdelirdi. Şimdileyin biz geç kaldığımızdan Bekir Ağa Çukurda perpe-rişan tarla arıyordur. Bulunca gelir. Ve de bulur. Benim sözüm bu kadar arkadaş. Benim iyiliklerimi kötülüğe sayarsa-nız, seçimde oyunuzu bana vermezsiz. Olur biter. Ben de bıktım, usandım zaten. Gelecek seçimde benden iyisini bulursunuz inşallah. Köyün yüzünü daha ak, daha piripak çıkaranın.»

266

ORTADİREK

Taşbaşoğlu:

«Demek daha bekleyeceğiz?»

Muhtar:

«Elimizden başka bir gelir var mı? Şu koca domuz yaktı bizi. Geç koydu. Bir daha mı? Onun süzüne inanırmıyım?»

Taşbaşoğlu, sarı teşbihini cebinden çıkardı, ayağa kalktı. Başlı önüne düşmüş oradan ayrıldı. Hiç bir söze varmamış Öksüz Duran da ayağa kalktı. Muhtar ona öyle bir göz belertti ki, on yaşında çocuklar görse Muhtarın bu belermiş gözlerini ödleri patlardı. Öksüz Duran Muhtarla gözgöze gelmemek için başını çevirdi. Taşbaş önüne düştü, çabuk çabuk ora-danv uzaklaştılar.

Bütün konuşulanları baştan sona kadar köylü durmuş dinlemiş, öfkeleri bir an için Koca Halile dönmüştü. Koca Halil de yerin dibine geçmiş, kimsenin yüzüne bakamıyordu. Zaten yorgundu, bitkindi. Sağ bacağı da tutulmuş, açılmıyordu. Suçluymuş. Amenna köylüyü o geç koymuştu. Köylü onu parça parça etse de leşini köpeklerle atsa haklıydı. Ama hali yoktu. Gönlüyle mi yapmıştı bu kötülüğü köylüye?

Koca Halil konaklarının arkasındaki çalılığa gizlenmiş, korkudan utançtan kıvranıyordu. Burada akşamı zor etti. İki de bir çalılığın içinde titriyerek doğruluyor batan güne göz atıyor, yerine yeniden büzülüyordu.

Akşam olup da alacakaranlık çokünce sevindi, kimseciklere görünmeden doğru Taşbaş gitti.

Bir ufacık başına, bol dünya dar geliyordu. Cehennem

içindeydi:

«Yiğit Taşbaşımın oğlu, seni diye geldim,» dedi. İki eliyle, titriyerek elini tuttu. «Oğlunu öldürdüm de ocağına düştüm. Beni kurtar. Bu köylü beni parça parça eder. Hakları da var. Ben köylünün yüzüne, bundan böyle, bir vakit için ba-kamam. Aaaah, Taşbaş Hüseyin Ağa, o senin baban çok yiğit adamdı oğlum. Koy bir ordunun içine de öteden bak, işte şu dal gibi yiğit Taşbaş Hüseyin derdin. Tatlı dilliydi. Dilinden ballar akardı. Bana derdi ki, Halil kardaş sen benim kan kar-daşımsm, ben senden önce ölürsem, oğlum Mehmede vasiyi

OKTADİREK

267

edeceğim, benim yerime seni baba saysın. İşte yavrum Me-met, baban böyle derdi. Mezarına nur yaçası Taşbaşoğlu Hüseyin Ağa böyle derdi. Ölürken sana böyle bir

şey demedi mi? Onun bana çok iyiliği vardı. Benim de ona. Çok zengindi. Çok ekini olurdu. Ekininin hepsini biçemezdi de beni yardımına çağırırdı. Ben de bir tarafından girer tarlanın, öteki tarafından çıkardım. Biçer bitirirdim göz açıp kapayıncaya kadar. Taşbaş Ağa, bana Halil derdi, sen Hazreti Ali zorundasın. Şimdi ihtiyarladık, öldük. Bana yardım et yiğit Taşbaşımın oğlu Memet. Dedeni sen bilir misin? Şöyle karşıdan gelirken dokuz tuğlu vezir bellerdin. Hükümette çok sözü geçerdi. Hı-dır Kâhya olacak o yezidi senin deden çaldı başımıza. Kasabaya inse mutasarrıf ayağa kalkar da, buyur Taşbaş Ağa, derdi.

«Sana yalan söyleyecek değilim ya oğlum, döngeleyi ben geç götürdüm Muhtara. İnan ki kötülüğümden değil, halsiz ligimden, kocamışlığımdan. Bile "bile geç götürdüm. Köylüyü işte bu hale düşürdüm, perperişan eyledim de pamuksuz koydum. Beni kurtar yavru!»

Taşbaşoğlu sesini indirdi, ağzını kulağına dayadı, güldü:

«Korkma Halil Emmi, sen hiç korkma. Köylüyü sen geç koymadın. Onun bir gâvurluğu olmasa senin döngeleni bekler miydi hiç? O pamuğun zamanını bilmez mi?»

Koca Halil öfkeyle:

«Bilmez,» dedi. «Hiç kimse bilmez pamuk zamanını benden başka. Köylüyü ben geç koydum.»

Taşbaşoğlu:

«Bire Halil Emmi sen delirdin mi? Aklını mı şaşırdım? O bizi mahsustan geç indirmedi de, burada ne bekletir bizi? Pamuk zamanını bilmez mi o?»

Koca Halil gene öfkeyle:

«Bilmez o. Hem de hiç bilmez. O, avradının orasını bile bilmez o! O kim oluyormuş, o! Sümüklü Hıdırın oğlu. O daha dünkü çocuk.»

Taşbaşoğlu:

«Bak Halil Emmi. öfkelenme de beni dinle, ben sağlam

268

ORTADİREK

yerden duydum, küçük avradından. Bizim avrada söylemiş. Seferlen Deli Bekir konuşurlarken duymuş. Muhtar Deli Be-kire diyormuş ki, Bekir Ağa, diyormuş, bu köyün gözü bu yıl göz değil, biz Çukurovaya bu yıl erken, öteki köylülerden önce inersek, o zaman ırgat bekleyen tarla çok olur, bizim köylü de canının istediği tarlaya girer, biz de eli boş, bakar kalırız,' diyormuş. Ben bu köylüye güvenemem, köylü kısmı koyuna benzer, biri bir yana baş çekmeye görsün, ardınca akar gider. ' Çoban baş edemez onlarla. İşte bu yüzden biz köylüyü geç koyacağız ki Çukurovaya, öteki köylüler hep insinler de tutul-, madik tarla kalmasın. Diyormuş ki, tutulmadık tarla kalma- ; ymca da, köylü senin tuttuğun tarlaya mecburiyet tahtında girecektir. Bir de tenbih etmiş ki Delice Bekire sen köyden önce in Çukura, tut tarlayı, başka köylüler tarafından tutulmadık tarla kalmaymcaya kadar dönme geriye. Baktın ki bütün tarlalar tutuldu, hiç boş tarla yok, işte o zaman ineriz, köylüye deriz ki, işte tarla, toplarsanız, toplarsınız, toplamaz-sanız uğurola derim, diyormuş. İşte o yüzdendir ki günlerdir bizi burada bekletiyor. iyice anladın mı bu dediklerimi Halil Emmi? Sen bilmez misin o Sefer ne pılâncıdır. Onun dubara-sıyla başa çıkılmaz...»

Kulağına eğildi:

«Seferin küçük avradı bilirsin bizim dayının kızı olur, bizim avrada söylemiş. Kimseye söyleme bunu. Anladın mı iyice?»

Durdu. Bir an aralarında sessizlik oldu. «Bu yıl değilse, gelecek yıl, ben onu yıkarım Halil Emmi. Ama köylü korkuyor. Bir kere gözünü korkutmuş ki köyün. Arkasına gelince hep benimle birlik. Yüzüne gelince hep ondan oluyorlar.

Ağızlarını açamıyorlar. Duydun mu dediklerimi Halil Emmi? Arkasını dayamış partiye. Sizi asarım, astırırım, seferberlik ilân ederim deyince inanıyorlar. O devirlerin geçtiğini öğretemedim, anlatamadım gitti, Halil Emmi! Bak sen bile korkuyorsun. Tirtir titriyorsun»

Koca Halil derinden bir aaaah çekti: «O beni köylüye parçalatır. Hakları da var. Var güzel Taş-

269

başımın oğlu. Var. O bilmez. Bilmez pamuk zamanını. Netsen neylesen köylü beni bilir. Ben geç koydum köylüyü»

Ellerini elinden çekti, dirseğine yapıştı:

«Senden bir isteğim var. Beni kurtarmak için yalan söyleme. O Sefer olacak pamuk zamanını bilir deme. Bilemez o. Ben bile bile geç koydum. Döngelerle şaşmaz pamuk zamanından. Ben şaşmam. Gün şaşar, saat şaşar, ben şaşmam. Beni böyle, doğru dosdoğru kurtarabilir misin köylünün elinden? Beni beş paralık etmeden. Bir ayağım Çukurda, beni bilmez diye rezil etmeden kurtarabilir misin? Bile bile yaptı Halil Emmi diyerekten... Beni parçalatır o. Olmazsa astırır o. Onda yalan, onda dubara çok. Oyun çok onda. Şimdi de avradı seni kandırması, pamuk zamanını bilir diye. Onu da elimizden alacak. Anladın mı yiğit Taşbaşım safça oğlu? Dediğimi bir iyice duydun mu? Gözümün yaşına bakmaz o.»

Taşbaş öfkeyle:

«Gördün mü işte» diye umutsuz bağırdı. «Senin gibi Yemen görmüş, ömür görmüş bir adamın bile yüreğinden söküp alamıyorum onun korkusunu. Halil Emmi, kimseyi astıramaz o gayri. Yalan yere elini kolunu bağlatarak askere gönderemez. Köylü de sana hiç bir şey yapmaz. Seferberlik çıkaramaz bir başına o. Yemene de kimseyi gönderemez. Yemen yok. Yemen kalmadı Halil Emmi. Korkma.»

Koca Halil bitkin bir iniltiyle:

«Suçluyum yavru, suçum büyük, benim akıllı oğlum. Yaktım köylüyü. Beni parçalasınlar.»

Taşbaş acımaçlı, onun sakalını okşayarak, derdini an-latamamanın kederiyle, çaresiz:

«Halil Emmi o senin döngeleni bekler mi hiç? İşine geldi de bekledi. Korkma Halil Emmi, suç yok sende.»

Koca Halil, onu dirseğiyle, kendinden umulmazcasına, sertçe iterek dikeldi. Sesi toklaştı:

«Ben onu bunu bilmem. O benim döngeleni bekler. Koca köyün önünde de, beklediğini söyledi.»

Birden iyice kızdı. O yalvarır halinden, yalı aklığınan üstünde eser kalmadı.

«Yani ne demek istiyorsun? Koc* Halil bunadı da sözü beş para etmez oldu mu diyorsun. Kim olmuş da o benim döngeleni beklememiş. Ben onu, onun babasını adam mı sayarını sandın? Ne bilirmiş o pamuk açımını? Ne bilirsiniz hepiniz? Nankörler! Bunca yıl şaşırmadan sizi Çukura kim indirdi?»

Homurdanarak:

«Varm parçalayın beni. Öldürün, yeyin bent,» diyerek koşarcasına, topallıyarak, şöğerek Taşbaştan ayrıldı.

Evine korkunç bir öfke içinde geldi.

«Sabah çıkacağım şu ulu meydana, ulan namussuz köylü diyeceğim, emeksiz, nankör köylü, işte alanın ortasında-yun, haydi ne duruyorsunuz, parçalayın beni.» Şaşkın oğlunun, gelininin sorularına karşılık vermedi. Yatağa soyunmadan şalvarı ayakkabısıyla girdi, yorganı başına çekti.

Gece yarayı geçinceye kadar yatağın içinde gerilmiş, tetikte öyle bekledi kaldı.

«Bak hele şu uyuz Taşbaşın oğluna,» diyor, homur homur ediyordu. «Bak hele bak şu deyyusa, benden başka Çukurda pamuğun açtığını kim bilebilirmiş ki... Sefer oğlancık bilir diye, söyle köylüye de inandır! İnandır inandırabilirsen de kurtar beni. Ulan kim inanır buna? Bu senin boş lâflarına. Çocuklar, bebeler bile inanmaz. Ulan Taşbaşın taşağı sirkeli oğlu, beşiğinden kaldır da bir yaşındaki bebeyi, sor bakalım, bebecik, de, Çukurda pamuğun açtığını kim bilir? Sana ne karşılık verecek, bekle: Koca Halil Emmi bilir diyecek. Bir de senin üstüne gülecek. Yaaa Taşbaşın akılsız oğlu!

«Sen beni ne belledin bire oğlum? Ben yanıldım, der miyim? Ben bilerek, çaresizliğimden geç koydum. Bunu köyün koskoca bir muhtar da söyledi. Dedi ki, bizi bu yıl, o ocağı batasıca Koca Halil geç koydu da perişan eyledi. Koskoca bir köyün koskoca Muhtar. Hem de dedi ki, bilmediğinden değil. Köylüye kötülük etmek için geç koydu, dedi. Sana kim inanır Taşbaşın oğlu? Sen nerde, Muhtar nerde? Onun ayağının vardığı yere senin başın varamaz.»

İçine bir sevinç, bir umud doğdu. Gece yarayı geçmiş, ortalıktan el ayak çekilmiş, uyuyanların soluk alışlarından, horultularından başka ses duyulmaz olmuştu.

Usulcana yataktan çıktı. Yordamlıyarak, emekliyerek oymağın dışına çıktı. Ayağa kalktı, birkaç adım atıp sonra durdu. Orada dikildi kaldı.

Varıp Muhtarını, Seferimi uyandırmalı. Varıp, kusuruma kalma Hıdır kâhyanın oğlu demeli. Tüm Maraş ülkesinde, Kayseri sancağında senin eliyin üstüne el koyacak

babayiğit çıkmaz. Ne akılda, ne ferasette, ne ulemalıkta. Çıkmaz Hıdır kâhyanın oğlu. Kardaşlığımın oğlu. Ben bu işi bilerekten yaptım. Sen de bilirsin ki, sen herkesin yüreğindeki bilirsin, uçan kuşun yüreğini de bilirsin, öyle akıllısın, gâvurluğumdan değil, çaresizliğimden yaptım. Şu kocamış halim-len, şu akpak olmuş sakalımlan, elsiz ayaksız, gece bir yarısı, kurt kuşu derin uykusundayken geldim seni uyandırdım. Uyandırdım da ocağına düştüm. Sen adamı da bilirsin, iti de. O Taş-baş adamı ne bilir, boku ne bilir. O Taşbaş olacak uyuz itin dölü dedi ki... İşte böyle böyle, dedi. Ne yaparsan yap bana. İstersen sabahleyin kalktığında, şuradaki ulu ağaca as beni. Köylüyü kaldır da, işte geçimimize sebep olan, bizi geç koyan şu kocamış dinsiz, de. İşte üleşi ağaçta sallanır, de. Osmanlı izniyle, Demir-kıratlmm sayesinde onu astım, de*. Hakkın var oğlum. Sen Hıdır kâhyanın oğlusun, Osmanlının, Demirkıratlının baş tacısın. Namın tâ Yemene, Firengistana ulaşmış da dünyayı tutmuş. Sana da dokuz tuğlu bir vezirlik yakışır gelir. Senin sıfatına bakan kimse, donup da kalır. Ya paşa sanır, ya da vezir. Padişah sıfatlım! Hem de bu köyün has vezirisin. Osmanlı toprağında bir sen varsın. Hem de Öyledir. Demirkıratlmm göz bebeğisin. O köye gelen parmakları altın yüzüklen dopdolu göde herif ne dedi? Sen, dedi, Demirkıratlmmız sağ kolusun. Yalan dedi. Sen öz gövdesisin. Hern de öyledir. Bir cücük de bir çalıya sığınır. Yüreciği korkudan pat pat eder. O çalı da, o yavru kuşu alıcı kuşlara vermez. Ben de bir yavru cücüğüm, bir yavru kuşcağızım. Sen de ulu çalısın, «erme beni alıcı kuşlara. Parçalatma beni. Senin aleyhinde çok bulundum. Çok attım tuttum. Babana dedene söğdüm. Kemiğine de söğdüm Hıdır kâhyanın. Şu cürüyesi dil ilen. Amma şimdi anladım adam kim. Babayiğit kim bu köyde. Bundan böyle Koca Halil, bu yaştan sonra, bir ayağı çukurdayken senin tabanlarını öpecek. Boynu tohtlu kölen olacak kapında. Öl dediğin yerde ölecek.

Allah senin kılıcını keskin, sözünü geçkil etsin Osmanlı yanında, alagözlü Demirkıratlı karşısında. Gece gündüz böylece dua edeceğim Allaha, alkış tutacağım. Allah, şu Hıdır kâhyanın oğlunun tuttuğunu altın eyle. Düşmanlarını gahrı gazabına uğrat!

O Taşbaşın taşığı uyuz oğlu da geçmiş de senin karşına adamım diye çalım atar, beş on sümüklü akrabasına güvene-rekten. Hiç korkma ondan. Arkanda ben varım. Benim dualarım var.

Allah seni Demirkıratlmm gözüne hoş gösterir inşallah. Ben de oyumu bundan böyle hep Demirkıratlıma veririm. O İsmet Paşaya da hiç vermem. Köylüyü başıma toplarım da, hey bire komşular, derim, ben çok ömür görmüş bir kocayım, derim. Yemenden bir ben sağ çıktım. Hanyayı konyayı iyi bi--lirim. İnanın bana da Muhtarımızın, Demirkıratlmm yolundan çıkmayın. Yüksek bir yoldur Demirkıratlı yolu. Allah yoludur. O İsmet olacağın yoluna gitmeyin. Osmanlı toprağını o batırdı. Götürdü de toprağımızı, babasının malı gibi o verdi gâvura, derim. Milleti Yemene o paşalar sürdü. Kemiklerini onlar çürüttü Yemende. Başlarında da İsmet Paşa vardı şu gözlerimle gördüm, derim. Bana inanmazsınız da kime inanırsınız hey komşular, derim. Milleti götürdü de Yunana o kırdırdı. Yunan harbinde kan gövdeyi götürdü. Kimin yüzünden? Bir de derler ki, o İsmet harbi sevmez. Harbi sevmez de, hey millet, hey akıllı komşular, ne demeye paşa olmuş? Elinden gelseydi o İsmet olacağın, bu topraklar üstünde kendinden başka erkek koymayacaktı. Damızlığını kesecekti. Bereket ki, derim, Demirkıratlı bindi de atma" ulaştı milletin imdadına, derim. Siz de onun tarafını nasıl tutarsınız? Hepi-

niz Demirkıratlmm tarafına geçin, derim. Millet de benim dediğimi tutar. Ak sakalımı sayarlar. İşte böyle, derim.

O zaman, ben böyle söyleyince de Demirkıratlmm yanında senin şerefine artar, tâ göğün bir yücesine çıkar. Demirkıratlı da senin bir dediğini iki etmez. Kurtar beni yavru. Sen bu belâdan beni kurtarırsan, ben de bir daha köylüyü hiç mi hiç geç koymam pamuğa.

Duydun mu dediğimi, anladın mı iyice kul olduğum Muhtarım, Sefer Ağam.

Ağır ağır, korkarak, bir adım atıp, bir durup etrafı din-liyerek Muhtarın yattığı ağacın altına yürüdü.

Çıtırdı çıkarmadan az ötede durdu. Bir yanda ağaca bağlı eşek başını toprağa eğmiş öylece duruyordu. Muhtar, iki karısının ortasında olmalıydı. Gözlerini kısıp araştırdı. Ağacın köküne doğru serilmiş yatağı seçebildi. Yatağın içinde

üç yumru kabarıyordu. Soluğunu kesip iki adım daha attı. Sonra kollaya kollaya ağacın' arkasını dolandı, geldi yatağın başu-cunda durdu. Muhtar hafifçe soluk alıyordu.

Koca Halil ağaca omuzunu dayadı. Gözlerini yatağa dikti. Gittikçe yatakdakileri daha iyi görüyordu. Küçük karının gür saçları tüm yastığı tutmuş, Muhtarın yüzünün bir yanını örtmüştü.

Baktıkça Koca Halili bir titreme alıyordu. Onu uyandırmak için, kendini zorlayarak iki kere öksürdü. Öksürüğü istediği güçte çıkmadı. Boğazından çıkmadı derdin. Öyle zayıf bir öksürük. Bu öksürükten de bir korktu ki, daha da titremesi arttı.

Korku gittikçe tüm bedenine yayılıyordu.

İçinden, «ne olurdu sen de öteki insanlar gibi olsan. Merhametli, yumşak yürekli. Fitnekâr olmasan böyle. Herkesin yüreğini yumuşattığım gibi, iki sözde de senin yüreğini yu-şatıp, yüreğinin içini Cennete çevirebilsem,» geçirdi. Bir daha öksürecekti, öksürüğü boğazında düğümlendi kaldı.

Ya şimdi uyanıverirse, uyanıverir de, amanın ayağıma kadar gelmiş şu Koca Halil, babamın kemiğine söğen, köylü-

F. 18

Zıt

mü pamuğa geç koyan. Bekçi kalk! şunun ellerini arkasına bağla, bağla da al götür Demirkıratlıya derse. Bana da bir tek lâf ettirmeden, diye düşündü. Sağ eliyle ağacın kırık bir dalma sıkıca tutundu.

Muhtarın yatakta döndüğünü farkettil. Amanın uyanıyor, dedi kendi kendine. Amanın bire ocağın bata, uyanıyor.

Yere çöküverdi. Gözünü yataktan alamıyordu.

Bir zaman ağacın arkasında büzüldü, sindi, bekledi. Sonra usulca sürünerek karanlığa, arkadaki çalılara kaydı. Elinden geldikçe çıt çıkarmıyordu ama, eli, ayağı bir çalıya değdikçe, ona korkunç bir gürültü çıkarıyormuş gibi geliyordu. Ötedeki büyük çalılığa kendini atıncaya kadar yüreği ağzına geldi. Yüreği pat pat göğsünü döğdü.

Çalılığın arkasına gelince azıcık ferahladı amma, çok yorgun düştü. Oraya, toprağa ağzı aşığı uzandı. Daha kulağı yerde Muhtarın gürültüsünden uyanıp uyanmadığını dinliyordu.

Amanın şafak atıyor, komşular. Amanın ocağınıza düştüm.

Kalktı, çalılarının arasından bükülerek, görünmemeğe çalışarak dereye indi. Dereye inince doğruldu. Artık kurtulmuştu. Ayaklarının altındaki çakıl taşlarıydı. Taşlara bastıkça da, taşlar gecede amma da ses çıkarıyorlardı ha! Uzaklara gitti.

Karnına sancı girmişti. Oracığa oturdu. Şalvarının başını çözdü. Çömeldi. Bir türlü çatlayamıyordu. Korku adamı çatlatmaz, dedi kendi kendine. Ya bir uyansa da düşseydim eline. Şu gece yarısı rezaletin bini bir para. Bereket ki sonradan şu akılsız kafam akıl etti de tatlı canımı kurtardım.

Neden sonra, çatladıktan sonra kendini birkaç çakıltaş-ıy-la iyice sildi. İçine de bir kurtuluş sevinç doldu. Neredeyse içinden belâlı bir türkü geçecekti.

Sonra, derenin ortasından geçen, birkaç kere içine bastığı suya eğildi, çırpa çırpa bir iyice yüzünü yudu. Kendine biraz daha geldi.

Gökte yıldızlar kaynaşıyordu. Şu Çukurova göğünde de

KJL\ 1 i\ . LJ1 IVÜ-ft.

275

amma çok yıldız var ha! Amma da uzakta. Dünyanın öteki ucunda. Vay ocacığın bata senin yıldız gibi.

Tan yeri ışıymcaya kadar ağır ağır, topallıyarak, dereyi yukarı yürüdü. Yere kulağını verip iyice bir dört yanı dinledi. Köylü epey uzaklarda kalmıştı. Bir taşın üstüne çöktü, sakalını sıvazladı. İçindeki sevinç daha da çoğaldı.

Delikanlılığa benzer bir taze sevinçti bu.

Doğan gün derenin içine de vurdu. Akan, küçücük suyun dibi aydınlandı. Derken dört bir yan gün içinde kaldı. Az sonra ortalık kızdıracaktı.

«Çok şükür koca Allahım, kurtardın beni. Yoksa o imansız Muhtar beni eli kolu bağlı köylünün ortasına atıverir, köylü de yerdı beni. Elsizlerin, dilsizlerin, belsizlerin yardımcısı, kafama akıl, dizlerime güç verip de beni kurtaran, sana çok şükür!»

Elleri göğse açılmış, ağzı havada, dudakları kıpır kıpır, bir zaman daha dua etti. Son-ra da yavaş yavaş elleri sakalına indi, sıvazladı sakalını. Sonra da klmışcasma elleri yanlarına düştü. Yüzü gittikçe soldu. İçindeki taze, delikanlılık sevinci de uçtu gitti. Yerine gene ağır, gene kahreden ,belâlı bir korku, bir dünyanın ortasında tek başına kalmışlığın boşluğu, yalnızlığı, çaresizliği geldi oturdu.

Şimdi köylüden uzak, insandan uzak, bir bildik, tanıdık da yok yakınlarda. Şu Allahm kır dağında ağzına atacak bir lokma ekmek de yok. Şimdi nereye gidecek, şu kocayıp dökülmüş bedenle ne yapacaktı?

XVI

Taşbaşoğlu şafaktan önce uyandı. Karısından, o kaçakçılardan aldığı, yalnız düğünlerde bayramlarda giydiği ceplerinin yanı işlemeli şalvarını istedi, giydi. Mintanın yırtılmamışım, temizini seçti. Çarığının tozunu sildi, parlattı. Nakışlı çorabını da çıkardı bohçadan. Bu yolculukta ilk olarak yüzünü de sabunla yudu. Şapkasının yamılmış siperini uzun uzun çalışarak düzeltti. Teşbihini de bir bezle iyice silip pırıl pırıl etti. Bir de sakalını kazıtmalıydı ki... Ama vakit yoktu. Bir el aynasının karşısında uzun zaman, tan yerleri ağarmcaya kadar bıyığının burdu. Gözlerine sert, inanmış bir anlam verdi aynada. Kaşlarını çattı, aynaya gözlerini kırpmadan dimdik baktı. Sonra da yürüyüşünü askerlerin sert yürüyüşlerine benzetmek için oradan oraya gitti gitti geldi.

İyice heybetli görüldüğü kanısına varınca, Öksüz Duranı çağırdı:

«Öksüzdoğan, hey bire komşum Öksüzdoğan, seslensene Osmancaya, Kel Aşığa, Vicivici Mustafaya. Kır Ismaile de söyle gelsin. Gömleksizdoğan da gelsin. Tebdilhava, Zalaca Karı, Boklu Hasan da gelsin. Uyuz Mahmut, Çarıksız Murat, Tozo Poyraz da gelsin. Bizden kim varsa, yüreğinde azıcık adamlık olanın hepsi gelsin.»

Öksüz Duran:

«Söyledim geliyorlar.» dedi.

Az sonra derenin içinde çoluklu çocuklu bir insan kalabalığı toplandı.

Arkalarını yara dayayıp çömeldiler oturdular. Taşbaşoğlu, derin bir sessizliğin içinde iri taneli teşbihini uzun uzun şaklattıktan sonra ayağa kalktı:

«Sizin elinizden usandım, bıktım,» diye söze başladı.

Bir kaynaşma oldu. Her kafadan bir sestir çıktı.

Taşbaşoğlu kalabalık susuncaya kadar teşbihini çekerek bekledi. *

«Sizden bıktım. Yüzüme gelince benimle birlik olup, Se-

ORTADİREK

277

fere söğەر, onun yoluna gitmeyeceğinize avrat boşarsınız. Sonra da o karşınıza geçer iki lâf eder, ona doğru, hiç düşünmeden kayar gidersiniz. Şimdi günlerdir burada boş boş bekleyip duruyorsunuz. Önce bizi köyden geç çıkardı. Elin köylüleri yola çıktıktan çok sonra. Bunu, Koca Halilin sırtına yükledi sonra da. O fıkara kocanın.»

«Koca Halil kaçmış korkusundan. Başını almış- da gitmiş. Dağlara düşmüş. Gelini sabahleyin kalkmış bakmış ki, ne görsün, Koca Halil yatağında yok. Akşam da homurdanıp durur-nmş. Sormuşlar soruşturmuşlar, aramış taramışlar, Koca Halili koyduysa bul,» diye yarı alaylı, yarı sevinçli bir ses yükseldi.

Taşbaşoğlu:

«Onun zulmünden kaçtı kocacık. Dağa düştü,» diye iç çekerek sözünü sürdürdü.

«İşte gördünüz. Daha da neler göreceksiniz. Sürünür kocacık Çukurun yazılarında. Ya da ölür gider. Şimdi size söyleyim ki, o neden bizi geç koydu?»

Uzun uzun soluk bile almadan, kesmeden büyük bir heyecanla onun köylüyü burada niçin beklettiğini Koca Halile anlattığı gibi anlattı.

Sonra:

«Sözüme inanın,» diye bitirdi. «Çok sağlam yerden duydum. Delice Bekirle konuşmuşlar, bu alı köylüye birlik olup etmişler. Haydi, bu yalandır diyelim, öyleyse niçin bekletiyor bizi burada? Hiç düşündünüz mü?»

Hiç kimse başını kaldırıp da bir karşılık vermedi.

Taşbaşoğlu aynı heyecanlı, kesin sözlerle:

«Komşular,» dedi, «ben yarın sabah akrabalarımı, bana uyan, güvenen komşularımı yanıma alarak Çukurovaya iniyorum. İnip kendimize tarla bulacağım. Tutulmadık tarla da kalmadı ya şimdiye kadar, talihimizi bir sınavacağım. Bu "öyle sürüp

gidemez. Bu adam yıllar yılı kanımıza ekmek doğradı. Benimle gelen var mı? Gelen gelsin, gelmeye de uğurlar olsun. Dediklerimi bir iyicene anladınız mı?» Kalabalık birdenbire sustu. Uzun uzun sustu. Sonra birden bir kaynaşma başladı. Taşbaşoğlunun keskin, umutlu gözleri teker teker hepsinin üstündeydi.

Bu kaynaşma, gürültü gün kızdırıncaya kadar sürdü.

Taşbaşoğlu ayaktaydı. Öyle ayakta durmuş, hiç bir söze varmadan, ağzını açmadan onları seyreyliyor, teşbihini şaklatıyor, sigara üstüne sigara içiyordu.

Sonra Kır İsmail Taşbaşm yanma geldi:

«Arkadaş, bunca zaman Muhtarın tarafını tutuyordum ama, şimdi senden yanayım.

Sen haklısın,» dedi. «Allah senin yardımcın olsun. Sen doğrusun.»

Bu ara kalabalık gene sustu. Gözlerini Taşbaşla Kır İsmaille diktiler. Kır İsmail sözünü bitirince:

«Hep gidiyoruz yarın sabah-,» diye birden söylediler. «Muhtar ne söylerse söylesin, isterse hepimizi astırsın. Gidiyoruz»'

«Bıçak kemiğe dayandı. Yeter gayri.»

«Elin köylüleri on gündür pamukta.»

«Vakit geçti de gitti. Bundan sonra ineceğiz de pamuk toplayacağız da...»

«Heeee iflah olacağız.»

«Ru köylünün ahi onu iflah etmez.»

«Dulların, yetimlerin, saçlı bitmedik öksüzlerin. Dinsiz imansız.»

«Hak yeyici de kan içici.»

«Kendisi bir tane pamuğa elini sürmez de bizden çok para alır götürür köye.»

«Bizim kan emeğimiz.»

«Yıllar yılı gün göstermedi bu adam bize.»

«Gün görmesin inşallah.»

«Yata yata iki yanı çürüsün.»

«Damarı çekilsin, kanı kurusun.»

«Dokuz ay da yatsın bir yan üstüne»

«Yedi yıllık ısıtmadan kurusun.»

«Gittiği yer boran olsun kış olsun.»

«Terlemekten çolak olsun kolları.»

«Öyle demen, öyle demen hay komşular, iyi adam, has adam amma, bu huyları kötü.:

ORTADİREK

279

«Hükümet yanında sözü geçkel ama, kesesinden başka yeri gözünün gördüğü yok.»

«Yıllancıklar çıkarsın da yılın yılın yatsın inşallah. Toprak gibi çürüsün. Gazel olup savrulsun. Yüzüne itler de bakmasın inşallah.»

Kabarmış öfkeler daha uzun zaman Muhtara lanetler, kargışlar ettiler. Yarın da toptan Çukurovaya inmek kararıyla birer ikişer oradan ayrıldılar.

Taşbaşoğlu, öyle kargışları, ilenmeleri, söğmeleri çok duymuştu. Ama bu sefer Kır İsmail de kendi tarafına geçince azıcık umudlanmıştı.

Ama isterse bir tek kişi gelmesin ardınca. Bunca Muhtardan ayrılacaktı. Hiç bir şey yapamazsa gidip başka köylüye karışacaktı. Bu kendi köyü için ağırdı.

Kendisi için de onur kırıcıydı. Köylüsü kabul etmemiş de, atmış dışarı da, böyle adamdan hayır mı gelir, hırlı mı hırsız mı diyecekler, kötü gözle bakacaklardı. Ama ne"olursa olsun.

Hemen o an, konuşmalar olurken Muhtar Kır İsmailin de o tarafa geçtiğini duymuş, öfkesinden deliye dönmüştü.

«Ulan kızını kim kurtardı delikanlıların altından? Can-darmaların altından? Ulan yoksa köy be köy dolaştırırlardı. Üstünden geçmedik bir tek erkek bile kalmazdı Torosta. Uzun-yaylada. Ulan ben olmasan tââ Adana kerhanesine kadar düşerdi. Ya da ölüsünü bulurdun bir kaya dibinde. Beş ay dağda elden ele gezen, bir yıl da, beş yıl da gezerdi. Şimdi karnında bir tek piçle geldi. Sonra arkasında beş piçle, bir yılın da babayla gelirdi. Ulan Kır İsmail sende mi? Getirin şunu buraya, yılın ayağının altına. Çekin sakalını, yolun birer birer. Böğürtün öküzler gibi. Mustahakı budur deyyusun.»

Gözleri dönmüştü:

«Bekçi!» diye bağırdı.

Bekçi gelip de karşısında hazırol durunca, öfkesi birden indi, aklı başına

geldi. Keskin sirke küpüne zarardı. Ve de öfkeyle kalkan zararlar otururdu. İnsan

yaratığı öfkeyle değil, fendle idare edilirdi. Babası Hıdır kâhya, hiç bir zaman öfkeye öfkeyle karşı durulamaz. Öfkeyi yumuşaklık yıkar. Bu ku-

1

lağma küpe olsun, demişti, öfke Muhtarlaraya değil, derebeyle-rine, hükümete, Osmanlıya has bir iştir, demişti. Doğruydu.

Bekçiyi Kır İsmail'e göndermekten vazgeçti.

«Bekçibaşı!»

«Buyur Ağam.»

«Şimdi kanat takip, geceyi gündüze katacaşın, ve de esen yel olacaşın. Doğru aşığı inecek, Miralayın oğlunun çiftliği. ne varacaşın. Delice Bekir Ağayı bulacak, iş işten geçti, yetiş yukarıya diyeceksin. Durmaşın gelsin. Tutulmadık tarla kalmışsa da gelsin. Sabahtan önce, bu gece buraya yetişsin. Ağadan bir at alaraktan yetişsin. Haydi marşı!»

Vay Kır İsmail vay. İnsanoğluna güvenilmez. O da gidince elinde güvenilir hemen hiç adamı kalmamıştı. Köylünün hepsi değil, yarısı, üçte biri bile ayrılıp gitse koskoca Miralayın çiftliğiyle başa çıkılamazdı. Bir kişinin ayrılması bile onun onuruna hâlel getirir, itibarını kırardı Ağalar yanında. Herkes onu köylünün babası, sevgilisi, sözünden çıkılamaz bir Ağası biliyordu. Ne yapmalı? Vay ananı avradını, kökünü kö-mecini viran Taşbaşın oğlu. Aaaah yolda kalıp da gelemeyesi Kuyruk İbrahim'in oğlu, hırsızın, mendeburun, tüm Çukuro-yı soymuşun, adam kasabının, sürtük, pasaklı, saman altından su yürütenin, başını kaldırıp da insan yüzüne bakamaz bir rezilin, Yemen kaçkını, vatan hıyanatı Kel İbrahim'in oğlu Uzunca Alicik, sen getirdin bu işleri başıma tüm. Sen çıkardın bunu. Yoksa bu fıkara köylünün aklına mı gelirdi böyle rezillikler. Allah senin atını öldürdü. Canını da alacak. Sana göstermeli gününü. Hele gel o orospu ananla karşıma. Seni bir hallere duçar edeyim ki, ve de süründüreyim ki, akim baş-cağızma gelsin. Dur hele. Gel hele. Yukardaki yüce Allah adamını bilir. Ben de bilirim. Senin yüreğiyin başına bir telli kurşun ki, parça parça eylesin. Başkası iktiza etmez arkadaşı. Sabrın sonu selâmet demişler.

Bu iş artık köylüyü toplayıp avurla zavurla olacak işlerden değildi. Başka bir pılan düşünmek gerekti. Köylüden bir tek kişinin ayrılmasına izin verilemezdi. Sonra nasıl çıkıfır Miralayın oğlunun karşısına. Nasıl bakılırdı yüzüne. Herif de Demirgıra-

ttın hasıydı. Hükümet bir dediğini iki etmiyordu. Etmiyordu ya, tarlaları da amma kıraçtı. Bunca yıl kendisine de bir verimli çiftlik bulamamış mı? Çiftliği kıraç olmasa, ne demeye fazladan para versin. İyi çiftliklerde pamuk toplamağa köylüler can atarlar.

Boyuna elinin ayasını dişliyor, bir çare düşünüyor bulamıyordu. Gene öfkesi kabardı. Öfkesi bir kabarıp bir iniyordu.

Şu deyyusların baş çekenlerini getirmeli şuraya. Çoluk çocuğun ortasında bir iyice döğmeli. Canlarını çıkarmalı. Ama olmazdı. Köylü kısmını her zaman korkutamazsın. Hele gemi azıya almışken hiç korkmaz. Ya herro, ya merro dedi mi kellesini kessen döndüremezsın.

Miralayın oğluna söyleyip şunları karakola çekmek... Köylü kısmı Allahtan çok hükümetten korkar. Amma İsmet'in adamları durmazlar ki, particilik kaygısıyla hemen arka çıkırlar köylüye. Babalarının oğlu sanki bizim köylü deyyusların. İşe siyaset karıştı mıydı iş yok onda.

Gözü dönmeye görsün bu köylü milletinin, hiç bir şeyle korkutamazsın. Ölümüne ölümüne yürür böyle zamanda bunlar.

Şunlarm yüzlerine bakın. Bakın Allahı mı severseniz. Konan sinek bin parça olur. Aaaaah! Aaaaaaah! başka zamanda geceydiniz elime. Aaaaaaaah! Bu suratı sorardım size it herifler.

Eline bir tek çöpü alır da kırmayı denersen, kolayca kırarsın. Amma hepsini birden kıramazsm. İki yüz çöpü bir araya getirince hiç mi hiç kıramazsm. İşte bunlar şimdi, bir araya gelmişler, toplanmışlar. Mümkünü yok kıramazsm.

Teker teker ele alacaşın bunları. Yola getireceksin. Öy-değil mi?

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Bu da makbul bir söz- Yumuşacık, ipek gibi olmalı. Sertlik sonra. Onun da sıra-SI gelir. Tüm bu günlerin öcünü fitil fitil burunlarından getir-mk gerek. Şimdi candan olmalı. Öylesine candan ki, gören-konuşanların gözlerinden yaş gelmeli.

Demirgırat Fahri Bey ne der? İdarecilik demek, yerine göre hareket etmek demektir. Sırasında katil, eşkiya, canavar gibi. Sırasında melek, evliya, Karatopraklı Hoca gibi.

Bu bir sırdır ki, öyle olur olmaz adamın aklı ermez.

«Avrat,» diye seslendi küçük karısına. «Hızmandan pekmezi çıkar. Yağlı ekmek tatlısı yap. Kavurmayı da kızdır. Karnımı bir mükemmelen doyurmak iktiza eder. Ve Hazreti Alinin cenk donunu giyinmek gerektir. Ve de Hazreti Ali Efendimiz gibi Döldül atma binip, yalın kılıcı ele almak gerektir. Düşmanlarımız dört bir yanımızı kuşatmıştır. Önüne geçmek gerektir. Zorlu savaş olacaktır. Bu savaşta altta kalanın vay haline. Vay haline güzelim»

Kadın bir şaşırıldı ki, bu eve geldi geleli kocasının sesini böyle tatlı, böyle candan, yumuşacık duymamıştı. Olduğu yerde durakladı. Sonra da gözleri sevinçle parladı, gülümsedi. Yüzü gamzeliydi. Gamzeleri açıldı.

«Azıcık elini çabuk tutsana Sultan. Çok çok iş var görülecek. Ekmeği de bir iyice kızartasm. Ve de kızarmış ekmek adama güç verir. Yanmış ekmek yemek de talih verir. Öyle mi güzelim? Ne durdun öyle?»

Durmuş gülümsüyor, içinde ılık ılık bir sevgi yeşeriyor, bilmediği bir tatlı duyguya atıyordu onu.

Sözleri eski sözleri aşağı yukarı. Hiç bir değişiklik yok ama, ya bu tat ne? Bu ılık ılık içe akan, yeşeren, büyüyen, büyüleyen sihir ne? diye içinden geçiyordu Sultan. Kocasının daha, daha çok konuşmasını istiyordu.

Bu sesin tadı gitmesin, sihri bozulmasın diye kıpırdamıyordu bile. Olduğu yerden kıınıldamadan ötedeki tavayı uzandı aldı. İçine hızmandan yağı boşalttı. Ateşe sürdü. Yağla pekmez keskin bir koku çıkararak eridi. Ateşin kıısına çekip içine ekmek doğradı.

Muhtar sözünün sonunu:

«Güzel kokuttun. Eline sağlık avrat,» diye bağladı.

Daha bir düş içinde kalmış düşünüyordu kadın.»-Düşünüp düşünüp kıvanç içinde gülümsüyordu. Hiç bir zaman, sevi"

283

sirk bile, öylesi zamanda bile sesi böyle olmamıştı bunun. İçinâe yepyeni, duyulmadık bir sevgi mi yeşermişti ola?

Sahana koyduğu yiyeceği sevgiyle kocasının önüne sür-riii. Karşısına, uğruna geçti oturdu. Ağzının içine bakmağa başladı- Hep konuşsun, durmadan konuşsun istiyordu. O konuştuğu genç kadını taze, hiç duyulmadık bir şehvet sarıyordu. Aaaaah böyle zamanlar gece olmalıydı ki... Yerinde duramıyor, fıkır fıkır kaynıyordu. Gamzesi çukur çukur oluyordu.

Yemeğini yeyip ayağa kalkan Muhtarla kadın da ayağa kalktı. Obanın içine doğru düşünerek, bir şeyler, derin bir şeyler kurarak ağır ağır yürüdü. Kadın arkasından hayranlıkla baktı. Aşkla, şehvetle.

Sonra kendi kendine mırıldandı:

«Böyle güzel huyların, böyle tatlı dillerin, böyle ıscacık yüreğin var da, her zaman dışarıya, öz avradına, çocuğuyunu anasına, ne demeye dışarı vurmazsın ya, tırnağına kurban olduğum?»

İlk iş olarak şü korkudan kaçıp da dağlara düşen Koca Halil buldurmalı. Aman Halil Emmi, demeli köyün ortasında, insandır bir hata yapar. Bilmeden, yani bilerek, isteyerek demeli, sonra huylanır deyyus, bir hatadır yapmışsın, zarar yok. Sana ne dedik de başını aldın da yazıya yabana, Allahm kır dağlarına düştün? Bu kocamış, kemiği derisine yapışmış halinle? Korkma, köylü sana hiç bir şey yapmaz. Ben de tüyüne bile dokunmam. Sen köyümüzün biricik kocasısm. Dedemizin yaşındasın. Çok emeğin geçti senin köye. Ha var bir yıl da bizi geç koy. Canın sagolsun. Sana kimse bir eğri lâf edemez.

Köylü kısmı saftır. Çocuğa benzer. Koca Halile karşı gösterilen bu hoşgörüllüğe sevinirler. Amma nasıl bulmalı o ko-camış domuzu? Bir saklanır ki, mümkün yok göremezsın.

Yüksek sesle, tellâl çağırır gibi, Koca Halilin oğlunu çağır-

«Yanma iki delikanlı al da babanı bul gel! Al getir. De ki ona> köy kurulu ve de Muhtarımız seni affeyledi. Cümle suçu-nu Ağışladı. Ve de tüm köylü suçunu bağışladı de. Yanılmaz

bir Allahtır, diyorlar, de. Korkmasın. Söz verdim. Al getir onu. Bugün akşama kadar bulup getirmelisin,» dedi.

Sesi gene öyle içe işleyici, dostlukla doluydu.

Koca Halilin oğlunun, babasına bu kadar ilgiden dolayı gözleri yaşardı.

«Başım üstüne ağam.» dedi. «Hem de gözüm üstüne. Arar bulurum babamı.»

Muhtar:

«Fıkaracık kaçarken yorulmuştur. Yanma iki delikanlı al da nöbetleşe sırtlaşırsınız. Amanın yürüterek getirmeyin kocayı.»

«Başım üstüne»

Köylüler ötelerde durmuşlar, Muhtarın değişik sesine yumşak haline, babacan tavırlarına bakıp işin içinde iş olduğunu, bir şeylerin döneceğini sezinliyorlar, bekliyorlardı.

Muhtar da köylünün, her hareketini inceden inceye takip ettiğini, ne düşündüğünü, ne yapacağını kestirdiklerini biliyor, her adımını ölçüyor, her tavrını ayarlıyordu. Arkasına dönünce kir pas içinde, sümüğü akıp ağzına girmiş bir kız çocuğu gördü. Amma da iğrenç yaratık, dedi kendi kendine. Tuh Allah belâsını versin böyle ana babanın. Bu köylü milleti hiç bir vakit medeniyete giremez.

Bu kız Sarı Mustafanın kızıydı. Sarı Mustafa yıllar yılı çocuk beklemiş, sonunda Allah bunu vermişti. Heeey koca Allahım, işine, hikmetine karışılmaz. Sarı Mustafa, çocuğun kız olduğunu duyunca önce sararıp nutku tutulmuş, sonradan derecesiz bir sevince gömülmüştü. Derler ki, kız çocuğuna bu kadar sevinen hiç bir erkek gelmemiştir yeryüzüne. Kız çocuğu el kiri, yıkarsın gider. Gider de el oğlunun ocağını tüttürür. Ya oğlan, oğlan gibi var mı? Ocakların en güzel yalımı. Kıyamete kadar sürdürür ocağını.

Şimşek gibi bir düşünce birden geldi geçti. Kızı hemen yerden aldı, başının üstünde, hooop, diye döndürdükten sonra omzuna oturttu. Sarı Mustafanın evine doğru yürüdü. Kızın saçları başı, kirli bez fistanı gök boncuklarla, düğmeler, sırçalarla bezenmişti. Bir omzu nazarlıklardan görünmüyordu. Bir sarımsak, boncuktan bir akrep, muska gibi durulmuş bir ja bezin içinde tavuk pisliği, bir çift kara yılanın çene kemiği... Şahmeran boynuzu dedikleri ince bir kemik, sonra düğmeler, birkaç renkli deniz kabuğu... Eve gelince kız omzundan kucağına indirdi. Kirli yanaklarından iğrenerek öptü. Neredeyse kusacaktı. Gözlerini yumup kız anasına uzatınca derin bir soluk aldı.

Kurtulmuştu.

«Bu kız dünya güzeli, dünya güzeli. Hele büyüsün de bir görelim, yaksın koca bir köyün delikanlısını da babasının başını, şu Sarı Mustafa oğlancığının başını da belâya soksun da görelim»

Vardı kızın saçlarını okşamağa başladı:

«Hele çabuk büyüyesin de, hele kavrasm da ortalığı. Şu Sarıca Mustafadan da kızın böyle güzeli çıkar mı? Allahm bir hikmeti, mucizati canım. Anasının soyu güzel, onlara çekmiş olacak.»

Küçücük bir ağaca belini yerip oturmuş Sarı Mustafa Muhtarı görür görmez ayağa kalkmış, sevinmiş, sevincinden ağız kulaklarına varıyor, ona sevgiyle bakıyor, içinden, «gene bir işin düştü herhalde gâvurcuk,» diyordu. «Yoksa benim kız kucağına alır da eve kadar gelir miydin? Yüzüne bile bakar mıydın hay Muhtar Ağam?»

Ama gene de derecesiz kıvanç duyuyordu bundan. Böbürleniyordu.

«Buyur buyur Muhtar Ağam,» diyordu ona en güzel, en candan sesiyle.

Muhtar oturmadı, ona tatlı tatlı gülümsedi geçti. Sarı Mustafaya bu kadarı bile çoktu. Mendilini çıkardı, bir iyice ağzını sildi. Artık köyde çoluk çocuk, kadının erkek önüne kim gelirse hatırını soruyor, okşuyor, öpüyordu.

Onu böyle görenler, içlerinden:

«Heeey bire gâvur,» diyorlardı, «gene köylüye işin düştü. Sanırsın gökten inmiş melâike.»

Böylece bir iki saat köyün içini dolaştıktan sonra evine döndü. Büyük karısına bile gülümsüyordu. Bu, son yıllarda hemen hemen hiç olmamıştı. Üstelik elinden de tuttu büyük

karının. Amma dört bir yanı kolluyarak, küçük karı çocuğuyla uğraşırken.

Küçük kadın çocuğu beşiğe yatırmış ayağa kalkmıştı ki, Sefer Ağa vardı çocuğu beşikten aldı, okşamağa, koklamağa başladı. Uzun uzun... Bu da ender yaptıklarındandı.

Ortalığın durulduğunu, el ayağın ortadan çekildiğini gö. rünce çabuk çabuk Kır İsmailin evine gitti. Onu görünce Kır İsmail çok telâşlandı. Yüzü soldu. Ne diyeceğini bilemedi. Buyur da edemedi. Muhtar işi çakmıştı Onun buyurunu beklemeden vardı, yığılı yatağın üstüne oturdu.

«Bu ne hal İsmail Ağa? Bize karşı bu yüzünün yıkkınlığı ne? Babanı mı öldürdük? Şöyle varalım da bizim İsmail Ağa ne yapıyor, görelim dedik hani. Dedik ki, haber verelim de hiç küsum çekmesin, Çukurovada tarlalarımız tutulmuştur. Delice Bekir Ağa gelir gelmez hemen aşağı inip pamuğa gireceğiz ki... Köylü kısmında sabır olmaz. Bilmezler sabrın sonunun selâmet olduğunu. Delice Bekir Ağamız bugün değilse yarın gelir. Bize öyle pamuğu çok tarla bulur ki, kesemize Halil İbrahim Hazretleri efendimizin bereketi. Hey babam heeeey, bir adam günde elli kilov bile toplar. Yaaa İsmail Ağa, büyük teyzemin oğlu. Köylü dediğin işvalara çabuk kanar.»

Kır İsmailin daha telâşının geçmediği yüzünden belliydi. Muhtara hiç bakamıyor, başını da yerden kaldıramıyordu. ötede durmuş kalmış iki oğlunun, karısının, kızının da başı yerdeydi.

Birden sözünü kesen Muhtar kıza döndü:

«Gel hele yanıma güzel kızım,» diye eliyle onu çağırdı. «Gel hele yakınıma. Senin için geldim. Yoksa kellemi kesse^ ler şu teyzemin öz oğlu Kır İsmailin yüzüne dünya bir yüzüne bakmazdım. Ama boynumu büken sensin. Gel şöyle karşıma otur da, bak sana ne diyeceğim. Senin başına o işleri getirenler öyle elimden kolay kolay kurtulamayacaklar. Ay g^ çer, yıl geçer amma ben hiç bir şeyi, hiç bir kötülüğü unutmam. Unutmam. Onları da unutmadım. Onlar büyük cezalarını çekecekler. Ben her bir işin bir sırasını beklerim. Sn*asLZ /.öt

is başsız soğana benzer. Sapı elinde kalır. İşte tam sırası bugün geldi. Unuttu der de bana gönüllenersin öyle mi kızım? Gönüllenne, ben bir işi kulağının ardına atanlardan değilim. Benim namusum var kızım. Dağ gibi de alaf almış, yalıma kesmiş yüreğim var. Köyümün ulu namusuna hile getirenleri karıncalar gibi ezerim ha. Ezer ezer ezerim! Ben köylümü, köylümün namusunu, güzel kızlarını yabanın itlerine pespaye ettiremem. Onları ulu cezalara çarptırmadan yüreciğimin başı rahat edemez. Gel şöyle, haaa... Geç karşıma da bir güzelce otur. Sana diyeceğim var. Baban da sanmasın ki ben öna yalvarmağa geldim. Ben koca Allahtan başkasına yalvara-mam kızım. Ona da insi cini yarattığı, yerle göğü halkettiği için... Dokuz kat göğün ücesinde durup da alemleri seyrettiği için, azıcık yal varabilirim ona. Yoksa kul olana mı... Kimse aklından geçirmesin... Ve de onu, ve de öyle şeyleri... Korkmasın. İstedığinin ardınca gitsin o. Ben, öyle şeyler düşünmem. Gel şuraya, otur karşıma. Hah şöyle»

Kız kızarıp bozarak gelmiş onun karşısına toprağın üstüne oturmuş, gözlerini de yere dikmişti.

«Kızım senin başına o işi getirenlerin başlarına öyle bir işler açacağım ki, dünya alem de şaşacak, çarkı felek de şaşacak. Lâl olup kalacaklar. Bu Çukurovada çok yüksek Demir-gıratlar, çok büyük, rüşvet yemez akıllı hükümetler var. Senin işin yüreğime dert duydu. Onları hapse sokturup da gözlerini delikte ıslatmazsam olur mu ki... Gözlerime hiç bir vakit uyku giremez. Varsın Kır İsmail aldırmasın. Namus onun namusu değil, benim namusum, köyümün ulu namusudur. Benden sorulur her bir şeysi köyün. Kızım sen babana bakma. Allah onun belâsını vermiş zaten. O aldırma. O yutar amma, ben yutamam. Muhtar Sefer Ağa Efendinin köyünden bir kıızı götürdük de beş ay oynattık da cezasını görmedik, de-diremem. Ulan ocağın bata bu iş beter iş, yarm öbür gün köye gelen gelene. Altımızda avrat koymazlar. Alırlar alırlar da-şa götürürler. Bunu beş ay gezdirdiler, ötekileri on ay gezdirirler. Bizde kız avrat koymazlar Allah göstermesin. Ben, iş-te ol sebepten bu ettiklerini onların yanma koyamam kızım. «Şimdi sana geldim ki, şu başından geçenleri bana bir da-ha, ilk anlattığının günkü gibi, hiç bir yerini, en ufacık bir ye. rini bile unutmadan bir bir anlatacaksın. Ben de o senin dediklerini Çukurovanın ulu hükümetine bir iyice arzuhal edeceğim ki, okuyan göz yaşım tutamayıp da hüngür hüngür avratlar gibi, çocuklar gibi ağlasın. Aynen senin anlattığının gi. bi yazdırayım da deftere, okuyanın yüreği ağzına gelsin de parça parça dökülsün. Bir iş gördürecek misin şehir adamının ağ. latacağım. Yüreklere çok yufka olur batasıcalarım. Yüreklere yanarakan gelsinler de o gâvurları köycek, avrat uşak, kız kızan götürsünler

Kozan Ağır cezasının sarp hapisânesine soksunlar. Soksunlar da bir daha çıkarmasınlar. Kır İsmailin umurunda mı kızım, seni götürmüşler de dağlarda öldürmüşler. Yanan, acıyan onunki değil ki. O kansız bir adam kızım. Onda kan olsa, teyzesinin oğlunu koyar da, teyzesinin oğluna şöer de, elin adamıylan bir olur da, onun iğvalarma kanar da bizim yüzümüze bakmaz da... Heeee onda kan olsa kızım, bu işleri görmez de... Varır senin düşmanlarını öldürür de., Sen başla kızım, söyle, söyle bir bir ki, o Kır İsmaili bana ettiğinden utandırayım» Kızım yüzü kıpkırmızı kesilmiş, başını yere iyice eğmiş kaldıramıyordu. O ezeli işkence gene başlayacaktı. Yüreği kuş gibi çırpıyordu kafesinde. Muhtar durmadan konuşuyor, ısrar ediyordu. Kız söylemek için kendini zorluyor ama, beceremiyordu. Az bir zamanda vıcık vıcık ter içinde kaldı.

Muhtar sonunda:

«Söyleme,» diye gürledi. «Sen de şu Kır İsmailin kızını değil misin? Sizin milletinizde hiç bir vakit kan yoktur. Sen başından geçenleri bir bir anlatmazsan, ben de Çukurova Demir-gıratına varıp ne diyebilirim de onları ağılatırım?»

Kızın anası birden ortaya atıldı. Kızım yanına geldi. Yanına oturdu. Öfkeyle omzundan tuttu sarsmağa başladı. Muhtar kıza hikâyeyi her anlattırmağa gelişinde böyle olurdu.

«Ömrü kesilesice seni! Ömrü kesilesice, söyle Sefer Etnm1" ne, söyle bir bir,» diye bağırdı. Sesi tâ obanın öteki ucunda"

duyuldu. «Söyle de o dinsizlerin eline zincir vurdursun. Söylesin büyük Demirgıratı da onların soylarını kurutsun. Hükümet kapılarında da sürüm sürüm süründürsün. Söyle Sefer Ağa Emmine. Derdini dökmekten kime zarar gelmiş ki... Bakma babana. O bu evin düşmanı kızım. Onun elinden hiç r k;;- iş gelmez. Onun elinden bir iş gelseydi, o da elin erkekleri gibi erkek olsaydı onların hepiciğini kurşundan geçirirdi. Geçirir de varıp hapislerde yatarı. Ben de onu alnım açık, yüzüm böyle yerde değil, ölenedek içerde gül gibi beslerdim. Söyle başından geçenleri geçen seferki anlattığın gibi, Sefer Emmine onların hakkından gelsin. Ha burada Demirgıratm büyük hükümeti varken. Rüşvet almaz, hak yemez.» Sefer:

«Söyle kızım. Hani seni onların elinden alıp getirdiğim gün nasıl bir bir söylediydin? Hani candarmanm geldiği gün. En güzel son anlattığında söylediydin. Hani söylerken ağlıyor, titriyordun. İşte o günkü gibi anlat. Aaaah benim aklımda hiç bir şey kalmaz ki... O günkü kalsaydı da Çukurova Ağalarına söyleseydim, onlara yapacaklarını bilirlerdi. O gün sen söyledin, ben titredim, ağladığıydım. Söyle o günkü gibi.»

Kız başını kaldırdı, yalvaran, ıslak gözlerle ona baktı. ' Sonra anasına, sonra babasına baktı. Sonra da ötede durmuş kalmış iki delikanlı kardeşine. Kızım bakışları gelip kardeşlerin üstünde . _ durunca, delikanlılar usulca oradan ayrıldılar .

Ana hırsından yerinde duramıyordu:

«Söyle ocağı batasıca sürtük. Utanıyor musun şimdi? Başından geçmiş bir kere. Başka çaresi var mı?»

Muhtar sesini daha yumşatıp, daha da yanıkiyaştırarak:

«Çocuk da öldü öyle mi? Ölü doğurdun değil mi? Vay kadersiz yavrum!»

Kız evet makamında başını salladı .

«Vay vay vay! Vay dünya! Benim yüreğim babasız, babası bellisiz, Ölü doğan bebeklere yanar. Yanar da gövünür.»

Ana iyice kızdı:

«Batasıca. batasıca!» diye kızın omuzunu koparırcasına

F. 19

29ü

ORTADİREK

sarstı. Sırtına da zorlu bir yumruk indirdi. «Kocaman adam bir dünya kadar kocaman adam gelmiş de ağzıym içine bakar Söyle de başından geçenleri, Çukurova Demirgıratlısı onların ağızlarını yırtıversin. Şimdi de tam avcunun içinde onlar Çu. kurovalmm. Tarlalardan alır alır götürürler. Pamuk da toplatmazlar.»

Muhtar ağır, tok bir sesle, yüzünü kırıştırarak :

«Toplatmazlar,» dedi. «Ne pamuk toplatırlar, ne de bir iş gördürürler.

Toplarlar, zincire vurup, atarlar deliğe. Çoluk çocukları da perişan olur,

yazıda yabanda, Çukurovanın düzündeki kalır. Kızlarını da alır, veririm Çukurovalı delikanlıların eline. Tüm Çukurovayı dolaştırır, oynatırlar. Anladınız mı ben niye geldim kapınıza? İşte bunun için. Yüreğinde kin olmayan erkek demem. Akıba, hıssım, köylü gayreti gütmeyenin de yeri yoktur insanlar arasında. Söyle kızım! Söyle de Çukurova Demirgıratının yüreğini ağzına getireyim. Söyle! Nazlanma! Senin için.» Kır İsmail olduğu yerde kalakalmış, yüzü andan ana değişiyor, bir hoş oluyor, öfkelenildiği ikide birde sağ elini sertçe çırpışından anlaşılıyordu. Olduğu yere kayarcasına çöktü. Çömeldi.

Kız başını yeniden kaldırdı. Önce Muhtara, sonra anasına, sonra babasına yalvaran gözlerle baktı. Yüzü pespebeydi. Domur domur terlemişti. Yenile yüzünü sildi. Kocaman, kara şalvarının içindeki kalçaları toprağa yayılmıştı. Başörtüsünü düzeltti:

«İşte öyle oldu,» diye başladı. «Öyle oldu. Tarladaydım. Babam harmanı savursun diye Ökkeş Emmime gitti. Gitti de gecikti. İşte öyle oldu»

Kırık dökük söylüyordu. Sonradan coştı:

«İşte öyle oldu. Babam gidince, ben de harman yerini sü-pürmeğe başladım. O köyden Kel Osman var ya, işte onun oğlu İbrahim. Hep bizim kapımızın önünden geçerdi Öteki yıl da onların köyleri bizim köyün pamuk topladığı tarlanın yanında pamuk topluyordu. Öyle oldu işte. Ben de onu gördüyüm-Kız, dedi, babam zengin dedi. Beni alır mısın? dedi. Ben de hiç bir şey demedim. Harman yeri süpürürken alıcın içinden iki kişi çıktı. Baktım birisi o gâvur. Bana hiç bir şey demediler. Kollarımdan tuttular, beni aldılar götürdüler. Nereye gittiğimizi bilemedim. Gece oldu...»

Tıkanıyordu. Burada sustu. Susunca anası onu dürttü. Muhtarın da yüzü gerilmiş, gözleri parlıyor, yutkunuyordu.

«Gece olunca, beni bir büyük, karanlık, kayış kanat dolu mağaraya soktular. Önce o gâvur geldi yanıma. Bağırdım, döğüstüm.»

Muhtar hafif bir titreme almış, kıza doğru eğilmiş gözlerini gözlerinin içine dikmişti:

«Sonra?» dedi. «Burasını iyi anlat. Hiç atlamadan. Utanına! Bu baban, bu anan, ben de baban sayılırım. Babandan da ileri sayılırım. De anlat. Anlat. Burası çok gerek olacak. Bıkrın izalesi derler buna. Kanunda, Demirgıratlı yanında cür-mü çok büyüktür. Kanunda yeri, yeri vardır. Durma anlat!»

«Bağırdım, çağırdım. Sonra arkadaş da geldi yanına. Sabah olanadek kendimi teslim etmedim. Şafak atarken bıçağın çekti. Seni öldürmek farz oldu ey orospu, dedi o gâvur. Bıçağı taktı donumu, fistanımı baştan ayağa yırttı. Beni çırılçıplak soydu. Anadan doğuk gibi etti. Giyitlerimin yırtıklarını da topladı, götürdü mağaranın ağzında ateşe attı. Ateşin üstüne atıldım ama, onları kurtaramadım.»

Muhtar, titremesi artarak:

«Burası iyi. Hükümete burasını söyleyeceksin. Kanun tam buradan tutar ki Allah Allah! Allah Allah! Tutar ki, mümkün yok bırakmaz. Bırakmaz ki bırakmaz. Çok büyük cürümdür bir kızın elbiselerini yakıp, onu anadan üryan koymak. De, de bakalım. De bakalım, de! De! De! Söyle!»

Kız anlattıkça utangaçlığı azalmış, sinirliliği geçercesine, kendini sözlerine kaptırmıştı.

«Giyitlerimi kurtaramayınca, kaçtım mağaranın dibine aklandım, büzüldüm oraya. Arkamdan güldü gâvur.»

Muhtar:

«Vay dinsiz oğlu dinsiz, vay! Olacak iş mi?» Dişlerini gıcırdattı.

«Güldükten sonra bana dedi ki, hey kız, dedi, biz gidiyoruz. Sen de madem ki bana teslim olmadın, böyle anadan doğ. ma var git köyüne. Kodular gittiler. Sesleri soluklan kesildi. Ben de onlar gittiler diye çıktım mağaradan. Köye doğru kaçarken, baktım çalının içine saklanmışlar bana gülerler. Ben koştum. Arkamdan yetiştirler. Ellerinde yalın bıçak. Tuttular beni, gene mağaraya getirdiler. O gâvur arkadaşına dedi ki, bu senden ürker de o yüzden teslim olmaz. Yoksa ben onu avrat edeceğim diye aldım kaçırdım. Neden teslim olmasın? Deli mi ki bu kız, dedi. Sen köye git de bize ekmek getir. O koydu gitti. Biz kaldık. Yalvardı bana. Ben gene teslim olmadım. Sonra gözleri deli gözleri gibi

oldu. Gözlerini görünce korktum. Yemin etti, seni avrat edeceğim diye. Ben de...»

Yutkundu söyleyemedi.

Muhtar ayağa kalktı, oturdu. Yüzü sararmıştı. Boğuk boğuk:

«Sen de yattın mı altına?»

«Gözlerinden korktum. Ceketini içkardı yere serdi. Beni zorlan yatırdı.»

Muhtar:

«Ağladın mı? Çırpındın mı?»

«Ağladım, çırpımdım. Olmaz, dedim. Git beni anamdan, babamdan iste, dedim'. Aldırmadı.»

«Ne dedi?»

«Deliye dönmüştü. Hiç duymuyordu. Gözlerinden korktum.»

«Sonra? İşte burası kötü. Onu sıırmadm mı? Döğüşme-din mi? Öylecene teslim mi oldun?»

Kız başını yere eğdi. Yüzü o anda pembeden sarıya kesti.

«Söyle! Söyle! Söyle ne oldu?»

Muhtar cezbeye tutulmuştu. Öylesine, söyle diyordu ki, kızı ürpertti.

«Söyle ne oldu?»

~ *!

«Sonra elim ayağım kesildi. Kıpırdayamadım.»

UKTADİREK

293

«Hiç mi kıpırdamadın? Hiç mi?»

«Gözlerimi yumduğumu, sonra bağırdığımı biliyorum.» «Sonra ne oldu.

Burasını bir daha, de bakalım. Bir daha. Burası çok gerek.»

«Sonra kalktı, yanıma oturdu. Soluyordu. Benim elim ayağın tutmuyordu.»

Muhtar:

«Orasını değil,» diye bağırdı. «Orasını değil. Yattığın yeri bir daha söyle.

Burası esas. Tam kanunun tutacağı yer.»

Kız gözlerini kaldırdı, hayretle onun yüzüne baktı, sustu.

Muhtar birkaç kere ayağa kalktı geri oturdu. Yerinde du-raralıyordu.

«Elin ayağın kesilince üstüne geldi. Öyle mi? Sen çırılçıplak ağzı yukarı yatıyordun. Ellerinle memelerini de kapatmadın mı?»

Kız karşılık vermiyordu sorularına. Anası gene dürttü.

«Söylesene ömrü kesilesi. Olmuş bir iş. Ne utanırsın? Adam hükümetten utanır mı?

Her bir şeyi söyleyeceksin ki cezasını versin o gâvurların.»

Muhtar.

«Doğru doğru. Söyle kızım, söyle ki...»

Kendinden geçmiş gibiydi. «Söyle ki...»

Kız sesi titrek, bozulmuş, korkunç bir sıkıntı içinde başını kaldırdı, asılacakların bitkin, işkence çekenlerin yorgun, yalvaran, aman dileyen gözleriyle gene baktı.

Anası bir iyice gene dürttü.

Kız ölgün bir sesle duyulur duyulmaz:

«Üstüme geldi. Soluğu tüm her yerimi yaktı. Kavurdu. Kıpırdayamadım. Hiç elimi bile oynatamadım. Sonra canım bir ağrıdı ki... Bağırdım. Kalktı üstümden. Neden sonra gözümü açtım ki, yanıma oturmuş solur»

« O da çırılçıplak mıydı?»

x

Kız gözlerini yere eğdi:

«Çırılçıplaktı.»

«Anadan üryan mı?»

«Üryan.»

Muhtarın ağzında tükrüğü kurumuştı. Bir daha, bir da. ha anlattırdı orasını.

«Ter içinde miydi?» diye sordu. «Tüm bedeni? Sen de ter. ledin mi? Cıpıldık tere batmışsın baktın ki, öyle mi?»

Kız başıyla evet yaptı.

Gerginliği, şehveti azıcık durulan Muhtar, yatağın üstüne iyice yerleşip, sağ ayağını altına çektikten sonra:

«Sonra, sonra ne oldu? Ben bu kadarlığımı bilmiyordum. Ya da unutmuştum. Ben onlara yapacağımı biliyorum. Aşmalı onları asmah. Bunu onların yanma koymamalı.»

Ana:

«Yaa Sefer Ağam, koymamal1,» diye inledi. «Daha neler getirmemişler sabinin başına. Söyle kızım.»

Kır İsmail olduğu yerde büzülmüş, donmuş kalmıştı. Konuşulanları duymuyor bir hali vardı. Taş gibi kalmıştı oracıkta.

Muhtar sakın bir sesle:

«Sonra? Sonra? Sonra?»

Anas1:

«Kızım,» dedi, «gece olsa iyi söylerdi. Sefer Emmisi sen de dinler, yüreğin köz köz olur, yalım alırdı içerini, gider de onları öldürüverirdin.»

Muhtar:

«Söyle kızım, soyleyiver. İsim var. İyi bellemeliyim ki...».

Kız daha yavaş, sesi çıkmıyor, boğuluyordu.

«Sonra arkadaş1 geldi. Elim ayağım kesilmiş, yerimden kıpırdanamıyorum. Sonra arkadaş1 gelince o gâvur kaçtı da gitti.»

Muhtar sözünü kesti.

«Burasını unutmuşsun. O zaman dediydin ki, arkadaş1 gelmeden bir daha üstüme geldi, dediydin, ondan sonra da ölür gibi oldum, hiç kıpırdayamaz oldum, dediydin. Yalan mı yoksa? Aman unutma! İfadeyi bir öyle, bir böyle verirsен olmaz. Onlar sonra kurtuluverirler. Yalan söylüyor, derler,»

Kız daha yavaş:

«Öyle olduydu. Ölü gibi olduydum. O gâvur kaçıp gidince, arkadaş1 geldi üstüme. Etme, eyleme, dedim, ağladım. Et-

ORTADIREK

295

.A.

jje, ben onun avradı oldum. Yapma bunu bana. Merhamete gelmedi, ağıdına bakmadı. O da üstüme geldi. Sonra mağarada bir aydan fazla kaldım. Yatak da getirdiler. Bir ay ikisi birden... Giyitim yok ki kaçıp kurtulam. Geceleri biri yatar uyur, "iri nöbet bekler.»

Muhtarın yavaş yavaş gene ağzı kuruyordu.

«Gözünü açtm baktın ki arkadaş1 da yanında anadan üryan öyle mi?»

«Anadan üryan»

«Sonra?»

«Sefer Emmime deyim ki, bir aydan sonra baktım ki dört delikanlı daha geldi. Bana bir fistan giydirdiler, Alakömeç ormanına götürdüler. Onlar da dağda bir dama koydular beni. Gene anadan üryan ettiler. Onlar da çok tuttular orada beni. Sonra beş kişi geldi, beni onlardan aldı. Kımıldar yürür halim kalmamıştı. Sırtlarına aldılar, - "Kurtkoyağma götürdüler. Kurtkoyağmda bir koyun damında döşe döşe oynattılar beni. Oradan Çitiloğlanlı köyüne verdiler. Çitiloğlanlı delikanlıları döğüş edince biribiriyle, bir tanesi ötekim vurunca, beni candarmaya verdiler. Bir ay da candarmaların yanında kaldım. Oradan o gâvur beni geldi, avradımdır diyerekten aldı. Mağaraya gene götürdü koydu. Bana çok yüreği yanıyordu, ağladı. Bana çok iyi baktı. Bal yağ getirdi, yedirdi. Bir ay içinde topladım, iyi oldum. Ama bana gene giyit vermiyordu. Anadan üryandım. Beş ay giyit yüzü görmedi sırtım. Ben iyi olunca köylerden oğlanlar geliyor, beni görüyorlardı. Bir sabah baktım ki sen geldin Sefer Emmi. Seni görür görmez ayağına kapandım. Aklında mı?»

Muhtar, yüzünde belli olan büyük bir kederle:

«Mağaranın kapısında, anadan üryan ayağıma kapanınca ben ne yaptım?»

Kız başını kaldırdı, minnet dolu gözlerle Muhtara baktı:

«Sen de kaputunu çıkardın hemen üstüme örttün. Sonra giydirdin.»

«Sonra?»

«Gece oluncaya kadar dağda bekledik. Sen tabancanı çek. tin, öyle bekledin beni. Kimse yaklaşmadı bize. Gece olanca da aldın beni eve getirdin»

«Söyle kızım, sen üryanken sana hiç elim değdi mi? Bir şey yaptım mı?»

Kız gene yaş dolu gözlerle, minnetle ona baktı:

«Yok,» dedi «Hiç değmedi.»

«Ben seni gelip bulmasam, ne olurdun? Bir de kamında çocuk?»

Kız:

«Ölürdüm,» dedi. «Zaten soğuktan buyuyordum.»

Muhtar ayağa kalktı. Kır İsmaille doğru yürüdü. Kır İsmail başını kaldırdı, ona baktı. Yüzünden hiç bir şey anlaşılmıyordu. Öyle donuktu. Yalnız göz çukurlarında birer damla, yaş vardı.

Muhtar eğildi, elini omuzuna koydu. Kır İsmail kalkmağa davrandı, kalkamadı. Sonra ellerini yere dayadı, kalktı.

Muhtar gözlerini gözlerinin içine dikti:

«Kızı nasıl ellerinden alıp getirdiysem, onları da öyle bir perişan, perperişan edeceğim ki âlem de .şaşacak. Cümle âlemin parmağı ağzında kalıp Muhtar olunca böyle olmalı, böyle köyün babası, hıssımına, akrabasına böyle sadıkana, böyle bağlı insan olmalı. Böyle insan oğlu insan olmalı, diyecekler, Kızın söylediklerini duydun ya, bundan sonra var da, git başkalarıyla birlik ol. Bırak da beni, el içinde yalnız koy da öz teyzeyin oğlunu.»

Sertçe, elini yeniden omuzuna koydu çekti. Kır İsmail bir söze varamadan oradan ayrıldı.

Kadınsa ayağa fırlamış, ayakta kalakalmış kocasının ya-nına gelmişti:

«Sen var da,» diyordu, «Taşbaşım oğluyla git. Ben şoca-fc-lar-ımlan Sefer Efendinin yanında kalacağım. Bak, senin alamadığın öcümüzü o alacak.»

Bağdırdı:

«Onun bana yaptığı iyilikten sonra kellemi bile kesseler, kanım Muhtarımızdan yana akar. Duydun mu İsmail?»

1

ORTADIREK

297

Bunu Muhtar duydu, sevindi. Yakınlardaki köylüler de duyular.

Muhtar doğruca Uyuzoğlanın evine gitti. Uyuzoğlan göçünü her zaman obanın dışında, köylünün uzağına kurardı. Gündüz böyle obadan uzaktakileri gezmeliydi. Gece de ötekileri. Daha dışlileri. Uzaktan seslendi:

«Heey Mahmut, orada mısın? Yanına geliyorum.» Mahmut ayağa kalktı, sevindi.

Köyün koca bir Muhtarın evine, ayağına kadar geliyordu.

«Buradayım Emmi, buyur,» diye onu yolda karşıladı. Mahmudun sevinci Muhtarın gözünden kaçmadı. «Eeee söyle bakalım, nasılsın Mahmut oğlum? Sen de git-rin mi Taşbaşım toplantısına?» Mahmut heyecanlandı:

viYooook! Tövbe tövbe! Ben Muhtar Emmimle bileyim. O nerde, ben ordayım. Öl dediği yerde ölür, kal dediği yerde kalırım. Avradım da öyle. Çocuklarım da öyle.» Hart hart kaşınıyordu.

Uyuz Mahmut tamamdı, tamamdı ama varıp evine azıcık oturmalıydı. Hoşuna giderdi fıkaranın. Fıkara kısmına bir parça güleç yüz göster, onlara dünyayı başıslarsın. Kondukları yere vardı. Uyuz Mahmudun konağında ağzı kırık bir tencere, bir de yağ dolu bir rakı şişesinden başka hiç bir şey gözüküyordu. Çırılçıplak, boydak gelmişti. Köydeki evi de dopdolu değildi ki... O da tamtakır.

Şu fıkara kısmı ne de iyi olur, diye düşündü. Amma ellerine birazcık birşey geçmesin, bitleri kanlanmasın azıcık, burunları havayı döğes. Allah bunlara diş versin de tırnak vermesin. Bunların böyle iyi, böyle masum, tertemiz, çocuk gibi kalabilmeleri için gün yüzü görmemeleri gerek. Allah da o spbepten bunlara vermez. Bozulmasınlar diye.

Uyuzun karısı telâşlandı. Evlerine gelen koskoca Muhta-aı altına serecek bir palazları da yoktu. Çaresizlik içinde ın<*ü durdu.

Muhtar:

«Oturmayacağım bacım,» dedi. «Dedim ki varayım bakayım, şu bizim deli oğlan ne halde. O derdi daha çekiyor mu. Sunuz?»

Kadın gözlerini yumdu. Başını eğdi.

«Duydum ki çocuklara da bulaşmış, öyle mi?» Kadın gene başını eğdi.

Üstü başı paramparçaydı. Kocaman ayakları kapkara, ya-rık yarıktı. Çocuklar çırılçıplaktılar.

«Sana demeğe geldim ki, bu kış, köye dönünce, şube Reisine gideceğim, yalvaracağım, seni mutlak asker ettireceğim. Olmaz olası baban yaşını küçük yazdırmış. Gerekirse yaşım da büyüteceğim. Sen bu kış mutlak asker olacaksın. Askerliğe gidince de orada seni hastaneye alacaklar, seni bir iyice ilaçlayıp, anadan doğmuş gibi edecekler. Mistiği bilirsin, Kel-cenin oğlunu da bilirsin. Biri on yıllık, birisi on beş yıllık uyuzdu. Karının oğlu da, Külüstür Veli de

öyleydi. Uyuz olmayan mı vardı ki... Onları, baktım ki, mümkünü yok uyuzları iyi olmayacak. Gönderdim askere. Gönderdim askere, uyuzlarını iyi ettiler. Tosun gibi döndüler askercilikten. Bu uyuz kısmı bir belâ hastalık. Askerden başka yerde iyi edilemez. Çok pamuk topla bu yıl, ölmez sağ kalırsam seni asker ederim bu kış. Sonra izinli gelirken, varırsın komutana, böyle böyle hal keyfiyet bizim evde dersin. Avradın çocuklarım da benden beter dersin. Komutan bir koca şişe ilâç verir sana, getirirsin. Sürersin, sürersin avrada, çocuklara, onlar iyi olurlar. Bu kabalığı sana yapacağım. Sen uyuza düşeli altı yıl oldu öyle mi?» Mahmut kıvançla gülererek:

«Çok oldu,» dedi.

Sonra Muhtara yaklaştı:

«Amanın Emmi, tövbe tövbe! Ben senin yolundan sapar mıyım hiç? Sen beni bu yıl bir asker edersen... Bir an önce.--Kulun olurum»

Kaim bir sesle, başını sallayarak:

«Ederim, ederim,» dedi, yürüdü.

OHTADİREK

299

Uyuzun evinin ötesinde Zalacamn evi vardı. Muhtarın sıkı ahbabıydı. Zalaca bir leğende birşeyler yıkıyordu. Gözü ona ilişti- Kimseyi dinlemez, lâfı çok, kimseyi takmaz, kendi başma buyruk bir karıydı Zalaca. Zaptolunacak kalenin zorlu taşlarından biriydi. Malı mülkü, tarlası da vardı. Kocasını, çocuğu kimi kimsesi yoktu. Kocasını evlendiğinden bir ay sonra alıp Yemene götürmüşler, bir daha da dönmemişti. O da bir daha kocaya varmamış, tarlasını kendi sürmüş, ekinini kendi biçmiş, ineğini sağmış, yağın bir gramını bile yemeden satmış, para yapmıştı. Bu köyde en paralı oydu. Gömüsü var derlerdi. Gömüsünün yerini kimse bilmezdi. Kardeşlerinin oğulları, kızları vardı ya akraba olarak, onlara hiç bir şey koklatmazdı. Ölünce gömüsü de, varı yoğu da toprakta kalacaktı. Muhtar bir hafta öncesine kadar çok sevmişti. Şimdiyse Taşbaşa dönmüştü. Zalaca Karı gece gündüz düş görürdü. Belki elli yıldır, her önüne gelene düşünü anlatır, yorumlatırdı.

Muhtar ondan birşeyler koparabilmek için, kasabadan zırlıtlı bir düş kitabı almış, arzuhalci Yanık Hakkıya okutmuş, koca kitabı aşağı yukarı ezberine almıştı.

Zalaca Karı her düş yorumlatmağa geldiğinde ona birkaç yumurta, biraz para, bir parça yağ, yoğurt getiriyor, düşlerini söylüyor, o da her zaman onun düşünü iyiye yoruyordu.

Eğer düş çok iyiye yormağa uygunsa, ondan daha çok yumurta, yağ, para istiyordu. Köylü dedikodu yapıyor, bu deli karının kazancı Muhtar için diyorlardı. Başucunda durdu. Zalaca Karı başını kaldırmadı. Muhtar onun kendisini tâ uzaktan görmüş olduğunu biliyordu. Karlısına geçti çömeldi. Zalaca Karı gene başını işinden kaldırmadı:

«Hey bire Zalaca,» dedi Muhtar, «ne o? Yüzünü eğersin kize karşı. Babanı mı öldürdük ki? Bir kötülüğümüz mü dokundu size?»

Zalaca başını kaldırdı, soğuk soğuk:

ORTADİREK

301

«Yooook bire kardaşım, sana ne demeye yüzümü eğeyi ki, ne yaptın ki bize?» Başını geri eğdi.

Muhtar onun bu haline gevrek gevrek güldü:

«Köylü seni şişirmiş. Bana karşı seni iyice doldurmuşlar, Ben o kitabı, o düş kitabını sırf senin için, amanın şu avra-dm güzel düşleri araya gitmesin diye aidiydim. Getiren onu tâ Kâbeden getirmiş. Peygamber efendimizin eli değmiş o kitaba. Bir düş kitabına peygamber efendimizin eli değmemişse o kitap hiç bir düşü hayra yoramaz. Köylü sana diyor ki, O Muhtar seni soyup soğana çeviriyor, diyor. Sen de inanıyor, sun onlara. Bire Hatun bacım, sen de biliyorsun ben o kitabı on sarı altına aldım. İki altın da Arzuhalciye verdim, bir ayda okuttum. Senin için bir iyice ezber ettim. Sırf senin için. İki yumurta, azıcık yağ, birkaç kuruş veriyorsun amma... (j;> mm da kurtarıyorsun. Ben senin düşünü yormasaydım o ka* yılı, sen de yola çıkar ötekiler gibi kar altında kalmaz rruydın? Ben senin düşünü yormasaydım, o zelzele günü sen de ötekiler gibi içerde yatar, damın altında kalıp ölmez miydin? Ben olmasaydım, sen o sele girer, boğulup gitmez miydin? Ben o kitabımızı on sarı altın verdim. İki de

arzuhalciye. Yıllar yılı senden bu on altının çıkarabildim mi ki? Senden başlıt da bu kitapta kimin düşüne baktım. Kitabın kızlığı bozulmasın diye sırf senin düşlerine baktım. Öyle değil mi? Üstümüzdeki Koca Allah şahit ki, bir senin düşüne baktım. Saraylar' başıslamış gibi, ne yüzünü eğersin bana? Ben de bundan böyle senin düşüne bakmam anam. Gider öteki köylülerin düşüne bakarım. Etek etek de para kazanırım.»

Zalacanm elleri durdu, gözlerini Muhtarın gözlerine dikti. Muhtar anladı ki öteki köyler sözünü edince, turnay gözünden vurdu, sözü sürdürdü:

«Amma o zaman kitabın kızlığı gider, senin elinden çıkar o zaman. Belki de doğruyu söylemez. Gidip ötekilerin düşüne bakayım mı?»

Zalaca soğukça:

«Git bak kardaşım,» dedi.

«Peki gider bakarım. Sen hiç düş görmüyorsun bugünlerde herhal. Varsın, kitabın da kızlığı bozulsun. Vay kitap vay! On beş yıldır her Allanın günü senin düşlerini hayra yordu jja, bir yanlış bir şey söylemedi. Vay insanoğlu vay! Vay emeklerin vay kitap! İnsanoğluna güven olmaz, çiğ süt em-miştir demedim mi? On beş yıl onun umudu olursun, doğru yolu gösterirsin de, seni kaldırır atarlar demedim mi? Düş aörmez olunca da yüzüne bakmazlar demedim mi? Kuşçuoğ-Annun oğlu kırk altın verdi de vermediydin kitap seni. Sırf köylüm için. Başı sıkışınca köylüm darda kalmasın diye. Şimdi seni satacağım. Günahı onların, gayrı düş görüp işi düşmeyenlerin boynuna. Bir gün gelir de düş görmeğe başarlarsa, bakacaklar ki sen yoksun. O zaman taşlar alıp bağırklarını dögecekler ama, sen o zaman bir kuş olmuş, kafesinden uçmuş-sundur.»

Koltuğunun altındaki kitabı çıkardı, baktı baktı, evirdi çevirdi baktı, başını salladı. Acıklı bir sesle:

«Vay kitap vay!» dedi. «Vay kitap vay!»

Kitabı sağ eline aldı, göğsüne bastırdı:

«Allahmı seversen Bacı, sen gayri hiç düş görmez mi oldun?»

Bu sözü söyledikten sonra sustu. Ortalıkta derin bir sessizlik oldu.

Zalacanm elleri durmuş, yüzü gittikçe değişiyor, yumuşuyordu.

Muhtarın gözünden kaçmadı. Gülümsiyerek:

«Sen düş görmez olur musun sen!» dedi. «Düş görmezsen ölürsün. Amma velâkin, ben kitabı satacağım. Son gördüğün düşü söyle bari de...»

Zalaca leğeni bıraktı Muhtara doğru yaklaştı:

«Satma kurban olduğum Sefer Ağam. Satma kitabı. Ne demeye satarsın. Senden ekmek istemez, su istemez.»

Muhtar:

«Bir işe yaramazsa, neleyim ki kitabı?»

Zalacanm dopdolu olduğu belliydi. Bir haftadır düşünüy söylememiş, patlayacak hale gelmişti.

302

ORTADİREK

«Söyle, söyle bu geceki düşünüy söyle bana. Söyle de havra yorayım.»

Zalaca yutkundu:

«Bu gece düşümde,» dedi durdu.

Muhtar:

«Hayırdır inşallah!» ı ekledi.

«Bu gece bir dağ başındayım, kayalık, sarp dağ başı.»

«Sen hiç, sen düş görmez olur musun? Amma ben bilirim, sen köylünün iğvasma - uydun. Önce şuradan bir çimdik tuz getir de ver bana. Ondan sonra düşünüy hayra yorayım.»

Zalaca kalktı, bir torbadan bir çimdik aldı, Muhtara verdi. Muhtar tuzu ağzına attı.

Bir şey almadan o kimsenin düşü yorumlanmazdı. Onun için Muhtar tuz istedi. Ya para, ya yağ, ya bulgur, bir şey almalıydı ki kitap doğruyu söylesin.

Zalaca sevinçle karşısına geçti. Yüzündeki deminki sıkıntıdan eser kalmamıştı. Alışkanlıkla. -

«Dağ başında bir tek kocaman, dünya kadar kocaman açılmış çiçek gördüm. Bir geyik geldi, çiçeğin altına yattı. Geyiğin yanından bir delikanlı çıktı, bana yaklaştı. Elimi tuttu. Yüzüne bakamıyordum. Sonra gözden yitiriverdim onu. Geyik bana baktı. Gözleri bir adamın gözleri gibiydi. Öteden bir yılın çıktı, geyiği

yutuverdi. Korktum bağırdım. Yılan dedi ki bağıрма. Bana yumuşacık bir yatak serdi, yat, dedi. Yattım. Yumuşacık yatak. Yatağa gün vurdu. Sonra yılan üstüme geldi. Boğuluyordum. Uyandım ki kan tere batmışım...» ^
Gözlerini yalvarırcasına Muhtarın gözüne dikti. |j

Muhtar:

«Buncacık mı?» diye hayretle sordu.

Zalaca:

«Daha çok var ya, şimdi sen bunları söyle.»

Muhtar sağ elinde "tuttuğu kitabın üstüne sol-elini koydu, gözlerini yumdu.

Bedeni iki yanma birkaç kere sallandıktan sonra:

«Düşte dağ görmek, dağda makam tuttuğunu görmek büyük bir mülke, Çukurova büyüklüğünde bir mülke sahip ol-rrfağa veya büyük bir adamın, Demirgıratm, Muhtarın himayesiyle iyi servete malik olmağa işarettir. Arafat dağına çık-rtıak, hakka rücu edip, tanrısını ululadığma işarettir. Yani ianrı seni çok sevecek demektir. Dağda taşa binmek evlenmesine, evli ise bir işle meşgul olmasına işarettir. Taşa çomak ile vurup su çıkarmak, zengin olacağına ve eğer zengin isen ^almm ziyadeleşeceğine işarettir. Yani çok çok, dünya kadar malın olacak. Gelelim geyiğe, geyik kutlu bir hayvandır. Görelim bakalım, geyik üstüne kitap ne söylemiş, biz ne manalar çıkarmışız.»

Zalaca kulak kesilmiş, sevincinden kabına sığamaz bir hal almıştı. Bu da Muhtarın gözünden kaçmadı.

Sesini daha yumuşaklaştırıp, daha içe işlercesine derinden söylemeye başladı. Türkü gibi yanık yanık söylüyordu.

«Mis geyiği görmek, bir kadının güzel olduğuna, Hürü melek olduğuna, ne kadar yaşlı olsa da Allahm onu tüm erkeklerin gözüne güzel göstereceğine işarettir. Geyiği kesmek, bir kadının tuvana bir delikanlıyla yatacağına, o delikanlının onun için yanıp tutuştuğuna işarettir. Çok tatlı bir cimaya işarettir. Tadı damağından uzun zaman gitmiyeceğine de işarettir. Geyik derisi yüzmek, güzel, yabancı bir erkekle dal-gündüz cima etmeğe, sarılıp koklaşmağa işarettir. Geyik eti yemek on sekizinde, zengin, sana yanmış, sevdalanmış bir kocadan gelecek mala işarettir. Burası çok iyi. Umudlu. Al-lahtan hiç bir vakit umud kesilmez Zalaca. Bütün bunlar iyi şeylere işarettir.

«Yılan görmek, yılanın koskoca bir geyiği yuttuğunu gör-mek, çok pamuk toplayacağına, pamuktan aldığıın paranın bir taş altında saklandığında, o paranın doğuracağına, çoğalacağına işarettir. Yılan senin üstüne gölge olmuşsa, sana yumuşak yatak yapmışsa, büyük bir kimseyle cima ed_eceğine işarettir. Çukurovah bir Ağayla. Sonra senin Cennete uçarak gideceğine işarettir. Ağzından yılan çıktığını görmek, yılanın

üstüne geldiğini görmek, yatak yaptığını görmek güvendiğin, seni seven birisinin aleyhine attığına işarettir. Onun aleyhinde bir daha bulunursan öleceğine işarettir. Zinhar bir daha o kimsenin aleyhine atmayacaksın demektir. Ter içinde uyanmak da bu demektir. Ve de müslüman bir kimseye düşman olduğuna işarettir. Ona kötülükten vazgeçip doğru yola sapacağına işarettir. Ejderha görmek, kötü bir adamın peşino düştüğüne işarettir. Senin gördüğün de bir ejderhadır. Ondan hiç bir vakit millete bir fayda gelmeyeceğine işarettir. O adamın köylünün düşmanı olduğuna işarettir. Kölüyü ser-sebil, perişan edeceğine işarettir. Amma bunların hepsi, sonunda büyük bir iyiliğe, bol aydınlığa işarettir. Yılanın kırmızı olması, senin gördüğün yılanın bir yanı kırmızıydı, gecede iyi farkedemedin, tuvana bir delikanlının gece gündüz senin aşkından yanıp kavrulduğuna, gece gündüz seninle cima edeceğine işarettir. Senin haberin olmadan seninle cima ettiğine işarettir.»

Terlemişti. Kitabın üstünden elini çekti, kitabı dudağına götürdükten sonra cebine koydu. Ayağa kalktı. Zalaca da onunla birlikte ayağa kalktı.

«Kurban olduğum,» dedi Zalaca, «daha düşüm vardı. Ben biriciğini söyledim ancak» Muhtar:

«Satıyorum gayrı kitabı. Bir daha düşleri hayra yormak yok. Ha dedim, sana bir son iyilik daya edeyim.»

Zalacanm sevinçli yüzü birden keder içinde kaldı. Elin-' den en sevdiği bir şeyin alınmasıyla kahrolanların acısına düştü.

«Kurban olurum Sefer Ağam, satma şunu. Ben ettim sen etme. Düşman sözüne uydum da, sana gelmedim. O gelmediğim günler ne yapacağımı, ne edeceğimi bilemiyordum.

Deli gibiydim. Patlıyordum. İçimde, bağırımın şurasında bir yangın vardı, boğuyordu beni. Şimdi ferahladım. Üstümdeki yük kalktı. Verme kitabımızı ellere. O zaman ben ne eylerim ki-Bir daha da düşmana uyarsam iki gözüm önüme âtfsın. Kandırdılar beni.»

ORTADİREK

305

Muhtar Zalacanm duramıyacağımlı biliyordu ama, bu kadar çabuk yola geleceğini de kestirememişti.

«Korkma Bacı,» dedi, «korkma. Kızgınlığımdan söyledim, gın altın verseler de kitabımızı satmam. Bu kitabı kim yazdı? Elhac Mısırlı Kâmil Efendi Hazretleri getirdi Yemenden. Kâ-beden. Hiç satılır mı? Bir daha ele mi geçer ki... Amma sen de bir daha öyle itlerin iğvasına kanma. Sonra karışmam ha. Öteki, geriye kalan düşlerini de, aşığıda, Çukurovada tabir ederim. Şimdi sen git köyün içine, gördüğün düşü söyle. Taş-başm köyü perişan edeceğini söyle. Düşte gördüğün ejderha odur. Köyü yutmak istiyor. Köy de geyik. Anladın mı? Köylüye böyle ilânat ver ki, herkes anlasın işi. Korkma, kitap bizim.»

Zalacadan ayrıldığında, kendi kendine söyleniyordu: «Vay Taşbaş vay! Vay yavrum vay! Sen benimlen aşık atabilir misin? Senin arkanda bir adam korsam, Sümüklü Öksüzden başka, bana da Sefer demesinler.»

Evine gitti. Komşudaki bir delikanlıya:

«Haydi git de çağır şu Köstüoğlunu,» dedi. «Şu deyyusu.»

Az sonra Köstüoğlu geldi.

Muhtar onu görür görmez hışıyla ayağa fırladı, sağ elinin iki parmağını bir ok gibi gözlerine sokarcasına çaktı:

«Seni,» dedi, «seni deyyus. Şu parmaklarımı sokar, gözlerini çıkarıveririm. Ulan, askercilikte ayağına ayakkabı giymedin. Giymeden bitirdin askerciliği. Kimin yüzünden? Desene gâvur. Ben, o anadan doğdu doğalı ayakkabı yüzü gör-riledi, bizim köylü milleti ayakkabı bilmez, diye arzuhal ver-neseydim hükümete, sana ayakkabı giydirmezler miydi? Sa-ıa tezkere verirler miydi sanıyorsun. Nankör. Haydi yıkıl "arşımdan. Söz istemem!»

Her bir yanı öfkeyle kesmişti. Öfkesinden titriyordu.

Köstüoğlu sinmiş, küçülmüş, korkmuş, bir tek kelime söyleyemeden oradan ayrıldı.

Gene sert yanındaki çocuğa:

«Git Tebdilhavayı çağır,» diye emir verdi.

Tebdilhava yakınlardaydı. Duyunca ona doğru yürüdü.

F. 20

Köylü ötelerde durmuş, Muhtarın yaptıklarını uzaktan takip ediyor, işin sonunun neye varacağını merakla bekliyor. du. Uyuz, Zalaca, Köstüoğlu, Kır İsmail, sonra da Tebdilha-va. Taşbaş da bekliyordu. Bekliyor, deli oluyordu. Bu dev-yusla başa çıkılamaz, diye düşünüyordu. Kolları sıvadı, işe girişti ki amanallah. şeytan tüyü var bu herifte. İki lâfta kandıramayacağı insan yok.

Tebdilhava geldi, sert bir yüzle:

«Söyle, ne istiyorsun benden Muhtar Emmi?» diye sordu

Muhtarın deminki öfkesinden hiç bir şey kalmamış, ini. vermişti. Yüzü güleç, babacan, şefkatliydi.

«Gel otur hele. Gel otur. Gel yanıma.»

Yer gösterdi.

Tebdilhava ikircikli kalakaldı ayakta. Otursa mıydı?

«Canım gel otur. Seni yiyecek değiliz oğlum. Bak, Çuku-rovaya ineceğiz. Belki sana birşey yapabilirim. Sen de bu belâdan kurtulursun. Yıllar yılı askere gidip gelmekten kurtulursun.»

Tebdilhava, veremlinin zor soluk alışlarıyla, halsiz oturdu. Bir deri bir kemik kalmış, sapsarıydı.

«Şimdiye kadar niye derdime çare aramadın öyleyse?» diye gene aynı sert sesle sordu.

«O zaman bizimkiler güçlü değildi. Elllerinde hiç bir şey yoktu. Yeni kuvvetlendik, bilmez misin hay oğul? Çukuro-vaya varınca, bizimkilerin büyüğüne diyeceğim ki, böyle böyle, bu çocuk perişan. Ya askere alın, hasta hasta, bitirsin askerliğini, ya hastaneye sokun iyi edin, ya da çürüğe çıkarın diyeceğim. Hakka reva mı bu çocuğun hali? O kadar çok tebdilhava geldi gitti ki,

adını Tebdilhava koydular köyde fıkâ-ranın, diyeceğim. Dayatacağım. Kaç ayın kaldı daha?»

Tebdilhava:

«Beş,» dedi.

«Epey var»

«Gene gideceğim. Hastanede iki gün yatırdıktan sonra, gene haydi köye diyecekler.»

Muhtar:

ORTADİREK

307

«Cık cık cık!» yaptı. «Bu sefer bunun önüne geçmeli. Senin hakkını aramalı. Yarın aşağı iniyoruz. Gel yanıma. Seni Adanaya götürüp, büyüümüze göstereceğim. Seni bunun için çağırttım. Unutma, pamuğa girip de yerleştikten bir gün sonra 3e' yanıma da seni Adanaya götüreyim. Olur mu?»

Tebdilhava gene sertçe:

«Olur,» dedi kalktı.

Akşam oluyordu. Muhtar düşünüyordu. Kendini kavi tutup, bu sabaha kadar

çalışmalıydı. Görsündü o Taşbaş partililik nasıl olurmuş.

Gömlüksöğlü, katil, eski eşiya. Bir şeye evet dedi miydi, kellesini kessen dönmez. Kimseden de, hiç bir şeyikten de korkmaz. Uzaktan da akraba olurlardı ya, öyle akraba batsın. Ters adam. Böyle adamlarla uğraşılmaz. Ama bir yolunu bulmak gerek. Başında otuzdan fazla ırgadı var. Taşbaşla giderse, -köyde büyük bir delik açılır. Onunla gündüz konuşmak münasip düşmez. Adamı köylüye rezil eder. Koğar. Geceyi, ortalıktan el ayağın çekilmesini beklemeli. Sıkıntılıydı. Bu köylü kısmı iyilik bilmez. Netsen neylesen faydasız. Onlar için paralan, rezil ol, köylünün bir tekinin kılma hile gelmesin diye çırpın, canını ver uğurlarına, bana mısın demezler. Azıcık açık yerini görmesinler, aç kurt gibi üstüne aldırırlar .

Bunların yüksek yerini buldun muydu yükleneceksin. Gö-ünün yaşma bakmayacaksın.

Tüm suç hükümünde. Hükümet rüz veriyor bunlara. Kimse değil, hükümet.

Tutmuş bir de bunlara oy verdirip hükümet kurduyor-!ir. Hükümeti bunlar yapıyor! Teh! Tuzlayım da kokma! Bak hele, şu uyuz Mahmudun kurduğu hükümete! Bak hele, nasıl da dediğini, istediğini yapıyorlar Uyuz Mahmudun! Seçim zamanı gelince de - yanlarından geçilmez. İki gün kapısına varıp yalvaracaksın da, öyle verecek oyunu. Bunlar oy verin--'e ne oluyor ki? Canım bu hükümetin işi iş değil. Yanlış iş-!-r yapıyor. Bunlar kim, hükümet kim arkadaş! Anlatamazsın. Satamazsın ki, bunlar üç keçiyi sayamazlar. Güdemezler.

Hep bunlar o ismetin başının altından çıktı. Bir kocaman,

1

atadan dededen gelme Muhtar bile, benden yana olsunlar di. ye onlara yüz suyu döküyor. Elllerinden gelse, muhtarlık ya. pacak başka birisini bulsalar, vallahi de billahi de çeker oy. lannı başkasına verirler. Sümüklü Öksüze bile verirler de onu Muhtar yaparlar. Amma hükümet adamını ağırlayacak evinde yatırarak, ona güzel sözler edecek kimse yok köyde Hele bulsunlar birisini. Kaldırır atıverirler soydan muhtarla, nını şuraya. Ve de bir daha yüzümüze bakmazlar . Bu ismetin çıkardığı bu iş olmasaydı, Taşbaşoğlu böyle ayrı baş çekebilir miydi? Hep onun yüzünden. Bir daha da hükümet yüzü görebilir misin ismet! Başımıza çıkardıklarından bir tek oy alabilir misin ismet! Benim şu kara canım sa-ğiken sana zırnık oy verdirmem. Kendi düşen ağlamaz. Sen yaptın, sen çek! Bizi bu belâya koşan sensin. Bak bakalım, şu başımıza adam diye çıkardığın, muhtarlığa karıştırdığın, oy sahibi yapıp da sözüm ona hükümeti ellerine verdiğin ayağı yalınlar, sana bir tek oy veriyorlar mı? Aaaah ismet! Sende de azıcık akıl varsa, ben şu bıyıklarımı keserim. Paşa olmuştun, Cumhurbaşkanı olmuştun ya, boşuna. Adam hiç elindeki düğümü, durup dururken, götürüp de kendi ayağına düğümler mi? Yaşın da geldi geçti derler. Bir daha, enseyn kökünü görürsün de Cumhurbaşkanı göremezsın. Taşbaşoğlunu başıma adam diye çıkardın mı, çıkarmadın mı, ölsem yitsem de, seni babamdan çok sevsem de, senden yana olamam arkadaş! Koca Cumhurbaşkanlığını, durup dururken, iki yalınayağın oyuyla başkasına veren, koskoca bir milleti idare edemez. Koca bir Paşalığı başkasına verene ben akıllı diyemem, arkadaş, isterse ünün firengistanı tutsun. Çok büyük

siyasetçi ol! Sen bir işe yaramazsın, arkadaş! Sana da hiç bir vakit benim gönlüm doğrulmaz, arkadaş! Belli bil. Bu işi yaparken adam hiç yanma yönüne, sadıkana muhtarlarına sormaz im' Bu millet beni ister mi istemez mi, demez mi? Az daha senin yüzünden perişan olup, köye rezil oluyorduk. Bereket ki he' men karşıya geçtik. Hükümet nerde, millet orda. Sen bunu bilmez misin? Bilmezsen, öğrendin işte arkadaş! Öğrendin J'a-iş işten geçti. Taşlar alıp kara bağrın döğersin şimdi ya, dev-

ORTADİREK

309

jet dediğin bir kuştur, elinden bir boşanır kaçarsa, bir daha tutamazsın arkadaş! ŞirndR de tutacağım diye çırpın dur. Çırpın ha çırpm. Bir daha koklatırlar mı adama. Tüm millet seninle olsa, iki baldınçıplaşm oyuyla, bir daha Reisi cumhurluğu sana kaptırırlar mı?Taşbaşoğlu adamı ne bilir, iti ne bilir. Onu sen ada"1 ec*ip karşıma diktin ya, ben onun oyunu bile sana verdirmem. Bunu böylece bile de, doğünesin. Aaaah İsmet aaah! Senin zamanında olsaydı... Seni ne yapmalı bilmem ki... Belânı buldun ya, bize de mazarratın dokundu. Bir uyuz dananın kırk köye mazarratı çok olur arkadaş! Belli bil.

Yemek yemeden, soyunmadan yatağa girdi. Hınçlıydı. Uzun zaman gözleri gökyüzündeki yıldızlarda İsmet Paşayı, yaptığı kötü işleri düşündü. Kafası bu işleri, bu İsmet Paşanın işlerini bir türlü almıyordu. En sonunda şu sonuca vardı ki insan kocaymca böyle olur.

Herkes yatmış uyumuştı. Evlerin önlerindeki ocaklarda-ki ateşler yavaş yavaş ısıklarını yitiriyor, sönüyordu. Öteki uçta bir bebe durmadan ağlıyor, anası kahırlı, uykulu bir sesle nen çalışıyordu, Gömleksizoğluna gitmek ona zor geliyordu. Ya uyandığında bağıırır çağırır, söğér de tüm köyü ayağa kaldırırsa, işte o zaman rezilliğin bini bir para olur, işte o zaman köylünün yüzüne bakamazdı. Ama başka hiç bir çare yoktu. Ne olursa olsun gitmeli, ocağına düşmeliydi.

Aaaah İsmet aaah! diye yataktan çıktı. Kovadaki suya eğildi yüzünü yıkadı. Sonra aklına aptest almak geldi. Bir ap*-test alıp, tanrıya dualar etti. Usul usul, ses çıkarmadan, Göm-leksizoğlunun evine vardı. Başucunda durdu. Gömleksizoğlu, yastığının bir çalıya dayamış uyuyordu.

Yanma çömeldi. Omuzundan tuttu. Tutar tutmaz da Gömleksizoğlu yatağın içinde sıçradı doğruldu. Yanında yönünde bir şeyler, aranmağa başladı. Silâhını arıyordu. Eşkiyalıktan kalma bir alışkanlıktı bu. Muhtar sezdi.

«Kardaş,» dedi usulca, «benim, Muhtar Sefer. Ben geldim. Ağzını açmadan, söğmeden, bağıırmadan dinle beni. Kusura kalma. Tatlı uykundan uyandırdım.»

310

ORTADİREK

Gömleksizoğlu daha yanını yönünü, yastığının altını araş» tırıyordu. Ellerini tuttu.

«Benim. Ben Seferim. Ocağına düşmeğe geldim. Dinle be» ni. Çok büyük işler oldu. Allahaşkma kendine gel!»

Gömleksizoğlu durdu, ellerini çekti aldı. Kendine gelmiş ti.

.

«Sefer mi?» diye sertçe sordu.

«Benim kardaş!» dedi korkuyla.

Gömleksizoğlu sessiz, öyle kaldı bir ara. Sonra:

«Ne işin var burada bu gece yarısı Sefer?» diye sordu.

Muhtar gene ellerine yapıştı:

«Oğlunu öldürdüm ocağına düştüm. Koğma beni, bağırma bana. Siz ezelden beri asil bir soysunuz. Öldürdüğünüz adamın, kestiğiniz başın hesabı yok. Siz öyle yüksek bir soysunuz ki, yatakta öleninizi kimse görmemiştir. Kurşundan gitmemişiniz avratlarınızdır. Ben bunu bilirim. Bilirim de, Gömleksiz soyunun önünde saygıyla eğilirim. Sizler insanların kurdusunuz. Alıc1 kurt gibi girer içlerine, koyun ağılma kurt girmiş gibi, yarar alırsınız. Benim de öğündüğüm, kendimi adamlar içinde adam saydığım Gömleksiz soyuna azıcık bulaşmış olduğumdur. İşte kardaş, sizin evin büyük göreneğinde, düşmanınınız da olsa, kapınıza geleni kovamazsınız. Gömleksiz evine düşen herkes, düşman da olsa, muradına ermeden, eli boş dönemez. İşte ben de bu gece yarısı, işte ben de bir köyün muhtar1, Demirgıratın Başkan1,

İsmet Paşanın düşmanı, soydan kâhya Hıdır kâhyanın oğlu ocağına düşmeğe geldim-
Oğlunu öldürdüm de, senin değil, Gömleksiz oğlunun ocağına düştüm.»

Ellerini bağrına götürdü, bir iyice bastı. Ellerini sıktı.

«Beni elâlem içinde rezil etmeyesin, yalnız komayasm diye geldim. Arkam sensin, kalam sensin Gömleksiz oğlu. Sen Gömleksiz oğlu ocağının ıslığısın. Bu evden her kim ne istediye, eli boş dönmedi. Bana arka ol demeye geldim. Sana sığır'' mağa geldim. Köylü hep onun tarafına geçti. Ben bir yavru kuşum, kanadının altına al demeğe geldim. Ne dersin?»

Gömleksiz oğlu öyle durmuş kalmıştı. Hiç bir şey demiyor, susuyordu.

«Benden de bir istiyeyeğin olursa, bundan sonra emrin can baş üstüne kardaş. Hı? Ne diyorsun?»

Omuzundan tuttu usulca sarstı:

«Hı? Bir köy içinde yalnız kalmışsa, hor görülmüşse, gelip de sana sığırnmışsa arka olamaz mısın? Gömleksiz oğlu ocağın yalnız kalmışlara, kimsesizlere, akrabalarına, küçük düşürülmüş arkaydı. Sen o ocağı bir daha yakamaz mısın?»

Gömleksiz oğlu ağır, okkalı:

«Doğru,» dedi sustu. «Gömleksiz soyu yalnızların, ocağına düşmüşlerin

yanındadır.»

fVY\"~\"\\

Gene sustu.

t k \ç-s

Sonra gene başladı.

L-----

«Madem bu gece kapıma geldin, ocağıma düştün, Gömleksiz soyunun ne olduğunu iyi bildin. Bu kapıdan eli boş dönmeyeceğini de iyi bildin. Var git rahatça uykunu uyu. Gömleksiz ocağı sana arkadır. Taşbaş oğlu gelip, senden evvel bu ocağa düşseydi, o haklı olduğundan onunla birlik olurdu Gömleksiz ocağı. Amma sen geldin. Seni boş çeviremez bu ocak. Kimseyi de çevirmedi. Arkam ol diyeni boş göndermedi. Sen haksızsın. Köylünün hakkını yiyor, kıraç tarlalara sokuyorsun. Bir daha böyle işler yapma.»

Muhtar:

«Yapmam, yapmam! Tövbe, tövbe! Sağol! Gömleksiz ocağı daim yansın, tütsün,» dedi kalktı. «Hem de senin gibileri varken, daim de tütecek.»

Geri evine geldi, yatağına girdi, uzandı. Üstünden ağır bir yük kalkmıştı.

Şimdi, Ökkeş Dağkurdu vardı görüşülecek. Yumuşak adamdı. Dini bütün adamdı.

Köyde, namazını hiç terketme-yen, yıl On iki ay kılan -yalnız o vardı. Derdi günü hep Hacca gitmekti. O yüzden köyde, kocamış haliyle en çok pamuk top-tayan oydu. Aldığı paranın da bir kuruşunu yemiyor, çocuklara, karışma üstbaş almıyordu. Evde dokudukları bezler de nılmasa çırılçıplak gezeceklerdi.

Amma yıllardır da Hac parası bir türlü tamamlanmıyor, du.

«Ökkeş Dağkurdu derler sana. Kutsal bir adamsın. Dinj bütün müslümansın.

Kimsenin hakkını yemedin. Şu dünya. ya bebeler gibi geldinr_hebeler gibi

gideceksin. Delikaj^, şında bile harama^feşeğe) türlü mahlukata uçkur çözmedin

Bu kadar yoluTTerfemiz geldin,-bu ömrü tertemiz" yaşadın. Yarın ahrette, Allahm divanına vardığında, varıp yüz sürdüğünde onun sana soracağı hiç şeysi

bulunmayacak. Ya kulum Ökkeş Dağkurdu diyecek, benim sana soracak hiç bir sualım yoktur. Sana Cennetten bir köşk hazırladım ki, Adana tiren istasyonu gibi parıl parıl ışıklılı. Var git köşküne de kurul, safa sür, dem ver, dem al diyecek. Yanma

avradını da verecek. Hizmetine de kırk Hürü verecek ki, dünya güzeli. Daha el deşmemiş, kız oğlan kız. Kırk tane de gılman verecek ki, bir dediğini iki etmez.

Kevser suyu şarap olup akacak. Bağlık bahçelik göz alabildiğine. Tüm dallar

eliyin altında. Dallar olgun meyvalarmı ağzına kadar uzatıp bekleyecekler. Her

bir meyveyi, yiyeceği, armın balını, kuşun südünü sabahtan akşama kadar durmadan

yij'eceksin. Yiyecek, bu dünyadakiler gibi pis pis, kokulu çıkarmayacaksın.

Yediğin yemekleri ter olarak dışarı atacaksın. Ter deyince, öyle pamuk toplarken

çıkardığın terlerden değil. Azar azar, hiç habersiz terleyeceksin. Terin bir an

miski amber gibi kokacak. Bir an gül, bir an nergis, bir an alıç çiçeği gibi.

Bir an yarpuz, bir an da ta;< çam yajarağı, bir an da yağmur toprağı gibi

kokacak. Sen o zaman hangi kokuyu istersen öyle kokacak.

«Kaz etleri, yağlı ördekler, bıldırcınlar, nar gibi kızarıp önüne gelecek.

Yiyeceksin babam yiyeceksin.

«İdris nebi hülle biçecek. Makassız, dikişsiz. Som ipekten. Renkleri göz alan.

Uzun yaylanın çiçekleri gibi balkıya-cak giyitlerin. Hergün de değiştireceksin.

Değiştirdiğinden haberin olmadan. Gönlün, bu sırtımdaki değişecek derse. he" men bir de bakacaksın ki sırtımdakiler değişmiş.

«Yataklar istersen ,cümle tüyü yumuşak kuflar gelip, en yumuşak tüylerini dökecekler kapma. Sana tüm yatak olacak

ORTADİREK

313

0 yüzden bu dünyada kuru yerde yatmak sevaptır. Emek olmayınca, yemek olmaz arkadaş!

«Bunları bizim gözü körler, kulağı sağırılar bilmezler. Bizler, kör şeytana, canavar nefsimize bu dünyada uyanlar bilgeyiz. Sen bilirsin.

«Orada, senin köşkünde hava ne sıcak, ne soğuktur. Ilık-tır. Hani ilk yazın çiçekli, kanı depreştiren havası gibi ılık, güneşlidir. Ol sebepten, bu dünyada çıplak gezmek, bedenini kavi soğuğa, yalın gibi sığağa karşı tutmak sevaptır. Bunu jîinse bilmez, sen bilirsin. O yüzden bu köyün tüm akılsızı bu dünya için çalışır, sen Cennetteki köşkün için uğraşırsın. Seni bir de hor görürler.

«Doğrudur. Miralayın oğlunun çiftliği kıraçtır, verimsizdir. Öteki tarlalara bakarsak verimi yarı yarıyadır. Bu öteki köylülerin, Taşbaşm, benim zararımızadır'. Bizim gözümüzü dünya kör etmiştir. Biz kolay tarla, çok kazanç ararız. Halbu-ku sen zor tarla, haklı kazanç ararsın. Senin bol pamuklu yerde pamuk toplanır, kolayca çok para kazanman, oradaki köş-küyün bir duvarının yıkılması demektir. Sen Hacca gidecek , parayı ötekilerden zor kazanacaksın ki, Allah indinde ötekilerden ayırt olasın. Benim çabam ne? Ben diyorum ki, köyümüzde hiç olmazsa bir kişi var Hacca niyetli, o da pamuğu bol tarlaya girip, kolay kazanmasın. Şu dünyanın pis malı, onun temiz gözlerini bürümesin. Sen de bu benim iyiliğimi unutup, düşersin Taşbaşm ardına, oradaki köşkünü yıkar, yerle bir edersin. Kevser suyunu kurutur, batacak eylesin.

«Ben salma salarken, sen para vermeyince neden yatağın aldım? Kuru yerde yatasm diye. Neden yiyeceğini aldım? Aç kalasın diye. Neden ineğini sattırdım yol parası için? Dünya malı seni yolundan ayırmasın diye. Bilirsen ben sana yolunda çok yardım ettim. Amma sen bilmezsin. Herkesten çok Sönül gözün açıldığı halde, sen de insanoğlusun.

«Şimdi sana bir akıl öğreteyim. Senin gönlün zengin, gö-^ gözün ısjîdı amma kafan boş, bilgin az.

«Kitabımızda der ki, Allaha karşı gelmeyecek, ona şirk

A

314

ORTADİREK

koşmayacaksın. Allah kim? Tövbe tövbe! Emirlerinden dışa-rı çıkılmaz bir büyüğümüz. Onun yeryüzündeki vekili kim? Hükümetimiz, Demirgıratımız. Hükümetin, Demirgıratın kasabadaki vekilleri kim? Kaymakamla Gödece Tefvik Efendi-miz. Kaymakamla Tefvik Efendinin köydeki vekili kim? Muhtarımız. Muhtarımız kim? Ben. Öyleyse bana karşı koymak ne demektir? Söyle ne demektir? Ben söylemeyeceğim. İşte bunun burasını da evire çevire sen düşüneceksin. Düşünecek yıllar yılı sürüne sürüne, diş ile tırnak ile, sersebil, aç çıplak kurduğun güzel köşkünü, bir fiskede yıkmayacaksın. Yıkamazsın arkadaş! Bunca emeciklerine yazık arkadaş. Taşbaşoğ. lu senin Cennetteki köşküden değerli mi, arkadaş? Ben varıp gidiyorum. Sen düşün kal! Düşün kal da gözlerine sabaha dek uyku girmesin. Günahlarına tövbe et. Doğru yoldan, Allah yolundan, bilmeden sapıttığına Allahı inandır, arkadaş! Bir adam o senin köşkün gibi köşkü bir ömürde kuramaz arkadaş. Yüreği temiz adam nerde şimdi, arkadaş. Sağlıcağla kal. Allah yardımcın olsun. Adı güzel Muhammede Salavat.»

Sevinçliydi. Çok güzel, yüreğe işler sözler söylemişti Ök-keş Dağkurduna. Ökkeş Dağkurdu, hiç konuşmamış, boyuna dualar mırıldanmış, arada da: «Allah, Allah! Sen kurtar,» demişti. O kadar.

«Bire Durduman, ne biçim adamsın sen? Böyle gece yarısı ayağına getirirsin adamı. Tüm tarlalar tutulduktan sonra baş kaldırırsınız. Gelecek yıl siz inin, siz bulun pamuğu. Köylüyü takmışsınız ardınıza, alır götürürsünüz. Ne demek bu? Ulan, iner aşağı da, toplayacak tarla bulamazsanız, ne dersiniz köylüye? Ulan Adil Efendiye üç yıldır borcunu veremiyorsun. Kocamış babanı bindirmek için bir eşek alıyorsun. Siz toplayacak tarla bulamaz da Çukurovanın ortasında sipsivri, damdazlak kalırsanız sizi tarlama sokmam. O zaman Adil Efendiye ne dersin,

Durduman? Köylüye ne dersiniz? Etmeyin bunu, kıymayın ağzı var dili yok köylümüze.--Sizin iç.111 sonu iyi olmaz. Gelecek yıl olsun, nereye giderseniz gidin. Bu gece yarısı benim canım yok mu, sizin ayaklarınıza kadar fe' jeyim? Bunun sonu iyi olmaz. Bunu böyle bilesiniz. Kanun karşısında cünha! 1 düşersiniz.»

«Atma Emmi, atma! Neden kanun bizi cünhalı düşüre-cekmiş?»

«Çünkü bu bir dolandırıcılıktır. Kanun madde madde yazar. Sen muhtar olmadığından bilmezsin. Bir kere... Ve de sana diyorum ki, ağzını topla. Köylüyü yoldan çıkartıp, isyan ettiremezsin. Senin için kasabada iyi demiyorlar zaten. Sen jjinimizi hor görür, kötü yollara saparmışsm, diyorlar. Ağzını kapat! Candarmanm senin hakkında bana dediklerini köylüye bir ilân edersem seni havada parçalarlar. Hani o şapka meselesini... Anladın ya... Sen yiğit, akıllı adamsın ya, benim elimden de her bir iş gelir. Hakkında evrak var. Candarma dedi ki, aman duyurma. Senin, güzel milletimiz arasında ne pıropaganta ettiğini beni bilmez mi sanırsın. Bekliyorum. Bir gün ümüğünden bir yakaladım mıydı, anlarsın dünyanın kaç bucak olduğunu. Hükümet her bir şeyi biliyor. O içtiğiniz su ayrı gitmeyen demirciyi de biliyor. O garibi. Ayağını denk al. Ha köylümdür, dedim, ses çıkarmadım. Köyümüzün şerefi yere düşmesin diye, kimseye bizim köyde böyle bir murtat var diyemedim. Ulan oğlum aykırı gitme. Hak yoluna gel. Bir milletlen başa çıkamazsın. Doğru dur. Yarın Taşbaşlan git-miyeceksin»

«Giderim. Sen haksızsın. Köylüye yazık ediyorsun. Şu perişan haline bak şu milletin...»

«Bana bak, bu yıl yoldan çıkarmayın köylüyü. Söz verdim. Gelecek yıl, size yardım ederim, çok iyi tarlalar buluruz köye. Şu Miralayın oğlundan ben de usandım. Ağzı kalabalık, Pis biri. Ve de seni korurum. Nur gibi çocuk derim. Ve de öy-e işlerle hiç ilginişi olamaz derim.»

«Hele bir düşünelim emmi. Sabah ola hayır ola. Öyle değil mi?»

«Sen bilirsın oğlum. Sana her bir şeyi söyledim. Halkı lsyana teşvik etmenin suçu çok yamandır. Aklın varsa anlar-Sın- Sağhcağian kal. Allah yardımcın olsun.»

Osmancayı uyanmış, kendini bekler buldu.

UKTADIREK

317

Öteden gelirken:

«Buyur Ağa, hoş geldin, safalar getirdin evimize,» dedi

«Seni beklerim akşamdan beri. Gözleyi gözleyi gözüm dört oldu. Ancak mı geldi sıra bize? Salmada başta ben gelj. rim.»

«Kusuruma bakma Osmanca, sen bizden sayılırsın. Nenemin bacısının öz torunu sensin. Ve de Demirgıratımızın özü gözbebeği, delegesı sensin. O yüzden sen bizdensin dedim. Saptığın kötü yoldan tez dönersin.» Yanına, döseğın ucuna ilişti.

«Dediklerini, sayıp döktüklerini hep duydum. Partimizi işe karıştırma. Köy işi başka, particilik başka. Etme bunu. Oy zamanı, senin yüzünden, korkarım ki herkes oyunu ismet Paşaya verir, hükümeti elimizden kaptırırız. Delice Bekirlen bir olma.» , Muhtar ayağa kalktı, geri oturdu.

«İşte tuttum sözünü. Vazgeçtim Bekirden. Ve de konuşmam bir daha. Amma sen de Taşbaşla gitmeyeceğine söz ver, erkek sözü. Benimki söz ki bir söz! Pulattan sağlam. De haydi söz ver. Bu yıl da delege sensin. Bu da benden sana ikinci söz. Tamam mı?»

«Hele bir düşünelim.»

«Ve de sen bana söz vermezsen, böyle delege, böyle parti arkadaşlığı olmaz. Parti demek, ve de birisinin ayağının gittiği yere, ve de hepsinin başı gider demektir. Başkanımız ne dedi, aklında mı? Bu iş demirgıraside birinci şart, dedi, anladın mı?»

Osmanca ayaklarını altına çekti:

'* «Sen delice Bekirden vazgeçersen, söz,» dedi. «Amma sonra caymaca yok»

«Bizde söz var arkadaş,» dedi ayağa kalktı. «Bizim kellemiz gider amma, sözümüz yerini bulur. Ne mümkün ona. Yeter 1° ağzımızdan bir söz çıkmasın!»

Müthiş bir uykusu vardı. Konuşa konuşa da boğaz ağrım1? ti. Ama bu gece varıp da sıcak yatağında yatamazdı. Köylünü"

ç(jğu uyanmış onu dinliyor, uğrun uğrun ne yaptığını, ne söylediğini bir bir kovuşturuyordu .

Gömleksizozğluyula konuşmamı kimse duymadı inşallah, diye içinden geçirdi. Duydularsa berbat.

şimdi mademki uyanmışlar, dinliyor, kovuşturuyorlar, on-lara göstermek gerek. Bir an durdu. Yerde serili, uzanmış yatan köye bir göz gezdirdi. Sonra gene yürüdü.

, Başucunda durduğu yatak Kötülemez Alinin yatağıydı. Üstüne eğildi, bağırarak. «Kalk ulan köpoğlu,» dedi. «Meydan meydan, ev ev aleyhime atar, bana şöğersin, öyle mi? Kalk, cezanı çekeceksin. Seni deyyus seni! Ve de kalk, ve de bana bir ip ver! Bir ip ver ki ca-mnı incitmeden kollarını bağlayayım. Ve de doğrul!» Elinden tuttu, hızla çekti kaldırdı.

Kötülemez Ali bir şeyler mırıldandı ama, anlaşılmadı.

«Ulan sana diyorum, nedir bu yaptıkların? Yürü karakola. Bu köyü babaym tarlası mı sandın? Sen kim oluyorsun ulan? Rezil oğlu rezil! Yarın Taşbaş Efendiyle gidecek misin, Ali efendi paşa? Baban ölrken seni bana emanet etti de gitti. Bir köyün Muhtarı, o köyün babası, ve de Reisicumhur Paşası demektir. Size her bir dilediğimi yapabilirim.»

Zorlu bir tokat attı Kötülemeze. Tokatın sesi ta uzaklara kadar gitti gecede. Ali:

«Tövbe Emmi, tövbe, »diye ellerine sarıldı. «Ben onlardan olmadım, hiç karışmadım onlara.»

«Ve de benim iyiliğimi inkâr eden köylüler, varsınlar da gitsinler onunla. Benim emeciklerim onların gözlerine dizlere duracaktır. Mümkünü yok duracaktır. Ama senin gitme-nö izin veremem. Varsın gitsinler de Çukurova yazılarında iş-512 güçsüz sürünsünler, karışmam. Ama sen gidemezsin. Senin ^orcunu Adil Efendi benden sorar. Haydi yat, uyu! Karışma işlere yavrum. Sizi baştan çıkaranların Allah bin belâ-mı versin. Suç sizde değil yavrularım, sabilerim. Yarın Ur gün işsiz kalırlarsa benim yüreğim yanar. Onları' alda-leri!

tanlar da bıyıklarının burar, sarı teşbihlerini şakırdatır gezer ler.»

Yorulmuştu. Bundan sonra hiç bir yere uğramadan, doğ. ru yatağına gitti. Yatağın üstüne uzandı. Başı döner gibi

Azıcık dinlenip gene çıkmalı, geriye kalanları da ev ev dolaşmalıydı. İşin bir kötü tarafı da unutulmalar alınırıldadı şuna şuna gitti de, eşiğine oturdu da, diller döktü de bizi adanı, dan saymadı, derlerdi. Gönüllendirlerdi. şimdi uyanmış, ço^ yolunu gözlüyordu.

Hepsini bir bir gezmeli, sabaha karşı da varıp Kel Aşı» bulmalıydı.

Bu pıanı madem ki kurduk, yorulsak da, ölsek de sonu. na kadar yerine getirmeliyiz. Filanını yarıda koyar da gidersen, hayatta hiç bir işi başaramazsın arkadaş!

Gece yarıyı geçerken uzandığı yerden doğruldu, evlere düştü. Teker teker, herkese suyunca söyledi söyledi. Dilinin döndüğünce, gücü yettiğince söyledi. İşini bitirdiğinde bahti-yardı. Biliyordu ki, geceki ektiği tohumlar sabah olur olmaz, günle birlikte yeşerecek, boy atacaktır.

Kel Aşığa sabaha karşı ancak gelebildi. Gerekeni de, pıla-nın istediği de buydu.

Kel Aşık köydeki son kişiydi. Konuşmadığı bir tek işi kalmıştı, o da Taşbaşoğlu. Ona da gidecekti ya, şeytana, nefis şeytanına, uydu. Benliğine uydu.

Kel Aşık giyinmiş, yatağının yanındaki ağacın gövdesine sırtını vermiş oturmuştu.

Muhtar, hiç bir şey söylemeden gitti, vardı onun karşısındaki ağaca, onun gibi belini verdi oturdu .

Sonra:

«Heeey turnalar,» dedi.

Kel Aşık:

«Heeey telli turnalar,» diye karşılılık verdi.

«Babamın evinin şenliği, saz çalınca sazının üstüne bülbüller gelip konan

Aşığım. Heeeeeey turnalar!»

Kel Aşık en çok bu sözden hoşlanırdı.

«Heheeeey telli turnalar!»

«Türkü söyleyince dilinden ballar akan, kurdu kuşu d

getiren, dağı taşı eriten, köyümüzün ünü şanı... Şu Allahm güzel sabahında, ala şafağın tan yerinde avazı olan... Heheey turnalar. Ve de tellice.

«Çok yoruldu, çok koştum. Tan yerleri ışımadan, senin , tjjdır Kâhyanın oğlu senden türküler diler ki, gönlü hoş olsun. Başı bunalmış, dört bir yanını düşmanlar çevirmiş, tek basma Yemen çölünde kalmış, iki çal söyleki yüreğine güç gelsin. Düşmanlarının ettiği kötülüğü unutsun.»

Kel Aşığın bozuk bozuk, kırışık içinde kalmış, seyrek, köşemsi bir ak sakala bürümüş yüzü, tanyerinin ışığmca aydınlandı .

Yaşlıydı. Yaşını ne kendisi, ne de köyde bir kimse bilirdi. Herkes onu bildi bileli böyleydi. Çenesindeki iki üç ak kıl salınır dururdu her zaman.

«Doğan güne, uçan kuşa eyvallah!»

Sazı kılıfından çıkardı. Usul .usul, elleri titriyerek sazı okşadı. Sonra çalmağa başladı .Havadan havaya geçiyor, saza bağrını veriyor, doğrulup başını sallıyor, bir topacık kalıyor, yumuldukça yumuluyor, sonra dikleşiyor, büyüyordu.

Sazın sesine, uyanmamışlar, uyanıp geri uyumuşlar da uyandı. Esen yelde üstündeki ağacın dalları usul usul sallanıyordu

Önce çocuklar geldiler. Sonra oymakta bir patırtı kütürtü oldu. Gürültü az sonra karp diye kesildi. Ondan sonra kadınlar da geldiler. Kel Aşıkla Muhtarın bulunduğu yere halka-landılar. Kimisi oturdu, kimisi ayakta kaldı. Sonra delikanlılar geldiler. Aşığın yanma, kadar sokuldular. Yanıbaşma, birbirlerinin üstüne abanarak oturdular. Erkekler, kocamışlar da gelip toprağa çöktüler. Bu ara bir eşek anırdı, gülüştüler. Ortalıkta çıt yoktu. Herkes bir soluk kesilmiş, alaca şa-a seher yelleri eserken salkım saçak, Kel Aşığın sazını dinliyorlardı , Kel Aşık öyle her zaman coşup söyleyen cinsinden değildi. Bu ocağa Kel Aşıklar ocağı derlerdi. Dedesi, dedesinin de-si> amcası, kardeşleri, kimleri varsa hepsi aşıktı. Hepsine de

Kel Aşık derlerdi. Soylarını sürünce tâ Karacaoğlana, Yunusa dek çıkardı . Bu yıllarda, yıllar yılı, çocukluklarında, delikanlılık, k0 çalık çağlarında, kızlık, gelinlik, karılık çağlarında Kel Aşı^ soyunun türküsünden yüreğinde bir angı saklamayan hemej, hemen kimse yoktu. Analarının ninnilerini, sevgililerinin tat. lı sözlerini, düşünlerini bayramlarını nasıl ansırlarsa, Kel Aşı türkülerini de öyle belirli, öyle tatlı bir düş içinde ansırlar^ Kel Aşık çaldı çaldı, gene doğruldu. Yüzü sevinç, mutlu luk içindeydi. Sakalının iki üç telini sıvazladı:

«Şu güzel şafağın alacasında, dünyanın bu ucunda, Çuku rovanm berisinde birikip ağaç dibine gelenlere de eyvallah' Ala şafakta çatlayan tomurcuğa, uyanan toprağa, çıtırdıysm ota, vızıldayan böceğe, çağlayıp akan ışıklı suya da eyvallah Heheey telli turnalar!»

Hep birden gülüşerek:

«Aşığa da eyvallah, Kel Aşık soyuna da eyvallah! Sazının teline de eyvallah! Heheeeey, heheeeey, heheey turnalar!» dediler.

«Çoluğa çocuğa, belekteki bebelere, Çukurovanm ak pamuğuna da eyvallah!»

«Eyvallah,»^ dediler gene, gülüşerek.

«Dedem Karacaoğlana, dedem Yunusa, dedem Dadalog-luna, Türkmenin geçmiş eski güzel gününe de eyvallah...»

«Karacaoğlana, Aşık Yunusa, Dadaloğluna, Kul AMıu1-rahmana da eyvallah,» dediler.

Kel Aşık uzun sustu. Bu, her eyvallah dediği aşıktan bir düşün bayram

türkü söyleyecek demekti. Heeeey artık şenlik şadımanlıktı.

Bir kere daha:

«Heheeeey telli turnalar!» çekti Aşık, sonra başladı

Önce incecik, öksürüklü, yaşlıydı sesi. Sonra gittikçe ür leşti, gürleşip yanıklaştı.

Bir çift bülbül geldi konu dikene. Başı da yeşil, a kırmızı. Yeşiller, kırmızılar... Heheeeey telli turnalar heeeey ışıklar!

Karanlık gecede... Kolum üstünde, Bir ayrılık, bir yoksul-juk, bir ölüm... Üç derdim var birbirinden ayrılmaz... Çukuro-va bayramlığın giyerken... Derdile sevincim yıkılır dağlar, fieheeeey tellice dağlar. Mor nemekşeli, yarpuzlu, ak bulutlu dağlar- Kırşehir özüne bir ateş saçtım, yanar oylum oylum du-- jnan"görünür. Aramızda yıkılacak dağlar var... Heheeeey turnalar, dağlar, güzeller...

Havanın yüzünde bir leylek, bir leylek. Leyleğin ayağı da kınalı değnek. Varımış mademki şu dünyada ölmek, yol kalsın gönül kalmasın yârenler. Mezarıma üç taş dikin kırmızı. Beni öldür bas ellerin kanıma. Desinler ki ak elleri kınalı. Deryada dönüyor kıral yesiri... Deryalar, Çukurova deryaları.

Toprağın yeşili, yağmurun güzeli. Nerdesin ebemkuşağı? Yeşilde aklık. Şavkıyan bir ses. Balkıyan dünya. Şafak içinde dönen, kıvılcımlanan dağlar. Yürü bire fıkaraklık elinden, dolanıp belime kuşak oluksun. Veremler, hastalıklar, uyuzlar. Sevdalar, küsmeler, barışlar, heeeey- karasevdalar.

Ezrail gelmiş de can talep eyler. Benim can vermeğe dermanım mı var? Seherin yerleri şafağın bendi. Şimdi ağzı tutkun on kardeş gerek, şu beyleri sürgün etsem yerinen. Beyler, heeeey Çukurova beyleri... Kaba ağacın gürlemesi dal ilen.

Toprağın altı, toprağın üstü... Acı, dert, belâ... Yerinme canım, yerinme. Her tepeden bir gün doğar.

Heey tellice turnalar!

Sonra bir sevinç, bir şenlik uğultusu doldurdu dünyayı. Kel Aşık ne dediği de gayrı anlaşılabilir oldu. Sevincinden toprak çatlayacaktı neredeyse.

Uğultu birden kılıçla kesilmişcesine, orta yerinden kirp diye kesildi.

Kel Aşık her zaman böyle keserdi sazını. Çalar çalar, en doruğuna çıkar sesin, sazın, birden bire orada bırakıverirdi.

Günün ucu da sesin kesilmesiyle aynı anda göründü.

Kalabalık bir zaman orada oturdu kaldı. Aşığın halsiz âlları yanma sarkıvermiş, sazı kucağından öteye akıvermiş-tj- Her zaman da böyle olurdu. Gençliğinde de...

F: 21

Aşık ayağa kalktı. Kalabalık da ayağa kalktı. Dağıldılar Herkesin yüzünde kıvançlı bir gülümseme vardı. Bir kısmının da dudağında bir yarım türkü...

Muhtar elini Aşığın omuzuna koydu.

«Güzel türkülerine ve de güzel avazına, Hazreti Davut avazlım, ve de sazına, sazının teline, senin kardaşlığın ve de güzel yüzüne eyvallah! Kutsal Kel Aşık ocağına da eyvallah!» dedi.

Arkasına döndü, ötede durmuş üç kişiyi gördü. Kendisini beklediklerini anladı.

Yanlarına gitti. Birden bir çığlık attı:

«Ne oldu, bulamadınız mı Koca Halili?»

ötekiler, başlarıyla yok, karşılığını verince:

«İşte böyle,» diye başladı. «İşte böyle olur köyün düzeni bozulursa. İşte böyle kocalar bu yaşlarında, ve de el tutmaz ayak tutmaz, ve de korkularından, köylü beni öldürecek diye, ve de başlarını alırlar da ve de ıssız dağlara atarlar kendilerini, Ve de ıssız dağlarda can verip ölürlər. Ölüler de bulunmaz." Kemikleri de... Ve de ak kemikleri... Cesetlerini de sel götürür. Yeşilce sinekler yer cesetlerini. Böcekler, kuşlar yer. Bir güzelce, emmili dayılı cenaze nasip olmaz. Ve de arkadaşlar, bir güzelce kuran okunmaz başlarında.

Köyün düzeni bo-zulmasaydı, ve de baş kaldıran bulunmasaydı bu köyde ve de el mi yaman, bey mi yaman demeselerdi, bu kocacık ne demeye kaçardı da ve de dağlara düşerdi. Vay kocacık vay... Vaaaaaaay... Yiğidim, her bir şeyleri bilenim...

Yerin altında, yerin üstünde ne varsa bilen Halil Emmim. Vaaaaaaay, kara topraklara karışanımla! Senin ölünü bulursam alır götürürüm Çukurovaya. Büyük bir mezarlığa defnederim seni. Mezar taşına da, Valilerin mezartaşına yazdıklarından bir yazı yazdırırım, köy düzensizliğinden ölen Koca Halil Emmi burada yatar, elifatiha, diye. Vaaay gün görmemişim, pamuk yolunda, Çukurova dağında ölenim!

Yemeden canını kurtarıp da buradan can verenim. Vaaaaaaay Halil Emmim, sen benim yanıtn-da babam Hıdır kâhyadan ileriyydin. Onun bana tek yâdigâ-• nydm. Ya ben yanmayım da, ya ben döğüne döğüne ağlama'

ORTADİREK

323

yayım da kimler ağlasın. Vaaaaaaaay, babamın yiğit, akıllı yoldaşı sana da kıydılar.»

Sesi o kadar yanık, öyle kederliydi ki, kadınlar, kızlar ağlamağa başladılar. Muhtarın da gözünde iki damla yaş birikmişti. Sonra yaşlar yanaklarından aşağı süzülüp bıyıklarına kadar indi.

Bu sırada Taşbaşoğlunun:

«Haydi hazırlanın, ben gidiyorum. Benimle gelen gelsin, gelmeyene uğurlar olsun,» sözü duyuldu. Taşbaş bunu birkaç kere daha söyledi.

Muhtar hemen sözünü kesti. Kulak kabarttı.

Ortalıkta derin bir sesizlik oldu.

Taşbaş evinden yana döndü, ellerini beline dayadı baktı. Orada iyice seçemediği bir kaynaşma oluyordu. Yüklü iki eşek, birkaç kadın, çocuklar gördü. Onlar da Muhtardan yana bakıyorlardı *

Muhtar elleriyle yüzünü kapatıp:

«Vaaaaay vay Halil Emmim ölseydin» de bu günü gözlerim görmeseydi. Bak bak Halil Emmi, seni öldürdüler de koyup gidiyorlar. Seni dağlara düşürdüler de köyü ikiye bölüp gidiyorlar. Sağlığında sana Emmi diyenler, seni kendi taraflarına çekenler, bak Halil Emmi, kaçıyorlar. Köy düşmanları. Bunlara komşu denir mi, köylü, kardaş, emmi denir mi? Sağ olsaydın da şu sana yapılanı görseydin Halil Emmi, dost kiıu, bu köyün dostu düşmanı kim anlardın. Vaaaaaaaay, vaaay ıssız, kimsesiz dağlar da, yapayalnız ölenim! Oğul dedin de başına gelen oldu mu? Kardaş dedin de varıp sarılanın bulundu mu? Bir kaşıcık su dedin de ölüren veren oldu mu? Yoksa cırnaklarıyla yerleri yırtaraktan öyle yalnızca mı verdin tatlı canını? Halil, Halil, Halil, Halil Emmiiii...»

Bu sıra yanma birisi sokuldu.

«Aşağıdan,» dedi, «Deli Bekirlen, Bekir Ağaylan Bekçimi geliyor.»

Muhtarın keder içinde, bozulmuş, gözyaşlarından ıslan-m'ş yüzü hemen düzeldi.

Ağır ağır evine yollandı.

Biraz sonra Bekçiyle Delice Bekir Muhtarın karşısmday. di. Yorgunluktan soluk soluğaydılar.

Muhtar:

«Tutulmadık hiç bir tarla kalmadı, öyle mi?»

Delice Bekir:

«Sayende bir dönüm bile ırgat girmemiş tarla kalmadı Bir tek Miralayın çiftliği bekleyip durur. Başkaca ilâç içjn arasan boş tarla yok. Yoksa koyar da gelir miydin?»

«Taşbaşm avenesi başkaldırdı. Gidiyorlar.»

«Varsın gitsinler. Bu yıl Miralayın çiftliğinin pamuğu bir olmuş ki, Allah da bir vermiş ki... Allah seni inandırsın öteki tarlalardan daha iyi. Pampal pampal açmış»

Muhtar:

«Bekçibaşı,» dedi kolundan tutarak. «Ve de köylüye zorlu bir tellâl çağırıp diyeceksin ki... Miralayın çiftliğinin tarlası bu yıl her yılkinden çok verimli. Öteki çiftliklerin tarlaları yanmış, kavrulmuş. Herkes hazırlansın. Pamuğa iniyoruz. Ve de sürüden ayrılanı kurt kapar. Bir kişi, iki kişi de olsa köyümüzden kimsenin tezikip gitmesini gönlümüz istemez. Sen var tellâlini çağır.»

Taşbaşoğlu, Öksüz Duran, Veli, birkaç kişi daha oymaktan çıkmışlar, yola aşağı bir çiğirden iniyorlardı. Ama Koca Halil meselesi bellerini bükmüş, onları bir ikircikli halin içine atmıştı. Şurada bir ölü dururken, ya da bir yitik, köylü konur da gidilir miydi. Elâlem analarına avratlarına söğmez miydi? Köylüden ayrılıp gitmiyeceklerdi ama, bir kere yola düşmüşlerdi.

Bekçi gür, kaim sesiyle tellâlini çağırdı. Köylünün gürültüsü, patırtısı kesildi. Sonra birden iki üç misli yeniden başladı. Şimdi sevinç havası esiyordu köyün üstünde. Herkes Koca Halili, onun ölüsünü, Muhtarm yanık, ağlar sesini unutmuştu.

Muhtar, çiğirden aşağı gidenlerden gözünü bir türlü alamıyordu. Hıdır Kâhyanın Muhtarlık geleneğine bir gedik açılıyordu. Adam olan köylünün birliğini hiç bir zaman bozmazdı. Bozulmasına meydan vermezdi. Köylünün suçu olmaza'

i

UKTADIRBK

göe yanılıp yazılıp kötü bir yollara sapıyorsa suç Muhtarıydı. Ve de öyleydi. Yükünü yapmakta olan Gömleksizoğluna ilişti gözü bir ara. Kafasında birden şimşek gibi bir düşünce çaktı. Yüksek, halka baş olan kimselerde gönül, kibir olmazdı. Olmamalıydı. ' %eudini herkesle bir tutacaksın ki, seni sevecek, sayacaklar, yoksa her insanın yüreğinde bir büyüklük aslanı yatar. Sen benim dersin, o da iki misli, beş misli benim der. Dağdaki iki oğlaklı çoban bile kendince, gönlünce Demirgırat Başkanından üstündür. O yönlerine dokunmayacaksın. «Gömleksizoğlu Ağa,» diye seslendi. «Sen bu köyün evvel asilisin. Sipahi soyusun, öyle bizim gibi kara köylü değilsin. Bak koskoca köyün içinde söylüyorum. İlânat veriyorum dünyaya. Senin yüksek merhametin ve de vicdanın köyümüzden bazı vetandaşların ayrılıp da gidip şu Çukurova yazısında sürünmesine razı olamaz. Öyleyse gel benimle birlikte de gidelim döndürelim şunları. Ve de onların- başları 1333 doğumlu An-şacadan doğma Yusuf oğlu Memet Taşbaşdır. Gel arkadaş.»

Gömleksizoğlunu kolundan tuttu çekti. Koşar adıyla onların ardınca gittiler. Yetiştiklerinde soluk alacak, konuşacak halleri kalmamıştı.

Gömleksizoğlu eliyle işaret ederek:

«Hele durun hele. Azıcık durun. Kendime geleyim. Size diyeceklerim var.»

Yere çöküp oturdular. Ötekiler durmuş onlara bakıyorlar, 'Çin için seviniyorlardı.

Soluklarını toplayınca ayağa kalktılar.

Muhtar:

«Taşbaşoğlu, Taşbaşoğlu! 1333 doğumlu Taşbaşoğlu, iyi ettin de durdun. Ve de bir iki kelâmımız var sana.»

Taşbaşoğlu onun yüzüne bakmadı. Arkasını dönmüş öyle duruyordu.

«Bak hele döner bakar mı yüzümüze hiç? Kendisini peri-

&n edecek ya, benim yüreğim ona yanmaz. Çocuklarına, sev-

1 Süzel çocuklarına ve de anam bacım olsun, akıllı, namuslu,

güzel avradına yanar. Beri bak, bana bak Taşbaşoğlu. Ve de

ayrılık yüzünden bir kayıp verdik. Yanar yüreciğimiz, p parçadır. Ve de Koca Halili dağlara düşürdük. Böyle bir yas lı günde köylüyü koyup gitmek hiç doğru bir hareket olama. Beri dön, bana bak arkadaş!»

Taşbaşoğlu dönmeyince Muhtar vardı onu omuzundan tu. tup kendine doğru çevirdi.

Taşbaşoğlu ona alev alev baktı Onun gözlerinden korkan Muhtar Gömleksizoğluna:

«Söyle şuna.» dedi. «Söyleki ben ona dost eli uzatıyorum Kendisi nereye giderse

gidebilir, varsın gitsin. Ama çocukla, rını perişan edemez. Bir Emmi, bir

arkadaş, bir köyün Muhtarı olaraktan buna izin veremem. Bunu söyle ona Gömek,

sizzâdem. Ve de köylümüz izin veremez. Ve de Çukurovada tutulmadık tarla

kalmadı. 1333 doğumlu Anşacadan doğma Yusuf oğlu Memet Taşbaş bunu yapamaz.

Gidip de bir başka kö-yün sığıncaı olamaz. Ve de Köyümüzün şerefini ayaklar

altına alamaz. Ve de bizim köyde aynalık çıktığını dünya âleme ilânat veremez.

Ve de ayrıcalık yüzünden köyün en kocası dağlara düştü, öldü gitti, yitti gitti.

Böylece söyle Gömeksiz-zadem. Bu adam delirmiş de aklını çıvdırmış. Gelecek yıl

ben onun gittiği yola gideceğim. Söz. isterse köyü, hepimizi pamuk toplayacağız

diye Akçadenize götürsün. Bu deniz değil, pamuk tarlası desin. Gene gittiği yere

köylümü alıp götürceğim. Amma bu yıl köyün birliğini bozamaz. Köy birliğini

bozmak ne demektir!»

Gömleksizoğlu geldi Taşbaşın koluna girdi:

«Memet kardaş,» dedi. «Bozma köyün düzenini bu yıl. Düzen bozmak iyi değildir.

Ben tüm düzenleri bozdum da ne oldu. Başıma gelenler pişmiş tavukların başına

gelmedi. Ne avrat kaldı, ne ocak, ne ev, ne de bark. Tatlı canı zor kurtardım-

Öteki köylüler de bakın şunların haline der, başımıza kakar" lar. Gelecek yıl ben

de seninle bileyim. Benim sözümü bilif' sin.»

Taşbaşoğlunun yüzü kireç gibi bembeyaz" ^olmuştu. leri dumanlıydı. Elindeki san

teşbihini cebine koydu. Ö

-----*""

je gözgöze geldiler, öksüz başını yere eğdi. Taşbaşoğlu da başı yere eğdi-

Onun artık ileri bir adım bile atamayacağını sezen Muhtar:

«Siz ,burada durun bekleyin, köylü de toparlanıp hemen

eliyor. Ya da ağır ağır gidin.»

Geri dönmeleri çok zorlarına gidecek, belki de durmayacaklardı. Böylelikle onların o duygularının da önünü almış oluyordu.

«Aramızda geçenleri unutmak gerektir arkadaş. Memet kardaş. Ve de insanlığa bu yakışır. Seni çok severim. Bu köyde en yiğit, sözüne en güvenilir adam sensin. Kardaşımdan, öz kardaşımdan ilerisin. Keşke anam senin gibi bir kardaş doğuraydı bana. Dünyalar benim olurdu.»

Gömleksizozlu:

«Ben de Taşbaşzâdeyi canımdan çok severim. Yiğit, sözden anlar, akıllı uşak. Kim olsa- şimdi onun yerinde dönmez, durmaz giderdi. O gitmez. Çünkü onda derya kadar akıl var. Atalar ne demiş, deli bir dostun olacağına, akıllı bin düşmanın olsun, daha yeğdir.»

Köyden gürültüler geliyordu. Bir telâşlanma, bir sevinç, sevinç çığlıkları...

Köyün yarısı şimdiden hazırlığını bitirip toparlanmış, yola düşmüştü bile.

Eşeklere, atlara, sırtlara yükler sarılmış, bir kısmı da çabuk çabuk sarılıyordu.

Üstü başı yırtık, şalvarının paçasında çamur kurumuş, eli deynekli bir delikanlı gelip karşılarında duruncaya kadar Taşbaş'a söz söylediler. Taşbaş ağzını bile açmadı.

«Sığırlar Miralayın çiftliğine indi Ağam. İyi yaylım var. fiu yıl sığırlar iyi et tutacak.»

Muhtar delikanlının sırtını sıvazladı:

«Pıravo arkadaş,» dedi, sonra da onu kucakladı. «Böylesi can kurban. Leb demeden leblebiyi anlayan köylü-ye-- Adam böylesi insanlarla Cehenneme bile gider de yan-,az- Ve de orasını gül gülistanlık eder. Hazreti Halil İbrahim &Oİ

Taşbaşoğlunu orada bırakıp oymağa geri döndüler. tar, tımarlanmış pırıl pırıl kara eşeğine bindi, köylünün önün, ce sürdü. İlerde, daha orada durmuş kalmış, düşünceli Taşbg. şoğlunun yanından hızla geçti, yola düştü .

Az aşağıdaki Çukurova toprağı toz duman içindeydi. pK tırağı acı acı koktu. xvn

Bu uzak nar bahçesi dağların eteğinde, dört yol ağzında-(jır. Alt yandaki ova san gözlü nergiz, mavi çiçekli yarpuz, kokusu dünyayı alan limon, portakal çiçekleri, ak pamuk, sa-rl> sırmalanmış buğdayla balkıyan, geceleri tarlalardaki traktörlerle yıldız yıldız dolan, homurtulu kamyonları, ekini ye-yip kusan biçerdöverleri, gürültülü fabrikaları, , 'inanılmaya-cak kadar büyük şehirleri olan, karınca misali insan kaynayan, tozlu, sıcak, ter içinde, ak bulutlu Çukurova toprağıdır.

Nar bahçesi çok eskidir. Küffardan kalmadır derler. Kütükleri kocaman kocamandır. Çok gövdenin yay'ısı kurumuş, yarısı yeşildir. Yaşlı kabukları çatlamıştır. Dallar eğri bğürüdür. Bahçenin içini yılların selleriyle gelen taşlar doldurmuştur.

Sırtını Torosun yamacına vermiş bahçe -uçsuz bucaksızdır.

Çiçek zamanı yer gök, aşağıdaki Çukurova toprağı, toprağın ekini, dibi balıklı, ışıltılı akar suları, şehirleri, kasabaları, köyleri, insanların giyitleri, yüzleri, atları, arabaları, tozlu yolları, otomobilleri, yosun tutmuş pınarları allanır gibi olur. Tarlalar, Torosun ormanı al al dalgalanır gibi gelir insana.

Çiçek zamanı bozuk bahçenin yanından geçemezsin. Uğul-dar. Dağların, ovaların, bozkırın, peteklerin, kovanların arıları tüm gelmiş bozuk bahçenin çiçeklerine çokuşmuştur. Her ^ala, daldaki her al çiçeğe binlerce mavi, sarı ışıltılı, kırmızı kuşaklı, tüylü, yumuşak ayaklı, türlü türlü, renk renk, büyük küçük arı konmuştur. Dallar, arı oğul verir gibidir. Bir k'Pirtı, sonsuz bir kaynaşma içindedir çiçekler. Vızıltiları tâ faklardan duyulur. Yaklaştıkça uğuldar.

Burası dört yol ağzıdır ama, çok çok kimse geçmez. Dört '°1 dedikse, dört çiğir. Issızlığı bir al, bir arı uğultusu, bir de n'frce arının kanadının pırlıltısı doldurur. Başkaca, yer gök

<^w

OKTADIREK

yalnız, bomboş. Bahçenin bırakılmışlığı, bozulmuşluğu arttırır ıssızlığı.

Buradan çoğunluk, bu dört yol ağzından Çukurovay» inen çıkanlar geçer. Burada ,arada sırada da konaklarlar.

Bozuk bahçenin kara yılanları beter olur. Her taşın altın. da bir kara yılan desen, yalan söylemiş olmazsın.

Çiçek zamanı yılanların sevişme zamanıdır. Kara yılan, al çiçeği sever. Toprak bile ala keser, apal olur.

Güneşe batmıştı dünya. Toprak, nar bahçesi al al buğui. nır gibiydi.

Büyük, yarım gövdesinin kabuğu çatlayıp düşmüş 'bir nar ağacı, nar ağacının altındaki ak taştan bir kara yılan çıktı Ağır ağır, kuyruğunu oynata oynata yeşil otların üstünden kayd. Arada başını kaldırıyor, şöyle bir dört yanma bakını-yordu. Arılar uşulduyordu. Çiçekler acı kokuyordu. Yosun bağlamış pınardan yarpuz kokusu geliyordu. Torosun üstünden gelen bulut küçücük, aktı. Bir taşın üstüne çıkan yılan orada azıcık durdu, bekledi Sonra indi. Bir nar ağacının gövdesine dolandı sonra da.

Kara yılanı öldürmek, ona dokunmak günahdır. Kara yılan, kuyruğuna basmazsan insana değmez.

Ağacın gövdesinden yeşil otların içine girdi, gözden kayboldu. Az sonra kuru bir yere geldi, durdu. Kuyruğunu kıvırdı. Yumak olacak gibi yaptı, vazgeçti. Yürüdü. Bir çiçeğe uzanır gibi etti. Yanından geçti. Bir ses çıkarır gibi etti, duyulmadı. Ne olduğu anlaşılmadı. Dalda birkaç kuş vardı. Yılan altından geçerken, onlar uçup gittiler. Fısıltıya benzer bir ses geldi. Yılan geri döndü. Uzun, mavi çiçeklerin altından başka bir yılan ortaya, çünke taşın yanına sızdı. Daha uzul daha kara görünüyor yeni yılan, iki kulaç belki de. İki }''} lan yanyana geldiler. İki birden taşın üstüne çıktılar. Bellerinden aşağısı dolaştı. Öylece taştan indiler. Otların arasıl girdiler. Otların arasından çıktıklarında o ak, küçük bu bahçenin üstüne gelmiş, geçip gidiyordu. Bir an çiçekleri" alını gölgeledi.

Ayrık otu toprağın derisi gibidir. İnce bir örtü gibi >'aP'

UKIAÜİREK

331

Şir oraya. Uzamaz. Ayrıkların üstüne kadar bir durup, bir akarak geldiler. Sonra durdular, beklediler. Sonra birbirle-^ne iyice dolandılar, düşüm oldular, yapışmışcasına, kaynarcasına birbirlerine. Kuyrukları şehvetten tirtir ediyordu. Nar çiçeğinin ah, ayrığın yeşili, göğün mavisini, gelip geçen bulutun akı da aşkla titreşti.

Soluk alamıyordu. Gözlerini yumuyor, açıyor, sevda içindeki kara yılanları görüyordu .Daha on yedisinde ya var, ya yoktu.

Gene kayboldular. Rahat bir soluk aldı. Bir görünüp bir kayboluyordular.

Yılanların sevdası insanlara da... Bir yılan bir kıza sevdalanmış, yıllar yılı onu her gittiği yerde kovalamış. Yatağına girer, başını yastığa koyar, onunla birlikte uyumuş. Habersizce kızla yatarmış bile. Belinden iki kat olup... Kız yılanı her koynunda buldukça korkusundan göklere sıçarmış. Ner-deyse delirecek. Sonra sonra alışı. Bağırmas, sıçramas olmuş. 0 uyanınca kara yılan akar gidermiş. Yıllardan bir gün, nasılsa yılan kaçamamış, kızın kardeşleri yılanı öldürmüşler. Kız da ağlamış, kederinden deliye dönmüş.

Yılanlar gittikçe daha çok hızlanıyorlar. Daha çok sarmaş-dolaş oluyorlar, ayrılıyorlar, biri öbürünü kovalıyor, yakalıyor, sarılıyor, yeniden ayrılıyorlar. Hızları artıyor, göz açıp kapayıncaya kadar bahçeyi bir baştan bir başa gidip geliyorlardı.

Bu, öğleye kadar böyle sürdü. Uçarcasına birbirlerini kovaladılar. Sarıldılar, düşüm oldular, bir topak, kapkara bir yumak oldular, sonra açıldılar, boşanıp serildiler.

Sonra da ayrıkların açıklıklarına geldiler. Kuyruklarını gene yumak yapıp, karşı karşıya, başlarını havaya kaldırıp sarmaştılar. Belki yarım metre, bir metre ayağa kalkıyorlar, sarmaşıyorlar, toprağa geri düşüyorlardı. Renkleri de gittikçe değişiyor, kırmızıya çalıyordu.

Zaman geçtikçe, havada sarılıp toprağa düştükçe daha çok azıslıyorlar, daha çok yükseliyorlar, nerdeyse kuyruklarının llc«na dikilecekler.

Ağızları açık, dilleri dışarda, uzamış. Gözleri *kıkırmıfı Başları köz gibi kızarmış. Kırmızılık gittikçe aşağılara doğru yayılıyor.

Nar çiçeklerinde arılar. Çokuşmuş, uşultulu. Arı kuşlar gelip geçti. Mavi ışıltılı bir kuş gelip bir taşın kondu. Ayağa kalkıp geri düşen yılanlara bir

gözüyle, gözünü iyicene yana yılanlara çevirip baktı, bir şey anlamamış olacak ki uçup gitti

ikindine kadar böylece ayakta sarmaş dolaş... Düştüler kalktılar, aktılar geldiler, sarmaştılar. ikide birde şap diye toprağa düşüyorlardı. Yarı bellerine kadar her bir yerleri kıpkırmızı yalıma kesmişti. Yalım gibi savruluyorlar, biribirlerine dolanıyorlardı. Uzayıp kısalan, esen yelle inip kalkan yalım gibi. Kıvılcımla-nan... Nar çiçeği gibi. Belki de bu yüzden, yılanlar nar çiçeği zamanı, nar bahçesinde sevişirler. Bir korunmadır belki. Sonra halsiz düşmüş olacaklar ki, toprağa son düştüklerinde bir daha ayağa kalkamadılar, orada serilip kaldılar. Bi-ribirlerinin üstünde kımıl kımıl ediyorlardı.

Önce biri çiçeklerin arasına ağır ağır aktı. Onun arkasından da öteki. On yedisinde ya var, ya yoktu. Dili damağı kurumuştı. Gözleri kocaman kocaman açılmış, boynunu uzatmış, onlar kayboluncaya kadar gözlerini onlardan alamamıştı.

Elif yorgundu, umutsuzdu. Uzak bir dağda bir duman tütüyordu.

«Yılanlar, arılar, kurtlar kuşlar...» dedi kendi kendine. «Tüm yaratık... Allah kimsenin başına vermemiş böyle bir dirliği.»

Bir angı düşü içinde gözlerini açtı. Baktı ki Ali yükü anasının yanma indirmiş, belini de yüke dayamış oturuyor.

Meryemce de yükün öte ucunda, kıpırtısız bir karartı.

Arkasına döndü. Çocuklar gene görünmüyorlardı. Geride kalmışlardı.

Elif de çabuk yürümüyordu ya, gene de ona ulaşanın'01"' lardı.

ORTADİREK

333

Elif durdu, bekledi. Neden sonra, sallanarak, bir adım atıp, bir adım durarak çocuklar göründüler. Elif onları böyle her görüşte bir hoş oluyor, acıdan başı dönüyor, «yoruldular, mahvoldular fıkarcıklar. Bir ayda 'kendilerine gelemmezler, gu deli herif, ha babam, ha babam beş günlük yolu iki güne indirdi de öldürdü çocukları. Kendi de öldü ya,» diyordu, «öldürdü yavrularımı olmaz olası Ali. Anası da batsın, atı da.. Dahası da batsın.»

İçti götürmedi onlara doğru yürüdü. Gözlerine ter dolmuş acıttıyordu. Bu yüzden karşısındaki çocukları hayal meyal görüyordu.

«Az kaldı, az kaldı yavrularım, az kaldı çiftçelerim, az kaldı. Bakın babanız orada.»

Eliyle babalarını gösterirken birden eli kalakaldı. Sonra yanma düştü. Ayakta duramadı, yere çöktü. Şu arkada görünen yokuş Süleymanlının yokuşu değil miydi?

«Beş günlük yol iki günde almıf amma, Süleymanlının yokuşu çıkılmaz. Bozuk bahçeye ulaşmalı ki... Yılanın, arının...»

Çocuklar da analarının yanına çöktüler. Süzölmüş gitmişler, kararmışlardı.

Gözleri kocamandı ikisinin de. Yüzleri kadar.

Az sonra gözlerini açan Elif gene yokuşa baktı. Bir duman içindeki yokuş göğe doğru, bulutlara doğru ağıp gitmişti. Şimdiye kadar nasıl çıkmışlardı bunu!

Köylü pamuktan dönünce bunları hasta hasta burada, yokuşun altında bulacak, gerisin geri alıp götürecekti. Meryemcenin de ölüsünü götürürler miydi ola?

Yoksa burada, gurbet elde mi koyarlardı fı-karanm cesedini? Meryemce hiç

ıssızlığı, yalnızlığı sevmez. Gurbet elde deli olur. Kemikleri sıızılar. «Ben,» dedi, «ben sırtıma alır da götürürüm ölüsünü, kemiklerini. Şu ıssız dağda komam onu.»

Bir bu yana, bir o yana baktı. Akar suyun çakılları düzlüğü doldurmuştu.

İlgınların kökleri yumuşak kum içindeydi. Su püreninin kokusu geliyordu.

«Yavrularım, yavrularım,» dedi en tatlı sesiyle. «Yavrularım.»

Hasanı kolundan tuttu kaldırdı. Hasanın sırtında sarı kiraz çubuklarmm ucu bir köke takıldı. Hasan doğrulamadı, yere düştü.

«Yavrum,» dedi, çubukları kökten kurtarıken, «şunları atmadın gitti. Biz canımızı götürüyoruz zaten. At şunları!»

Çubukları çocuğun sırtından çözdü, kaldırdı öteye attı. Hasan hiç ses çıkarmadı ama, gözlerini de anasının gözlerine dikti kaldı. Elif başını çevirdi.

«Haydi yürüyün. Ne kaldı ki... İşte babanız oracıkta.»

Yürüdüler.

Hasan dönüp dönüp çubuklara bakıyordu. Bir adım atıyor, duruyor bir çubuklara bakıyor, bir anasının gözlerinin içine gözlerini dikiyordu. Elif tılandı. Çocukların yanında, karşısında ağlayabilsey-di... Koşarak gitti, geride kalmış çubukları aldı, getirdi.

. Bacaklarını çemreyip suyu geçtiler. Suyu geçerken Um-mahanın ayağı kaydı yuvarlandı. İpıslak oldu. Elif elinden tuttu, sudan çıkardı onu. Yükün yanma gelirlerken Ali gözlerini açtı onları gördü. Gözlerini bile kırpamıyordu.

Çocuğun çubuklarını küt diye yere atan Elif vardı kocasının elini tuttu. Eli soğuktu. İçi ürperdi. Oldum olası soğuk elden korkardı. Yerdeki çubuklara sevgiyle bakan Hasanın yorgun yüzünde bir sevinç belirdi. Elif:

«Nasılsın Ali?» diye zayıflamış kederli sesiyle sordu.

Ali hiç bir karşılıklıta bulunmadı .

«Hasta mısın?»

«Yok!»

«Neyin var ya?»

Ali şaşırıldı. Ne diyeceğini bilemedi. Telâş içinde görünüyordu. Usul usul dudakları kıpırdadı ama, ne dediği anlaşılmadı, t-

«Anam nasıl?»

ORTADİREK

335

«Bilmem. Bilmem ki... İyi zaar. Belki de... Var bak. Şu Süleymanhının yokuşu da... Hiç, hiç aklıma gelmediydi.»

Elif Meryemcenin yanma vardı. Elinden tuttu. Sıcaktı.

«Nasılsın ana?»

Meryemce gözlerini açtı. Boş gözlerle baktı.

«İyisin, iyisin ana. İyisin hatunum. Güzelim, iyisin.»

Ali onun bu sözlerine öfkelenildi.

«Gelsene buraya,» diye söylendi.

Elif hemen geldi.

«Şu Süleymanhının yokuşu da... Heee yokuşu da, hiç aklıma gelmediydi... Hiç mi hiç! Çıkılır mı? Biz burada kaldık işte. Geldik geldik de burada kaldık. Ocağım battı. Vay kara gözlü yavrularım vay!»

Meryemce:

Vay, dedi hınçla. Vay akılsız babanın yavruları. Süley-manlıya mı gelmişiz? Vay, Meryemce ölüyor. Korkmayın bu yokuşu çıkamaz. Aşamaz. Sabaha da bu hal ilen çıkmaz Meryemce. Sevinin, sevinin Meryemceyi götürüp de Körmezarın ortasına koyanlar.

Elif dikeldi. Tüm gücü üstüne geldi.

«Çıkılır,» diye bağırdı. «Hem de bir çıkılır ki... Şimdiye kadar kanat takıp uçmadık ya Süleymanlı yokuşundan. Biz çıktık. Gene de çıkarız. Sen yorgunsun Ali. Sabah olsun, bak görürsün, yokuş gözüne böyle görünmez.»

Ali onu dinlemiyor, boyuna:

«Vay yavrularım vay,» diyor. «Vay bu kış karda kıyamette aç çıplak kalanlarım! Adil Efendi, gözün kıksın Adil Efendi. Olmaz ol gâvur, dinsiz.»

Elif yeniden:

«Çıkılır,» diye bağırdı. Çalı çırpı toplamağa gitti suyun kıyısına. Bedeninin her yerine ateş düşmüş yanıyordu.

«Çıkılır. Sabah ola hayır ola. Yarın akşam konalgamız Bozuk bahçe.»

Çalı çırpıyla çabucak ateşi yaktı. Çabucak yükten tencereyi, bulguru, yağ şişesini, tuzu çıkardı, gitti tencereyi çaydan doldurdu, ocağa koydu.

Yükten soğan da çıkardı. Bir baş kocaman kırmızı soğan Bulgur pilâvıyla bir gider ki, baldan tatlı.

Pilav piştikten, üstüne yafının döktükten sonra sofrayı Alinin önüne serdi.

Çocukları da ellerinden tuttu, sofranın başına götürdü, Meryemceye geldi:

«Kalk güzel anam,» dedi. «Yağlı pilâv pişirdim. Açıktın. İki gündür ağzına bir lokma koyduğün yok. Haydi kalk. Kalk kurban olduğum.»

Meryemce gözlerini bile açmadı.

Körmezardan sonra Aliye, Elife, çocuklara, herkese düşman kesilmiş, dünyaya, uçan kuşa bile küsmüş, o gün bugündür ağzını kimseye açmadığı gibi bir lokma ekmek de yememişti.

Kendi kendine boyuna, beni öleyim diye Körmezann içine getirdi de koydu. Başka türlü öldürmeğe gücü yetmedi de... Avradı, çocukları hep bir oldular da canıma kastettiler, diyordu.

Körmezardan sonra uzun zaman Alinin sırtına binmemiş, elinde değneği, bir adım yürüyüp, iki durarak, yere düşerek yol almağa çalışmıştı. Son düştüğünde bir daha doğrulmamış, kendinden geçip bayılmış, Ali de öldü diye bildiği bir iki duayı okumuş, ağlamış, onu nasıl, nereye gömeceğini düşünürken Meryemce birden gözlerini açmış, ona soru dolu gözlerle bakmış, doğrulmuş ayağa kalkıvermişti. Neye uğradığını bilemeyen, tüm umutları suya düşen Ali de öfkelenmiş, bakmış ki çaresiz, onu sırtına vurduğu gibi bir gece, bir gündüz, arkasına dönmeden, bakmadan yürümüş, yükü de Elif yüklenmiş ardınca gelmişti.

Ali anasını getirmiş yokuşun dibine koymuş, yokuşu görünce de eli ayağı çözülmuş, hıncından, öfkesinden, umutsuzluktan soluk alamaz olmuş, ama iyice çözülmeğe meydan vermeden gerisin geri dönmüş, ayağındaki çuvalların çözülüp düşmesine, yaralarının sızlamasına, yüreğine batmasına bakmamış Elife yetişmiş, sırtındaki yükü alıp aym *hızla geriye dönmüş, işte böylece gelip sırtını yüke verip oturmuştu

UKTADIREK

331

O gelip yokuşun dibine yükü indirdikten bir hayli sonra dır ki Elifle çocuklar gelebildiler.

Elif yalvardı yalvardı, «açlıktan öleceksin güzel anam,» dedi. «Nolursun bir iki lokma at ağzına. Kırmızı, nar gibi bir de soğan var. Vallaha nar gibi...»

Onun aldırmadığını, yemeği yemeyeceğini aklı kesince ağlamağa başladı. Ali, önünde tüten pilav, elinde ekmek on-ları#bekliyor, Meryemcenin gelmediğini, Elifin de işi uzattığını gördükçe öfkeleniyordu. Bekledi bekledi, sonunda hışım gibi bir sesle:

«Gel Elif!» diye bağırdı.

Elif Meryemceyi bıraktı geldi. Eli bir türlü yemeğe gitmiyordu. Ali de, çocuklar da onun gibi tüten bulgur aşının karşısında öylece duruyorlardı.

Birden Elifin yüzü ışıdı, Alinin kulağına eğildi: «Şimdi sahanı çıkarır, bulguru ikiye böler, sahanı doldurur yanma bir dürüm ekmekle koyarım. Şimdi yemezse, gece yer.»

Ali dışının arasından ıslık gibi: «Yer!» dedi. «Zıkkım yesin.»

Elif öyle yaptıktan sonra sofraya oturdu. Yemeğe başladı. Ali soğanı yumruğuyla kırdı. Elif soğanın bir parçasını da aldı Meryemcenin yemeğinin üstüne koydu. Çabuk çabuk lokmalamağa başladılar pilâvı. Acıkmıştıılar.

Hasan azıcık karnı doyunca:

«Ben hiç yorulmadım ki,» dedi. Göğsünü yumrukladı. «Hiç yorulur muyum ki... Ummahan yoruldu. Çukurovaya bir bu kadar yol daha olsa gene giderim.»

Ummahan:

«Yalancık,» dedi. «Amma da yalancık. Sümüğünü çeke çeke ağladı. Ben ölürüm, ölürüm, yürüyemem ölürüm diyen ben miydim?»

«Sendin ya. Hiç yorulmadım. Sen ayağına baktm da ba-gırdm ya...»

«Diken battı da...»

F. 22

«Heee diken batmış! Sallanıyordun. Ben, ben hiç yorul-mam.»

Elif:

«Benim oğlum aslan,» dedi. «Hiç yorulur mu?»

Ali baktı, acı acı gülümsedi.

Ummahan:

«Bir yoruldu ki, ağladı buzladı da.»

Elif:

«Kes kız,» diye tersledi.

«Elif, ayağım kurşun değmiş gibi sızlıyor. Çuvalar düşmüş. O anamın yaptığı ilâçtan var mı?»

Elif:

*

«Var,» dedi sevinçle, ayağa kalktı. «Var. Çuval yok amma saracak bir şey bulunur.»

İlâcı buldu getirdi. Bir çam kabuğunun içindeydi. Sofrayı kaldırdı. Yükü açtı, yatakları serdi. Meryernce-yi de kaldırdı yatağına yatırdı.

«Ana,» dedi «yemeğini yanına koyuyorum. Kırmızı soğan da üstünde. Canının istediği zaman yersin.»

Meryemce içinden aaaah dedi, aaaah sen bir meleksin ya, seni bozan o gâvur. Seni yoldan çıkaran...

Alinin ayaklarına bağırtarak ilâcı sürdürdü, bağladı.

Hava artık dağlardaki kadar soğuk değildi. Bu yüzden "ateşin gerekliliği yoktu. Ateşi öyle bırakıp yatağa girdiler. Çocukların biri Meryemcenin bir yanma, biri öteki yanma girdi yattı.

Hasan daha kendi kendine söyleniyordu.

«Erkekler hiç yorulurlar mı ki... Öyle değil mi? Bakın babama. Hiç... hiç mi hiç yorulmadım. Selâmaleyküm...»

Meryemce onların uyumasını bekledi uzun zaman. Sonra kulak kabartıp Aliyle Elifi de dinledi. Onlardan da çıt çıkmayınca yataktan yavaş yavaş sıyrıldı, sofrayı açtı, sahanı ortasına koydu. El yordamıyla soğanı buldu. Pilavın üstünden aldı, birazını kırdı, lokmasının içine koydu. Soğanla pilâv amma da güzel kokuyordu ha!

339

önce Elif uyandı. Alaca karanlıkta Alinin yüzü seçilmi-•ordu. Baktı baktı, ama bir şey anlayamadı. Vardı ateşi yaktı jlava ılıktı. Üşümüyordu. Gene de ellerini ateşe tuttu. Alışkınlık.

Hep düşünüyordu. Düşünüyor, şu dibi başı belirsiz yokuşa bakıyordu. Yokuşun yüzü sıkaldı. Killi, damar damar, jnora çalan bir rengi vardı. Bazı yerde yeşilleniyor, yeşilden kırmızıya, açık maviye dönüyordu. Yol dedikleri incecik çi-ğir, ak bir çizgi gibi dolanarak çıkıyor, uzaklarda, belki de göğün mavisinde kayboluyordu.

Alacakaranlıkta koyu bir mordu. Sonra güneş doğdu. Renkler ortaya çıktı. Yokuş ipiltiye boğuldu.

Mümkünü yok burada kalacaklardı. Ali bu yokuşu, sırtında Meryemceyle çıkamazdı. Meryemcede de yürüyecek, adım atacak hal yoktu. Belki de ölmüştü. Yattığı yere koştı, uzaktan yemek sahanının boş olduğunu görünce geriye döndü.

Kuş kanadıyla, yılan beliliyle çıkamaz bu yokuşu. Hele yorgun olunca yanına bile yaklaşmaz. Gözünü yokuştan alamıyordu. Yokuşun karşısında öyle durmuş kalmıştı. Ne yapmalı? Netmeli? Aaah, bu yokuş da olmasaydı, bunca gün çektikleri, yol yol süründükleri boşa gitmiyecekti. Olmaz olası yokuş. Neyledin de çıktın karşıya! Tam da yol bitmiş, Çuku-rovanm kapısına gelmişlerdi. Şu vız vız başında dolanan sivrisinek Çukurovanın mü j derişiydi.

Bozuk bahçede nar vardı, incirler sarı sarıydı. Kim değmemiş, kimse değmemiş. Incirleri eşek arıları çok sever. Bozuk bahçenin yanından geçerken... Kırmızı yılanları daha durur mu ki? Daha öyle düşüm düşüm olurlar mı ki? Biribir-lerine sıkıcana sarılıp şap diye aşktan bayılırlar mı ki?

Hallacı Mansur gelmeli. Üförmeli. Bir üförmeli ki şu yokuşun yerinde yeller esip dümdüz olmalı. Çukurova uzakta, ak pamuk tarlalarıyla gözükmeli ki...

Parmaklarını saymağa başladı. Gözlerini yumdu. Bir büyük umutsuzluk içinde elleri yanlarına düştü. Oradaki bir taşın üstüne çöktü. Yokuş gözünde dumanlandı. Büyüdü. Bu yokuş

hiç bir vakit çıkılamaz. Burada kalıp köylüyü beklemek gerek. Bir, iki, üç, dört... Köylünün pamuktan dönmesine ne kaldı? Burada beklemeli, onlar gelince geri, birlikte köye dönmeli. Başkaca hiç bir çıkar yolu, çaresi yok.

Aliyi karşısında birden görünce bir hoş oldu. Ne yapacağım, bilemedi ayağa: kalktı. Zorla gülümsedi.

Alinin gözleri de yokuştaydı. Yokuşun uzak başı dumanlanıyordu. Neredeyse derenin içine güz sıcağı çökecekti.

Karı koca bir zaman öylece ayakta durup gözlerini yokuşun dumanlı başına diktiler.

Alinin yüzü gittikçe bozuldu, acılaştı. Dudakları, ağlamağa hazırlanmış çocukların dudakları gibi sündü, sarktı.

«Çıkılmaz.» diye inledi. «Gel buraya kadar da... öle öle gel de, çıkma...
Aaaah!»

Elif birden kendini toparladı. Kocaman açılmış gözleri ışıladı.

«Çıkılır!» diye kesinlikle söyledi. «Bir çıkılır ki... Bizim geldiğimiz yollar
buradan betedi.»

Ali karanlığa, umutsuzluğa gömüldü. Suyu doğru yürüdü, yüzünü iyice yıkadı.

Kulaklarının içini de yıkadı .Yemek hiç aklına düşmüyordu.

Uzaktaki, yatağın yanma yumulmuş oturmuş Meryemce-yi gördü. Yanında da çocuklar.

Onlar da onun gibi büzülmüşler, kıpırtısız oturuyorlardı. Ali ağlamaklı oldu.

Bunları burada bırakıp, koşa koşa Çukura inmeli, karışmalı pamuk toplayanlara.

Bir toplamalı, bir toplamalı... Beş adam, on adam kadar. Gece gündüz. Ölünceye,
geberinceye kadar.

Yanma doğru gelen Elif:

«Elif,» dedi sevinçle, «buldum! Ben sizi burada koyup gideyim. Pamuk bitinceye
kadar burada bekleyin. Hiç olmazsa ben toplarım. Ya da köylüden bir at, bir eşek
alır gelir sizi buradan çıkarırım.»

Elif güvenle:

«Biz çıkarız,» dedi. «Bak anam yataktan kalktı. Hali iyi-

ORTADİREK

341

Çıkamazlarsa eğer, sırtıma alır

Akşamki koyduğum bulguru da, soğanı da yemiş. Bir koluna ;en girer, bir koluna
da ben girerim...»

Ali umutsuzlukla başını salladı.

«Olur mu ki?» diye sordu gene de.

Elif:

«Olur,» dedi. «Şimdi tarhanayı ocaktan indireyim, içelim, yola düşelim. Anamı
götürdükten sonra gelir yükü alırız.» Ali:

«Ya çocuklar? Onlarda da hal kalmadı. Baksana hiç kıpırdamıyorlar.»

Elif:

«Onları da teker teker, ben çıkarırım.»

Ali ikircikliydi. Yumuşacık:

«Elif,» dedi, «zor olacak. Siz burada kalsanız da...»

Elif kızdı. Bu kadar kızdığı görülmuş değildi. Bağırdı.

: yankılandı.

«Şu derenin içinde iki çocuk, bir koca karıylan, itin kö->ğin içinde, hırlının
hırsızın ağzında. Bir de yağmur yağar-hepimizi sel alır da götürür.»

Ali sindi.

Güneş kızdırmıştı. Terliyordu.

Çocukları ellerinden tuttu, sofranın başına getirdi. Çocuklar uykuda gibi,
ayakları ayaklarına dolanıyor, düşünüyorlar.

Elif akşamki sahanı doldurdu, biraz ekmekle Meryemce-nin yanına götürdü koydu.

«Sarımsak da ezdim, kırmızı biber de ektim ana. Gördün mü ana, Süleyrnanlınm

yokuşuna geldik. Bunun arkası Çukurova. Burayı bir aşarsak, bir aşınca...»

Meryemce durumunu bile bozmadı .Başını kaldırıp da bakmadı.

Elif çorbadan bir kaşık alıj?or, bir Meryemceye bakıyordu. Çorba epeyce yanında
tüterek bekledi. Sonra Meryemce uğrun uğrun onlara bakarak bir anda sahanı önüne

çekti, kaşıklamağa başladı.

Kan koca yemekten sonra yükü yapmağa başladılar. Derenin içine Çukurova
sıcağından beter bir sıcak çöktü. Yüzlerine, kulaklarına, gözlerine mucuk,
dedikleri sinek çokuşu. yordu. Bu mucuk çekilmez, sıcakta insanın burnunun içine
kadar girer. Yüzüne, her bir yerine sıvanır ki, çıkaramazsın.

Yüzleri gözleri mucuğa kesmiş, çırpıyorlardı.

Ali:

«Git söyle de şuna, acep kalkar da yürüyebilir mi? Bir koluna sen, birine de ben
girince?»

Elif Meryemcenin yanma vardı oturdu, ellerini elleri arasına aldı.

«İşte geldik. İşte işte iştecik. Burası, şu görünen Süley-manlı yokuşu anacığım.
Zor yokuş, bilirsin. Bir kişi seni sırtına alıp da yokuşun başına çıkaramaz. Bir

koluna Ali, bir koluna da ben... Azıcık yürüyebilir misin ola?»

Meryemce ne oldu, ne olmadı, birden:

«Aaaah,» dedi devrildi.

Elif telâşlandı.

«Ali, Ali! Anan gitti. Yetiş, su yetiştir»

Ali ağır ağır geldi, ağzı yukarı devrilip, soluksuz kalmış anasının başucunda durdu. Yüzü sandan aka dönüyor, elleri titriyordu.

Meryemcenin sağ eli Elifin elindeydi. «Oku,» diyordu Aliye. «Oku da murdar gitmesin. Oku oku, çabuk çabuk oku.»

Çocuklar da koşarak, topllayarak geldiler. Yorgunluklarını unutmuşlardı.

Ali okumağa başladı. Elif:

«Su getir,» dedi Ummahana, duyulur duyulmaz.

Kız suya koştu.

Elif, su gelince başındaki tülbindini çıkardı suya soktu, usul usul Meryemcenin yüzünü ıslattı.

Ali elinden bir şeyi kaçıracakmışcasına, dili dolaşarak, duaları biribirine karıştırarak çabuk çabuk okuyordu. Bildiği dualar bitince gene aynı hızla baştan başlıyor, olcuyor oku-

ORTADİREK

343

yor bitiriyor, bir duanın bir tek sözcüğünü belki on kere söylüyordu.

Meryemce az sonra gözlerini açtı, Aliye baktı. Alinin tüm yorgunluğu geldi üstüne çöktü. Dudağındaki dualar aktı, döküldü. Onu öyle gözleri yıldır yıldır yanar görünce aklı başından gitti. Her şeyi unuttu. Oracığa oturdu.

Meryemce:

«Ölüyorum yavrular,» diye inledi, «ölüyorum, soğucak cak bir su!»

Ali hınçla, acı acı gülümsedi.

Ummahan çaya su getirmeğe koştu.

Bütün mümkün çareleri kesilmişti. Baş parmağını ağzına aldı ısırmağa başladı.

Boğazındaki yumruk onu tıkıyordu.

Meryemce suyu içince doğruldu. Ali ağlamağa başladı. Kendini yenemiyordu.

Çocukların, Elifin yanında rezil olacaktı. Mendilini ağzına bastırdı. Ayağa kalktı, koş a koş uzağa, çaym çok aşığımsdaki ılgınların içine gitti. Yüzükoyun kumlara uzandı, hıçkırmağa, doya doya ağlamağa başladı. Ağladıkça boşanıyordu.

Elif:

«Ana çok şükür. Bir korkuttun ki...»

Meryemce gülümsedi, içinden acı acı ölsem de siz de kurtulsanız, ben de, geçirdi.

Elif:

«Şimdi oğlun gelir, bir koluna o, birine de ben...»

Meryemce, kurnaz, alaylı gözlerini yumdu açtı... içinden, kendi kendine konuşmağa başladı: Yürüyüm de şu yokuşta öleyim, öleyim, e mi? İkinizin arasında. Öyle mi? Ben yokuş mokuş çıkamam kızım. Çıkamam Uzunca Alinin avradı. Ölümümü istiyorsunuz, gece gündüz Allaha öleyim diye yalvarıyorsunuz. Öleyim diye götürüp Körmezarın orta yerine koyuyorsunuz. Şimdi de Süleymanlmm yokuşuna vuracaksınız. Öyle mi? Ben öldüm işte. Canım cesedimden üzüldü. Bir adım, bir tek adım atamam. Sırtınıza alın çıkarın. Yokuşu çıkar sanırsınız, öyle mi? Çıkar da yan yolda ölür bellersiniz. Ölümü-mr r'v ıtırsınız, öyle mi?

fsı V

«Sen daha demir gibisin. Demir gibi ana. Eski toprak. Bu kadar yola nasıl dayandın? On beş yaşındakiler gibi...»

Hiç kandırma. Ayağa kalkamam. Alır sırtınıza çıkarırsınız. Bunca yürüdüyse Meryemce eşeklik etti. Öldüm bittim. Vallaha ayağa kalkar halim yok. Siz beni öldürmeğe çalışm bakalım. Karagözlüm yardım edince, kul öldürebilir mi ki... Hiç çabalamayın yokuşu çıkıp da ölemem. Ben devrilirken o Uzunca Alinin yüzü nasıl ısıltı içinde kaldı... Ben öylesi yüzleri bilmez miyim! Dua okurken gördüm yüzünü, neredeyse zil takıp oynayacaktı. Gözümden kaçır mı sandın! Benim iyi olduğumu görünce de...

Gene gözlerini yumdu, devrildi. Elif telâşlanmadı bu sefer. İş i çakmıştı.

«Ana,» dedi, sertçe. «Biz senin koluna girip, bugün yokuşu -çıkartacağız. Ha dedim, bize azıcık yardımın dokunsun. Ayaklarıym üstüne bas da kolay çıkalım.»

«Ölüyorum, ölüyorum su!»

Elif duyulur duyulmaz:

«Öl!» dedi.

Hasan:

«Öl inşallah!»

Ummahan onlara şaşkın şaşkın bakarak çaya gitti:

«ölsün de kurtulsun fıkara.»

Ilgınlardan bir top kuş kalktı. Ali ağlamış ağlamış kendine gelmişti. Ayağa kalktı ama, ayaklarını hiç duymuyordu. Önceleri sızlıyordu hiç olmazsa. Şimdi uyumuştı. Her adım attıkça yüreğinde ince, cızz cızz eden birşeyler duyuyordu. İşte bu beterdı. Keski ayağı parçalansa, kıyma gibi doğransa.-acısmdan havaya fırlasa... Keşki. Bundan, bu cızz'dan daha iyi. İşte buna dayanılmaz. Basma gelmeyen bilmez. İçinde bir çiğseme, dayanılmaz bir sıkıntı. Sanki iki el yüreğini kavramış sık babam, çek babam çek ediyor. Neydi bu başına ge-ienler? Bu da nereden çıktı?

Hemen akıl etti:

«Elif gel hele,» diye bağırdı.

" *

Elif geldi:

UKTADIRKK

345

«Bana birşeyler oldu. Ayağımı her yere bastıkça bir kusacağım geliyor. Yüreğim bulanıyor. Şu yastıktan azıcık pamuk yıkarsan da... Pamuğu ayağıma sarsam iyice.»

Elif hiç bir söze varmadan, yastığı aldı pamuğunu çıkardı, Aliye getirdi verdi. Ali ayaklarını çözdü. Altlarına pamuğu yerleştirdi. Ayakları kızıl ete kesmişti. İyice çeke çeke sardı. Ayağa kalktı. Ama gene, her adım attıkça yüreği bulanıyordu. Edemedi, bir taşın üstüne oturdu, başını elleri arasına aldı. Burada kalmalıydı. O namussuz kölüyü beklemeliydi. Aaaah... Haa? Az sonra bunları burada koyup yola düşmeli. Sel götürsün, kurt kuş yesin. Eşkiyalar çöksün başlarına. Hiç olmazsa tek başına pamuğa yetişmeliydi.

«Elif, ben gidiyorum.»

Elif:

«Delirdin mi? Baksana havaya, yağmur geliyor. Sel götürür bizi. Sel! Anamın koluna girelim. Sürüye sürüye...»

Ali gökyüzüne baktı. Kuzeyden üstlerine doğru gelen bulutun bir parçası kararıp duruyordu.

«Yağmur geliyor,» diye bağırdı. «Ana yağmur geliyor. Yokuşu çıkmalıyız. Yoksa sel götürür bizi. Yüğü bu sel yatağından yukarı çıkaralım.»

Yükün bir yanından Elif, bir yanından Ali tuttu, yokuşu yukarı, büyük kayanın üstüne kadar taşdılar.

«Burası iyi. Burada çocuklara da bir şey olmaz.»

Güneş kızdırdıkça kızdırıyor, cayır cayır yakıyordu. Yokuşun renkli taşlaşmış, çakıllaşmış toprağı ocaktaki demir gıtbî kızmıştı. El değdiremezsin.

Ali:

«Ana,» dedi, «seni sırtıma alıp yukarı götürebilsem...»

Meryemce gene yumulmuş, bir topak kalmıştı.

«Çocuklar da yükün yanında kalsın.»

Elif Meryemcenin koluna girdi, kaldırdı. Bir iki adım attırmak için gayret etti. Meryemce üstüne yıkıldı, kırılmış, kekikleri un ufak olmuş gibi de ayaklan sürüklendi.

I

Ali çocukları yükün yanına götürüp geldi. Anasının koluna girdi. Yokuş yukarı yürüdüler.

Karanlık bulut Aliye güç, umut vermişti. Ayağını duymuyordu artık. Yüreği bulanmıyordu. Bacaklarında bir ağırlık ki, dayanılmaz. Tabanları da öyle. Ama Ali bundan memnun. Yüreğindeki o sızlama olmasın da, isterse tüm bedeni dom-dom kurşunu yarasıyla dolsun.

Meryemce ölü gibi omuzlarına asıldıkça asılıyor, ağırlaş-tıkça ağırlaşıyordu. Sürüklenen ayakları da yola iki karışık çizgi çiziyordu.

Elif soluk alamaz olmuştu. Ali yoruldukça, Meryemce ağırlaştıkça zorlatıyor, çabuklaşıyordu. Huyuydu. Huyu kurusun.

Şimdi Elifle Meryemceyi, ikisini de arkasına takmış sü-rüklüyordu. Elifin omuzu kopuyordu. Soluğu çıkmıyordu ama, bir şey de diyemiyordu. Dese bile Ali

duymayacaktı. Yüzü korkunçlaşmış, gözleri dışarı uğramıştı. Uzun boynundaki, kırılmış yüzündeki derisi gerilmiş, sahtiyanı dönmüşü. Gözlerinin akı bile ak değildi. Kırmızı mı, kara mı, bir hoş renk. Birden Alinin elinden Meryemce boşandı. Elif de dengesini tutturamadı, biribiri üstüne yığıldılar. Ali de bir yana düştü. Körük gibi soluyordu. Meryemce Eliften önce doğruldu, ayağa kalktı. Elifin elinden tuttu çekti. Ali pörtlemiş gözlerle ona baktı. «Geber, geber,» dedi içinden. Kırarcasma dişlerini sıktı. Çatırdattı. Gün tepeye dikilmiş, kavuruyordu. Ali o telâş içinde uzaktaki bir yanı kararmış buluta bakıyor, mırıldanıyordu: «Bu sıcak yağmur sıcak... Kavur Allahım kavur. Yıldırımlı, şimşekli... önüne geleni süpür götür. Süpür süpür götür!» Elifin elindeki dayanağı değnek öteye düşmüştü. Meryemce eliyle değneği gösterdi. Elif düştü düşecek, bacakları titri-yerek gitti aldı getirdi verdi.

Meryemce değneği eline alınca, yönünü yukarı döndü.

OHTADİBEK

347

Bir zaman yokuş yukarı baktı. Parlak, ipiltili toprakta güneş oynayıyordu. Çukurova anızlarında oynasır gibi. Haydi güzelim, yürü bakalım. Çık şu yokuşu da Uzunca Ali görsün. Şu yıkılıp kalan da, körük gibi soluyan, öleyim diye beni götürüp de Körmezarın ortayerine koyan görsün. Kurban olurum dizim sana. Haydi. Ali döndü baktı. Anası ağır aksak gidiyordu. Çıkabilir miydi ola? Ulan, bu karı daha pamuk da toplar bu gidişle? İçini bir sevinç bir kıvanç sardı ki, yüzü yavaş yavaş değişti, gülümsedi bile. Elifle gözgöze geldiler. Elif, başıyla aşağıdan, biribirleri-nin koluna girmiş yokuşu çıkan çocukları gösterdi. Sıcak alnında bekleyip soluklarını topladılar. Çocuklar bu arada yanlarına kadar geldi. Hasan sırtındaki kiraz çubuklarının altında iki büküldü. Ali bunu görünce tepesi attı: «At o sırtmdakini it dölü!» diye bağırdı. «Biz kendimizi götüremiyoruz. Bir de kiraz çubuğu...» Çocuğun sırtındaki çubukları kopardı aldı, uzağa fırlattı. Hasan kıpırtısız kaldı. Ses çıkarmadı. Ummahan ağlamağa başladı.

Elif:

«Anam çıkıyor çıkmasına. Bizden iyi çıkıyor. Biz de inip, yükü paylaşıp getirsek...»

Ali çocuğun sırtındaki çubukları alıp atınca bir iyice fe-rahlanmıştı. Karısının önüne düştü, aşağı, yüke doğru inmeğe başladılar. İnmesi çıkmasından zordu. İkide bir kayıyor, kır üstü oturuyorlardı.

Yüke geldiler. Kaya yanıyordu. Üstüne oturamadılar. Susamışlardı. Aşağıda su erimiş gümüş pırıltısında akıyordu. İnip içemediler. Yüğü ikiye bölüp yüklediler.

Ali ilk olarak bu kadar yeyni yükle yola çıkıyordu. Durmak olmazdı. Şu yokuş da ne kadarıcık bir yokuştu... Anasına baktı. Anası yukarda, ikiye bükülmüş tırmanıyordu. Ardında da çocuklar. Çubuklar gene Hasanın omuzundaydı. Gene biribirlerinin koluna girmişler, uzaktan bir tekmişler gibi gözüküyorlardı. Az sonra Ali yanlarından hızlı hızlı, soluyarak gelip geçti. Hasan çubukları gene gidecek diye pustu. Ali onları görmedi bile. Ayağı kayıyor, düşüyor gene kalkıyor, aynı hızla yoluna gidiyordu.

Kendini yokuşun başındaki ulu sakızlık ağacının altına attığında gün aşağılara iniyordu. Esen garbi yeli bedenini yumuşattı. Terden gözleri yanıyordu. Yüğü attı hemen geriye döndü. Kuzeydeki kararıp gelen buluta bir göz atmayı da unutmadı. Az aşağı inince karısından Elif geldi.

«Çabuk git,» dedi. «Anan yola yıkılmış, şu aşağıda inilideyip durur. Emekler, toprağı cırtar gördüm onu. Sürünüyordu. İlle de çıkacak...»

Soluğu tıkanıyordu.

«Yetiş! İnatçı karı. Dur bekle Aliyi dedim, daha çok uğraşmağa başladı yolla.»

Alinin dizleri düşüp kalka kalka gene kan içinde kalmıştı. Kayarak, elleri yırtılarak anasına erişti. Meryemcenin elleri, yüzü gözü gene toprağa belenmişti. Kirpikleri, kınalı saçları çamura batmıştı. Ali hemen onu tuttu kaldırdı. Önüne çöktü, sırtına aldı. Hızla çıkmağa koyuldu. Bir düze gitti. Sonra kaydı. Boylu boyunca yola serildi. Aşağıya da biraz yuvarlandı .Hemencecik kalktı. Bu sefer anasını sırtına bindirmeyi gözü kesmedi. Koluna girdi, öteki eline değneğini verdi.

«Az kaldı. Az kaldı güzel anam. Yağmur da geliyor.»

Çocuklara yetiştir. Yanlarından geçerlerken, çocuklar durup onlara boş gözlerle baktılar. Sonra Hasanın sırtındaki çubuklar geldi aklına. Babası görmesin diye pustu, Umma-hanın arkasına gizlenmeğe çalıştı.

Ummahan:

«Korkma,» dedi. »Görmez. O kendi derdinde.»

Ana oğul, yukarı çıktıklarında gün batıyordu. Karınları bir acıkmıştı ki, zil çalıyor, kazmıyordu.

ORTADIREK

349

Elifi, sakız ağacının dibine ateşi yakmış, çorbayı pişirir gürdüler. Ekşi ayran kokusu ortalığı almıştı .

Gün batımı kızarmıştı. Aşağılarda kabaran, buğulanan Çukurova toprağının da bir yanı kızarmış gibiydi.

Elif Aliye sordu:

«Gün kavuştu. Siz geldiniz. Ya çocuklar nerede kaldı?»

«Geliyorlar.»

351

xvm

Gece yarayı geçerken tâ uzaklardan, kuzeyden, bozkırın üstünden bir gök gürültüsü geldi. Ardından da bir şimşek çaktı. Şimşek o kadar uzaklardaydı ki ancak ipiledi.

Az sonra soğuk, ürpertici bir yel esti. Toprak kokusu, çü-rümüş ağaç kokusu, su kokusu getirdi.

Yağmur yeli gittikçe sertleşti, büyüdü, buz gibi oldu.

Ali ayaklarının, bedeninin sızsından duramıyor, uyuya-mıyordu.

Güneyde bir iki yıldız parlıyor, üstündeki sakız ağacı zarzor seçilebiliyordu.

Güneydeki yıldızlar silindi. Üstündeki ağacın dalları da karanlığa karıştı. Göz gözü görmez oldu. Duvar gibi, kurşun geçmez bir karanlık çöktü.

İçine sevinçle karışık ağır bir korku düştü. Şu yele bakarsan, şu kara bir çul gibi dünyayı örten karanlığa bakarsan zorlu bir yağmur geliyordu.

Bu gece yarısı sığınacak bir köşük, bir delik de yok. Ne! meli, nişlemeli?

«Elif,» diye dürttü.

Elif ona doğru döndü:

«Hııh!» dedi.

«Duyuyor musun geleni?»

Elif büzüldü.

«Bir yağmur geliyor ki... Gök yarılmış dersin. Bir hafta, on gün yağacak. Keski azıcık daha yürüseydik de Çukurova-ya varsaydık. Varsaydık da bu yağmuru yemeseydik. Ben yağacağını biliyordum ama...»

Fırladı ayağa kalktı.

«Aman Ali,» dedi, «ağzından yel alsın yağmuru. Bu yağmur iki gün bile sürse çocuklar, hepimiz bir satlıcan oluruz &, kırfacan oluruz. Hiç birimiz sağ ulaşamaz Çukurovaya. " Ali doğru konuş.»

Ali:

«Bir hafta, on gün... Güz yağmurları beter olur Çukuro-vanm. Beter, beter, beter olur. Çok şükür, kurtulduk avrat. Bu yağmur on gün sürerse, yornuğumuz da çıkar on günde, ötekilerden, köylüden çok pamuk toplarız.»

Yağmur yelleri gittikçe sertleşiyor, sakız ağacı dallarını kırarcasına çatırdatıyordu. Yel, yorganları savuruyordu. Çocuklar da, neye uğradıklarını bilemeden uyandılar. Hasanın başı dönüyor, Ummahan ağlıyordu.

Elif:

«Kes kız,» dedi. «Kes batasıca. Yağmur geliyor ki kıyamet. Ağlayacak sıra mı?»

Meryemce ilk yağmur yeliyle uyanmış, yataktan çıkmış, şakız ağacının köküne gelmiş büzülmüştü.

Şimşekler arkasına çakıyordu. Karşıdaki tepe, Çukura aşağı inen ak yol, uzaktaki değirmenin çinkosu bir an işiğe boğuluyor, sonra bıçakla kesilmiş gibi karanlığa gömülüyordu.

Ali yataktan çıkmamış, yatakta ağız yukarı öyle kalakal-raıştı. Her şimşek çakışta bir irkiliyor, üstündeki ağacın her ışığa batıp çıkışında oya oya aydınlanışını seyrediyor, karmakarışık duygular içinde bocalıyordu. Hiç bir zaman, hiç bir ağacı böyle ışığa keser görmemişti.

Elif ne yapacağını bilemiyor, şaşırmış, öfkesinden soluyor.

İkide birde de geliyor, kocasının başucunda duruyor:

«Ali bire, Ali bire bu böyle olmaz. Böyle de durulmaz. Eli kolu bağlı. Geliyor, geliyor işte. Ali! Ali bire... Ali nolarsun!»

Gidiyor, geliyor, elleriyle dizlerini doğuyor, karanlıkta saçlarını yoluyor:

«Bunu da mı getirecektin başımıza, bunu da mı Koca Al-lahın?» diye inliyordu.

Döndü, çırpındı, sonunda geldi Alinin üstüne atıldı:

«Bir şey yap kurban olduğum. Bir şey yap, geliyor. Bir geliyor ki, hiç böyle esini görmedim.»

Şimşekler ortalığı ışığa boğuyor, yokuştan, ak yoldan

kalkan kasırga, toz duman bütün hışmıyla gözüktüyor, dün-yanın üstüne, karanlığın üstüne abanıyordu. Ali:

«Değme keyfine avrat,» diyor. «Değmek on gün, on bes gün, ^yirmi gün yağsın.

Tüm Çukurovayı sel alsın gitsin. Gel yanıma. Gir yatağa. Başka hiç bir çaresi yok.»

Elif kızıyor:

«Ocağı batasıca herif, vurdum duymaz adam görmüyor musun, sel alıp götürecektir hepimizi. Hazır Çukurovaya gelmişken... Yağmur, yağmur... Hışım gibi geliyor.»

Gökler çatırdıyor, kulakları sağır eden gürültüler geliyor uzaklardan, şu öteki dağın ardından, yokuşun altbaşmdan. Sonra geliyor geliyor, şakız ağacının üstünde tuz buz oluyor. Çatırtılar dökülüyor.

«Kalk kaçalım. Bir kovuğa, bir mağaraya, bir köye düşelim. Başımızı sokacak bir delik bulalım.»

Ali yorgun yorgun gülümsüyor:

«Sen deli misin avrat.» diyor vurdum duymaz, hiç telâssız sesiyle. «İki adım gitmeden ardımızdan ulaşır. Dur durduğun yerde.»

Elifin elleri hep dizlerinde. Boyuna döğünüyor.

«Vay! Vay! Vay! Vaaaaay kadersiz başım! Ben nereye gideyim, nereye? Nereye bu belâlı baş ilen? Vaaaay! Kalk Ali, kalk da bir çadır yap şu çocukların üstüne. Kalk! Altındaki çul ilen şu ağacın dallarına bir çadır kuralım. Bir de ateş yakalım. Ölmesinler fıkarcıklar.»

«Deli misin avrat, deli misin kız? Bu gelene, bu tosun gibi yağmura, bu kabarıp gelene çadır neyler ki... Bu güzelim yağmura? Bir yağmur geliyor ki... Heeeeey bire babam heeeeey! Yeri göğü almış geliyor. Nuh babamızın büyük Tufanından da beter. On gün, on beş gün,... Tüm pamuklar yerde. Bir de ağız çeker ki... Anama bir eşek alacağım ki genç, fidan gibi, dal gibi bir Kıbrıs eşiği. Arap atı gibi bir eşek. Bir de eğer yaptıracağım ki Türkmen Beylerinin atlarına yakışır.

Kadrlideki Cemal Ustaya yaptıracağım. Heheey babam heheeyt! Bir ya" şacak ki, dereler, ovalar, koyaklar, dağlar almayacak. Deniz derya ortalık... Sen hiç korkma! Tuz değiliz ki azıcık yağmurda eriyelim. Tuz değiliz avrat! Tuz değiliz Elif... Tuz olmak

Şimşek ışığında Elif onu gülümser, hem de sevinçle, basbayağı gülümser görünce tepesinin taşı attı.

«Gâvur,» dedi. «Ellik gâvuru. Çocuklarımın kanlısı. Anasının kanlısı. Atımızın kanlısı...»

Karanlığa karıştı. Koşa koşa uzaklara gitti. Epey sonra sofuya soluya kucağında bir yığm çalı çırpıyla geldi.

Odunları ortaya, yatağın yanına attı. Bir odunları düzeltiyor, yerleştiriyor, bir dizlerini doğuyordu.

Çuvalda araya araya kibriti buldu, odunları tutuşturdu. Karanlığa bir daha daldı. Bir kucak daha. Sakızlığm altı aydınlandı .

Çocuklar birbirlerine iyice sarılmışlar, titreşiyorlardı. Arkalarında da Meryemce habire öne arkaya sallanıyor.

Öfkeden deliye dönen Elif-birden Alinin altındaki çula yapıştı, var gücüyle çekti. Çul çıkmadı, elinden kaydı. Elif de arkası üstü yere düştü, yuvarlandı. Yerden bitkin kalktığında yalvarmağa başladı: «Kurban olayım, yolunda öleyim Âli kalk! Kalk da çulu çadır edelim»

Ali hiç oralı değil, aldırıyor, gülümsüyor. Ateşin ışığında tozlu sakalı donuk donuk.

Uzun, göğü, karanlığı bir baştan bir başa yırtan bir şimşek daha çaktı. Ortalık, tâ Çukurovanın düzüne kadar bir daha aydınlandı.

Gök durmadan gürüyor, aydınlanıp çatırdıyordu.

Tam tepelerinde, ağacın doruğuna yakın yerde gibi geldi onlara, bir şimşek daha çaktı. Sonra kocaman, sıcak, ağır dam-'alar pat diye düşmeğe başladı.

Elif boğazlıyorlar gibi:

«Aliiiiiii...» diye bir çığlık attı. «Aliiiiiiii... çulu ver! Oca-t'raı batırdın. Çocuklarımı öldürdün!»

Aliyi, çulu bıraktı. Çuvalları, sepeti, tenekeyi, yatağı, öteberiyi ağacın köküne yığmağa başladı.

F. 23

1 «i

I

I

y]

I i

Yağmur hızlandı. Elif bir anda su içinde kaldı. Ateş sördü, meşe yüz tuttu.

Ali yorganı basma çekti. Yatağın içine yumuldu. Hem seviniyor, hem ağrıdan kıvranıyordu.

«Olmaz ol! Olmaz ol! Bat Ali bat! Senin yaptığını gâvurlar, kan içiciler, yetmiş ikiş dinliler yapmaz. Ana, ana kalk da şunun altından çulu çekelim. Benim gücüm yetmiyor ana.»

Ali öfkeyle yataktan fırladı:

«Haydi dediğin olsun başımın belâsı avrat,» dedi. «Gözü çıkası. Bu aslan yağmura çadır para eder mi? Sen hiç yağmur görmedin mi?»

Ateşte azıcık bir ipilti kaldı. Nerdeyse sönecek. Yağmur düştükçe cızırdıyor.

Meryemce kalktı çula yapıştı. Onu gören Elif de öteki ucundan yapıştı. Çulu ateşin üstüne tuttular. Elif eğildi bir eliyle ateşi ölçerdi. Biraz odun daha koydu. Ateş azıcık daha parladı.

Yağmur, şimşegi, yıldırımını, gürültüsüyle yukardan aşağı karanlık bir ırmak, bir deniz gibi durmadan iniyordu. Bir anda yer göllendi.

«Haydi dediğin olsun. Bakalım para eder mi akılsız avrat. Şu çulu ortasından bir dala bağlamah. Ben ağaca çıkamam ki... Ayaklarım tutmaz. Şiş. Bağlayacak ip de yok ki, ..»

Elif elinde tuttuğu çulun ucunu ona verdi.

«İp de var, her bir şey de var. Ağaca da ben çıkarım.»

Ağaca çabalaya çabalaya tırmandı, ipin ucunu dala bağladı.

«Ver çulun orta yerini, tam ortasını...»

Onu da bağladı. Aşağı indi.

Çulun dört köşesinde geçen yıldan kalma ipler öyle takılı duruyordu. Bir köşeyi ağacın göğdesine, öteki ucunu da bir çirişe bağladı.

«Bir kazık, bir kazık çak şuraya Ali! Çabuk, çabuk ol!»

Ali öyle durmuş düşünüyor, uyur gibiydi.

Elif çırpınıyordu.

. "

«Bir kazık...»

355

Edemedi, Aliden umut yoktu, ocaktan yarısı yanmış bir odun çekti, öteye bir taşla çakmağa başladı.

Yağmurun sesi, gürültülü akan bir çağlayan fısıltısı gibiydi. Hıııııııııı diye dökülüyordu.

İpin birisini de çaktığı kazığa bağladı.

Bir çalı kökü gördü. Öteki ucu da ona.

«Ana, ana! durma öyle. Gir çadırın altına.»

Çocukları da kaldırdı çadırın altına getirdi, ocağın yanma yerleştirdi. ;
Meryemce çadırın altına girmede, karanlığa, yağmura gitti.

«Ana nereye? Gitme ana!»

Arkasından koştu, kolundan tuttu çekti. Meryemce kolunu silkti elinden aldı. Yürüdü yağmura, geceye, ötelere. Elif de arkasından gitti. Meryemce hem gidiyor, hem yerde bir şeyler aranıyordu. Elif onun ne yapmak istediğini anladı. O da onun gibi odun toplamağa koyuldu.

Birer kucak odunla, çıpıldak suya batmış ağacın altına döndüklerinde Aliyi daha orada, olduğu yerden kıınıldamadan öylece dikilmiş kalmış buldular. Çocukları da tirtir titrer gördüler.

Elif, getirdikleri odunların suyunu eliyle alıyor, ocağa atıyor, üflüyordu.

Meryemce de ona yardım ediyor. Ateş bu gayrete karşılık azıcık daha parladı, bütün bütün sönmekten kurtuldu .

Ağacın göğdesinden oluk oluk suyun aktığını gören Elif, öteberiyi oradan çadırın altına çekti. Yarı ıslanmış yorganı da çocukların üstüne örttü.

Ateş odunu yedikçe büyüyordu. Elif gelip ateşin yanma oturunca, Ali de geldi onun yanına oturdu. Alnından, yüzünden, sakalından sular kesilmeden süzülüyordu.

Ali daha deliler gibi gülümsüyordu. Elif bundan korktu. Gözleriyle Mer-yemceye bir şeyler soracak oldu. Meryemce karşılık vermedi. Gözleri bomboştı.

Ali dirseğinin üstüne, göllenmiş suyun içine rahatça uzandı.

Korkunç bir sağnak geldi. Hızlı bir yel yağmurla birlikte ateşin üstünü örttü.

Ateşi söndürdü. Sonra çulun iplerinden birisi, arkasından da ötekisi koptu.

Ali:

«Demedim mi,» diye söylendi. «Bu yağmura çadır, ateş para eder mi? Bu yağmur sarayları alır götürür. Çukurovâ-nm güz yağmurları beter olur demedim mi?

Kibriti ıslanmaz bir yere koy. Ya da bana ver. Ya da boş şişeyi getir. Boş şişe var mı? Şişenin içi kuru öyle mi?»

Elif aranarak şişeyi buldu. Aliye uzattı.

«Göğsümün iki arasında. Uzat da elini, al!»

Elini uzattı. Eli sııcacık iki memenin arasına girince bir hoş, bir tatlı ürperti dolaştı bedeninde. İçinden sevgiye, sevince, aşka benzer birşeyler geçti. Buğu gibi.

Şişenin tapasını açtı, kibritleri içine boşalttı. Bir de kutunun yanını yırttı, onu da şişenin içine attı. Sıkı sıkıya şişenin ağzını kapattı.

Elif:

«Boşuna yoruldun. Küçük şişede geçen yıldan kalma kibrit vardı. Şimdi aklıma geldi.»

«İyi. Bu ıslandıydı zaten.»

Yağmur gittikçe bastırdı. Şimdi karanlıkta, ıpıssız, kimsesiz karanlıkta... Hiç bir yerden azıcık bir imdat, umut ışığı yok. Önce Ali, çocukları kucağına çekti. Yorganı üstlerinden alıp kendi üstüne örttü. Çocukların üstüne eğildi. Sonra Meryemceyi çekti kucağına. Elifde Meryemceye geldi yapıştı. Gittikçe, yağmur bastırdıkça birbirlerine sokuluyorlar. Neredeyse birbirlerinin içine gireceklerdi.

Yağmur hışırdıyor. Aşağıdan, dereden kopup gelen sellerin gürültüsü duyuluyor. Solukları birbirinin yüzlerini ısıtıyor.

Önce çocukların dişleri vurmağa başladı. Babalarının kucağında uçacak gibi titriyorlar. Sesleri çıkmıyor. Elifin de dişleri takırdıyor. Ali, belli etmemek için dişlerini sıkıyor ya çaresiz. Meryemce kıınıl kıınıl ediyor. Elif gittikçe daha çok Mer-

ORTADİREK

357

yemceye sarılıyor. Meryemcenin elleri, yüzü buz gibi. Titre-meyip kıınıl kıınıl edişi Elifi korkutuyor.

Çulu, yorganı gittikçe üstlerine çekiyorlar. Öteberileri, çuvalları yanlarına yığıyorlar. Gündüz olsa da, uzaktan birisi onları böyle görse, burada beş kişi var demez. Beş kişi bir olmuş, hep birden titriyorlar. Hep birden çeneleri kurulmuş gibi çarpıyor.

Ekşi, kirli, ıslak bir insan kokusu genizlerini yakıyor. Suyu batmadık hiç bir yerleri yok. Koltuklarının altı bile su içinde.

Hiç konuşmuyorlar. Konuşacak olsalar bile çeneleri açılacak değil.

şafağa karşı yağmur azıcık yeynidi.

Gün doğunca donmuş, uyumuş Elif zorla ötekilerden ayrılmağa, ayağa kalkmağa çalıştı. Kollarını, bacaklarını kımlıdatamıyor, onlardan bir türlü söküleliyordu. Dişleri bile o ilk çarpmağa başladığı zamanki hızı yitirmiş, bir çarpıyor, bir duruyordu. Sonunda onlardan ayrılıp yere uzanıverdi. Sonra da ayağa kalkabildi.

Ali de üstündeki yorganı, çulu attı, ayağa kalktı. Çocukları da ayağa kaldırdı. Meryemceyse büzülmüş, küçülmüş, hareketsiz. Hiç mi hiç kıpırdamıyor.

Ayağa kalkmış Ali iki büklüm. Gözleri küçülmüş, küçücük kalmış. Ama yüzünde geniş, acı bir rahatlık. Çocuklar ayakta uyur gibi sallanıyorlar. Hasan uyumuş sağ elini bir türlü açamıyor.

Kuzey yandan gökyüzü azıcık açıldı. Gittikçe de açılıyor. Duru, tertemiz, yunmuş arınmış bir gökyüzü bütün pırıltı-sıyla ortaya çıkıyordu. Çukurovada bir yere, bir büyük alana gün vurdu.

Üstlerinden başlarından, ağacın göğdesinden yere oluk oluk sular sızıyordu.

Seller koyakları doldurmuş, çağlıyor.

Bükülmüş Ali doğruldu. Deli gibi bir o yana, bir bu yana koşmağa başladı. Elif elini beline dayamış, onu seyreyliyordu.

Yüzleri sapsarı, saman sarısına kesmişti. Giyitleri üstle-'.erinp yapışmış, bedenlerinin hatlarını olduğu gibi ortaya çı-

karmıştı. Elif utancından elleriyle arada bir göğsünü örtüyor-du.

Ali koşarak geldi, çocukları ellerinden tutarak beraber koşturmağa başladı.

«Koşun ha, koşun! Yağmur sonu koşmalı ki... Yaaaa... Kanın kızışması gerek. Hasta... Hasta... olur ölürsünüz sonra... Yaaaaa...»

Elif de, onların ardına düşmüş koşuy*ordu. Bir duruyor utanıyor, sonra gene koşuyordu.

Meryemce başını kaldırdı. Çamura batmış çulun bir ucu üstünde kalmıştı. Gördü ki Aliyle birlikte Elif, çocuklar oradan oraya koşup duruyorlar. Düşüp kalka kalka. Suya, çamura batmışlar. İnsan oldukları belli değil. Ellerini açmağa, ayaklarını oynatmağa çabaladı yapamadı. Çabasını gören Elif ona yaklaştı. Koltuk altlarından tuttu ayağa kaldırdı. Meryemce ayakta duramadı, geri yere yığıldı.

Elif yeniden kaldırdı. Birkaç adım yürüttükten sonra bıraktı. Meryemce bu sefer düşmedi. Kendi kendine birkaç adım attı. Sonra durdu. Yönünü Çukurovaya döndü.

Gözlerini orada bir noktaya dikmişti. Epeyce böyle kaldı. Onun da giyitleri etine yapışmış, ıslanmış, kanadı kırık bir kuşa benzemişti. Islanıp, kanatlarını düşürmüş, tüyü domur domur, boynunu içine çekmiş bir kuşa.

Eğildi, yerdeki değneğini aldı, değneğe dayandı. Birkaç adım daha attı.

Koşanlara döndü baktı. Sonra gene yürüdü, yola düştü.

Ali baktı ki, anası yönünü Çukura dönmüş, yola düşmüş gidiyor.

«Başka çaresi yok,» diye Elifi elinden tuttu. «İyi ki bu yoldan geldik.

Söğütlüden gelseydik daha ancak iki günde varırdık çiftliğe. Bak değirmen gözüküyor.»

Bulutlar kaymış gitmiş, gökyüzü iyice açılmış, gün vurmuştu. Yavaş yavaş, gittikçe de gün kızdırıyor. Toprakтан ağır, kaim bir buğu, bir sis kalkıyor.

Az sonra Çukurova toprağı duman içinde kaldı.

Elif yükü topluyordu.

UrtLAULKUK.

359

«Hepsi ıslanmış. Mıncık mıncık. Suya, çamura batmadık bir şey kalmamış. Un, bulgur, yataklar...»

Ali, Elif yakınıır, öteberiyi toplarken, yanında durmuş, elini hiç bir şeye vurmadan onu seyreyliyordu.

«Bu yağmur kesilmez. Gündüz keser, gece başlar. Yiğidim, güzelim, aslanım kırkikindi yağmuru. Ver Allahım ver! Ver ki şenelsin dünya. Çayır çimen, kurt kuş da Allah diye çağırıyor. Ver! Sellice ver!»

Elifin elleri durdu, gözleri gene kocaman kocaman açıldı. Daha titriyor, dişleri vuruyordu.

«Imaaaav Ali jen bir hoş olmuşsun. Aklını mı çıvdırdm?»

«Ver! Ver ki dünya göğersin. Tüm pamuklar toprağa, çamura belensin.»

Elifin durduğunu görünce yükü kendi toplamağa başladı.

«Anam çok akıllı. Her bir şeyi bilir. Azıcık inatçı ama. Kuruyası o huyu da olmasa, başına taç yap da gez Çukurova çölünü. Burada beklemek olmaz. Bir dam altı bulmak gerek. Şimdi yola düşersek, öğleye kalmaz Çukuru tutarız. Köylüyü buluruz. Onlar gene Miralayın oradalar. Öyle değil mi? Başka yere gidemezler ki...»

Elif:

«Gidemezler.»

Sarılmış yükü sırtına almak için önüne otardı. Üstüne çekti. Kalkmağa davrandı. Çabaladı çabaladı, kalkamadı. Elif yardım etti. Yük gene kalkmadı. Alinin boynu uzadı, tüm bedeni gerildi. Üstünden başından buğular çıkıyordu. Zorlat-tı. Yük taş gibi, kurşun gibi ağırdı.

Yükü bıraktı, ayağa kalktı. Yükün yanında yönünde dolanmağa başladı. Edemedi, bir yolunu bulamadı. Yükün önüne geldi gene oturdu. Gene var gücünü harcayıp kalkmağa uğraştı.

Ellerini beline verdi. Toprağa elleriyle dayandı sonra da. Edemedi gene ayağa kalktı. Çaresizlikle ellerini çırptı.

«Ooooooof! Of!» dedi «Ooooooof! Of!»

Baktı ki Elif yükü çözüyor. Hiç karışmadı.

Meryemce epeyi uzaklaşmış, dereyi aşağı iniyordu.

Hasan:

«Acımdan öldüm,» diye söylendi, «öldüm işte.»

Ali:

«Öl!» diye çıkıştı. «Şurada ilerde, değirmende durup yiyeceğiz»

Elif yükü ikiye ayırdı, birisini sarmağa başladı.

Alinin gözleri ısladı. Ötekini de çabuk çabuk kendisi sardı.

Önce Elif yüklendi, sonra da Ali.

Hasan yerdeki çubuklarını sırtına almak için uğraşıyor, bir türlü beceremiyordu.

Anasına baktı. Anası sırtındaki yükle yanma vardı, çubukları omuzuna koydu.

«Haydi düş önüme»

Ali de yüklendi. Bir iki zorlamadan sonra ayağa kalktı. Gülümsüyordu.

«Kul sıkışmayınca koca Allah imdada yetişir mi ki! Bir yetişir ki, bir gönderdi ki yağmurunu.»

Kuzeyde gümüş renkli bulutların gene topladığını gördü.

«Bak,» dedi Elife. «Bak geliyor! Gene dumanlandı ortalık. Heheeeeey geliyor ha.»

Elif önde, arkasında Hasanla Tımmat, an, er. arkada da Ali, Ali sonra Ali onları geçti, ödlerine düştü. Ayakları bileklerine kadar cıvık çamura batıyordu.

Güneş iyice açılmış, giyitlerini kurutuyordu. Titremeleri geçti. Açıldılar.

Yola konmuş tarla kuşları uçuşuyor, yolun kıyısındaki taşlara rahatça uzanmış kertenkeleler güneşliyorlar. Renk renk ibibikler yola konuyor, yaklaşınca pııırr diye kalkıp açu-yorlar.

Yüzlerine gene mucuk çokuşmağa, ağızlarına burunlarına girmeğe, boyunlarına, kulaklarına yapışmağa başladı.

Dereyi inip, üç dutu geçtikten sonra ancak Meryemceye yetişebildiler. Bundan sonra da hep bir arada yürüdüler.

Birden çalılıkların arasından karışlarına, topallıya topal-lıya birisi çıktı. O da yağmuru yemiş, giyitleri etine yapışmış, yüzü gözü, her bir yeri çamura batmıştı. Yolda durdu, onları

ORTADİREK

361

bekledi. Ancak iyice yaklaştıktan sonradır ki, bunun Koca Halil olduğunu anladılar. Koca Halilin çocuk gözleri korku, acı içindeydi. Yalvarırcasına da Aliye bakıyordu.

Meryemce tanımaz gibi gözlerini onun yüzüne dikti, iyice baktı baktı, sonra başını öğrenircesine çevirdi yürüdü. Elif de başını çevirdi.

Hasan Ummahanı dürttü, duyulur duyulmaz bir sesle:

«Babam onu öldürecek, boğazlıyacak,» dedi.

Ummahan konuşacak halde değildi. Bir şey söyleyemedi.

Önünden geçerken Ali de hayretle, kızgınlıkla ona baktı baktı, tükürürcesine başını çevirdi.

Koca Halil Aliden bunu hiç beklemiyordu. Kurşunla vurulmuşa döndü. Toprağa, olduğu yere halsiz çöküverdi. Onlar gözden yitinceye kadar da arkalarından

gözlerini ayırmadı. Sonra öfkeyle, söğerek ayağa kalktı. Arkalarına düştü. Az sonra onlara yetişti. Aralarında on on beş adım ancak vardı ya, Koca Halil bir' türlü varıp da onlara karışamıyordu. Ali arkasına dönüp dönüp daha geliyor mu diye ona bakıyordu. Kızgınlığı, öfkesi, öğrenmesi yüzünden, gözlerinden okunuyordu.

Ali sıkıntı içindeydi. Şu arkalarına düşen Koca Halile ne demeliydi? Ne denirdi? Ali, bu gâvura ne yapacak, diye ana-smm beklediğini anladı. Ettin edeceğini. Bir de ne demeye gelir ardımıza düşersin? Allah belânı versin Koca hortlak. Tam da hortlağa dönmüş. Kimbilir neler gelmiş fıkaranın başına da köylüden ayrılmış, diye de acımağa başladı. Bir yanda Meryemce, onulmaz inadı, bir yanda perperişan Koca Halil.

Koca Halil de alıp veriyordu. Senin yüzünden dağlara düştüm, şu Muhtara senin için köyde bir tek ben düşman oldum, karşı koydum da, bir de yüzüme bakma öyle mi? Öyle mi kel İbrahim'in akılsız oğlu. Yollarını gözledim, günlerce şu dağlarda. Bana bir sıtara olur diye. Bir de yüzüme bakmazsın öyle mi?

Gittikçe umudunu yitiriyor, şaşkınlığından ne yapacağını bilmiyordu. Bundan sonra gidecek, sığınacak bir yeri, bir kimsesi yoktu. Elinden gelse onları da bırakacak, başını alıp

ORTADİREK

363

adı sanı bilinmedik diyarlara gidecekti. Ama kocalık, aaah kocalık! Kapıya koyacak mal değilsin ama... Dönmek istiyor ama, ayakları yapışmış gibi onların ardından gidiyordu. Ayrılmanın, yönünü başka yana dönmenin mümkünü yok. İçi acı. Boz yılanın ağısı gibi.

Değirmenin altbaşma geldiklerinde vakit öğleyi geçiyordu.

Yükleri indirdiler. Yatakları, çuvalları, bulguru, hamur . olmuş unu, neleri var, neleri yoksa çalıların üstüne, güneşe serdiler. Bir kalıp da sabunları vardı. Onu da bir taşın üstüne koydu Elif.

Giyitleri biraz kurumuş, üstlerinde buruş buruştu. Çamurları kurumuş, yer yer de dökülmüştü.

Elif şişeden çıkardığı kibritle hemen bir ateş yaktı. Ocağa bulgur pilâvı koydu. Ekmekleri kalmamıştı. Hamur olmuş undan bir parça aldı yağurmağa başladı.

Meryemce bir şeyler işaret edip duruyordu. Bir şeyler söyleyecekti ama, söyleyemiyordu. Çırpıyor, serilmiş unun başında duruyordu. Hamur kuruduktan sonra yeniden un olmazdı. Elif neden sonra bunu anladı. Unu topladılar.

Un toplandıktan sonra Meryemce belini çınara dayamış, gözlerini yummuştu. Elifin ekmek yapmağa hazırlandığını anlayınca yanma vardı.

Ocağın bir' kıyısına üç tane taş koyup, üstüne bir teneke parçası örttüler. Elif eliyle bir el büyüklüğünde ekmekler yapıyor, tenekenin üstüne koyuyordu. Meryemce de teneke üstündeki ekmeği çeviriyor, sonra oradan, iyice kızarsın diye," ateşin, közün üstüne aktarıyordu.

İlk pişen bazlamayı Hasan kaptı. İkincisini de Ali. Üçüncüyü de Elif Ummahana verdi.

Koca Halil öteye, biraz uzağa oturmuş başını önüne eğmişti. Arada da belli etmeden, kaş altından onlara bakıyordu.

Ekmeği pişirip otların üstüne yığdılar.

Bu arada Elif pişen bulguru ocaktan indirmiş, suyunu çeksin diye, öteye koymuştu. Tavaya bir baş parmak büyüklüğünde şişeden çöple biraz yağ aldı koydu. Yağ tavada cızır-daymca pilâvın üstüne aktardı. Ortalık mis gibi koktu. Açıklarının iyice duydular.

Tencereyi kuru bir yere koyup, dört yanma halka oldular.

Ali:

«Bir de soğan ver Elif,» dedi.

Elif kalktı, düz taşın üstüne serili soğanlardan birisini al-verdi ona. Ali soğanı şöyle fiyakalınca yumruğuyla kırdı.

Yufka ekmekleri olmadıktan kaşıkla yemek zorundaydılar. Yeteri kadar da kaşık yoktu. Hiç bir evde de bulunmazdı zaten. Kaşıkları üç taneydi. Üçü de yıpranmış, kenarları kırılmış, sapları yanmıştı.

Kaşıkların birisiyle Meryemce, birisiyle Hasanla Umma-han, ötekiyle de Aliyle Elif yiyordu.

Ali kaşığını uzatıp pilâvdan alıyor, kaşığı Elife geri uzatıyor, ötede durmuş kalmış Koca Halile bir göz atmadan da edemiyordu. O öyle bakarken bütün öteki gözler de oraya çevriliyordu ister istemez. Bir yerde yemek yerken, düşman bile olsa, babaym kanlısı bile olsa yemeğe buyur etmeden olmazdı.

Alinin yüzü gittikçe değişiyor, ağzındaki lokmayı gönülsüz çiğniyor, elindeki kaşığı bir zaman öylece tutuyor, Elife vermeği unutuyordu.

Sonra Elifin verdiği kaşığı alamadı. Kaşık elinden bulgur tenceresinin içine düştü. Bir an bir sessizlik oldu. Hasan kaşığını pilâva uzatmışken çekemedi. Meryemce de kaşığını pilâva uzatamadı .

Ali bir anasının, bir Elifin gözlerinin içine baktı. Sonra Koca Halilden yana bir göz attı. Sonra gene anasına... Anasının gözlerinden gözlerini bir zaman ayırmadı. Meryemcenin yüzü gittikçe yumuşuyordu .Artık gözlerinde o büyük öfke, tikslenme yoktu. Elifin gözleri de, ben karışmam, nasıl bilersen öyle yap, diyordu.

Ali yumuşacık, tatlı bir sesle, utanır utanır:

364

ORTADIREK

«Halil Emmi bire,» diye seslendi. «Ne durmuş oturmuşsun orada öylece? Gel de iki kaşıcık yemek ye. Gel Halil Emmi, gel! Bak neler geldi başımıza.»

Koca Halil ellerini yere dayayarak kalktı. Ağır ağır geldi sofraya oturdu.

Küçücük yeşil gözlerinin içinde acı bir gülümseme... Yılgın, ürkek.

Ali, tencerenin içindeki kaşığı aldı, ona verdi. Koca Halil, istemezcesine ekmeği kırdı ağzına attı. Üstüne de bir kaşık pilâv... Yanma yönüne daha ürkek ürkek bakmıyordu.

Ali gülümsiyerek bir parça soğan kırdı önündeki soğandan, eline verdi.

)

Koca Halil elleri titriyerek kaşığı Aliye minnetle uzattı. Gözlerindeki ürkeklik sevince, minnete çevrildi. Sonra Ali kaşığı Elife aktardı. Elif Koca Halile. Kaşık elden ele gidip geliyordu.

Meryemce hiç kimseye, hiç bir yere bakmıyordu. Gözleri kaşığından tencereye, tencereden kaşığına gidip geliyordu. Sıkıntıda olduğu belliydi. Yemek bitince Koca Halil Aliyi yeninden çekerek öteye, ilerdeki ulu dutun altına götürdü:

«Gene Miralayın çiftliğine gittiler,» diye başladı. «O gâvur oğlu Sefere benden başka kimse karşı koymadı köyde. O uyuz Taşbaşm oğlunu dersin, buraya inince Seferin has adamı oldu. Bir tek ben karşı geldim de ona, beni de öldürüyorlardı az daha. Ellerden zor kurtuldum. Hep bir olup üstüme çullandılar. Bereket geceydi de kaçtım kurtuldum. Gökte çok yıldız vardı. Ocacığı batsın onun yıldız gibi. Senin yolunu bekledim. Üç gün dağ taş, delik delik aradılar da beni, saklandım, göstermedim kendimi. Tatlı canı kurtardım yavrum. Be nim güzel İbrahimimin oğlu. Seni de bulurlarsa asarlar belki. Diyorlar ki, büyük isyanı sen çıkarmışsın hükümete karşı, öyle diyor o ocacığı batasıca Sefer,»

Ali gülümsedi:

«Demek öyle oldu ha?» diye inanmaz inanmaz sordu. «Hiç kimse, hiç bir kimse köyden ayrılıp da başka yöne gitmedi mi? Başka bir tarlaya?...»

«Bir ben ayrıldım. Bir ben... Bir ben karşı koydum. Aaah bir genç olaydım onlar gibi. Onlar gibi elim ayağım tutaydı aaah... Duman attırırdım ö Sefere. Hem de bu halimde attırırdım bile. Bir söyledim ki Hıdırın kemiğine, kulaklarını kapadı da kaçtı köyden. Bir ben, günahtır, köylünün hakkını yeme " arkadaş, pamuk vermez tarlaya sokma köylüyü, dedim. Bir gece de vardım başucuna şu gâvuru boşuvereyim de tüm köylü kurtulsun elinden, dedim. Topladım gırtlığını sık ha, sık! Sık ha, sık! Altımda kıvrılır, ölür... Amma kocalık batsın, iyice sıkmağa, sıkıp da canını almağa gücüm yetmedi. Sen olsaydın yanımda işi tamamdı gâvurun. Ölmedi işte. Namussuz köylü de benden yana değil, ondan yana oldu. Bu köyde senden yana olan, sadıkana arkadaş bir ben kaldım. Ayrıldım onlardan. Siz varın da ardından ayrılmayın itinizin, dedim, dedim, ben Alimi beklerim dağda taşta... İşte böyle. Duydun mu dediklerimi?»

Aşağıda, büyük yolun üstbaşmdaki uzun ağaçların yanında Miralayın çiftliğinin çinko damları parlıyordu. Yağmur sonu ısıltısında.

Ali gene gülümsiyerek:

«Yarın sabah yağmur yağmazsa, varır köylüye ulaşır pamuğa gireriz.»

Koca Halil şaşkın:

«Sen de mi varıp köylüye dahil olacaksın? Başka bir çiftliğe gidemez misin? ille de bizim köylü mü? Ne var domuzun ardında?»

Ali okşar gibi: -

«Bire Halil Emmi, bundan sonra başka hangi köylü içine alır bizi!»

Koca Halil dik, kararlı:

«Ben gitmem. Gidip de karışmam o namussuz köylüye. * Ben erkeğim oğlum. Bu memlekette erkek olan kalmamış. Bir sea varsın sandımdı. Umudum gözümde kaldı, umudum. Bizi kim istemez içine, hangi köylü istemez? Başlarının üstünde yer verirler. Derler M, yiğit adamlar bunlar, karşı koymuşlar Muhtarlarına. Yaa öyle işte.»

366

ORTADİREK

ORTADİREK

367

«Onu gelecek yıl yaparız. »

Koca Halil ne güzel şeyler kurmuş, yolunu günlerce bunun için beklemişti. Aliye böyle böyle diyecek, Ali de düşünecek, köylüye Muhtara sögecek, şuna aşağıya gidecekler, bol verimli, her dalında yüz pamuk olan bir tarlaya girecekler, bir toplayacaklar, bir toplayacaklar, zengin olacaklar, köye döndüklerinde köylü parmak ısıracaktı. Bakın hele şu kocamış Hâlilin işine diyeceklerdi. Kaçtı ama, kendisini de kurtardı, Uzunca Aliyi de. Bir şalvar alacaktı bacaklarına. Kara şalvar. Bir de kuşak alacaktı nakışlı. Oğluna da on lira verecek, köy de kubara kubara gezecekti.

Aliye içinden söğmeğe başladı. Yüzü gerilmiş, gözleri dönmüştü. Vay senin de babaym kemiğini... Vay o sefilce ib-rahimin de... Bu köylü tüm namussuz olmuş canım. Hiç birinde bir gıram erkek kanı kalmamış.

Şaşkınlığı, öfkesi gittikçe büyüyor, zor soluk alarak kesik kesik:

«Sahi mi Alim, sahiden köylüye karışacak mısın?» diye durmadan soruyordu.

Ali başıyla evet deyince de kuduruyordu.

«Bu olmaz. Mümkünü yok olmaz! Sefer senin hakkmda zabıta tutmuş, hükümete, candarmaya haber göndermiş ki, benden beter. Aman Allah beterinden saklasın. Benden sayıyorlar seni. Nasıl gider de teslim olursun eline? Hırsız, kani: İbrahimin oğlu demiş, dağda kalmadı. Tüm Çukurovayı soy mak için köylüden ayrıldı. Eşkiya oldu, demiş. Atını yalan' cıktan, eşkiya olmak için öldürdü de demiş, sırf köylüden ayrılmak için hile yaptı, demiş. Tüm köyü de senin üstüne, be-nim üstüne şahit yazdırdı ki, Allah beterinden saklasın, sana on beş yıl vereler, ya da ipe çekel er. Gel beni dinle de gitme onların içine. Ben sana pamuğu çok bir tarla buldum ki, Yüreğir toprağında. Çocuklar bile günde yüz kilov pamuk toplarlar. Zaten Miralayın çiftliğinde toplanmadık pamuk koymadılar ki, Ali gelir de hepsini o uzun boyuyla toplar diye. Bir günde bitiriverdiler. Bir dalında bir koza bile yoktu. Yaaa. Bizim köylü pamuğa gireli bir buçuk, iki ayı geçiyor.

Yüreğir toprağının pamukları geç açar. Gel, beni dinle de oraya gidelim.»

Ali elini omuzuna koyarak:

«Emmi, sen hiç telâş etme! Gelecek yıl Yüreğir toprağına gider, çok çok pamuk toplarız. Korkma bize hiç bir şey yapamazlar»

Koca Halil son bir çareye daha baş vurdu:

«Bak,» dedi, «yiğitlenin yiğidi, güzel İbrahimimin oğlu, eğer benimlen Yüreğir toprağına gelecek olursan, Yasin Ağanın çiftliğine, ben de bu yıl topladığım pamuğun tüm parasını sana veririm. Atını ben öldürdüm. Anana zorlu bir eşek alırsın. Münasibi de bu»

Gözleri parladı. Bu iyi bir buluştu.

«Sen beni kocamış mı belliyorsun? On beş yaşındaki delikanlılardan, senden, Eliften de daha çok pamuk toplarım. Bize eski toprak demişler, eski! Sizler Çukurovanm sineğine yine yine iliğiniz kurumuş, gücünüz yok. Bizler de kemik var, ilik var. Gel de Yüreğir toprağına, gör Halil Emmi. Gör ki, parmağın ağzında kalsın. Gel de zengin ol! Anana üç yaşlı bir küheylan al da, köylüler, o dinsiz Sefer hasedinden çatlasınlar. Çatlasınlar da patlasınlar.»

Umudla gözlerini gözlerine dikti. Tamamdı artık. Ali yola gelecekti.

Ali, sırtının sıvazladı, kucaklarcasma ona abandı.

«Sağol Halil Emmi, bilirim yaparsın. Gelecek yıl.»

Koca Halil bunu duyunca sağa sola döndü, bir şeyler söy-üyecek oldu, söyleyemedi.

Akşama kadar da ağzının bıçaklar açmadı. Küskün, bir ağacın dibine oturmuş, orada düşündü kaldı. Boynu başını tutamaz gibiydi. Sallanıyordu.

Yatma zamanı gelince, yataklarının kuru yere serip, altlarının çulunu Koca Halile verdiler.

Çok erkenden, çiftliğe inmek için uyandıklarında gördüler ki, çul ötede yığılı duruyor, Koca Halil de yok.

Elif çulu oradan aldı getirdi, yükü yapmağa koyuldu.

Elif uğraşırken Meryemce Elifin yanına sokuldu. Elif işi

OKTADİREK

anladı. Elindekileri bıraktı. Meryemce ateşi yakmıştı. Bu E fi sevindirdi.

Tencereyi değirmenin suyundan doldurdu, g tirdi ocağa vurdu.

«Kma da ister misin ana?» diye sordu.

Meryemce göğsünden bir çıkın çıkardı ona uzattı.

Elif:

«Yeşil başörtünü de kuruttum ana.»

Meryemcenin gözlerinin içi güldü.

Çukurovaya her gelişlerinde Meryemce başını iyice 3 kar, kınalar, yeşil başörtüsünü bağlar, süslenirdi.

ORTADİREK

369

rduktan üç gün sonradır .Üç gün beklenir mi? Neredeyse ylüye ulaştılar.

I Elif başını yıkarken farkına vardı, Meryemce öyle bir ha-gelmişti ki, doğru dürüst başını tutamıyordu. Sağa sola can-

ış gibi sallanıyordu başı.

Çocuklar öteye, bir çalının yanına oturmuşlar, kımıl-da-yorlar bile. Meryemce Hasana bakınca, onun kaş altından ndisine baktığını, için için de alay ettiğini sezinledi. iman-

gâvurun oğlu, diye söylendi. iğnelemeden edemez.

Meryemce bir çıkından bir çift küpe çıkardı, Elife uza

ti. Kúpeler azıcık lekeliydi. Elif:

• mı, uyukluyorlar mı belli değil. Ali de uzakta durmuş anasının süslenişini seyrediyor. Bu

«Şimdi parlatırım,» diye ocağa gitti. Ocaktan kül aldı. Pa latmağa başladı.

Elif orada kúpeleri parlatırken Meryemce de burada bo cuklarmı çıkarmış, dolaşmış ipliklerini açıyor, dökülmüşle ni takıyordu. Yeşil, kırmızı, turuncu, mavi boncuklarını ki ilgındaki gibi severdi. Bu boncukları ona anasının anası evi nirken vermişti. Bir hoş boncuklardı. Şimdilerde öyle boncu lar yoktu.

Boncukları okşayarak boynuna taktı. Eliften bir a; na istiyecekti, istiyemedi.

Korkuyordu. Acep yüzü ne biçimd

Su ısmıncaya* kadar beklediler.

Bu arada Elif kúpeleri ovmuş, iyice parlatmıştı. Getir Meryemcenin kulaklarına taktı.

Suyu da ocaktan aldı getirdi, bir taşm yanma koydu. Me

yemceyi de kolundan tuttu taşın üstüne oturttu. Başını ö

azıcık bir saçı kalmıştı. Yumuşacık, tüy gibi.

Başı yıkandıktan sonra kınalamak gerekti. Her yıl böj ,rmez dincelecek, gözleri pırıldı içinde kalacak.

olurdu. Ama bu yıl Meryemce kınayı, ilkin isterken, sonradi

Çocuklardaysa hiç mi hiç bir kımıltı yoktu. Düşünüyor-

da mı! Başından bunca işler geçtikten sonra da mı! Buna, asının sağlığına,

dimdik kalışına bir seviniyor ki... Yüzü de le solgun, öyle kararmış, büzüş

büzüş dağarcığa dönmüş ol-

Yorgun, bitkinen, eli ayağı sızım sızım sızlarken bile hden, önüne geçilmez bir sevinç seli kabarıp kabarıp geli-r.

Şu Meryemce neden konuşmaz ola? Mezarlıktan bu yana den ağzından bir söz çıkmaz

ola? Hiç mi ağzını açmayacak ndan böyle? Koca Halil nereye kaçtı da gitti ola?

Bu dü-nceler de olmasa içi iyice rahathyacaktı.

Çiftlik görünmüş, bütün sıkıntılar bitmişti. Hazır yağmur geliyordu nasıl olsa. Çiftlik şurada, işte şuracıkta. Elini atsan tutacaksın. Yeşil başörtü, pırıltılı küpeler, boğazında boncuklar, ko-eğdi, ova ova bir güzelce yıkadı. Saçlarını kuruladı .Başını nda Sjrça bUezik_ Her yılıkinden hiç farkı yok. Yalnız ba-n öyle dik tutamıyor. Gözleri de ölgün. Ama pamuğu görür Süsünü bitirir bitirmez Meryemc» ayağa kalktı, değneği-eline aldı, yönünü çiftliğe döndü, ötelere de, bir tarlanın caydı, istemedi. Elif neden istemediğini hemen anladı. Me yemce bu yıl daha genç, daha yalın, daha güzel görünmek i nde pamuk toplayanlar gözüküyordu .Bir yoldan otomobil-tiyordu. Şimdi başına kınayı vurdursa, başında kocaman t ^ kamyonlar geçiyordu çarçaput yığının, hiç bir şeye benzemeyecek. Kınanın güzelli Tam üstlerinde, gökte bir gürültü, uğultu koptu. Baktılar

F. U

370

ORTADİREK

dşl

yapılı ellerinle

ki, birkaç jet Anavarzanın üstüne doğru ağımlı gidiyor: So1 jetler bir an içinde gözden kayboldu.

Meryemce yürüdü.

Onlar da az sonra öteberilerini toplayıp onun ardına tüler.

İkindine doğru köylünün pamuk topladığı tarlaya va1 iar. Pıtı1rak, toz, pamuk kokuyordu ortalık. Yakındaki çe tarlasından da bir bataklık kokusu geliyordu.

Fışkırmışa na.

Ali öndeydi. Tarlanın ortasındaki çalı çırpıdan çardaklara, çardakların önündeki küçücük pamuk öbekler doğru ilerledi.

Onların tarlaya girdiklerini, öte uçta pamuk toplayan fe lüler görmüşler, işlerinden doğrulmuşlardı .

Ali sırtındaki yükü küt diye yere attı. Vardı, bir çardaje, direğine belini verdi oturdu. Tarlayı, bu ot almış, her alız danmda bir tek koza bile olmayan tarlayı görünce içind sevinç tüm sönüp gitmiş, yüreğinin başını bir ateş düşmü! Gözlerini kapadı.

Meryemce de geldi bir pamuk yığınının yanına çöktü da tarlanın pamuksuzluğunun farkında olmuştu.

Hasan ötede, sırtındaki çubuklarıyla durmuş kaimi Karşısında da Ummahan.

Elif de geldi kocasının yanına oturdu. Elinde küçücük pamuk fidanı, ez ha ez ediyordu.

Köylüler teker teker işlerini bırakıp geliyorlardı.

Onları her gören bir irkiliyor, toparlanamıyor, bir şeyler geveliyor, bir şeyler söyleyecek oluyor, yutku yor, hoş geldiniz bile, diyemiyordu. Sonra da açılmış kocan gözlerle onlara bakakalıyorlardı.

Geldiler toplandılar, geldiler toplandılar, dört yanlar halka oldular.

Kimseden bir çıt çıkmıyordu. Koca kalabi kurumuş kalmış, donmuş kalmıştı. Ne bir kıpırtı, ne de söz... *!

Buraya yağmur da düşmemiş, bir çilesimiş geçmiş.

Gecikmiş Taşbaşoğlu kalabalığı yardı. Bir irkildi ö1

ORTADİREK

371

ırakladı. Ürker gibi gözleri yuvalarında korkulu döndü. Sili kanatlarının sesi duyulur. Sallandı. Gözleri kararır, başı rier gibi oldu. Bir türlü, ileri bir adım atamıyordu. Gözleri

a dolmuştu. Boğazına bir el sarılmış sıkıyordu.

Farkında olmadan ayaklan gitti, Alinin yanında durdu, nra oracığa çöküverdi. Eli gitti Alinin elini tuttu. Okşadı, •yuna elindeki eli okşuyor, bir söze varamıyordu.

Yutkundu yutkundu, sonunda:

«Hoş... hoooooş... Hoş hoş geldin kar... daş. İşte... İşte görüyorsun. Hiç canını sıkma. Bizi öyle bir tarlaya ctu ki... Senin halinden iyi değil bizim halimiz de... İşte... e, işte görüyorsun. Geçen yılıkine can kurban. Hiç üzülme.

yapalım. Başa gelen çekilir. Beter tarlalar, beter! Beterin teri. Ot almış. On fidanında bir tek koza bile yok.... İşte...

, işte görü... görüyorsun. Hiç hiç, hiç hiç canın... Sıkma... >ca çiftliğin dörtte üçünü alıverdik birkaç günde... Pamuk k. Elimize hiç bir şey geçmedi. Hoş... Hooooş... Hoş hoş idiniz... İşte işte... İşte, istecik...»

Sesi titriyordu. Ağlamsı .

«Canın, canın sıkma... Oldu bir kere. İşte, işte, işte., cik..»

Daha fazla konuşmadı. Gözlerini Aliden, Meryemceden, iften, çocuklardan bir türlü alamıyordu, ötekiler de öyleydi-

Ne olmuştu bunlara!

Boyuna Alinin elini okşuyor, artık ağzından bir şey çıkmı-rdu.

Ortadaki sessizlik de sürdükçe sürüyordu. Kimsede de bu bozacak güç yok. Bir sessizlik ki ağır, yoğun, çök-e çöküyordu.

Meryemce sağ eliyle sinirli sinirli toprağı döğmeğe başla-

ağzı ;sizliği

Yanındaki pembe pembe açmış pamuk çiçeğini görünce lına peri böceği düştü.

Yüreği hop etti. Çiçek ama da par-rtı. Böceği arandı. Ak başörtüsündeki düğümdeydi. Başör-sü beline sokuluydu. Onu oradan çıkardı. Düğümü çözdü, ktı ki peri böceği içinde ya, ölmüş, kurumuş. Kurumuş bö- aldı, usulcana çiçeğin üstüne koydu.

372

ORTADİREK

Kendi kendine, «uyu,» dedi. «Kadersizim, kimsesizim rada uyu!»

Başını kaldırdı sonra da, gözlerini köylünün üstünde, kocaman sessizliğin üstünde uzun uzun gezdirdi. Sağ elini kaç kere hızlı hızlı toprağa vurdu:

«İndik ya!» dedi. «Geldik ya!»

İSTANBUL

Yaşar Kemal _ Ortadirek